

Raport

Przeprowadzenie diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Niepołomice w zakresie rozwoju usług społecznych

**opracowanie
eksperci Fundacji Padre z Krakowa**

Niepołomice, maj 2025

Autorzy raportu:

dr hab. Maria Łuszczyńska, prof. UEK

mgr Katarzyna Rys (analiza danych zastanych)

Zespół badawczy:

dr hab. Maria Łuszczyńska, prof. UEK – kierownik badania

mgr Katarzyna Rys

mgr inż. Paweł Pawłowski

Powstanie niniejszego dokumentu jest współfinansowane przez Unię Europejską Projektu „Małopolskie centra usług społecznych” - realizowanego na podstawie wniosku o dofinansowanie nr FEMP.06.23-IP.01-0914/24 w związku z realizacją programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Działanie: 6.23 Włączenie społeczne - projekty Województwa Małopolskiego (uchwała Zarządu Województwa Małopolskiego nr 2051/24 z dnia 1 października 2024 roku).

Spis treści

Streszczenie	4
1. Zakres badania	4
2. Cel badania	6
3. Metodologia szczegółowa	8
4. Wnioski i rekomendacje.....	15
5. Analiza SWOT	31
Wprowadzenie	40
Przedmiot badań	46
Cel badania	51
Metodologia badań	53
Wyniki badań diagnostycznych	69
A. Analiza danych zastanych.....	70
B. Analiza ankiet wśród mieszkańców oraz organizacji pozarządowych.....	114
C. Analiza wywiadów (indywidualnych, grupowych) i warsztatów (partycypacyjnych, diagnostycznych).....	148
D. Wnioski i rekomendacje z części ilościowej i jakościowej badania	163
E. Rozwój usług społecznych w Gminie.....	192
Zakończenie	211
Bibliografia.....	212
Spis tabel i rysunków.....	217

Streszczenie

Niniejszy raport – „Przeprowadzenie diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Niepołomice w zakresie rozwoju usług społecznych” – przedstawia wyniki kompleksowego badania diagnostycznego przeprowadzonego na terenie Gminy Niepołomice, którego celem była analiza potrzeb, zasobów i potencjału społeczności lokalnej w kontekście rozwoju usług społecznych.

Badanie zostało zrealizowane w odpowiedzi na rosnące wyzwania demograficzne, społeczne i instytucjonalne, które wpływają na jakość życia mieszkańców oraz efektywność lokalnej polityki społecznej. Uwzględniono zarówno perspektywę mieszkańców, jak i przedstawicieli instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy społecznej. Analiza objęła potrzeby różnych grup społecznych, dostępność i jakość istniejących usług oraz poziom współpracy międzysektorowej.

Raport zawiera również ocenę istniejącej infrastruktury społecznej, zasobów ludzkich i potencjału środowisk lokalnych. Wnioski z badania wskazują na konieczność dalszej integracji działań społecznych oraz rozwoju usług środowiskowych. Dokument ma charakter aplikacyjny – jego treść może stanowić podstawę do planowania strategicznego oraz opracowania projektów rozwojowych.

Przedstawione rekomendacje mają wspierać Gminę Niepołomice w tworzeniu nowoczesnego, dostępnego i efektywnego systemu wsparcia społecznego. Raport powstał w oparciu o dane zastane, wywiady, badania ankietowe i warsztaty partycypacyjne.

1. Zakres badania

Zakres badania realizowanego w ramach diagnozy społecznej Gminy Niepołomice obejmuje kompleksową analizę warunków życia mieszkańców, identyfikację lokalnych zasobów oraz rozpoznanie potrzeb i problemów społecznych, które mają kluczowe znaczenie dla planowania i wdrażania usług społecznych na poziomie Gminnym. Celem badania jest zebranie danych umożliwiających przygotowanie efektywnej, zintegrowanej i zrównoważonej polityki usług społecznych, zgodnej z ideą ich deinstytucjonalizacji, indywidualizacji oraz osadzenia w lokalnym środowisku.

Zakres tematyczny badania został zaprojektowany w taki sposób, aby uwzględniać zarówno aktualny stan, jak i przyszłościowe wyzwania związane z rozwojem społecznym i demograficznym Gminy. Obejmuje on pięć głównych obszarów:

1. **Charakterystyka społeczno-demograficzna mieszkańców** – analiza struktury ludności pod względem wieku, płci, sytuacji rodzinnej, poziomu wykształcenia, aktywności zawodowej, statusu społeczno-ekonomicznego oraz mobilności mieszkańców. Szczególna uwaga zostanie poświęcona grupom narażonym na wykluczenie społeczne, takim jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, osoby samotne, długotrwale bezrobotne oraz rodziny w trudnej sytuacji życiowej.
2. **Identyfikacja zasobów lokalnych** – badanie obejmuje inwentaryzację istniejących zasobów instytucjonalnych (np. instytucje pomocowe, dostęp do pomocy społecznej w formie środowiskowej, placówki edukacyjne, instytucje kultury, organizacje pozarządowe), infrastrukturalnych (np. obiekty sportowe, rekreacyjne, świetlice wiejskie), ludzkich (kompetencje i potencjał kadr pomocowych, liderów społecznych) oraz społecznych (kapitał społeczny, poziom zaufania, gotowość do współpracy i zaangażowania obywatelskiego).
3. **Rozpoznanie potrzeb społecznych** – istotnym elementem badania jest ustalenie, jakie potrzeby społeczne są odczuwane przez mieszkańców i które z nich pozostają niezaspokojone. Uwzględnione zostaną potrzeby opiekuńcze, wychowawcze, edukacyjne, mieszkaniowe, zdrowotne, integracyjne i aktywizacyjne. Analizie zostaną poddane również oczekiwania wobec jakości i dostępności usług społecznych.
4. **Problemy i zagrożenia społeczne** – badanie obejmie identyfikację najważniejszych problemów społecznych występujących na terenie Gminy, takich jak: ubóstwo, przemoc domowa, uzależnienia, samotność, niska dostępność do usług specjalistycznych, brak mieszkań chronionych czy niedostateczne wsparcie dla opiekunów nieformalnych. Zostaną też wskazane czynniki ryzyka i bariery w dostępie do usług, w kontekście ich interdyscyplinarnej charakterystyki.
5. **Ocena funkcjonowania i potencjału rozwojowego usług społecznych** – analiza dotyczy dostępnych form wsparcia, sposobu ich organizacji, poziomu integracji międzysektorowej oraz jakości świadczonych usług. Szczególna uwaga zostanie poświęcona Centrum Usług Społecznych znajdującego się w procesie przekształcania z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, jak również potencjałowi do wdrażania nowych form usług środowiskowych, opiekuńczych, asystenckich i wspierających samodzielność, możliwych do realizacji przez CUS.

Badanie obejmuje zarówno analizę danych zastanych (statystyki, dokumenty strategiczne, raporty), jak i danych pierwotnych pozyskanych metodami jakościowymi i

ilościowymi (ankiety, wywiady indywidualne, wywiady pogłębione, warsztaty partycypacyjne, warsztaty diagnostyczne). Dzięki temu możliwe jest uzyskanie pogłębionego i wiarygodnego obrazu lokalnej sytuacji społecznej, niezbędnego do formułowania rekomendacji dla dalszego rozwoju usług społecznych w Gminie Niepołomice.

2. Cel badania

Głównym celem badania jest przeprowadzenie kompleksowej i pogłębionej diagnozy społecznej Gminy Niepołomice w zakresie usług społecznych – zarówno w wymiarze potrzeb mieszkańców, jak i istniejących zasobów oraz potencjału rozwojowego społeczności lokalnej. Celem tym jest stworzenie solidnej bazy wiedzy, która umożliwi projektowanie, rozwój i skuteczne wdrażanie nowoczesnych, zintegrowanych i zindywidualizowanych usług społecznych, odpowiadających realnym wyzwaniom i oczekiwaniom lokalnej wspólnoty.

Badanie zakłada wielowymiarową analizę trzech kluczowych aspektów:

1. **Charakterystyka Gminy** – opis Gminy w kategoriach danych demograficznych, danych statystycznych, w świetle dokumentów strategicznych, sprawozdań, raportów, a także odniesień do aktów prawnych oraz z perspektywy posiadanych zasobów infrastrukturalnych, instytucjonalnych, kadrowych, know-how, realizowanych projektów oraz zasobów terytorialnych.
2. **Diagnoza w zakresie potrzeb mieszkańców, podmiotów publicznych i niepublicznych (pozarządowych i prywatnych).** Badanie ma na celu rozpoznanie i zrozumienie zróżnicowanych potrzeb społecznych mieszkańców, osób uczących się i pracujących na terenie Miasta i Gminy Niepołomice – zarówno tych zaspokajanych obecnie, jak i tych pozostających w sferze niezrealizowanych oczekiwań. Uwzględnione zostaną różne grupy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzieży, rodzin w trudnej sytuacji, opiekunów nieformalnych, osób samotnych czy zagrożonych wykluczeniem społecznym. Diagnoza ta będzie prowadzona z uwzględnieniem głosu samych mieszkańców – ich opinii, doświadczeń i preferencji wobec istniejących oraz potencjalnych form wsparcia.
3. **Identyfikacja i analiza zasobów – instytucjonalnych, organizacyjnych i społecznych, terytorialnych w kontekście istnienia i rozwoju usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania.** Równolegle z rozpoznaniem potrzeb, celem badania jest szczegółowa inwentaryzacja istniejących zasobów społecznych w Gminie Niepołomice. Obejmuje to zarówno instytucje publiczne

świadczące usługi społeczne (takie jak Centrum Usług społecznych szkoły, placówki zdrowia), jak również podmioty niepubliczne – organizacje pozarządowe, inicjatywy obywatelskie, podmioty ekonomii społecznej oraz prywatnych dostawców usług. Analizowany będzie także potencjał środowisk lokalnych do samoorganizacji, współpracy oraz aktywnego udziału w procesach planowania i współtworzenia usług społecznych. Ważnym elementem będzie również ocena poziomu współpracy międzysektorowej oraz gotowości do wdrażania innowacyjnych form usług środowiskowych.

4. **Analiza problemów społecznych z perspektywy mieszkańców, profesjonalistów i podmiotów działających w obszarze pomocy i usług społecznych.** Celem badania jest także uchwycenie perspektywy mieszkańców, pracowników instytucji pomocowych – zarówno publicznych (np. pracowników socjalnych, pedagogów, przedstawicieli samorządu), jak i przedstawicieli organizacji pozarządowych czy sektora prywatnego zaangażowanego w świadczenie usług społecznych na to, jakie główne problemy społeczne i grupy społeczne problemowe występują na terenie Miasta i Gminy Niepołomice. Uwzględniona zostanie ich wiedza ekspercka, doświadczenie praktyczne oraz opinie na temat jakości, dostępności i skuteczności istniejących usług, a także barier i możliwości związanych z ich rozwojem. Zebrane informacje posłużą do oceny poziomu integracji działań pomocowych oraz możliwości wdrażania nowych modeli pracy z osobami i rodzinami wymagającymi wsparcia.
5. **Zbadanie możliwych kierunków rozwoju usług społecznych i potrzeb na powstawanie konkretnych usług, zgłaszanych przez mieszkańców i pracowników podmiotów pomocowych - publicznych i niepublicznych.**

W rezultacie, badanie ma stworzyć całościowy, pogłębiony obraz sytuacji społecznej w Gminie Niepołomice z punktu widzenia usług społecznych – wskazać silne strony i istniejące zasoby, zidentyfikować kluczowe braki i wyzwania, a także sformułować konkretne rekomendacje służące rozwojowi spójnego systemu wsparcia społecznego.

Celem jest dostarczenie decydentom i lokalnym interesariuszom rzetelnej wiedzy niezbędnej do planowania polityki społecznej opartej na danych, współpracy międzysektorowej i aktywnym uczestnictwie społeczności lokalnej.

3. Metodologia szczegółowa

Zastosowano podejście mieszane, łączące analizę danych zastanych (*desk research*), ankiety internetowe z mieszkańcami (N=675), ankiety internetowe z organizacjami pozarządowymi (N=82), wywiady z przedstawicielami podmiotów publicznych i niepublicznych w formule zogniskowanych wywiadów grupowych (N=30), pogłębionych wywiadów indywidualnych (N=12), a także warsztaty diagnostyczne i partycypacyjne z mieszkańcami, sołtysami, przewodniczącymi zarządów osiedli i młodzieżą (N=79). W sumie w badaniach uczestniczyła populacja 880 respondentów.

Diagnoza obejmowała **6 obszarów tematycznych**:

1. Problemy mieszkańców Gminy Niepołomice
2. Problemy podmiotów funkcjonujących w obszarze lokalnej polityki społecznej
3. Potrzeby mieszkańców Gminy Niepołomice
4. Potrzeby podmiotów funkcjonujących w obszarze lokalnej polityki społecznej
5. Zasoby osobowe/infrastrukturalne/finansowe/institutionalne
6. Potencjał rozwoju usług społecznych

Określone zostały **pytania badawcze**, porządkujące prowadzone działania diagnostyczne. Pytania badawcze zostały sformułowane w formie pytań głównych i pytań je uszczegóławiających:

1. Jaki jest zakres, skala i tendencje (wzrostowe/spadkowe) zapotrzebowania na konkretne usługi społeczne na podstawie analizy dostępnych danych zastanych?
2. Z jakimi głównymi problemami/wyzwaniami społecznymi, dla których rozwiązaniem może być wsparcie w zakresie usług społecznych, spotykają się mieszkańcy Gminy?
3. Jakiego wsparcia w rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów oczekują mieszkańcy Gminy?
4. Jakie grupy społeczne wymagają priorytetowego zaplanowania i zorganizowania wsparcia?
5. Jakie usługi społeczne powinno się dostarczyć w pierwszej kolejności?
6. Jakie są główne problemy społeczne oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne według pracowników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz danych grup docelowych (m.in. OPS, PCPR, szkoła, PES, itp.)?
7. Jakimi zasobami infrastrukturalnymi, finansowymi i organizacyjnymi dysponuje Gmina i lokalni partnerzy społeczni, na bazie których można rozwijać podaż usług społecznych?

8. Jaki jest potencjał w zakresie zaangażowania społecznego (m.in. wolontariatu) wśród mieszkańców Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów?

Grupy docelowe badań:

Respondentami w badaniach byli mieszkańcy miasta i Gminy Niepołomice (MN), osoby pracujące na terenie miasta i Gminy Niepołomice lub uczące się w tej Gminie, ze szczególnym wskazaniem na następujących grupy społeczne:

- osoby starsze (**OS**);
- osoby z niepełnosprawnościami (**ON**);
- osoby w kryzysach psychicznych i ich opiekunowie (**OKP**);
- rodziny z małymi i starszymi dziećmi (**RzD**);
- opiekunowie nieformalni osób zależnych (starszych i z niepełnosprawnościami) (**OOS**);
- pracownicy instytucji pomocowych oraz przedstawiciele zawodów pomocowych, w tym: asystenci rodziny, pracownicy socjalni, pracownicy placówki wsparcia dziennego, kuratorzy społeczni, rodziny zastępcze, przedstawiciele GKRPA, członkowie ZI, pedagodzy szkolni, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej, policji, straży miejskiej, ŚDS, DPS. Opiekunki środowiskowe, pracownicy instytucji opieki zdrowotnej, asystenci osób niepełnosprawnych, asystenci osób starszych, pracujący na terenie Miasta i Gminy Niepołomice, oraz kadra kierownicza tych podmiotów (**PIP**);
- pracownicy organizacji społecznych (pracownicy i kadra kierownicza NGO, wolontariusze, liderzy społeczni, animatorzy, KGW, przedstawiciele parafii) (**POS**);
- osoby zarządzające potrzebami mieszkańców (radni, sołtysi, pracownicy urzędu miasta i Gminy, kadra kierownicza instytucji pomocowych, edukacyjnych, medycznych, kultury, sportu i rekreacji) (**OZ**);
- rodziny zastępcze i osoby opuszczające pieczę zastępczą (**RZ**);
- młodzież w wieku 15-18 lat (**M**).

Metody, techniki, narzędzia badawcze

W związku z szerokim zakresem planowanego procesu badawczego zdecydowano się na triangulację źródeł i metod badawczych. Źródłami informacji były zarówno dokumenty jak i ludzie, natomiast wśród metod badawczych należy wymienić:

(1) Analizę danych zastanych

(2) Sondaż diagnostyczny przy użyciu następujących technik badawczych:

- a. Pogłębione wywiady indywidualne
 - b. Zogniskowane wywiady grupowe
 - c. Ankieta internetowa z mieszkańcami
 - d. Ankieta internetowa z organizacjami pozarządowymi
- (3) **Badania w działaniu** – warsztaty diagnostyczne, warsztaty partycypacyjne
- (4) **Mapa Zasobów lokalnych** – według opracowanego zakresu tematycznego

Metody badawcze zostały zastosowane szczegółowo w sposób opisany poniżej:

(1) **Analiza danych zastanych (ADZ)** – Analizie zostały poddane dokumenty strategiczne, sprawozdawcze, kierunkowe, programowe, tworzone przez Urząd Miasta i Gminy Niepołomice i Starostwo Powiatowe w Wieliczce. Analiza danych zastanych została przeprowadzona w odniesieniu do następujących dokumentów:

- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
- Bank Danych Lokalnych GUS
- Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych
- Rejestr mieszkańców prowadzony przez Gminę
- Sprawozdanie w zakresie badanie os. bezdomnych
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Niepołomicach
- Sprawozdania w zakresie współpracy z NGO
- Sprawozdania z zakresu wspierania rodziny o systemu pieczy zastępczej
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
- Raport o stanie Gminy
- Strategię Rozwoju Gminy
- dane statystyczne dostępnych m.in. w Banku Danych Lokalnych , GUS
- statystyki i analizy dotyczące rynku pracy na terenie Gminy (statystyki-i-analizy/rynek-pracy-w-liczbach).

Przeanalizowano również dokumenty regionalne dotyczące polityki społecznej, demografii, kierunków rozwoju, danych statystycznych dla Gminy Niepołomice.

Podczas analizy wystąpiły problemy z dostępem do dokumentów, które powinny być upublicznione, dostępne na stronach internetowych urzędów i publikowane w określonych terminach.

(2) **Sondaż diagnostyczny.** Został zrealizowany w oparciu o cztery techniki badawcze:

- a. **Ankieta internetowa z mieszkańcami (CAWI)** – ankieta internetowa została opracowana przez przedstawicieli Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS) w Krakowie. Kwestionariusz miał w całości 48 pytań – otwartych i zamkniętych, natomiast narzędzie było kwestionariuszem z zastosowaniem reguł przejścia, co oznacza, że przebieg badania jest częściowo adaptowany do odpowiedzi respondenta poprzez zastosowanie tzw. logiki warunkowej – kolejne pytania są proponowane respondentowi w nawiązaniu do jego wcześniejszych odpowiedzi. Ankieta była przeprowadzana za pośrednictwem aplikacji Form Office. Była skierowana do mieszkańców Miasta i Gminy Niepołomice i było to kryterium udziału w badaniu. Ankietę w całości wypełniło 675 osób, spełniających kryterium dostępu. Do badania respondenci byli losowani przez sołtysów lub przewodniczących zarządów osiedli z danego sołectwa lub osiedla miasta, zgodnie ze wskazaną szczegółową próbą – respondentami podzielonymi na płeć i wiek, adekwatnie do całej populacji danej osiedla lub sołectwa. W upowszechnienie ankiety włączyli się również pracownicy CUS, Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, podmioty realizujące usługi, szkoły wszystkich szczebli.
- b. **Ankieta internetowa z organizacjami pozarządowymi (CAWI)** - ankieta została opracowana przez przedstawicieli Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS) w Krakowie. Kwestionariusz miał w całości 29 pytań – otwartych i zamkniętych, natomiast narzędzie było kwestionariuszem z zastosowaniem reguł przejścia, co oznacza, że przebieg badania jest częściowo adaptowany do odpowiedzi respondenta poprzez zastosowanie tzw. logiki warunkowej – kolejne pytania są proponowane respondentowi w nawiązaniu do jego wcześniejszych odpowiedzi. Ankieta była przeprowadzana za pośrednictwem aplikacji Form Office. Była skierowana do przedstawicieli podmiotów pozarządowych działających na terenie Miasta i Gminy Niepołomice i było to kryterium udziału w badaniu. W badaniu wzięli udział przedstawiciele organizacji zaproszonych do badania, na podstawie opracowanej bazy danych organizacji. Zaproszenie do wypełnienia ankiety zostało wysłane do 125 podmiotów społecznych w Mieście i Gminie Niepołomice. Ankietę w całości wypełniły 82 organizacje.
- c. **Pogłębione wywiady indywidualne (IDI)** – zostały przeprowadzone z mieszkańcami Gminy, przedstawicielami grup społecznych, których potrzeby

wysunęły się na pierwszy plan po badaniach ilościowych. Przeprowadzono 12 wywiadów:

- opiekun osoby z niepełnosprawnością;
- przedstawiciel rodziny z nastolatkiem;
- osoba młoda (7/8 klasa lub szkoła średnia) – za zgodą rodzica;
- osoba z problemem kryzysu psychicznego, psychologicznego, życiowego;
- osoba decyzyjna - burmistrz/wiceburmistrz;
- przedstawiciel NGO/lokalny działacz/lider społeczny (osoba dobrze zorientowana w potrzebach mieszkańców Gminy);
- przedstawiciel rodziny napływowej (z krótkim stażem zamieszkania w Gminie, do 5 lat);
- przedstawiciel rodziny wielodzietnej;
- osoba starsza niesamodzielna lub z ograniczoną samodzielnością;
- przedstawiciel rodziny z małym dzieckiem;
- opiekun osoby starszej niesamodzielnej;
- osoba starsza aktywna.

Respondenci byli dobierani w sposób celowy, ze względu na pełnioną funkcję/rolę, gotowość do rozmowy o rozwoju usług społecznych i zasób merytoryczny pozwalający na refleksję badawczą. Przeprowadzono 12 wywiadów indywidualnych, z których każdy trwał od 1,5 do 2 godzin. Wywiady prowadzone były w Centrum Organizacji Pozarządowych w Niepołomicach.

d. **Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)** – przeprowadzono wywiady z 5 grupami:

- przedstawicielami grup społecznych i pracownikami podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób niesamodzielnych;
- przedstawicielami grup społecznych i pracownikami podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób rodzin;
- przedstawicielami podmiotów społecznych, działających w obszarze polityki społecznej i gotowych do realizacji usług społecznych;
- przedstawicielami władz lokalnych i osób odpowiedzialnych za kreowanie lokalnej polityki społecznej;
- pedagogami szkolnymi.

Respondenci byli dobierani celowo, w odpowiedzi na zaproszenie do udziału w grupach fokusowych, według kryterium bycia realizatorem usługi bądź

interesariuszem. W sumie w spotkaniach diagnostycznych wzięło udział 38 osób. Spotkania z respondentami trwały od 1,5 do 2,5 godziny i odbywały się w Centrum Organizacji Pozarządowych w Niepołomicach.

- (3) **Badania w działaniu** – zostały przeprowadzone w oparciu o dwie techniki badawcze:
- a. **warsztaty diagnostyczne (WD)** – przeprowadzono 2 warsztaty diagnostyczne - z przewodniczącymi osiedli i sołtysami oraz z młodzieżą z terenu Miasta i Gminy Niepołomice. W sumie w warsztatach wzięło udział 47 osób. Warsztaty miały na celu dyskusję na temat rozwoju usług społecznych, ich zakresu, rozumienia potrzeb, a także opracowanie możliwie najszerszej mapy potrzeb wpływających na konkretne propozycje usług społecznych. Każde spotkanie trwało około 2 godzin. Spotkania odbywały się w Centrum Organizacji Pozarządowych w Niepołomicach.
 - b. **Warsztaty partycypacyjne (WP)** – przeprowadzono 2 warsztaty – na terenie sołectwa Suchoraba i Zabierzów Bocheński. W warsztatach brali udział zainteresowani tematyką mieszkańcy. Podczas warsztatu została przeprowadzona dyskusja nad potrzebami/problemami i percepcją mieszkańców na temat funkcjonowania CUS jako instytucji wdrażającej system usług społecznych. W warsztatach udział wzięło 32 osoby.
- (4) **Mapa Zasobów** – została opracowana na podstawie wypowiedzi respondentów oraz uzupełniona przez zespół badawczy, zgodnie z założeniami narzędzia, stanowiącego zał. 11 do niniejszego raportu. Treść mapy została umieszczona w raporcie w formie opisowej.

Dla realizacji badań wybranymi metodami zostały stworzone autorskie **narzędzia badawcze**, takie jak:

- kwestionariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z mieszkańcem Gminy;
- kwestionariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego (IDI) z osobą zarządzającą Gminą;
- Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami organizacji pozarządowych, społecznych oraz samoorganizacji i liderów społecznych;
- Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami podmiotów publicznych pomagających rodzinie;
- Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami podmiotów publicznych wspierających osoby niesamodzielne;

- Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami władz lokalnych oraz instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie usług społecznych;
- Scenariusz FGI z podmiotami działającymi w środowisku lokalnym (z pedagogami szkolnymi);
- Scenariusz warsztatu diagnostycznego dla młodzieży;
- Scenariusz warsztatu partycypacyjnego dla mieszkańców;
- Scenariusz warsztatu diagnostycznego dla sołtysów;
- Mapa Zasobów Lokalnych.

Dobór próby

Zakres próby dla badań ilościowych został obliczony na podstawie narzędzia do obliczenia próby, dostarczonego przez ROPS Kraków. Minimalna próba dla Miasta i Gminy Niepołomice została określona na poziomie 380 ankiet. Próba była dobierana w odniesieniu do całkowitej liczby mieszkańców Miasta i Gminy, w kierunku nielosowego doboru kwotowego, który polega na wyselekcjonowaniu z populacji jednostek tak, aby próba odzwierciedlała pewne z góry ustalone cechy lub proporcje mieszkańców naszej Gminy. W przypadku niniejszego badania istotnymi cechami populacji był wiek, płeć i miejsce zamieszkania. Kwoty odpowiadają proporcjom poszczególnych grup w populacji. Na podstawie danych demograficznych (np. spisu ludności) ustalono ile osób z każdej kategorii powinno znaleźć się w próbie.

Należy zaznaczyć, że osoby biorące udział w badaniach w części diagnostycznej uczestniczyły tylko w jednej formule badawczej.

Całość badań diagnostycznych została przeprowadzona w **marcu, kwietniu i maju 2025 roku.**

4. Wnioski i rekomendacje

W poniższej tabeli (tab. 1) zawarte są podstawowe wnioski i rekomendacje na podstawie przeprowadzonych działań diagnostycznych.

Tabela 1 Wnioski i rekomendacje z badania diagnostycznego

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Termin realizacji
W.1. Wysoki potencjał Gminy do rozwoju pakietów usług społecznych (nie tylko pojedynczych usług) oraz działań innowacyjnych. Wysoki kapitał społeczny mieszkańców, wymagający ożywienia i uruchomienia.	R.1. Utworzenie zintegrowanego z zasobami i dokumentami strategicznymi programu rozwoju usług społecznych, który łączy różne formy wsparcia (opiekuńcze, edukacyjne, aktywizacyjne, integracyjne) w spójne pakiety dostosowane do lokalnych potrzeb.	- Powołanie międzysektorowego zespołu ds. projektowania pakietów usług. - Stworzenie pilotażowych programów w wybranych sołectwach i osiedlach. - Stworzenie kampanii społecznej, zachęcającej nowych mieszkańców do podjęcia współpracy z podmiotami gminnymi.	Urząd Gminy, CUS, organizacje pozarządowe, sołtysi, rady sołectkie i zarządy osiedli, mieszkańcy.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.2. Niska znajomość lokalnych instytucji i oferty usług społecznych (CUS, NGO) wśród mieszkańców. Silna potrzeba poprawy komunikacji i informacji o usługach.	R.2. Opracowanie i wdrożenie zintegrowanej strategii komunikacyjnej obejmującej różne kanały (media społecznościowe,	Kampania promocyjna w Gminie „Poznaj swoje wsparcie” z wykorzystaniem mobilnych punktów informacyjnych, angażowania lokalnych liderów i wolontariuszy.	Urząd Gminy, CUS, NGO, szkoły, biblioteki, jednostki pomocnicze.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

	strona Gminy, infolinia, ulotki, plakaty, spotkania informacyjne).	Stworzenie bazy usług społecznych, jednej całościowej, kompleksowej z dostępem przez Internet i aplikację.		usług społecznych.
W.3. Konieczność rozwijania oferty usług społecznych w oparciu o rzetelną diagnozę potrzeb, doświadczenie podmiotów publicznych, niepublicznych, prywatnych i społecznych. Dodatkowo, ważne jest uzgodnienie i uwspólnianie zapisów dokumentów strategicznych Gminy pomiędzy sobą, szczególnie w obszarze polityki społecznej.	R.3. Uporządkowanie systemu planowania strategicznego w zakresie usług społecznych – koordynacja zapisów w dokumentach oraz regularna aktualizacja diagnozy społecznej.	- Powołanie międzysektorowego zespołu ds. projektowania pakietów usług. - Organizacja systematycznych spotkań (np. 1x na 6 miesięcy) z przedstawicielami podmiotów lokalnej polityki społecznej, w celu aktualizowania diagnozy.	Urząd Gminy, CUS, komisje Rady Gminy, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.4. Wysoki poziom gotowości mieszkańców do angażowania się w lokalne inicjatywy – np. wolontariat, pomoc sąsiedzka, akcje charytatywne, działania na rzecz edukacji, zaangażowanie w inicjatywy	R.4. Rozwój Gminnego Centrum Wolontariatu oraz Lokalnych Funduszy Obywatelskich – mikrograntów przeznaczonych na oddolne inicjatywy mieszkańców w zakresie usług społecznych	- Uruchomienie i prowadzenie Gminnego Centrum Wolontariatu. - Szkolenia dla koordynatorów wolontariatu. - Lokalne inicjatywy społeczne z mikrograntami – wspierające oddolne działania mieszkańców.	Urząd Gminy, CUS, lokalne organizacje pozarządowe,	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

obywatelskie, działalność organizacji pozarządowych.		• Promowanie dobrych praktyk. • Sieciowanie grup sąsiedzkich i klubów zainteresowań. • promowanie integracji międzygrupowej, np. między mieszkańcami poszczególnych sołectw, młodzieżą a seniorami.		
W.5. Niewystarczający poziom współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi usługi społeczne (instytucje – organizacje – mieszkańcy) dla lepszego reagowania na złożone potrzeby – ponad resortowo (resort zdrowia, edukacji, pomocy społecznej, kultury, sportu i rekreacji) i ponadsektorowo (sektor publiczny, pozarządowy, prywatny).	R.5. Powinny być prowadzone systemowe działania dla pracowników podmiotów z obszaru usług społecznych w celu budowania kapitału lokalnego, budowania sieci, wymiany doświadczeń i wiedzy, nawiązywania kooperacji, uczenia się od lepszych, dzielenia się know-how. Takie sieci powinny obejmować przedstawicieli pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, kultury,	• Utworzenie Gminnej Platformy Współpracy Usług Społecznych – cykliczne spotkania i wspólne planowanie usług. • Zorganizowanie forum usług społecznych oraz sieciowanie partnerów poprzez wspólne projekty i szkolenia.	Urząd Gminy, CUS, NGO, instytucje edukacyjne, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, instytucje sportu i rekreacji.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

	sportu i rekreacji, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa.			
W.6. Niewykorzystane zasoby podmiotów realizujących usługi społeczne – zarówno publicznych jak i niepublicznych (JST, NGO i przedsiębiorcy). Bliskość strefy ekonomicznej i jej gotowość współpracy z podmiotami gminnymi.	R.6. Nawiązanie partnerstw publiczno-społecznych i społeczno-prywatnych dla realizacji usług społecznych w modelu wspólnych działań.	• Zawarcie porozumień międzysektorowych i stworzenie mapy zasobów lokalnych. • Organizowanie regularnych spotkań, koordynowanych przez Urząd Miasta i Gminy lub CUS? • Prowadzenie działań informacyjno-promocyjno-integracyjnych pomiędzy JST, NGO i przedsiębiorstwami	Urząd Gminy, przedsiębiorcy, NGO, instytucje edukacyjne, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, instytucje sportu i rekreacji.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.7. Potrzeba rozwijania usług profilaktycznych i edukacyjnych w obszarze zdrowia psychicznego, zdrowia, uzależnień i umiejętności społecznych.	R.7. Uruchomienie kompleksowego lokalnego programu profilaktyczno-edukacyjnego z udziałem szkół, CUS, poradni i organizacji pozarządowych.	• Edukatorzy lokalni, • programy rówieśnicze, • cykliczne warsztaty dla różnych grup wiekowych, • rozwój oferty w szkołach. • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	Wydział Edukacji UMiG, szkoły, CUS, poradnie, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

W.8. Wysokie oczekiwania wobec Gminy jako organizatora i koordynatora usług społecznych ze strony mieszkańców.	R.8. Przypisanie zadań koordynacyjnych w zakresie współpracy różnych sektorów lokalnej polityki społecznej – z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji, kultury, mieszkalnictwa socjalnego, rekreacji, turystyki i sportu jednemu ośrodkowi koordynacyjnemu w celu tworzenia „międzyresortowych” usług społecznych – poszerzone zadanie niż KIPUS	• Powierzenie zadań Gminnego Koordynatora ds. Rozwoju Usług Społecznych Dyrektorowi CUS	Urząd Miasta i Gminy, CUS	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.9. Niewystarczające wsparcie systemowe dla osób starszych, niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, szczególnie w miejscu zamieszkania – niewystarczający zakres dostępu do kompleksowej i wiarygodnej informacji, szkoleń,	R.9. Rozwój zintegrowanych usług środowiskowych (asystenckich, doradczych, informacyjnych, opieki wytchnieniowej) dostępnych lokalnie.	• Program pilotażowy oparty o partnerstwo CUS, NGO i JST z dofinansowaniem zewnętrznym. • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	CUS, NGO, Urząd Miasta i Gminy.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

wytchnieniowej, doradztwa w odniesieniu do potrzeb.				
W.10. Problemy z dostępnością usług z powodu bariery transportowej, szczególnie na terenach wiejskich.	R.10. Wprowadzenie transportu pomocowego na potrzeby społeczne oraz wspieranie mobilnych form świadczenia usług (np. mobilna świetlica, psycholog, pielęgniarka).	• Program pilotażowy w sołectwach z ograniczonym dostępem, koordynowany przez Gminę we współpracy z lokalnymi organizacjami. • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	Urząd Miasta i Gminy, CUS, NGO	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.11. Silnie odczuwalny brak dostępnej opieki psychologicznej, dostępu do usług psychoterapeutycznych, interwencyjnych, konsultacji psychiatrycznych, zarówno dla osób dorosłych, ale też w dużym stopniu dla dzieci i młodzieży.	R.11. Zacieśnienie współpracy między istniejącymi podmiotami świadczącymi takie usługi oraz kilkukrotne poszerzenie liczby udzielanych usług w tym zakresie	• Partnerstwo z poradniami, psychologami, NGO; • zapewnienie dostępności do konsultacji, grup wsparcia, terapii krótko- i długoterminowej. • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	Wydział Edukacji UMiG, CUS, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.12. Potrzeba większego wsparcia rodzin z dziećmi –świetlice, liczebność klas w	R.12. Rozwój modelu lokalnej współpracy interdyscyplinarnej na rzecz rodzin w	• Zespoły ds. wsparcia rodzin, integracja działań szkół, poradni, OPS i NGO,	CUS, Wydział Edukacji UMiG, szkoły, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę

szkołach, równomierne rozłożenie terytorialne szkół, opieka pozaszkolna, bezpłatna oferta zajęć rozwijających zainteresowania, szczególnie w rodzinach w nieuprzywilejowanej sytuacji społecznej. Istotny jest też dostęp do usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi (wspierających w pełnieniu funkcji opiekuńczych lub okazjonalnie wyręczających) czy włączenie się Gminy do realizacji programów takich jak „Małopolska Niania”	kryzysie, obejmującego wsparcie opiekuńcze, edukacyjne, socjalne, psychologiczne i prawne, a także stworzenie platform dla rodziców w celu ich aktywizowania, włączania w proces konsultacyjny, a także w działania o charakterze samopomocowym.	• szkolenia dla pracowników samorządowych i przedstawicieli zawodów pomocowych • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb		Gminy program usług społecznych.
W.13. Zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne, fizjoterapeutyczne, opieki medycznej specjalistycznej, szczególnie dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących przewlekłe.	R.13. Rozwój zintegrowanego lokalnego systemu usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych, w tym zwiększenie dostępności do rehabilitacji środowiskowej, fizjoterapii domowej oraz opieki specjalistycznej, szczególnie dla osób starszych, z	• Diagnoza potrzeb zdrowotnych mieszkańców w wieku senioralnym oraz osób z niepełnosprawnościami w gminie. • Współpraca z podmiotami medycznymi w celu tworzenia lokalnych punktów rehabilitacji lub organizowania dyżurów specjalistów	Urząd Miasta i Gminy, CUS, publiczne i niepubliczne przychodnie zdrowia i poradnie specjalistyczne,	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

	niepełnosprawnościami i przewlekłe chorych.	w gminnych placówkach (np. w świetlicach, szkołach, domach seniora). • Rozwój usług mobilnych – domowa fizjoterapia, pielęgnarska opieka długoterminowa, wizyty specjalistów (geriatra, neurolog, diabetolog) w ramach kontraktu z NFZ lub projektów gminnych. • Zatrudnianie lokalnych fizjoterapeutów i rehabilitantów przy współpracy z uczelniami medycznymi i ośrodkami zdrowia. • Pozyskiwanie środków z programów zewnętrznych, np. Funduszu Medycznego, programów RPO, programów regionalnych zdrowia publicznego, funduszy senioralnych	NGO, NFZ, Rada Seniorów,	
W.14. Zapotrzebowanie na usługi wspierające aktywizację społeczną i	R.14. Wdrożenie programu doskonalenia zawodowego i innowacji w usługach	• Organizacja szkoleń, warsztatów i spotkań branżowych,	Urząd Gminy, CUS, NGO	W oparciu o przyjęty przez Radę

zawodową, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami i osób długotrwale bezrobotnych.	społecznych, z elementami superwizji, wymiany doświadczeń i pilotaży nowatorskich rozwiązań.	• stworzenie funduszu innowacji społecznych w ramach budżetu Gminy. • Inicjowanie powstawania podmiotów ekonomii społecznej • Sieciowanie PES i przedsiębiorców		Gminy program usług społecznych.
W.15. Niedobór mieszkań komunalnych, socjalnych, wspierających, w tym dla osób samotnych i z niepełnosprawnościami.	R.15. Opracowanie i wdrożenie gminnego programu rozwoju mieszkalnictwa wspomagane i dostępne. Program powinien obejmować nie tylko mieszkania komunalne i socjalne, ale także nowe formy, takie jak mieszkania treningowe i wspomagane - dla osób z niepełnosprawnościami i samotnych seniorów.	• Diagnoza lokalnych potrzeb mieszkaniowych. • Pozyskiwanie środków z programów krajowych i unijnych (SIM, Fundusz Dopłat BGK, KPO). • Partnerstwo z NGO i prywatnymi deweloperami przy zachowaniu funkcji społecznej mieszkań. • Uwzględnianie potrzeb mieszkaniowych w politykach lokalnych planowania przestrzennego.	Urząd Gminy, CUS, Wydział Inwestycji i Planowania, NGO, TBSy, organizacje reprezentujące osoby z niepełnosprawnościami.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.16. Zauważalne różnice potrzeb między lokalizacjami (miasto – wieś).	R.16. Wprowadzenie zasady subsydiarności terytorialnej w	• Tworzenie lokalnych punktów dostępu do usług społecznych (np.	Urząd Miasta i Gminy, CUS,	W oparciu o przyjęty przez Radę

Wyrażana dobitnie potrzeba mieszkańców sołectw do realizowania działań na ich rzecz w ich środowisku zamieszkania, bez konieczności przemieszczania się do Niepołomic.	projektowaniu usług społecznych, czyli świadczenie usług jak najbliżej miejsca zamieszkania odbiorcy.	punkty konsultacyjne raz w tygodniu). • Mobilne usługi społeczne (autobus terapeutyczny, mobilna biblioteka, opieka środowiskowa). • Mikroprojekty sołeckie z budżetu obywatelskiego i grantów.	sołtysi, KGW, OSP, NGO	Gminy program usług społecznych.
W.17. Pomimo ogromnych zasobów organizacji pozarządowych w Gminie potrzebują one wsparcia w budowaniu współpracy między nimi, sieciowania i integrowania tego środowiska, w celu współpracy w realizacji usług społecznych	R.17. • Powołanie Gminnego Forum Organizacji Pozarządowych jako platformy współpracy, wymiany doświadczeń, wspólnego planowania i wspólnego aplikowania o środki. • Powołanie Pełnomocnika Burmistrza ds. Współpracy z organizacjami pozarządowymi	• Organizacja regularnych spotkań i warsztatów dla NGO. • Tworzenie wspólnych projektów partnerskich. • Udział NGO w projektowaniu polityk lokalnych (konsultacje). • Zapraszanie specjalistów, ekspertów – przekazujących specjalistyczną wiedzę	NGO, CUS, Pełnomocnik ds. współpracy z NGO, Urząd Miasta i Gminy	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.18. Brakuje kompleksowego, zindywidualizowanego podejścia do	R.18. Rozwój usług zorientowanych na osobę i rodzinę z wykorzystaniem	• Szkolenia dla pracowników instytucji pomocowych.	CUS, PCPR, NGO, koordynatorzy	W oparciu o przyjęty przez Radę

potrzeb różnych grup mieszkańców – m.in. samotnych mniej aktywnych seniorów, młodych rodziców, rodzin w kryzysie, opiekunów osób zależnych.	narzędzi takich jak indywidualna diagnoza potrzeb, kontrakt socjalny, praca socjalna środowiskowa, asystenci.	• Budowa zespołów interdyscyplinarnych (m.in. CUS, szkoła, NGO, PCPR). • Testowanie modeli <i>case managementu</i>.	pracy środowiskowej.	Gminy program usług społecznych.
W.19. Zauważa się braki w zatrudnieniu kompetentnych, oddanych pomaganiu innym ludziom, dobrze wykształconych pracowników podmiotów pomocowych. Dodatkowo, ważne jest wsparcie kadr podmiotów edukacyjnych, ochrony zdrowia i kultury w zakresie potencjalnych problemów społecznych i zjawisk niekorzystnych. Brakuje również animatorów i osób, które potrafią sieciować i animować społeczność lokalne i grupowe.	R.19. Postulowane jest poprawienie warunków zatrudnienia w obszarze usług społecznych, żeby uniknąć deficytów zatrudnienia.	• Zatrudnienie (1) asystentów rodziny, (2) koordynatorów usług, (3) psychologowie – szkolni i w podmiotach pomocowych. (4) animatorów • stałe programy wsparcia dla liderów lokalnych, np. inkubatory inicjatyw obywatelskich, • Stworzenie lokalnych programów szkoleń, mentoringu, superwizji. • Wsparcie dla osób chcących się przekwalifikować w kierunku zawodów pomocowych.	Adresaci: CUS, Urząd Miasta i Gminy, instytucje edukacyjne, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

		• Zatrudnienie animatorów lokalnych i liderów środowiskowych (w ramach projektów UE, RPO).		
W.20. Poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej jest zachwiane ze względu na agresywne zachowania użytkowników tej przestrzeni oraz niewystarczające reakcje policji i straży miejskiej.	R.20. Zintensyfikowanie działań prewencyjnych, poprawa infrastruktury oraz aktywizacja mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa lokalnego.	• Monitoring miejsc publicznych. • Oświetlenie, patrole piesze, szybka interwencja. • Programy edukacyjne w szkołach • kampanie społeczne.	Policja, Straż Miejska, Urząd Miasta i Gminy, mieszkańcy	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.21. Brak wystarczającej infrastruktury lokalowej - miejskiej i sołectkiej - na cele społeczne, szczególnie lokali z dostępnością dla osób z niepełnosprawnościami.	R.21. Potrzebny jest rozwój infrastruktury bez barier (architektonicznych i informacyjnych) – dostosowanie przestrzeni publicznych, budynków oraz osób obsługujących mieszkańców do ich potrzeb, z uwzględnieniem dostępności infrastrukturalnej oraz	• Należy rozważyć zakupienie, budowę lub adaptację obiektów na potrzeby dziennych domów pomocy dla osób starszych i niesamodzielnych, a także przestrzenie na użytek przez młodzież, sąsiadów, rodziny.	Urząd Miasta i Gminy	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

	komunikowania się z osobami ze specjalnymi potrzebami.			
W.22. Pomimo ogromu wydarzeń lokalnych (wystaw, festiwali, kiermaszów, świąt, prezentacji, przedstawień, koncertów) brakuje im elementu integracyjnego mieszkańców, szczególnie napływowych z rdzennymi. Potrzebne są lokalne (sołeckie) centra aktywności lokalnej, bliskie sprawom mieszkańców, które mogłyby być zagospodarowywane według pomysłów zgłaszanych przez samych użytkowników tych miejsc.	R.22. Inwestowanie w rozwój infrastruktury lokalnej (świetlice, domy aktywności, punkty usługowe) z uwzględnieniem dostępności.	• Diagnoza potrzeb infrastrukturalnych, • Audyt stanu technicznego i dostępności lokali. • Remonty, adaptacje budynków • Pozyskiwanie środków zewnętrznych (np. RPO, Fundusz Inwestycji Lokalnych). • Projekty z udziałem mieszkańców i NGO. • Tworzenie przestrzeni prospołecznej - zielone, przyjazne przestrzenie na osiedlach, takie jak altany, ławki w kręgach, miejsce na paleniska, place zabaw i in.)	Urząd Miasta i Gminy, sołectwa, NGO, CUS, lokalne instytucje kultury, sołectwa.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.23. Brakuje instytucji dziennych form wsparcia (kluby seniora, świetlice środowiskowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży),	R.23. utworzenie centrów aktywności lokalnej w sołectwach – dostępnych, z opieką animatora lokalnego. Tworzenie placówek dziennych dla	• Tworzenie przestrzeni i wydarzeń sprzyjających integracji mieszkańców – lokalne centra aktywności społecznej, domy sąsiedzkie.	Urząd Miasta i Gminy, sołectwa, NGO, CUS, lokalne instytucje kultury, instytucje	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

szczególnie w środowisku lokalnym mieszkańców, w sołectwach.	dzieci, młodzieży i seniorów, w tym również punktów wsparcia środowiskowego w sołectwach. Rozwój otwartych i zamkniętych przestrzeni wspólnych, dostępnych dla grup zagrożonych wykluczeniem i wszystkich mieszkańców.	• organizacja zajęć rehabilitacyjnych dla osób starszych (fizjoterapeutycznych, rehabilitacji kardiologicznej, pulmonologicznej), • organizacja zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży blisko ich miejsca zamieszkania, klubów zainteresowań, • prowadzenie działań międzypokoleniowych, warsztatów (np. z ceramiki), • organizacja imprez dla rodzin. • Oddanie części przestrzeni lokalnych do zarządzania społecznego. • Programy „Miejsce dla Sąsiadów” – budowanie wydarzeń przez mieszkańców. • Lokalne konkursy na inicjatywy integracyjne. Tworzenie klubów seniora, świetlic i PWD przy wsparciu	edukacyjne, sołectwa.	usług społecznych.
--	--	---	-----------------------	--------------------

		programów krajowych (Senior+, MALUCH+, Aktywna Integracja). • Współpraca z parafiami, NGO, szkołami jako operatorami lokalnymi. • Budżet partycypacyjny dla przestrzeni społecznych. • Zatrudnienie animatorów przestrzeni. • Adaptacja nieużywanych lokali na przestrzenie wspólne.		
W.24. Potrzebna jest większa liczba przestrzeni społecznych (otwartych, zamknięty), które mogła służyć mieszkańcom, ich integracji, współdziałaniu, samoorganizacji. W szczególności dotyczy to nastolatków, młodych dorosłych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz opiekunów osób niesamodzielnych.	Jw.	Jw.	Jw.	Jw.
W.25.	R.24.	• Utworzenie mobilnych usług w środowisku lokalnym – mobilnej	CUS, PCPR, NGO, Urząd Miasta i	W oparciu o przyjęty

Duże zainteresowanie rozwojem usług środowiskowych przez mieszkańców, zwłaszcza takich działań, które będą wspierały niezależność i autonomię.	Zwiększenie dostępności usług środowiskowych wspierających autonomię – opieka wytchnieniowa, asystencja osobista, wsparcie psychologiczne.	apteki, mobilnej biblioteki, zakupów na telefon, mobilnych zespołów wsparcia środowiskowego – pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów, którzy świadczyliby usługi w ich miejscu zamieszkania, a nie wymagali od mieszkańców dojeżdżania do urzędów. • Rozwój systemu usług opieki domowej i asystentury. • Finansowanie usług ze środków AOW, EFS+, Funduszu Solidarnościowego. • Szkolenia dla rodzin i opiekunów.	Gminy, środowiska osób z niepełnosprawnościami.	przez Radę Gminy program usług społecznych.
---	---	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT (ang. *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*) jest jednym z najczęściej stosowanych narzędzi diagnostycznych w procesach planowania strategicznego. Jej głównym celem jest identyfikacja **wewnętrznych mocnych i słabych stron** (dotyczących analizowanego podmiotu, systemu lub zasobu), a także określenie **zewnętrznych szans i zagrożeń** (związanych z otoczeniem społecznym, gospodarczym, demograficznym czy instytucjonalnym). W kontekście planowania usług społecznych na poziomie lokalnym analiza SWOT pozwala uchwycić kluczowe czynniki wpływające na możliwości rozwoju, ograniczenia oraz kierunki interwencji w systemie wsparcia społecznego.

W niniejszym raporcie analiza SWOT została wykorzystana jako narzędzie pomocnicze w ocenie sytuacji społecznej w Gminie Niepołomice, w szczególności w zakresie relacji między popytem a podażą na usługi społeczne. Jej przeprowadzenie miało na celu stworzenie syntetycznego obrazu najważniejszych uwarunkowań lokalnych, uwzględniając zarówno potencjały rozwojowe, jak i wyzwania, z jakimi mierzy się lokalna polityka społeczna. Punktem wyjścia była diagnoza potrzeb społecznych, oparta na danych ilościowych i jakościowych, a także wyniki wywiadów i warsztatów z przedstawicielami instytucji, organizacji pozarządowych i mieszkańcami Gminy.

Przebieg analizy SWOT obejmował kilka etapów. W pierwszej kolejności zespół realizujący badania zebrał i uporządkował dane dotyczące funkcjonowania lokalnego systemu usług społecznych, na podstawie włączonej do niniejszego opracowania Mapy zasobów. Uwzględniono zarówno ofertę instytucjonalną (działalność Usług Społecznych, jednostek organizacyjnych Gminy, placówek wsparcia dziennego, organizacji pozarządowych), jak i poziom zgłaszanych potrzeb (związanych m.in. ze starzeniem się społeczeństwa, bezrobociem, problemami rodzinnymi, niepełnosprawnością, zaburzeniami zdrowia psychicznego czy sytuacją dzieci i młodzieży). Następnie, na podstawie zebranych danych oraz wyników konsultacji i warsztatów z lokalnymi interesariuszami, wyodrębniono cztery kategorie czynników: **mocne strony systemu** (np. istniejące zasoby kadrowe, infrastrukturalne, sprawdzone rozwiązania organizacyjne), **słabe strony** (np. niedobór specjalistów, ograniczona dostępność usług, brak działań profilaktycznych), **szanse** (np. możliwość pozyskania środków zewnętrznych, rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej) oraz **zagrożenia** (np. rosnące zapotrzebowanie na usługi, pogłębiające się problemy społeczne, niedobór środków finansowych).

Analiza SWOT w niniejszym opracowaniu nie jest jedynie zestawieniem czynników – stanowi także podstawę do wyznaczenia rekomendacji i priorytetów działania w zakresie rozwoju usług społecznych. Pokazuje, które obszary wymagają wzmocnienia, gdzie tkwią nieużyte jeszcze zasoby, jakie ryzyka należy uwzględnić w planowaniu oraz gdzie dostrzegalne są nowe możliwości rozwoju. Dzięki temu możliwe jest zaprojektowanie bardziej zrównoważonego, odpowiadającego rzeczywistym potrzebom systemu wsparcia społecznego, w oparciu o lokalny potencjał i współodpowiedzialność różnych aktorów życia społecznego. Szczegółową treść zestawienia SWOT zawiera tab. 2.

Tabela 2 Analiza SWOT w zakresie popytu i podaży na usługi społeczne w Gminie Niepołomice

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Centrum Usług Społecznych – nowopowstała instytucja wspierająca organizację i zarządzanie usługami społecznymi. 2. Dynamiczny rozwój demograficzny - dodatnie saldo migracji świadczące o atrakcyjności Gminy dla nowych mieszkańców. 3. Aktywność organizacji pozarządowych - obecność licznych stowarzyszeń i fundacji realizujących projekty społeczne. 4. Dobra infrastruktura handlowa – urozmaicona oferta sklepów, targowisk, punktów usługowych, gastronomii. 5. Naturalne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe – bliskość Puszczy Niepołomickiej, Wisły, innych rejonów krajobrazowych. 6. Dobra współpraca ponadgminna – partnerstwa z innymi Gminami w Polsce i zagranicą, udział w ZIT. 7. Usługi opiekuńcze – Gmina prowadzi świetnie rozwiniętą sieć usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz prowadzi (poprzez zlecenie zadania publicznego organizacji pozarządowej) swój własny dom pomocy społecznej. 8. Dobra współpraca pomiędzy podmiotami świadczącymi pomoc – szansa na pracę w zespołach zadaniowych, zespołowego	1. Ograniczony dostęp do usług medycznych - niski poziom dostępności do lekarzy specjalistów, rehabilitacji w ramach publicznej służby zdrowia oraz brak apteki całodobowej, lekarzy POZ. 2. Ograniczony dostęp do usług odniesieniu do potrzeb – na przykład usługi opiekuńcze realizowane są od poniedziałku do piątku i najczęściej od 8.00 do 16.00. Gmina ma wachlarz usług ale nie do końca adekwatny do potrzeb. 3. Niedostateczna oferta dla osób z niepełnosprawnością - brak ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnością sprzężoną oraz ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych. 4. Dostępność budynków użyteczności publicznej - obecność przeszkód utrudniających poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami po Gminnych przestrzeniach wspólnych, budynkach użyteczności publicznej. 5. Wspieranie młodzieży - niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego przez młodzież z rodzin defaworyzowanych. 6. Brak miejsc integracji dla młodzieży - ograniczona oferta kulturalna i rekreacyjna dostosowana do potrzeb młodszych grup wiekowych.

wypracowywania rozwiązań, duża gotowość do konsultowania pomysłów oraz dobra współpraca pomiędzy władzami, instytucjami i organizacjami lokalnymi

9. **Zasoby instytucjonalne** – dużo podmiotów, które mogą realizować usługi społeczne (CUS, PPP, szkoły, przedszkola, ZOZ, ŚDS, DPS, OW, OHP, PUP, MCDiS, domy kultury, NGO, ośrodki sportu i rekreacji)
10. **Wysoki odsetek pracowników cudzoziemskich** – wyższa skala wpływów podatkowych z ich pracy do kasy miasta, popyt na usługi społeczne (zdrowotne, pomocowe, edukacyjne, kulturowe, rekreacyjne).

7. **Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością** - brak skutecznych instrumentów aktywizacji zawodowej, (WTZ, ZAZ, trener pracy, trener zatrudnienia wspomaganego), co mogłoby pozwolić na większą skalę aktywizacji zawodowej.

8. **Niska ocena działań służb publicznych** – mieszkańcy wyrażają swoje niezadowolenie z jakości pracy Policji i Straży Miejskiej.

9. **Liczba osób z niepełnosprawnościami** - brak doprecyzowania skali zjawiska niepełnosprawności na terenie Gminy

10. **Mieszkalnictwo socjalne** – Brak wystarczającej liczby lokali socjalnych, mieszkań wspomaganych, treningowych.

11. **Zdrowie psychiczne** - niewystarczająca oferta wsparcia psychicznego osób w kryzysie psychicznym i życiowym.

12. **Kadry w zawodach pomocowych** – niewystarczająca liczba osób, które mogą pracować na rynku usług społecznych

13. **Współpraca międzyresortowa** - małe otwarcie na instytucje z innych sektorów (np. edukacji, ochrony zdrowia, kultury) w odniesieniu do organizacji i realizacji usług społecznych

14. **Deficyty współpracy** - niewystarczająca współpraca i niski poziom sieciowania pomiędzy instytucjami i organizacjami świadczącymi usługi społeczne

	15. Nastawienie do kwestii społecznych - brak wydarzeń przemysłanych pod kątem integracji społecznej, brak zainteresowania przedstawicieli władz lokalnych sprawami społecznymi, ze względu na niski potencjał polityczny. 16. Niska aktywność do współpracy pomiędzy instytucjami i w ramach ich działań – instytucje publiczne słabo zaznaczają swoją obecność w świadomości społecznej, promują swoją działalność oszczędnie, nienowocześnie lub wcale (np. PUP, OHP) 17. Nierówność w dostępie do zasobów pomiędzy częścią miejską i wiejską Gminy – najwięcej aktywności społecznych dzieje się w Mieście Niepołomice. Aktywność sołectw wiejskich jest zdecydowanie niższa oraz jest słabszy dostęp do środków pomagających na wyrównywanie dostępu do usług tych obszarów (Na przykład osiedla Zagrody, Piaski, Boryczów nie mają publicznej infrastruktury społecznej, domów kultury miejsc, gdzie by się mieszkańcy mogli spotykać; osiedle Jazy – największe w Niepołomicach, ma tylko szkołę i budynki parafialne. Brak infrastruktury bardzo ogranicza możliwość działania, zarówno przez zarządy osiedli jak i NGO'sy; zapotrzebowanie na powstanie domów kultury na Boryczowie i Jazach).
--	---

	18. Wykluczenie komunikacyjne – osoby, które nie przemieszczają się po Gminie samochodem (osoby starsze, z niepełnosprawnościami, rodziny defaworyzowane, młodzież) mają trudności w poruszaniu się po Gminie. 19. Działania związane z integracją migrantów – uwzględnienie obecności migrantów w organizowaniu usług społecznych (szczególnie w obszarze pomocy społecznej oraz edukacji) 20. System informowania o usługach społecznych - brak uniwersalnej platformy udzielania informacji o realizowanych usługach społecznych i dostępnej ofercie 21. Integracja społeczna - brak infrastruktury pozwalającej na integrację społeczności lokalnych na poziomie osiedli i sołectw.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych - dostęp do środków unijnych i krajowych na rozwój usług społecznych i infrastruktury, zarówno przez podmioty publiczne, jak i niepubliczne.	1. Starzenie się społeczeństwa - wzrost liczby osób starszych może prowadzić do przeciążenia systemu opieki społecznej. 2. Niesłabnący napływ nowych mieszkańców – wpływa to na przepustowość miasta, liczbę miejsc w instytucjach edukacyjnych (na przykład konieczne jest przeanalizowanie ile jest dzieci (w wieku żłobkowym, przedszkolnym i szkolnym) w poszczególnych rocznikach

2. Ilość zaangażowanych organizacji pozarządowych - na terenie Gminy Niepołomice jest ponad 100 zaangażowanych i dobrze pracujących NGO 3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi spoza Gminy - potencjał do realizacji wspólnych projektów społecznych i kulturalnych. 4. Rozwój infrastruktury transportowej - planowane inwestycje mogą poprawić dostępność usług dla mieszkańców odległych miejscowości. 5. Zwiększenie poziomu świadomości społecznej - rosnące zainteresowanie mieszkańców kwestiami społecznymi może sprzyjać aktywizacji społeczności lokalnej. 6. Wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne - starzejące się społeczeństwo i zmieniające się struktury rodzinne zwiększają potrzebę rozwoju usług opiekuńczych i wsparcia. 7. Niepołomska Strefa Ekonomiczna – potencjał współpracy z przedsiębiorcami w realizowaniu usług społecznych 8. Wizerunek Gminy zachęcający do wdrażania innowacji – dobry wizerunek Gminy wśród mieszkańców Małopolski, dobre	i aktywizowanie zasobów Gminy dla organizowania usług edukacyjnych dostosowanych do wieku odbiorców. 3. Niedobór kadry specjalistycznej - brak wykwalifikowanych pracowników w sektorze usług społecznych i medycznych. 4. Zanieczyszczenie środowiska - negatywne skutki z działalności przemysłowej, używania pieców opalanych paliwem stałym, oraz niewydolne Gminne oczyszczalnie ścieków mogą wpływać na zdrowie mieszkańców. 5. Nierówności społeczne - rosnące rozwarstwienie społeczne może prowadzić do marginalizacji niektórych grup społecznych. 6. Ograniczone zasoby finansowe - możliwość niewystarczającego finansowania usług społecznych w obliczu innych priorytetów finansowania (np. klub piłkarski) 7. Świadomość na temat usług społecznych - budowanie przekonania na temat ważności i istoty usług społecznych w świadomości społecznej. 8. Finansowanie usług społecznych – brak mechanizmów finansowania usług społecznych w ich wymiarze interdyscyplinarnym, międzysektorowym i między resortowym.
---	--

skojarzenia z lokalizacją, infrastrukturą, kondycją finansową, ofertą rekreacyjną.

9. **Wsparcie instytucji i organizacji regionalnych i ponadgminnych** – w zakresie doradztwa, szkoleń, współpracy, pozyskiwania grantów.
10. **Tendencja do deinstytucjonalizacji na szczeblu centralnym** – deinstytucjonalizacja i rozwój usług społecznych jako generalny kierunek rozwoju w obszarze polityki społecznej.
11. **Udogodnienia prawne** - projektowane zmiany prawne w zakresie zatrudniania osób 50+, opiekunów osób z niepełnosprawnościami, opieka 75+, asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami i in.
12. **Bliskość aglomeracji miejskiej** - dostępność do tzw. wysokiej kultury, edukacji, szkolnictwa wyższego, specjalistycznych placówek ochrony zdrowia, zakładów pracy, portów komunikacyjnych, oferty aktywnego spędzania czasu w godzinach wieczornych i nocnych przy równoczesnym łatwym dostępie do zasobów przyrodniczych i naturalnych.
13. **Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i sportowej** - w tym wielokilometrowych tras rowerowych (np. Rowerowy Szlak Bursztynowy)

9. **Ograniczone zasoby finansowe w Gminie** - brak finansowych możliwości kontynuacji działań projektowych przy dużej skali realizacji projektów inwestycyjnych i rozwojowych.
10. **Opiekunowie nieformalni** – brak wystarczającego systemowego wsparcia dla opiekunów nieformalnych (członków rodzin, otoczenia społecznego) osób zależnych (dzieci, młodzieży, osób z niepełnosprawnością, osób starszych)
11. **Międzyinstytucjonalna i międzyorganizacyjna rywalizacja** - dużo postaw rywalizacyjnych pomiędzy różnymi podmiotami wsparcia, działającymi na rzecz tych samych odbiorców usług, co prowadzi do konkurencyjności a nie współpracy.
12. **Poczucie bezpieczeństwa** - pogarszające się poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, związane z czynnikami zewnętrznymi – ekonomicznymi, politycznymi, społecznymi, globalnymi.
13. **Elitaryzacja wsparcia usługowego** - realizacja wsparcia na rzecz określonej grupy potrzebujących bez zachowania powszechnego charakteru usług – ograniczenie dostępności do usług np. do członków stowarzyszenia, grupy nieformalnej.

źródło: opracowanie własne

Wprowadzenie

Rozwój nowoczesnych usług społecznych znajduje się dziś w centrum debat o transformacji systemów opieki społecznej, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Szczególne znaczenie w tych dyskusjach odgrywa pojęcie deinstytucjonalizacji – rozumiane nie tylko jako proces zamykania dużych placówek opiekuńczych, ale przede wszystkim jako zmiana paradygmatu w podejściu do organizowania wsparcia społecznego. Współcześnie deinstytucjonalizacja oznacza odejście od opieki instytucjonalnej na rzecz rozwiązań lokalnych, środowiskowych i zindywidualizowanych, które umożliwiają osobom potrzebującym wsparcia jak najpełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym, rodzinie i wspólnocie.

Proces ten nie jest jedynie kwestią techniczną, organizacyjną czy ekonomiczną. Jego fundamentem są prawa człowieka oraz wartości takie jak godność, autonomia, inkluzja społeczna i równość szans. Deinstytucjonalizacja, w tym ujęciu, nie sprowadza się do fizycznego opuszczania murów instytucji, lecz wiąże się z przekształceniem całego systemu świadczenia usług – w kierunku podejścia opartego na potrzebach jednostki, wspierającego jej samostanowienie i aktywność obywatelską.

W niniejszym raporcie badawczym rozwój usług społecznych analizowany jest właśnie w tym kontekście: jako odpowiedź na potrzebę głębokiej zmiany jakościowej w strukturach wsparcia społecznego, zgodnej z założeniami deinstytucjonalizacji. Przedmiotem analizy są zarówno kierunki rozwoju usług, jak i bariery oraz możliwości systemowe związane z ich transformacją. Kluczowe znaczenie w tym procesie ma odniesienie do międzynarodowych standardów i dokumentów strategicznych, które od dwóch dekad konsekwentnie promują deinstytucjonalizację jako jeden z głównych celów polityk społecznych.

Pojęcie deinstytucjonalizacji – wprowadzenie i definicje

Pojęcie deinstytucjonalizacji ma bogaty rodowód i niejednoznaczne znaczenie, w zależności od kontekstu. W literaturze anglosaskiej (ang. *deinstitutionalisation*) pojęcie to początkowo odnosiło się do procesów reformy psychiatrii i ochrony zdrowia psychicznego, zapoczątkowanych w drugiej połowie XX wieku, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych i Europie Zachodniej. W późniejszym okresie deinstytucjonalizacja objęła także inne obszary wsparcia, w tym systemy opieki nad osobami z niepełnosprawnościami, dziećmi pozbawionymi opieki rodzicielskiej czy osobami starszymi.

W dokumentach międzynarodowych, zwłaszcza tych wydawanych przez instytucje Unii Europejskiej oraz Organizację Narodów Zjednoczonych, deinstytucjonalizacja traktowana jest jako strategiczny kierunek rozwoju usług społecznych. Podkreśla się, że jest to proces „przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej”, który powinien opierać się na planowaniu, partycypacji i rozwoju lokalnych zasobów. Szczególną rolę odgrywa tu tzw. podejście oparte na prawach człowieka, które zakłada, że każda osoba – niezależnie od swojego stanu zdrowia, wieku czy sytuacji życiowej – ma prawo do życia w społeczności i dostępu do wspierających usług lokalnych.

Deinstytucjonalizacja w dokumentach międzynarodowych

Jednym z najważniejszych dokumentów odnoszących się bezpośrednio do deinstytucjonalizacji jest Konwencja ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami (CRPD), przyjęta w 2006 roku. W artykule 19 konwencji podkreślono prawo każdej osoby z niepełnosprawnością do życia w społeczności, z równym dostępem do usług wsparcia umożliwiających wybór miejsca zamieszkania, sposób życia i uczestnictwo w życiu społecznym. Konwencja kładzie nacisk na obowiązek państw do „zapewnienia dostępu do usług wspierających życie niezależne i włączenie w społeczeństwo”.

Równie ważne znaczenie ma Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, przyjęta przez ONZ w 2015 roku. W jej celach zrównoważonego rozwoju (SDG) odnaleźć można wyraźne odniesienia do deinstytucjonalizacji jako elementu budowy inkluzywnych społeczeństw. Szczególnie istotne są cele nr 3 (dobre zdrowie i jakość życia), nr 10 (zmniejszenie nierówności) oraz nr 11 (zrównoważone miasta i wspólnoty).

Na poziomie europejskim, przełomowym dokumentem była Wspólna deklaracja Komisji Europejskiej i organizacji pozarządowych z 2009 roku zatytułowana *„From Institutions to Community Living – Common European Guidelines on the Transition from Institutional to Community-based Care”*. Dokument ten zawiera kompleksowe zalecenia dla państw członkowskich UE w zakresie planowania, finansowania i wdrażania reform deinstytucjonalizacyjnych. Kładzie nacisk na rozwój usług lokalnych, udział społeczności, wzmacnianie rodzin oraz inwestowanie w zasoby ludzkie.

Kolejnym ważnym odniesieniem jest Europejski Filar Praw Socjalnych, ogłoszony w 2017 roku, który ustanawia ramy dla sprawiedliwych i dobrze funkcjonujących systemów opieki społecznej w krajach UE. Zasada 9. filaru bezpośrednio odnosi się do prawa do niezależnego

życia i włączenia w społeczeństwo, a zasada 18. wskazuje na potrzebę rozwoju usług długoterminowej opieki świadczonej w społeczności.

Warto też wspomnieć o działaniach finansowanych w ramach funduszy strukturalnych UE, które od perspektywy finansowej 2014–2020 w coraz większym stopniu promowały deinstytucjonalizację jako priorytet inwestycyjny. W programach operacyjnych wielu krajów, w tym Polski, zapisano cele związane z rozwojem usług środowiskowych, wsparciem rodzin zastępczych, mieszkań wspomaganych czy usług asystenckich.

Poniżej zostało sporządzone zestawienie dokumentów strategicznych – krajowych, europejskich oraz międzynarodowych, które promują ideę rozwoju usług społecznych.

I. Dokumenty międzynarodowe:

- Wytyczne ONZ dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi¹;
- Zasady ONZ dotyczące osób starszych (deklaracja madrycka)²;
- Rekomendacja Ogólna ONZ dotycząca starszych kobiet i ochrony ich praw³.
- Zasady ONZ dotyczące ochrony osób cierpiących na choroby psychiczne oraz poprawy opieki zdrowotnej w tym zakresie⁴;
- Konwencja ONZ o Prawach Dziecka⁵;
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych⁶;

II. Dokumenty europejskie:

- Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności UE⁷.

¹ Zgromadzenie Ogólne ONZ, rezolucja nr 64/142, Wytyczne dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi, 24 lutego 2010 r., A/RES/64/142

² United Nations Principles for Older Persons [„Zasady ONZ dotyczące osób starszych”], 1991; Political Declaration and Madrid International Plan of Action on Ageing [„Deklaracja polityczna i madrycki międzynarodowy plan działania w kwestii starzenia się społeczeństw”], 2002

³ United Nations General Recommendation No. 27 on older women and protection of their human rights [„Rekomendacja Ogólna Narodów Zjednoczonych nr 27 dotycząca starszych kobiet i ochrony ich praw człowieka”]

⁴ Principles for the Protection of Persons with Mental Illness and for the Improvement of Mental Health Care <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-protection-persons-mental-illness-and-improvement>

⁵ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526)

⁶ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169)

⁷ <https://niezaleznezycie.pl/ogolnoeuropejskie-wytyczne-dotyczace-przejscia-od-opieki-instytucjonalnej-do-opieki-swiadczonej-na-poziomie-lokalnych-spolecznosci/deinstytucjonalizacja/>

- Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030⁸;
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej⁹;
- Europejska Konwencja Praw Człowieka¹⁰;
- Wspólne europejskie działania w dziedzinie opieki ¹¹;
- Europejska Karta Społeczna (zrewidowana)¹²

III. Dokumenty krajowe:

- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego¹³;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.)¹⁴;
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)¹⁵;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami¹⁶;
- Ogólnopolskie ramowe wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych¹⁷.
- Dokument „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu zdrowia na lata 2021–2027”¹⁸;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (KPPUiWS)¹⁹;

⁸ Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 3.03.2021 COM(2021) 101 final

⁹ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. (Dz. Urz. UE z 2010 C 83)

¹⁰ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2. (Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284)

¹¹ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2022 r. W kierunku wspólnych europejskich działań w dziedzinie opieki (2021/2253(INI)) (2023/C 47/04)

¹² http://www.age-platform.eu/images/stories/Final_European_Charter.pdf.

¹³ Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030" (Monitor Polski 2020 poz. 1060)

¹⁴ Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (Monitor Polski 2017 poz. 260)

¹⁵ Załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. (Monitor Polski poz. 767)

¹⁶ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 (Monitor Polski z 2021 pozycja 218).

¹⁷ Załącznik do uchwały numer 351 Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój z dnia 16 marca 2021 roku.

¹⁸ Załącznik do uchwały nr 196/2021 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2021 r. (Monitor Polski 2022 poz. 64)

¹⁹ Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą "Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030" (Monitor Polski 2021 poz. 843)

- Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej²⁰;

Znaczenie deinstytucjonalizacji w rozwoju usług społecznych

Deinstytucjonalizacja nie jest jedynie procesem „zamykania instytucji”, ale – jak podkreślają eksperci – głęboką reformą systemową, obejmującą strukturę organizacyjną, sposób finansowania, kształcenie kadr, a przede wszystkim kulturę działania służb społecznych. Usługi społeczne powinny być projektowane w taki sposób, aby odpowiadały na zróżnicowane potrzeby osób i rodzin, uwzględniając ich kontekst lokalny i możliwości środowiska.

W tym kontekście szczególną rolę odgrywają:

- usługi środowiskowe, takie jak pomoc sąsiedzka, opieka domowa, mieszkania wspomagane, kluby samopomocy czy centra aktywności lokalnej,
- usługi wspierające niezależność, np. usługi asystenckie, transport specjalistyczny, doradztwo i treningi umiejętności życiowych,
- usługi zintegrowane, łączące komponenty społeczne, zdrowotne, edukacyjne i zawodowe, szczególnie ważne w przypadku osób złożonych potrzeb,
- usługi oparte na współpracy międzysektorowej, łączące działania administracji publicznej, organizacji pozarządowych, rodzin i samych osób korzystających z pomocy.

Transformacja usług społecznych w duchu deinstytucjonalizacji wymaga także zmiany podejścia – z paternalistycznego, opartego na kontroli i zarządzaniu, na partnerskie, partycypacyjne i wspierające. Potrzebne są również odpowiednie warunki prawne i finansowe, które umożliwią skuteczne wdrażanie tej zmiany.

Informacja o dokumencie

Raport „Przeprowadzenie diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Niepołomice w zakresie rozwoju usług społecznych” jest współfinansowany przez Unię Europejską Projektu „Małopolskie centra usług społecznych” - realizowanego na podstawie wniosku o dofinansowanie nr FEMP.06.23-IP.01-0914/24 w związku z realizacją programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Działanie: 6.23 Włączenie społeczne -

²⁰ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (Monitor Polski z 2019 r. poz. 214)

projekty Województwa Małopolskiego (uchwała Zarządu Województwa Małopolskiego nr 2051/24 z dnia 1 października 2024 roku)

Celem niniejszego raportu jest analiza aktualnego stanu rozwoju usług społecznych w świetle procesów deinstytucjonalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem zgodności z międzynarodowymi zobowiązaniami i kierunkami polityki społecznej. Raport podejmuje próbę diagnozy potencjału oraz barier rozwojowych w tym obszarze, z uwzględnieniem perspektywy instytucji, pracowników socjalnych oraz użytkowników usług. Istotnym elementem jest również identyfikacja dotychczasowych zasobów, dobrych praktyk oraz rekomendacji dla dalszego rozwoju środowiskowego modelu wsparcia.

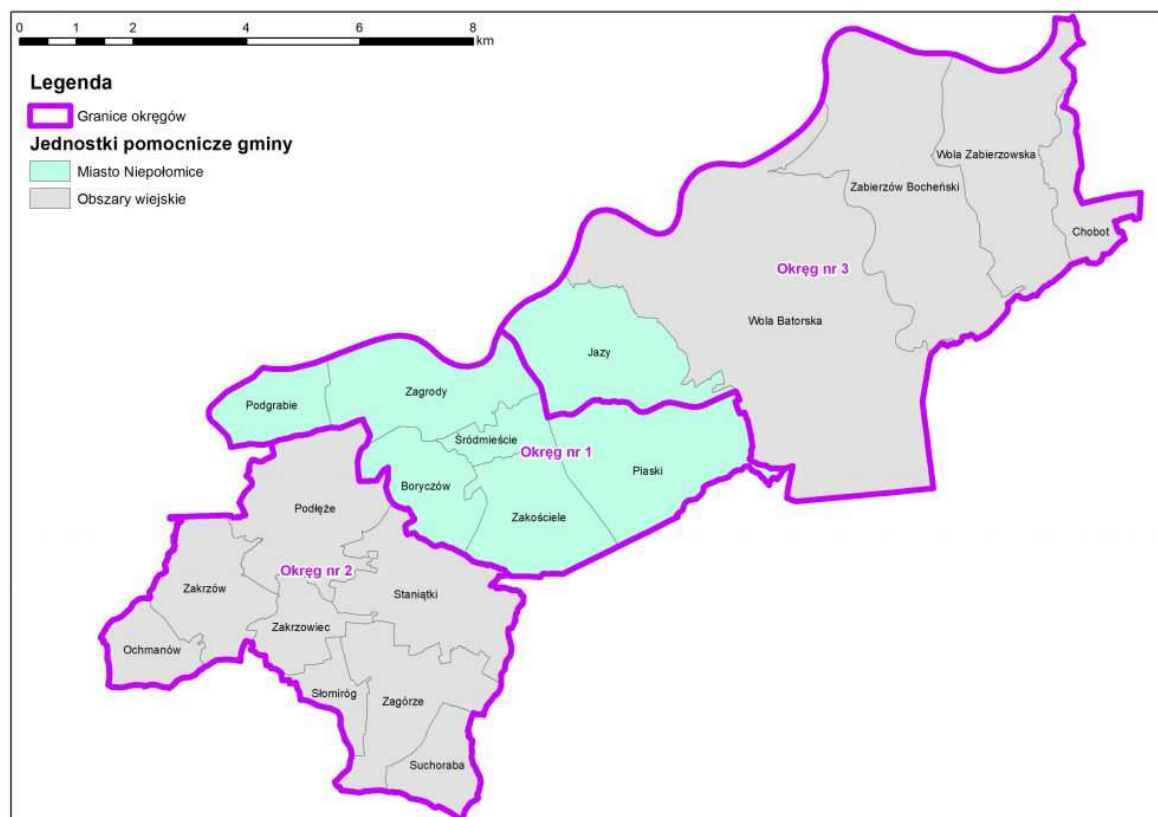
Przedmiot badań

Przedmiotem badań jest Miasto i Gmina Niepołomice, wraz z osobami, które w niej mieszkają, pracują, uczą się. Poniżej znajduje się zarys charakterystyki Miasta i Gminy Niepołomice, natomiast szczegółowe dane zawiera wynik analizy danych zastanych, w dalszej części niniejszego raportu.

Położenie geograficzne i infrastruktura

Miasto i Gmina Niepołomice to dynamicznie rozwijająca się Gmina miejsko-wiejska położona w południowej Polsce, w województwie małopolskim, bezpośrednio na wschód od Krakowa. Zajmuje powierzchnię 95,1 km² i graniczy z Puszcą Niepołomicką – jednym z największych kompleksów leśnych w regionie. Doskonała lokalizacja oraz rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, w tym dostęp do autostrady A4, dróg krajowych DK94 i DK75, drogi wojewódzkiej DW964 oraz linii kolejowej E30 ze stacjami w Podłężu i Staniątkach, czynią Gminę atrakcyjnym miejscem dla inwestorów i mieszkańców.

Rysunek 1 Mapa Miasta i Gminy Niepołomice

Gmina miejsko-wiejska Niepołomice, oprócz miasta Niepołomice, obejmuje 12 sołectw: (1) Chobot, (2) Ochmanów, (3) Podłęże, (4) Słomirów, (5) Staniątki, (6) Suchoraba, (7) Wola

Batorska, (8) Wola Zabierzowska, (9) Zabierzów Bocheński, (10) Zagórze, (11) Zakrzowiec oraz (12) Zakrzów.

Pod względem położenia administracyjnego, Gmina graniczy:

- od północnego zachodu, przez Wisłę, z Krakowem,
- od zachodu z Gminą Wieliczka,
- od północy, również przez Wisłę, z Gminą Igołomia-Wawrzeńczyce,
- od wschodu z Gminą Drwinia,
- od południa i południowego wschodu z Gminą Kłaj,
- od południa z Gminami Gdów i Biskupice,
- od południowego zachodu ponownie z Gminą Wieliczka.

Sytuacja demograficzna i społeczna

W latach 1995–2023 liczba mieszkańców Gminy Niepołomice wzrosła z około 20 000 do ponad 30 000, co oznacza wzrost o ponad 50% (tab. 3). Ten dynamiczny przyrost ludności wynika głównie z napływu młodych rodzin, co z jednej strony przyczynia się do rozwoju Gminy, ale z drugiej strony stawia wyzwania w zakresie zapewnienia odpowiedniej infrastruktury społecznej, edukacyjnej i usługowej.

Tabela 3 Mieszkańcy Gminy Niepołomice w latach 2023-2024

Jednostka pomocnicza	2023	2024	Zmiana 2023/2024
Boryczów	2103	2176	73
Jazy	3680	3896	216
Piaski	1030	1062	32
Podgrabie	863	896	33
Śródmieście	2490	2499	9
Zagrody	2182	2216	34
Zakościele	2437	2457	20
Miasto ogółem	14785	15202	417
Chobot	328	325	-3
Ochmanów	664	665	1
Podłęże	2175	2170	-5

Słomiróg	543	539	-4
Staniątki	2684	2681	-3
Suchoraba	338	344	6
Wola Batorska	3159	3200	41
Wola Zabierzowska	1286	1275	-11
Zabierzów Bocheński	1774	1765	-9
Zagórze	878	894	16
Zakrzowiec	670	671	1
Zakrzów	1178	1188	10
Sołectwa ogółem	15677	15717	40
Gmina ogółem	30462	30919	457

źródło: Wydział Rozwoju, Planowania Przestrzennego i Nieruchomości UMiG w Niepołomicach, z uwzględnieniem danych na temat zameldowanie stałe i czasowe.

Na koniec 2024 roku liczba mieszkańców Gminy wynosiła 30 919, z czego 15 202 osoby (49,2%) mieszkały w samym mieście Niepołomice. W latach 2002–2023 liczba mieszkańców wzrosła o 53,2%, co świadczy o dynamicznym rozwoju i atrakcyjności Gminy.

Gmina Niepołomice prowadzi aktywną politykę społeczną, czego wyrazem jest Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2021–2027. Dokument ten określa cele strategiczne, takie jak wsparcie rodziny, integracja społeczna oraz rozwój usług społecznych.

Gmina Niepołomice wyróżnia się wysokim poziomem zaangażowania mieszkańców w życie społeczne. W 2025 roku w Gminie działa 125 organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszenia, fundacje, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, kluby sportowe, chóry, towarzystwa sportowe i organizacje religijne, które wspierają mieszkańców w różnych aspektach życia społecznego. Podmioty te realizują m.in. projekty kulturalne, edukacyjne i społeczne. W 2023 roku Gmina przeznaczyła ponad 3,8 mln zł na dotacje dla organizacji pozarządowych, wspierając ich działalność na rzecz lokalnej społeczności.

Dodatkowo, Gmina inwestuje w rozwój infrastruktury społecznej, w tym placówek edukacyjnych i kulturalnych.

Sytuacja ekonomiczna

Gospodarka Gminy opiera się na dynamicznie rozwijającym się sektorze przemysłowym, usługowym oraz rolniczym. Centralnym punktem rozwoju gospodarczego jest Niepołomska Strefa Inwestycyjna (NSI), która skupia ponad 80 przedsiębiorstw z różnych branż.

W 2023 roku w Gminie działało 4 640 podmiotów gospodarczych, z czego 1 071 to osoby prawne, co świadczy o rosnącym znaczeniu NSI jako miejsca dla dużych firm i inwestycji przemysłowych.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie wynosiło 6 201,22 PLN, co stanowi 92,5% przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Bezrobocie rejestrowane w 2023 roku wynosiło 3,4%, co jest niskim wskaźnikiem w skali kraju.

Edukacja

W Gminie funkcjonuje dwanaście szkół podstawowych, w tym placówka z oddziałami integracyjnymi. W 2023 roku do szkół podstawowych uczęszczało łącznie 3 764 uczniów. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku pokazały, że Gmina osiąga wyższe rezultaty niż średnie wojewódzkie – 74,56% z języka polskiego, 68,75% z matematyki i aż 80,52% z języka angielskiego.

W zakresie edukacji przedszkolnej w Gminie działa 9 przedszkoli samorządowych (w tym jedno z oddziałami integracyjnymi), 14 przedszkoli niepublicznych, 8 żłobków niepublicznych i 3 niepubliczne kluby dziecięce.

Dodatkowo, Młodzieżowe Obserwatorium Astronomiczne (MOA) w Niepołomicach prowadzi pozaszkolne zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży w pracowniach: astronomicznej, chemicznej, filmowo-fotograficznej, robotyki oraz Klubu Młodego Odkrywcę. Placówka oferuje również pokazy nieba i seanse w planetarium. W Gminie działają również kluby malucha, żłobki, Ochotnicze Hufce Pracy oraz cały sektor edukacyjny.

Kultura

Centrum Kultury „Pole Kultury” oraz Biblioteka Publiczna w Niepołomicach są głównymi instytucjami kultury w Gminie. W 2023 roku łączny budżet na wsparcie tych instytucji wyniósł 6,96 mln zł. Centrum Kultury organizuje regularne zajęcia dla dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, w tym warsztaty plastyczne, muzyczne, taneczne oraz teatralne.

Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa (MCDiS) w Niepołomicach to kompleksowy obiekt kulturalny, edukacyjny i rozrywkowy. Dysponuje salą widowiskową na 220 miejsc, salami

warsztatowymi, salą taneczną oraz mniejszymi salami do realizacji warsztatów muzycznych. W MCDiS znajduje się również Muzeum Fonografii oraz Kino Ważka.

Domy kultury oferują różnorodne zajęcia, takie jak warsztaty artystyczne, taneczne, muzyczne, zabawy matematyczne, programowanie robotów, aerobik oraz zajęcia dla seniorów. Organizowane są również konkursy, wystawy oraz wycieczki krajoznawcze.

Dla seniorów przewidziano obiekt „Dom Kultury Seniora” w Podłężu, który obejmuje zajęcia malarskie, multimedialne, haftu ręcznego oraz rękodzieła artystycznego. Zajęcia prowadzone są przez doświadczonych trenerów i odbywają się raz w tygodniu przez 10 miesięcy w roku.

Dzięki tym zasobom edukacyjnym i kulturalnym, Miasto i Gmina Niepołomice oferują mieszkańcom szerokie możliwości rozwoju osobistego i społecznego, wspierając różnorodne zainteresowania i potrzeby edukacyjne oraz kulturalne społeczności lokalnej.

Walory rekreacyjne i turystyczne

Niepołomice położone są zaledwie 25 kilometrów od centrum Krakowa, co sprawia, że mają wyjątkowo dogodne położenie względem stolicy Małopolski. Dziś Gmina uchodzi za jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się w kraju. Sprzyjające warunki lokalizacyjne, rozbudowana infrastruktura oraz aktywna polityka samorządowa przyczyniły się do tego, że swoją działalność ulokowało tu już ponad 70 dużych przedsiębiorstw. Ponadto na terenie Gminy funkcjonuje przeszło 3 600 różnego rodzaju podmiotów gospodarczych.

Niepołomice to także przestrzeń przyjazna rekreacji – zarówno dla mieszkańców, jak i osób z okolicznych miejscowości. Znajdująca się tutaj Puszcza Niepołomicka, obejmująca obszar około 12 tysięcy hektarów, jest popularnym miejscem aktywnego wypoczynku – chętnie odwiedzanym przez spacerowiczów, biegaczy, rowerzystów oraz miłośników jazdy konnej. Infrastruktura sportowa Gminy jest dobrze rozwinięta, oferując liczne możliwości dla pływaków, tenisistów, piłkarzy czy pasjonatów sztuk walki.

Dziedzictwo historyczne Niepołomic sięga czasów średniowiecza. Najstarsze zabytki pochodzą z połowy XIV wieku i zostały wzniesione z polecenia króla Kazimierza Wielkiego. Historia miasta jest nierozzerwalnie związana z obecnością dworu królewskiego i częstymi pobytami władców w niepołomickim zamku.

Współcześnie Zamek Królewski odgrywa kluczową rolę w ofercie kulturalno-turystycznej Gminy. W jego starannie odrestaurowanych wnętrzach odbywają się koncerty, wystawy, spektakle teatralne i konkursy. Do ważnych zabytków regionu należy również klasztor

benedyktynek w Staniątkach – najstarszy w Polsce, działający nieprzerwanie od momentu zakończenia jego budowy w 1216 roku.

Wśród obiektów sakralnych na szczególną uwagę zasługuje kościół parafialny pw. Dziesięciu Tysięcy Męczenników – jego konsekracja miała miejsce 650 lat temu, co zostało uroczystie upamiętnione w 2008 roku. Istotnym miejscem pamięci historycznej jest także Kopiec Grunwaldzki, wzniesiony na pamiątkę związku króla Władysława Jagiełły z Niepołomicami.

W Zamku Królewskim działa również Muzeum Niepołomickie, które udostępnia m.in. ekspozycję „Sukiennice w Niepołomicach 2 – znane i nieznane”. W ramach tej wystawy można podziwiać dzieła takich artystów jak Henryk Siemiradzki, Leon Wyczółkowski, Piotr Michałowski, Artur Grottger, Jacek Malczewski, Jan Stanisławski, Maurycy Gottlieb, Stanisław Witkiewicz, a także rzeźby – m.in. „Niewolnika” Piotra Wójtowicza, popiersia wybitnych Polaków i cykl „Tańce polskie” Antoniego Kurzawy. Muzeum prezentuje również wystawy poświęcone łowiectwu, fotografii Włodzimierza Puchalskiego oraz lokalnej historii w ekspozycji „Niepołomice. Miasto, czas i ludzie”. Ciekawym miejscem na mapie kulturalnej Gminy jest również Muzeum Fonografii, które przedstawia rozwój rejestracji i odtwarzania dźwięku.

Miasto i Gmina Niepołomice to dynamicznie rozwijający się obszar o korzystnym położeniu, rozwiniętej infrastrukturze oraz aktywnej polityce społecznej i gospodarczej. Dzięki strategicznym inwestycjom oraz zaangażowaniu lokalnej społeczności, Gmina stanowi atrakcyjne miejsce do życia, pracy i inwestowania. W kontekście rozwoju usług społecznych Gmina dysponuje ogromnymi zasobami i potencjałem społecznym.

Cel badania

Niniejsza koncepcja jest opracowana jako komplementarna wobec koncepcji wypracowanej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (która stanowi załącznik do bieżącego dokumentu), którą Gmina Niepołomice ma uwzględniać w swoich działaniach diagnostycznych.

Stąd badania w części ilościowej (analiza danych zastanych oraz ankiety z mieszkańcami) a także w części jakościowej (scenariusz jednego ze zogniskowanych wywiadów grupowych) zostały przeprowadzone w oparciu o dostarczone przez ROPS narzędzia badawcze, wypracowane w ramach projektu „Małopolskie centra usług społecznych” - realizowanego na

podstawie wniosku o dofinansowanie nr FEMP.06.23-IP.01-0914/24, finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, Działanie: 6.23 Włączenie społeczne - projekty Województwa Małopolskiego (uchwała Zarządu Województwa Małopolskiego nr 2051/24 z dnia 1 października 2024 roku).

Cel działań diagnostycznych:

Przeprowadzenie wszechstronnych działań badawczych i analitycznych związanych z diagnozą potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Niepołomice w zakresie usług społecznych, a co za tym idzie zbadanie zasobów, oczekiwań i deficytów istotnych dla procesu rozwoju usług społecznych uwzględniające perspektywę mieszkańców miasta i Gminy Niepołomice, pracowników podmiotów pomocowych (publicznych i niepublicznych – pozarządowych i prywatnych), zbadanie podmiotowego obszaru w oparciu o istniejące zasoby instytucjonalne, organizacyjne i o charakterze samoorganizacji we wszystkich sektorach oraz w społeczności lokalnej.

Badania zostały zorganizowane wokół następujących pytań badawczych:

1. Jaki jest zakres, skala i tendencje (wzrostowe/spadkowe) zapotrzebowania na konkretne usługi społeczne na podstawie analizy dostępnych danych zastanych?
2. Z jakimi głównymi problemami/wyzwaniami społecznymi, dla których rozwiązaniem może być wsparcie w zakresie usług społecznych, spotykają się mieszkańcy Gminy?
3. Jakiego wsparcia w rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów oczekują mieszkańcy Gminy?
4. Jakie grupy społeczne wymagają priorytetowego zaplanowania i zorganizowania wsparcia?
5. Jakie usługi społeczne powinno się dostarczyć w pierwszej kolejności?
6. Jakie są główne problemy społeczne oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne według pracowników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz danych grup docelowych (m.in. OPS, PCPR, szkoła, PES, itp.)?
7. Jakimi zasobami infrastrukturalnymi, finansowymi i organizacyjnymi dysponuje Gmina i lokalni partnerzy społeczni, na bazie których można rozwijać podaż usług społecznych?
8. Jaki jest potencjał w zakresie zaangażowania społecznego (m.in. wolontariatu) wśród mieszkańców Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów?

Metodologia badań

Wykorzystane metody badawcze

- ankieta internetowa - *Computer-Assisted Web Interview (CAWI)*
- analiza danych zastanych – *desk-research (DR)*
- warsztaty diagnostyczne z sołtysami – *diagnostic workshops (DW)*
- warsztaty partycypacyjne z mieszkańcami – *participatory workshop (PW)*
- zogniskowany wywiad grupowy – *focused group interview (FGI)*
- indywidualny wywiad pogłębiony – *in-depth interview (IDI)*
- mapowanie

Respondenci

Respondentami w badaniach mają być mieszkańcy miasta i Gminy Niepołomice (MN) ze szczególnym wskazaniem na następujących grupy społeczne:

- osoby starsze (**OS**)
- osoby z niepełnosprawnościami (**ON**)
- osoby w kryzysach psychicznych i ich opiekunowie (**OKP**)
- rodziny z małymi i starszymi dziećmi (**RzD**)
- opiekunowie nieformalni osób zależnych (starszych i z niepełnosprawnościami) (**OOS**)
- pracownicy instytucji pomocowych oraz przedstawiciele zawodów pomocowych, w tym: asystenci rodziny, pracownicy socjalni, pracownicy placówki wsparcia dziennego, kuratorzy społeczni, rodziny zastępcze, przedstawiciele GKRPA, członkowie ZI, pedagodzy szkolni, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej, policji, straży miejskiej, ŚDS, DPS. Opiekunki środowiskowe, pracownicy instytucji opieki zdrowotnej, asystenci osób niepełnosprawnych, asystenci osób starszych, pracujący na terenie Miasta i Gminy Niepołomice, oraz kadra kierownicza tych podmiotów (**PIP**).
- pracownicy organizacji społecznych (pracownicy i kadra kierownicza NGO, wolontariusze, liderzy społeczni, animatorzy, KGW, przedstawiciele parafii) (**POS**)
- osoby zarządzające potrzebami mieszkańców (radni, sołtysi, pracownicy urzędu miasta i Gminy, kadra kierownicza instytucji pomocowych, edukacyjnych, medycznych, kultury, sportu i rekreacji) (**OZ**)
- rodziny zastępcze i osoby opuszczające pieczę zastępczą (**RZ**)

Tabela 4 Zestawienie pytań badawczych w kontekście zastosowanych metod

Pytanie badawcze	CAWI	DR	DW	PW	FGI	IDI	M
1. Jaki jest zakres, skala i tendencje (wzrostowe/spadkowe) zapotrzebowania na konkretne usługi społeczne na podstawie analizy dostępnych danych zastanych?		✓					✓
2. Z jakimi głównymi problemami/wyzwaniami społecznymi, dla których rozwiązaniem może być wsparcie w zakresie usług społecznych, spotykają się mieszkańcy Gminy?	✓		✓	✓	✓	✓	✓
3. Jakiego wsparcia w rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów oczekują mieszkańcy Gminy?	✓		✓	✓	✓	✓	
4. Jakie grupy społeczne wymagają priorytetowego zaplanowania i zorganizowania wsparcia?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
5. Jakie usługi społeczne powinno się dostarczyć w pierwszej kolejności?	✓		✓	✓	✓	✓	✓
6. Jakie są główne problemy społeczne oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne według pracowników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz danych grup docelowych (m.in. ops, pcpr, szkoła, PES, itp.)?	✓		✓	✓	✓	✓	

7. Jakimi zasobami infrastrukturalnymi, finansowymi i organizacyjnymi dysponuje Gmina i lokalni partnerzy społeczni, na bazie których można rozwijać podaż usług społecznych?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. Jaki jest potencjał w zakresie zaangażowania społecznego (m.in. wolontariatu) wśród mieszkańców Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów?	✓		✓	✓	✓	✓	

źródło: koncepcja badań

Tabela 5 Zestawienie zbiorcze założeń badawczych w odniesieniu do struktury raportu podsumowującego

Obszar diagnostyczny	Odniesienie do struktury raportu podsumowującego	Nr pytania badawczego	Metoda badawcza	Adresaci
Charakterystyka Gminy	Struktura społeczna Gminy	1, 7	DR	OS, ON OKP, RzD, OOS, PIP, POS, OZ, RZ
Charakterystyka Gminy	Problemy i wyzwania społeczne występujące na terenie działania samorządu.	1, 7	DW, PW, FGI, IDI	OS, ON OKP, RzD, OOS, PIP, POS, OZ, RZ
Charakterystyka Gminy	Analiza dokumentów strategicznych samorządu i aktów prawa miejscowego w zakresie realizowania usług społecznych	1, 7	DR	OS, ON OKP, RzD, OOS, PIP, POS, OZ, RZ
Diagnoza w zakresie potrzeb mieszkańców, podmiotów publicznych i niepublicznych (pozarządowych i prywatnych)	Diagnoza potrzeb mieszkańców Miasta i Gminy Niepołomice, z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców, którzy dzięki wzmocnieniu usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej będą w stanie	2, 3, 4, 6	CAWI, DW, PW, FGI, IDI	OS, ON OKP, RzD, OOS, RZ, M

	zaspakajać swoje potrzeby samodzielnie lub przy adekwatnym wsparciu podmiotów pomocowych.			
Diagnoza w zakresie potrzeb mieszkańców, podmiotów publicznych i niepublicznych (pozarządowych i prywatnych)	Diagnoza potrzeb instytucji publicznych i ich kadr w celu zwiększania ich potencjału pomocowego	2, 3, 4, 6	CAWI, FGI, IDI	PIP, OZ
Diagnoza w zakresie potrzeb mieszkańców, podmiotów publicznych i niepublicznych (pozarządowych i prywatnych)	Diagnoza potrzeb organizacji społecznych (lokalowych, finansowych i kadrowych), w celu wdrażania w proces rozwoju usług społecznych, budowania partnerstw i sieci społecznych.	2, 3, 4, 6	CAWI, FGI, DR	POS
Diagnoza w zakresie potrzeb mieszkańców, podmiotów publicznych i niepublicznych (pozarządowych i prywatnych)	Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia osób go potrzebujących oraz zasobów społeczności lokalnej ukierunkowana na poznanie potencjału rozwoju mechanizmów wsparcia w społecznościach lokalnych.	2, 3, 4, 6	FGI, IDI, PW	ON, OS, OOS, M
Identyfikacja i analiza zasobów – instytucjonalnych, organizacyjnych i społecznych, terytorialnych w kontekście istnienia i rozwoju usług społecznych realizowanych w	Obecnie realizowane usługi społecznych – zakres i stopień zabezpieczenia potrzeb	5, 7, 8	DR, PW, FGI, IDI	OS, ON OKP, Rzd, OOS, RZ, PIP, M

społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania.				
Identyfikacja i analiza zasobów – instytucjonalnych, organizacyjnych i społecznych, terytorialnych w kontekście istnienia i rozwoju usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania.	Diagnoza potrzeb w zakresie nierealizowanych usług lub usług realizowanych w niewystarczającym zakresie na poziomie lokalnym.	5, 7, 8	DR, PW, FGI, IDI	OS, ON OKP, RzD, OOS, RZ, PIP, M
Identyfikacja i analiza zasobów – instytucjonalnych, organizacyjnych i społecznych, terytorialnych w kontekście istnienia i rozwoju usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania.	Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych, w tym personelu asystencko-opiekuńczego, zarówno w instytucjach, jak i w społeczności lokalnej, pod kątem przejścia z instytucji do opieki środowiskowej.	5, 7, 8	DR, PW, FGI, IDI	PIP, POS, OZ

Identyfikacja i analiza zasobów – instytucjonalnych, organizacyjnych i społecznych, terytorialnych w kontekście istnienia i rozwoju usług społecznych realizowanych w społeczności lokalnej i w środowisku zamieszkania.	Przyczyny nierealizowania usług społecznych	5, 7, 8	PW, FGI, IDI	PIP, POS, OZ, M
Zbadanie możliwych kierunków rozwoju usług społecznych i potrzeb na powstawanie konkretnych usług, zgłaszanych przez mieszkańców i pracowników podmiotów pomocowych - publicznych i niepublicznych.	Analiza zasobów systemu wsparcia i realizowanych dotychczas usług społecznych	5, 7, 8	DR, FGI, IDI	PIP, POS, OZ, M

Zbadanie możliwych kierunków rozwoju usług społecznych i potrzeb na powstawanie konkretnych usług, zgłaszanych przez mieszkańców i pracowników podmiotów pomocowych - publicznych i niepublicznych.	Analiza zasobów organizacji społecznych i nieformalnych sieci wsparcia oraz realizowanych dotychczas usług.	5, 7, 8	DR, FGI, IDI	PIP, POS, OZ, M
Zbadanie możliwych kierunków rozwoju usług społecznych i potrzeb na powstawanie konkretnych usług, zgłaszanych przez mieszkańców i pracowników podmiotów pomocowych - publicznych i niepublicznych.	Analiza zasobów podmiotów komercyjnych realizujących usługi społeczne	5, 7, 8	DR, FGI, IDI	PIP, POS, OZ

źródło: koncepcja badań

Tabela 6 Plan badań

LP	RODZAJ POMIARU	OPIS	LICZBA	NARZĘDZIE
1.	Ankieta Internetowa (CAWI)	Badanie ankietowe za pomocą techniki CAWI: (1) mieszkańców miasta i Gminy Niepołomice oraz (2) podmiotów niepublicznych /społecznych), NGO-s, przedsiębiorców, związanych z opieką, niepełnosprawnością, placówek NFZ, podmiotów ekonomii społecznej na temat usług – istniejących i potrzebnych, współpracy w zakresie realizacji usług, uwarunkowań organizacyjnych i prawnych odnośnie usług, potrzeb mieszkańców	(1) 675 ankiet (2) ankiety	(1) kwestionariusz ankiety CAWI według wzoru otrzymanego z ROPS (2) kwestionariusz ankiety CAWI według wzoru otrzymanego z ROPS

2.	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	Badanie przedstawicieli grup społecznych i pracowników podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób niesamodzielnych	1 grupa – przedstawiciele zawodów pomocowych i zasoby opiekuńcze wspierające osoby niesamodzielne ze względu na wiek i niepełnosprawność , 10 osób, w tym: pracownik socjalny, prac. ŚDS, prac. DPS, opiekunki środowiskowe, przedstawiciele ZOZ, asystenci osób niepełnosprawnych, asystenci osób starszych, zespół interdyscyplinarny, komisja przeciwdziałania uzależnieniom, opiekunowie rodinni, opiekunowie nieformalni, w tym przedstawiciele podmiotów niepublicznych	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami podmiotów publicznych wspierających osoby niesamodzielne
3.	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	Badanie przedstawicieli grup społecznych i pracowników podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób rodzin	1 grupa - zawody pomocowe wspierające rodziny , w sumie około 8 osób, w tym: asystent rodziny, pracownik socjalny, prac. PWD, kurator społeczny, rodzina	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

			zastępcza, przedstawiciel zespołu interdyscyplinarnego, pedagog szkolny, komisja przeciwdziałania uzależnieniom, policja, straż miejska, poradnia pedagogiczna	z przedstawicielami podmiotów publicznych pomagających rodzinie
4.	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	Badanie przedstawicieli podmiotów społecznych , działających w obszarze polityki społecznej i gotowych do realizacji usług społecznych.	1 grupa – organizacje pozarządowe , w sumie 12 osób, w tym: pracownicy i kadra kierownicza NGO, wolontariusze, liderzy społeczni, animatorzy, KGW, przedstawiciele parafii, przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami organizacji pozarządowych, społecznych oraz samoorganizacji i liderów społecznych
5.	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	Badanie przedstawicieli władz lokalnych i osób odpowiedzialnych za kreowanie lokalnej polityki społecznej	1 grupa - podmioty odpowiedzialne za kreowanie i wykonywanie lokalnej polityki społecznej i zarządzanie zaspakajaniem potrzeb mieszkańców , w sumie około 4 osoby, w tym:	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami władz lokalnych oraz instytucji

			radni, sołtysi, pracownicy urzędu miasta i Gminy, kadra kierownicza publicznych instytucji lokalnej polityki społecznej takich jak OPS, ŚDS, DPS, PWD, szkoły, policja i in.	odpowiedzialnych za wdrażanie usług społecznych
6.	Zogniskowany wywiad grupowy (FGI)	Badanie pedagogów szkolnych	1 grupa – pedagodzy szkolni ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych z obszaru Miasta i Gminy Niepołomice – 4 osoby	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z pedagogami szkolnymi (według wzoru ROPS)
7.	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)	Badanie mieszkańców Gminy, przedstawicieli grup społecznych, których potrzeby wysunęły się na pierwszy plan po badaniach ilościowych. Metoda badania - indywidualny wywiad pogłębiony (IDI)	12 wywiadów: • 1 osoba starsza aktywna, • 1 osoba starsza niesamodzielna lub z ograniczoną samodzielnością, • 1 opiekun osoby z niepełnosprawności • 1 opiekun osoby starszej niesamodzielnej	Kwestionariusza wywiadu pogłębionego

			• 1 przedstawiciel rodziny z małym dzieckiem • 1 przedstawiciel rodziny z nastolatkiem • 1 przedstawiciel rodziny wielodzietnej • 1 przedstawiciel rodziny napływowej (z krótkim stażem zamieszkania w Gminie do 5 lat) • 1 osoba młoda (7/8 klasa lub szkoła średnia) • 1 osoba z problemem kryzysu psychicznego/psychologicznego/życiowego • 1 osoba decyzyjna - Burmistrz/wiceburmistrz • 1 przedstawiciel NGO/lokalny działacz/lider społeczny (osoba dobrze zorientowana w	
--	--	--	--	--

			potrzebach mieszkańców Gminy	
8.	Warsztat diagnostyczny (DW)	Warsztat dla sołtysów. W ramach warsztatów będą prowadzone działania diagnostyczne, mające na celu odtworzenie potrzeb społecznych oraz posiadanych zasobów w zakresie inicjowania, organizacji i realizacji usług społecznych.	1 warsztat – 23 osoby	Scenariusz warsztatu
9.	Warsztat diagnostyczny (DW)	Warsztat dla młodzieży (uczniów starszych klas szkół podstawowych i uczniów szkół ponadpodstawowych). W ramach warsztatu zbadana będzie perspektywa młodych ludzi, mieszkańców Gminy i ich patrzenie na rozwój Gminy, brakujące usługi oraz zaspakajane	1 warsztat – 24 osoby	Scenariusz warsztatu diagnostycznego dla młodzieży

		i niezaspakajane potrzeby ich pokolenia.		
10.	Analiza danych zastanych (DR)	Krytyczny przegląd wraz z ujawnieniem danych z dokumentów strategicznych, danych statystycznych, zgodnie z przyjętymi założeniami metodologicznymi	Około 15 dokumentów	arkusz analizy danych zastanych
11.	Warsztaty partycypacyjne z mieszkańcami – (PW)	Warsztat dla mieszkańców. W ramach warsztatu zostanie przeprowadzona dyskusja nad potrzebami/problemami i percepcją mieszkańców na temat funkcjonowania CUS jako instytucji wdrażającej system usług społecznych	2 warsztaty – 32 osoby	Scenariusz warsztatu partycypacyjnego dla mieszkańców
12.	Mapowanie – stworzenie mapy zasobów lokalnych	Narzędzie mapujące zakres zasobów lokalnych – instytucjonalnych i	1 mapa	Schemat tworzenia mapy

		nieinstytucjonalnych w Gminie Niepołomice		
--	--	--	--	--

źródło: koncepcja badań

Wyniki badań diagnostycznych

Wyzwania związane z projektowaniem i wdrażaniem usług społecznych wymagają dziś pogłębionej wiedzy o lokalnym kontekście społecznym, demograficznym i instytucjonalnym. W dobie dynamicznych zmian, jakie zachodzą również w Niepołomicach, diagnoza społeczna staje się niezbędnym narzędziem planowania skutecznych, dopasowanych i zrównoważonych działań wspierających mieszkańców. W oparciu o zróżnicowany zestaw narzędzi badawczych – zarówno ilościowych, jak i jakościowych – przeprowadzono kompleksową analizę sytuacji społecznej w Mieście i Gminie Niepołomice. Badanie objęło zarówno perspektywę mieszkańców, jak i podmiotów świadczących usługi oraz organizacji pozarządowych, uwzględniając różnorodność potrzeb, zasobów i wyzwań.

Zastosowane metody pozwoliły na zebranie opinii szerokiego spektrum interesariuszy, co umożliwia wielowymiarowe spojrzenie na lokalną politykę społeczną i jej potencjalne kierunki rozwoju. Diagnoza objęła m.in. analizę problemów i potrzeb społecznych, dostępnych zasobów lokalnych, a także ocenę obecnego systemu usług i możliwych scenariuszy jego rozwoju. Istotnym elementem była identyfikacja barier w dostępie do usług oraz rozpoznanie oczekiwań wobec ich przyszłego kształtu. Pozwoliło to nie tylko uchwycić bieżące trudności, ale również zarysować kierunki działań możliwych do wdrożenia na poziomie Gminnym.

Wyniki badań stanowią solidną podstawę do podejmowania decyzji strategicznych i operacyjnych, szczególnie w obszarze planowania i rozwijania środowiskowych form wsparcia. Szczególną uwagę zwrócono na potrzeby osób niesamodzielnych, rodzin z małymi dziećmi, osób w kryzysach zdrowia psychicznego oraz mieszkańców napływowych, których liczba w Gminie sukcesywnie rośnie. Analiza danych pozwala zidentyfikować zarówno obszary już dobrze zagospodarowane, jak i te wymagające wzmocnienia instytucjonalnego i społecznego.

W dalszej części raportu zaprezentowane zostaną wyniki poszczególnych modułów badania: mapy zasobów lokalnych, analiz danych zastanych, badań ankietowych, wywiadów indywidualnych i grupowych oraz badań w działaniu. Analizie wyników towarzyszy syntetyczne zestawienie wniosków i rekomendacji, które mogą stanowić podstawę dla rozwoju systemu usług społecznych w Niepołomicach – systemu bardziej dostępnego, elastycznego i osadzonego w lokalnym kontekście społecznym. Treść Mapy zasobów lokalnych stanowi załącznik nr 12, znajdujący się w Aneksie do niniejszego raportu.

A. Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych została przeprowadzona w odniesieniu do lokalnej polityki społecznej ze szczególnym wskazaniem na obszary, związane z usługami społecznymi. Została przeprowadzona w oparciu o analizę następujących dokumentów:

1. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2020-2023
2. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025
3. Raportu o stanie Miasta i Gminy Niepołomice za rok 2023
4. Strategia Rozwoju Gminy Niepołomice na lata 2024- 2035
5. Sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Niepołomicach za lata 2020-2023
6. Sprawozdanie w zakresie współpracy z NGO za rok 2023
7. Sprawozdanie w zakresie badania os. Bezdomnych
8. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
9. Sprawozdania z zakresu wspierania rodziny o systemu pieczy zastępczej za lata 2020-2023
10. Dane dla statystyczne dostępne m.in. w Banku Danych Lokalnych, GUS
11. Statystyki i analizy dotyczących rynku pracy na terenie Gminy (statystyki-i-analizy/rynek-pracy-w-liczbach)
12. Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych
13. Rejestr mieszkańców prowadzony przez Gminę.

1. Charakterystyka Miasta i Gminy Niepołomice

a. Dane statystyczne

Gmina Niepołomice składa się z jednego miasta – Niepołomice oraz 12 sołectw. Są to: Chobot, Ochmanów, Podłęże, Słomiróg, Staniątki, Suchoraba, Wola Batorska, Wola Zabierzowska, Zabierzów Bocheński, Zagórze, Zakrzowiec i Zakrzów. Powierzchnia Gminy to 96,3 km kw., powierzchnia miasta - 27,4 km. kw. Siedzibą władz samorządowych są Niepołomice. W mieście wyodrębniono siedem osiedli: Boryczów, Jazy, Podgrabie, Piaski, Śródmieście, Zagrody i Zakościele. Udział poszczególnych obszarów w powierzchni Gminy obrazuje poniższa tab. 7.

Tabela 7 powierzchnia osiedli i sołectw w Gminie Niepołomice

Jednostka pomocnicza	W ha	W %
Boryczów	292	3,03

Jazy	566	5,88
Piaski	615	6,39
Podgrabie	229	2,38
Śródmieście	137	1,42
Zagrody	488	5,07
Zakościele	412	4,28
Miasto ogółem	2739	28,45
Chobot	207	2,15
Ochmanów	189	1,96
Podłóże	570	5,92
Słomiróg	127	1,32
Staniątki	528	5,49
Suchoraba	197	2,05
Wola Batorska	2272	23,60
Wola Zabierzowska	715	7,43
Zabierzów Bocheński	1096	11,39
Zagórze	427	4,44
Zakrzowiec	195	2,03
Zakrzów	363	3,77
Sołectwa ogółem	6887	71,55
Gmina Ogółem	9626	100

źródło danych: Raport o stanie Gminy Niepołomice za 2023r. s. 5

Na koniec 2023 r. w Gminie mieszkały 30 462 osoby, z czego w samym mieście 14 785, czyli 48,5 proc. Wg danych GUS na koniec 2024 r. liczba mieszkańców wynosiła 33 472 osoby z czego 51,2% stanowią kobiety, a 48,8% mężczyźni.²¹

Tabela 8 liczba mieszkańców w podziale na sołectwa i osiedla w latach 2019 - 2023

Jednostka pomocnicza	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana 2023/2022
Boryczów	1595	1699	1848	2001	2103	102
Jazy	3126	3275	3462	3597	3680	83

²¹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Niepolomice#dane-demograficzne)

Piaski	977	982	999	1017	1030	13
Podgrabie	787	811	811	848	863	15
Śródmieście	2529	2483	2515	2505	2490	-15
Zagrody	1996	2041	2098	2139	2182	43
Zakościele	2305	2361	2403	2443	2437	-6
Miasto ogółem	13329	13652	14136	14550	14785	235
Chobot	330	331	337	334	328	-6
Ochmanów	648	648	654	665	664	-1
Podłóże	2187	2180	2196	2157	2175	18
Słomiróg	541	538	535	539	543	4
Staniątki	2683	2656	2671	2668	2684	16
Suchoraba	317	320	324	326	338	12
Wola Batorska	3081	3070	3094	3117	3159	42
Wola Zabierzowska	1262	1275	1271	1271	1286	15
Zabierzów Bocheński	1747	1765	1779	1761	1774	13
Zagórze	817	829	851	886	878	-8
Zakrzowiec	670	672	679	669	678	1
Zakrzów	1174	1176	1172	1180	1178	-2
Sołectwa ogółem	15451	15460	15563	15553	15677	124
Gmina Ogółem	28786	29112	29699	30103	30462	359
Jednostka pomocnicza	2019	2020	2021	2022	2023	zmiana 2023/2022
Boryczów	1595	1699	1848	2001	2103	102
Jazy	3126	3275	3462	3597	3680	83
Piaski	977	982	999	1017	1030	13
Podgrabie	787	811	811	848	863	15
Śródmieście	2529	2483	2515	2505	2490	-15
Zagrody	1996	2041	2098	2139	2182	43

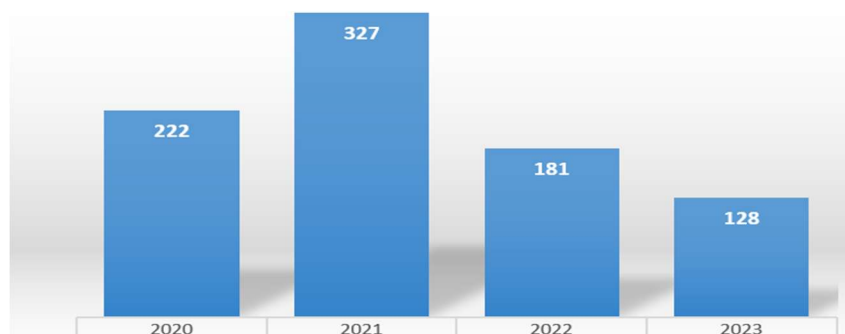
Zakościele	2305	2361	2403	2443	2437	-6
Miasto ogółem	13329	13652	14136	14550	14785	235
Chobot	330	331	337	334	328	-6
Ochmanów	648	648	654	665	664	-1
Podłóże	2187	2180	2196	2157	2175	18
Stomiróg	541	538	535	539	543	4
Staniątki	2683	2656	2671	2668	2684	16
Suchoraba	317	320	324	326	338	12
Wola Batorska	3081	3070	3094	3117	3159	42
Wola Zabierzowska	1262	1275	1271	1271	1286	15
Zabierzów Bocheński	1747	1765	1779	1761	1774	13
Zagórze	817	829	851	886	878	-8
Zakrzowiec	670	672	679	669	678	1
Zakrzów	1174	1176	1172	1180	1178	-2
Sołectwa ogółem	15451	15460	15563	15553	15677	124
Gmina Ogółem	28786	29112	29699	30103	30462	359

źródło: Raport o stanie Gminy za 2023 r. s.6

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice z roku na rok zmniejsza się liczba cudzoziemców figurujących w rejestrach Gminy, choć należy zaznaczyć, że nie ma wiarygodnego źródła danych o liczbie cudzoziemców zamieszkujących lub pracujących w Gminie, ze względu na brak obowiązku meldunkowego. Tendencje w tym zakresie przedstawia rys. 2. Szczególną grupą wymagającą wsparcia byli obywatele Ukrainy. Pomoc przeznaczona była dla obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę po 24 lutego 2022 r., i zostali wpisani do rejestru PESEL. W 2023 r. pomocą objęto 144 rodziny (łącznie 181 osób), wypłacając świadczenia w łącznej kwocie 54 300,00 zł. W roku 2023 na terenie Gminy przebywało 23 opiekunów tymczasowych, pod opieką których pozostawało 26 małoletnich obywateli Ukrainy. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał obywatelom Ukrainy w następujących formach: – zasiłek stały dla 5 – zasiłek okresowy dla 2 osób zasiłek celowy dla 3 osób, zasiłek celowy na zapewnienie posiłku dla dzieci i młodzieży w szkole - 26 (16 rodzin) oraz zasiłek celowy na wyżywienie dzieci w przedszkolu - 6 (6 rodzin. Ponadto 166 rodzin zamieszkałych w

na terenie Gminy otrzymywało pomoc z tytułu zapewniania schronienia i wyżywienia uchodźcom z Ukrainy we własnych domach.

Rysunek 2 Liczba cudzoziemców zamieszkujących na terenie Gminy Niepołomice 2020-2023

źródło : UMIG Niepołomice

b. Struktura społeczna i najważniejsze problemy społeczne oraz adresaci działań

Gmina Niepołomice jest jedną z niewielu w województwie małopolskim, które cechuje dodatnie saldo przyrostu naturalnego pomimo znacznego jego spadku na przestrzeni lat 2018-2022.²²

Tabela 9 Ruch naturalny ludności w Gminie Niepołomice w latach 2018 - 2022

Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Urodzenia żywe ogółem	382	339	338	375	362
Urodzenia żywe na 1000 ludności	13,56	11,79	13,20	12,53	11,12
Zgony ogółem	233	232	291	287	296
Zgony na 1000 ludności	8,27	8,07	9,90	9,59	9,09
Przyrost naturalny ogółem	149	107	97	88	66
Przyrost naturalny na 1000 ogółem	5,29	3,72	3,30	2,94	2,03

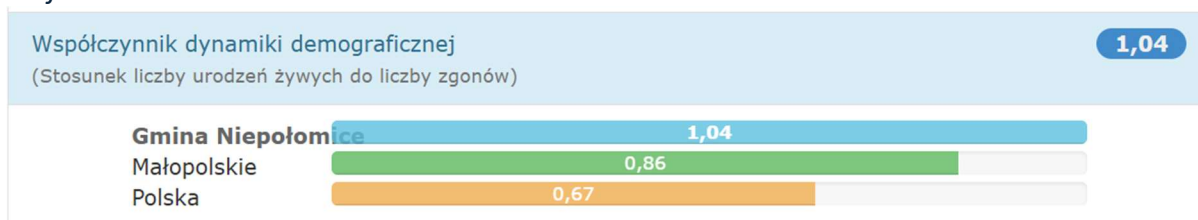
źródło: BDL GUS

W Gminie szczególnie mocno widoczny jest trend wzrostowy liczby ludności – między rokiem 2017 a 2021 liczba mieszkańców zwiększyła się o ponad 7 tysięcy (15%) a na przestrzeni lat 2002-2024 o 55,6%. Tak znaczny przyrost liczby mieszkańców jest wypadkową zarówno dodatniego salda naturalnego, jak i wysokiego salda migracji (liczba zameldowań ok.

²² Raport o stanie Gminy za rok 2023, s. 3

trzykrotnie przewyższająca liczbę wymeldowań). Prognozy demograficzne wskazują, że trend zostanie utrzymany, a według niektórych opracowań Gmina Niepołomice jako „gigant rozwoju demograficznego w krakowskim MOF” może w 2050 r. liczyć nawet 88 tys. mieszkańców (zob. Prognoza demograficzna MOF Krakowa 2022-2050 dr hab. Jana Paradysza).²³

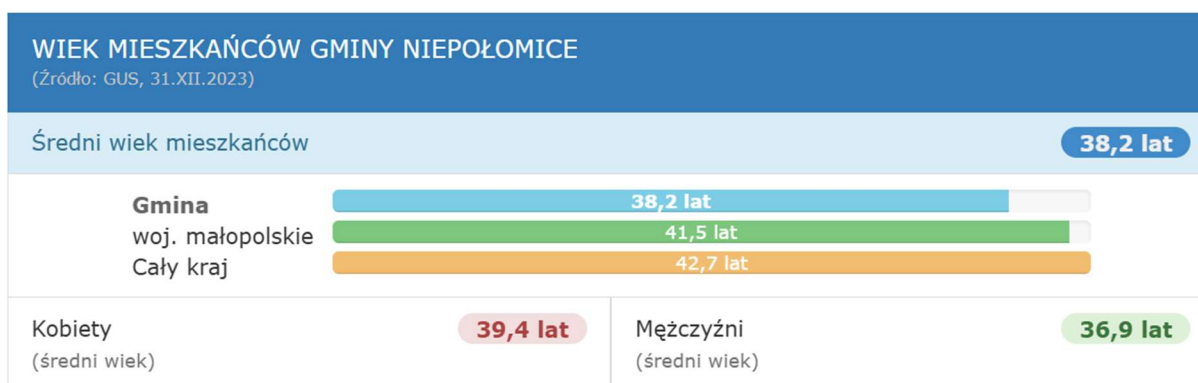
Rysunek 3 Współczynnik dynamiki demograficznej Gminy Niepołomice na tle województwa i kraju

źródło: Dane GUS Polska w liczbach

Średni wiek mieszkańców wynosi 38,2 lat i jest niższy od średniego wieku mieszkańców województwa małopolskiego oraz znacznie niższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (więcej: https://www.polskawliczbach.pl/Gmina_Niepolomice#dane-demograficzne) (rys. 4)

Rysunek 4 Średni wiek mieszkańców Gminy Niepołomice na tle wojewódzkim i krajowym

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/Gmina_Niepolomice#dane-demograficzne

W 2023 roku 42,2% zgonów w Gminie Niepołomice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 30,2% zgonów w Gminie Niepołomice były nowotwory, a 6,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności Gminy

²³ Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 s.4

Niepołomice przypada 8.74 zgonów. Jest to mniej od wartości średniej dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniej od wartości średniej dla kraju (więcej: https://www.polskawliczbach.pl/Gmina_Niepolomice#dane-demograficzne)

Spośród mieszkańców Gminy 59,3% jest w wieku produkcyjnym, 23,5% w wieku przedprodukcyjnym, a 17,2% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/Gmina_Niepolomice#demografia-w-pigulce

Tabela 10 Struktura ludności Gminy Niepołomice - podział na wiek i płeć w latach 2020-2023

Struktura ludności ze względu na wiek i płeć	2020	2021	2022	2023
wiek przedprodukcyjny ogółem	7 269	7 550	7 720	7 788
przedprodukcyjny M	3 756	3 903	4 017	4 023
przedprodukcyjny K	3 513	3 647	3 703	3 765
wiek produkcyjny ogółem	19 152	19 334	19 517	19 680
produkcyjny M	9 915	10 008	10 072	10 135
produkcyjny K	9 237	9 326	9 445	9 545
poprodukcyjny ogółem	5 265	5 420	5 544	5 705
poprodukcyjny M	1 797	1 869	1 937	2 027
poprodukcyjny K	3 468	3 551	3 607	3 678
Średnia	7 041	7 179	7 285	7 372

źródło: GUS BDL

Struktura ludności według ekonomicznych grup wiekowych mieszkańców pozytywnie wyróżnia Gminę Niepołomice na tle województwa. Niepołomice to Gmina stosunkowo młoda – udział osób poniżej 18 r.ż. wrastał na przestrzeni lat i w 2021 roku osiągnął 23%. Wzrost odnotowano także wśród osób w wieku poprodukcyjnym – 2 p.p., jednak udział tej grupy wynoszący 17% pozostaje najniższy w porównaniu do analizowanych jednostek. Zwiększanie się liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przekłada się na stały wzrost współczynnika obciążenia demograficznego (o ok. 11%) – w 2021 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 61 osób w wieku nieprodukcyjnym, co przekraczało wartości odnotowane dla województwa.

W Gminie rośnie również liczba rodzin posiadających 3 i więcej dzieci - na koniec 2023 roku liczba rodzin z aktywnymi kartami dużej rodziny wyniosła 1546 (rok wcześniej były to 1304

rodziny). Przynajmniej jedną formę karty (plastikową lub elektroniczną) posiadają 5.504 osoby (rok wcześniej 4.896).

Zmiany w strukturze demograficznej w Gminie mają również wpływ na obniżanie się wskaźnika podwójnego starzenia w Gminie Niepołomice, który w tym wypadku ma tendencję malejącą i aktualnie wynosi 13,51%. Zmiany w tym zakresie obrazuje Rys. 5.

Rysunek 5 Udział osób w wieku 80 lat i więcej w grupie osób w wieku 60 lat i więcej

źródło: GUS BDL

Tabela 11 Udział osób w wieku 80 lat i więcej w grupie osób w wieku 60 lat i więcej

	2020	2021	2022	2023
Wskaźnik podwójnego starzenia	18%	16%	16%	15%
Liczba ludności w wieku 80 i więcej	978	892	914	877
80-84 ogółem	500	484	479	439
80-84 M	156	162	170	164
80-84 K	344	322	309	275
85 i więcej ogółem	478	466	435	438
85 i więcej M	124	127	117	112
85 i więcej K	354	339	318	326

źródło: GUS BDL

Potencjał opiekuńczy Gminie definiowany jako liczba kobiet w wieku 45-64 lata (potencjalnych opiekunów rodzinnych) przypadających na 100 osób w wieku 80 i więcej lat w Gminie Niepołomice wynosi 465 i jest najwyższy wśród wszystkich Gmin powiatu wielickiego.²⁴

Osoby z niepełnosprawnościami w Gminie w 2023 roku to ponad 2200 osób²⁵. Ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z sprawozdanie MGOSP za 2023 r niepełnosprawność była jedną z głównych przyczyn korzystania ze świadczeń - pomocą objęto 152 rodziny (210 osób).²⁶

Zmiany w strukturze demograficznej przekładają się na potrzeby zgłaszane przez mieszkańców m.in. w zakresie zwiększania dostępności opieki zdrowotnej, rozwój publicznych placówek świadczących opiekę nad dziećmi (przedszkola i żłobki), konieczność zapewnienia infrastruktury umożliwiającej bezpieczne przemieszczanie się pieszo i na rowerze, podnoszenie dostępności transportu zbiorowego. W tym kontekście w dokumentach strategicznych wskazuje się na brak dostępnej dla mieszkańców przestrzeni, która wspierałaby integrację i samoorganizację.²⁷ np. Zabierzów Bocheński – świetlica z regulaminem, osiedle Boryczów – osiedlowy dom kultury (w związku z silnym rozwojem osiedla i napływem nowych mieszkańców szczególnie podkreślano potrzebę na miejsce do integracji, poznania się, wspólnego działania).

2. Struktura społeczna i najważniejsze problemy społeczne oraz adresaci działań

Zwiększająca się liczba mieszkańców Gminy zarówno szansa rozwojowa, zasób Gminy (m.in. nowe kompetencje, umiejętności, aktywność społeczna, podatki lokalne) ale i trudność – zmiana struktury społecznej Gminy, większa gęstość zaludnienia, wzrost potrzeb społecznych, na które odpowiedzią są usługi świadczone przez samorząd i jednostki mu podległe. To również potrzebna integracji i budowania poczucia tożsamości lokalnej wśród mieszkańców. Z analizy danych zastanych wynika, że w Gminie obserwuje się tendencje do tworzenia dwóch społeczności – „starzy” i „nowi” mieszkańcy co powoduje, że jednym z kluczowych wyzwań będzie integracja mieszkańców i budowanie w nich tożsamości lokalnej oraz odpowiedzialności za najbliższych członków społeczności Gminnej. Nowi mieszkańcy

²⁴ Źródło: Główny Urząd Statystyczny (Bank Danych Lokalnych). Do 2021 roku włącznie dane dot. ludności bazują na wynikach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

²⁵ [Liczba osób niepełnosprawnych według województw i gmin. Nowe mapy GUS](#)

²⁶ Dane pochodzą z badania „Osoby niepełnosprawne prawnie”, które jest realizowane cyklicznie raz w roku. Badanie to jest oparte na różnych źródłach administracyjnych połączonych ze sobą zgodnie z opracowanym algorytmem.

²⁷ Strategia rozwoju Gminy – zał. nr 1 s. 20

Gminy to także obcokrajowcy (głównie osoby z Ukrainy) co może wskazywać na potrzebę szerszej integracji, ale także tworzenia przestrzeni do dbania o ich własną tożsamość. Istotnym elementem będzie również wypracowanie tworzyć partycypacyjnego modelu działalności instytucji kultury, organizacji pozarządowych, instytucji pomocy społecznej, edukacji i zdrowia w oparciu o budowanie usług społecznych o powszechnym i dostępnym charakterze. Głównymi adresatami działań będą rodziny z małymi dziećmi, młodzież, osoby doświadczające kryzysów psychicznych i borykające się lub zagrożone uzależnieniami, osoby z niesamodzielne w tym z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie faktyczni, seniorzy. Beneficjentami usług społecznych i działań je wspierających będą również lokalne społeczności oraz organizacje pozarządowe (podmioty ekonomii społecznej).

3. Analiza aktów prawa miejscowego

Podczas opracowywania raportu analizie poddane zostały niżej wskazane dokumenty regulujące dostęp mieszkańców Gminy do usług i świadczeń społecznych m.in.:

- Uchwała nr 264 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2022 r., zmieniającej uchwałę nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.
- Uchwała nr LIII/712/23 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 stycznia 2023 r., w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXVII/513/14 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 30 stycznia 2014 w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy w zakresie dożywiania w formie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej (zasiłku losowego z przeznaczeniem na zakup posiłku lub żywności),
- Uchwała nr LIII/713/23 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 stycznia 2023 r., w sprawie zmiany Uchwały Rady Miejskiej Nr XXXVII/514/14, z dnia 30 czerwca 2014 r., w sprawie określenia zasad zwrotu wydatków Gminy na pomoc realizowaną w ramach zadań własnych, w postaci zakupu posiłków albo produktów żywnościowych (świadczenie rzeczowe) dla *osób/ rodzin*, których dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę kryterium dochodowego, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej, a którym to pomimo przekroczenia kryterium przyznano w/w wsparcie,
- Uchwały Rady Miejskiej Nr VI/43/19 z dnia 27 marca 2019 r., w sprawie ustanowienia wieloletniego, Gminnego programu osłonowego w zakresie dożywiania na lata 2019-2023 „Posiłek w szkole i w domu na terenie Gminy Niepołomice

- Uchwała nr LXV/656/10 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 maja 2010 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2010 r. nr 327 poz. 2249), która na podstawie art. 22a ustawy o świadczeniach rodzinnych przyznaje mieszkańcom Gminy Niepołomice jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka.
- Uchwała Rady Miejskiej w Niepołomicach NR XL/490/21 w sprawie zmiany uchwały LXV/656/10 z dnia 25 maja 2010 r. w sprawie ustanowienia jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka począwszy (Dz. U. W. M. z 2021r., poz. 7348).

4. Analiza zasobów środowiskowych w kontekście deinstytucjonalizacji i realizowanych usług w podziale na „sektorowość” (zasoby instytucjonalne, zasoby kadrowe, zasoby materialne i infrastrukturalne, usługi społeczne):

Kooperacyjny model zarządzania usługami społecznymi wymaga koordynacji działań w ramach oferowanych już usług społecznych jak tych, które na podstawie diagnozy będą planowanych do realizacji. Konieczna jest integracja instytucji i organizacji społecznych działających w obszarze polityki społecznej, stała diagnoza potrzeb w zakresie usług społecznych – mapowanie problemów społecznych w Gminie czy działania wspierające usługi społeczne o charakterze środowiskowym. Grupami na rzecz których powinien następować systematyczny rozwój usług społecznych są zarówno ich potencjalnych realizatorów (NGO, instytucje kultury, edukacji czy ochrony zdrowia) jak (rodziny z dziećmi, młodzież osoby z niepełnosprawnościami, opiekunowie osób zależnych, seniorzy). Kluczem do procesu deinstytucjonalizacji usług jest zarówno wzmacnianie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na działania jak i ich wsparcie merytoryczne oraz rozwój Centrum Usług Społecznych.

Pomoc społeczna

W 2023 r. z pomocy społecznej udzielanej za pośrednictwem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Niepołomicach korzystały 322 rodziny, liczące łącznie 542 osoby. Jak wynika z danych sprawozdawczych MGOPS za lata 2019-2023 - liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej zmniejsza się każdego roku (tab. 12).

Na przestrzeni lat zmniejsza się również liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych a zwiększa z wsparcia usługowego. Z usług opiekuńczych korzystały 103 osoby (w tym z Programu Opieka 75+: 27), ze specjalistycznych usług opiekuńczych (finansowanych z

dotacji) korzystały 2 rodziny. Ich ogólny koszt: 110.400,00 zł (z dotacji).²⁸ Poza tym w 2023r. Ośrodek realizował Program Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Opieka 75+”. Strategicznym celem programu była poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej. Z tej formy pomocy skorzystało 27 osób a MGOPS zrealizował 7 961 godzin wsparcia. Z kolei z usług realizowanych w dziennym domu pobytu dla osób starszych prowadzonego przez Stowarzyszenie „Pomoc bliźniemu” skorzystało 38 osób (dostępnych jest 40 miejsc). Z usług realizowanych w Środowiskowym Domu Samopomocy w 2023 r. skorzystały 42 osoby.

Tabela 12 Liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w latach 2020-2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba rodzin	402	457	380	385	322
Liczba osób	788	787	661	676	542
Wskaźnik na 1000 mieszkańców	27,37	27,03	22,26	22,46	17,79

źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach

W 2023 w domach pomocy społecznej przebywały łącznie 73 osoby w tym 5 została w nich umieszczonych w 2023r. Największa grupa osób 39 skierowana została do domu dla osób przewlekle somatycznie chorych, a kolejna co do wielkości – 18 osób - do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych. Od roku 2016 w Staniątkach funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych prowadzony na zlecenie Gminy przez Stowarzyszenie „Pomoc Bliźniemu” w Niepołomicach. Placówka zapewnia całodobową opiekę dla 24 osób.²⁹

Tabela 13 Najważniejsze przyczyny powodujące korzystanie z pomocy finansowej i niefinansowej w MGOPS

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
---------------------------------	---------------	-------------------------

²⁸ Raport o stanie miasta s. 117

²⁹ Sprawozdanie MGOPS za rok 2023 s. 24

Długotrwała choroba	272	409
Niepełnosprawność	152	210
Ubóstwo	139	197
Bezradność w sprawach opiekuńczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym	70	155
Rodziny niepełne	13	47
Rodziny wielodzietne	3	13
Bezrobocie	78	137
Alkoholizm	26	36
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym	27	148
Wielodzietność	26	145
Zdarzenie losowe	0	0
Bezdomność	10	11
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	4
Przemoc w rodzinie	1	4
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0
Narkomania	3	3
Sytuacja kryzysowa	0	0

źródło: Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach.

W 2023 r. trzy osoby skorzystały z pomocy w formie schronienia w schronisku dla osób bezdomnych.

Pomocą w formie posiłku w 2023 r. MGOPS objął – 134 osoby , w tym: 36 dzieci do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej – 36 i 56 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej i ponadgimnazjalnej.

Inne świadczenia pieniężne udzielane przez MGOPS to:

- boni żłobkowy, z którego w 2023 r. skorzystało 68 rodzin . Wysokość bonu żłobkowego wynosi 100,00 zł (co miesiąc)
- becik Gminny - jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w 2023 r. liczba świadczeń wyniosła: 242.

- świadczenia rodzinne (zasiłek rodzinny z dodatkami, zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek dla opiekuna, specjalny zasiłek dla opiekuna, świadczenie „Za życiem”, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie.), z których w 2023 r. skorzystały 1274 rodziny³⁰.

Podobnie jak w przypadku świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej również w zakresie świadczeń rodzinnych rysuje się tendencja spadkowa w zakresie liczby rodzin objętych tym rodzajem wsparcia (tab. 14)

Tabela 14 Liczba godzin objętych świadczeniami rodzinnymi w latach 2019 - 2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba rodzin	2564	2180	1270	1391	1274
Kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	7583559	7648154	8204597	8982830	7845238

źródło: Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach

W 2023 r. w MGOPS w Niepołomicach odnotowano wzrost liczby osób w kryzysie bezdomności 10 rodzin w tym 11 osób (rys. 6)

Rysunek 6 liczba osób w kryzysie bezdomności w latach 2020-2023

źródło: MGOP Niepołomice – OZPS

³⁰ Raport o stanie miasta i Gminy Niepołomice za 2023 r. s. 116

Budżet MGOPS – źródła finansowania

Ośrodek był do końca lutego 2025 jednostką organizacyjną Gminy nie posiadającą osobowości prawnej, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa Gminy i jest bezpośrednim realizatorem zadań określonych w przepisach obowiązującego prawa – głównie w ustawie o pomocy społecznej - zadań własnych Gminy oraz zadań zleconych Gminie przez administrację rządową. Dodatkowo zobowiązany jest do realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb Gminy, bądź z rządowych programów pomocy społecznej lub innych ustaw w tym z zakresu świadczeń rodzinnych, pomocy osobom uprawnionym do alimentów, przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Działalność Ośrodka finansowana jest ze środków własnych Gminy, dotacji celowych otrzymywanych z budżetu państwa, innych - określonych przez prawo źródeł - odpowiadających prowadzonej działalności. Strukturę i rodzaj wydatków obrazują tab. 15 oraz tab. 16.

Tabela 15 Wydatki na zadania realizowane w 2023 przez MGOPS

	Wydatki w 2023 roku
Budżet MGOPS w Niepołomicach w 2023 roku, w tym:	19 000 437,49 zł
Finansowanie zewnętrzne:	12 459 373,64 zł
Dotacja z budżetu państwa na zadania zlecone	8 853 506,16 zł
Dotacja z budżetu państwa na dofinansowania zadań MGOPS	1 191 224,86 zł
Projekt Aktywni Niepołomice	233 000,30 zł
Środki z funduszu pomocy Ukrainie	1 080 032,06 zł
Środki z funduszu COVID na wypłaty dodatku węglowego i inne źródła ciepła	885 261,97 zł
Środki z funduszu covid – korpus wsparcia seniora	46 387,00 zł
Środki z programu za życiem (asystent rodziny)	17 752,29 zł
Usługi opiekuńcze 75+	152 209,00 zł
Środki własne Gminy Niepołomice	6 541 063,85 zł

źródło: Sprawozdanie MGOPS za 2023 r.

Tabela 16 Wysokość wydatków na poszczególne grupy zadań w 2023

	Wydatki w 2023 roku
Świadczenia rodzinne	9 395 711,40 zł
Funkcjonowanie OPS	1 944 227,64 zł
Karta Dużej Rodziny	5 285,00 zł
Usługi opiekuńcze	1 693 477,23 zł
Pobyt w DPS	2 010 220,03 zł
Zasiłki stałe	511 472,41 zł
Zasiłki celowe i okresowe	378 268,33 zł
Pomoc w zakresie dożywiania	344 866,31 zł
Wspieranie rodziny (asystent rodziny)	219 549,91 zł
Składki na ubezpieczenie zdrowotne dla klientów OPS korzystających z niektórych świadczeń (zasiłek stały, świadczenia rodzinne)	125 699,74 zł
Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	59 591,38 zł
Pobyt w schronisku	20 420,52 zł
Program wspieraj seniora	46 387,00 zł
Pozostała działalność w tym m.in. punkt konsultacyjny dla osób niepełnosprawnych, sprawienie pogrzebu	30 607,10 zł
Stypendia socjalne	22 320,00 zł
Projekt aktywni Niepołomice	233 000,30 zł
Dodatki węglowe, inne źródła ciepła, elektryczny	885 261,97 zł
Jednorazowe świadczenia dla obywateli Ukrainy (300 zł)	55 386,00 zł
Świadczenie na zakwaterowanie osób z Ukrainy	611 032,00 zł
Świadczenia z pomocy społecznej i stypendia socjalne dla Ukraińców	35 112,13 zł
Świadczenia rodzinne dla Ukraińców	372 541,09 zł

Źródło: Sprawozdanie MGOPS za rok 2023

Innymi realizowanymi programami pozabudżetowymi są:

- Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” - budżet 237 814,17 zł
- Program „Opieka wytchnienia” - budżet 98 017,74 zł

Wsparcie osób i rodzin doświadczających przemocy

W 2023 r., Zespół Interdyscyplinarny prowadził 49 przypadków przemocy domowej, w których zostały uruchomione procedury Niebieskich Kart. W 2023 r. prowadzonych było 15 procedur „NK”, które zostały wszczęte w latach ubiegłych. Łącznie w 2023 roku procedurą Niebieskiej Karty objętych było 268 osób, w tym 64 kobiet i 64 mężczyzn oraz 87 dzieci i 53 osoby starsze.

W Gminie w 2023 r. przy MGOPS przy ul. Bocheńskiej 26 działał Punkt Wsparcia i Pomocy dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie - 2 razy w tygodniu po 2 godziny. W ramach działalności Punktu zatrudnieni zostali radca prawny i psycholog – terapeuta. Wsparciem Punktu przy MGOPS w 2023 objętych zostało - 91 osób, z których 68 skorzystało ze wsparcia psychologicznego, a 23 z pomocy prawnej.

W roku 2022 i 2023r. MGOPS realizował Program „Aktywni-Niepołomice. Celem głównym projektu była kompleksowa aktywizacja społeczno-zawodowa lub tylko społeczna 58 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na terenie Gminy Niepołomice. Dla wybranej grupy zaplanowano indywidualne wsparcie w zakresie: rehabilitacji domowej, zajęć szachowych, konsultacji z neurologopedą, pomoc pedagogiczną.

W ramach projektu realizowane były następujące działania: identyfikacja indywidualnych potrzeb oraz potencjałów uczestnika, realizacja wsparcia w ramach aktywnej integracji poprzez realizację kompleksowych usług z zakresu aktywizacji społeczno - zawodowej uczestników projektu, realizacja pracy o charakterze socjalnym na rzecz klientów MGOPS.

W roku 2023 zrealizowano wsparcie:

- rehabilitacja indywidualna dla uczestników projektu w ilości 125 godzin;
- indywidualne poradnictwo neurologopedią w ilości 130 godzin;
- indywidualne poradnictwo pedagogiczne w ilości 270 godzin;
- indywidualne zajęcia z usprawniające intelektualnie i społecznie w zakresie gry w szachy w ilości 60 godzin;
- kurs ECDL dla 5 osób;
- pośrednictwo pracy dla 4 osób;

- szkolenie grupowo – wyjazdowe dla 29 dorosłych członków projektu i 23 dzieci uczestniczące w projekcie.

Rysunek 7 Liczba rodzin objętych pomocą w realizacji Niebieskiej Karty w latach 2020-2023

Źródło: ocena zasobów pomocy społecznej

Zasoby kadrowe jednostki to zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę 11 pracowników socjalnych, 1 aspirant pracy socjalnej, 2 starszych inspektorów, 20 opiekunek domowych, 7 pracowników świadczeń rodzinnych, 1 starszy inspektor ds. usług opiekuńczych, 2 asystentów rodziny, 1 główny specjalista ds. przeciwdziałania przemocy, 1 radca prawny, 1 główny księgowy, 1 zastępca głównego księgowego oraz dyrektor. Ponadto MGOPS zatrudnia na umowę zlecenie: 2 specjalistów usług opiekuńczych, 2 psychologów, 4 opiekunki domowe, 10 asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej, 6 osób świadczących usługi opieki wytchnieniowej.

Łącznie osoby zatrudnione na dzień 31 grudnia 2023 roku na podstawie umowy o pracę: 49 osób i 27 na podstawie umowy zlecenia.

Ochrona zdrowia

Wydatki na ochronę zdrowia z budżetu Gminy Niepołomice w 2023 r. wyniosły 1.205.178,62 zł (rok wcześniej: 810.882,50 zł), w tym na zwalczanie narkomanii – 5.242,00 zł (23.170,00 zł), na przeciwdziałanie alkoholizmowi – 1.151.050,99 zł (671.985,19 zł). W 2023 r. Gmina poniosła wydatki majątkowe na modernizację budynków komunalnych w wysokości 499.539,53 zł oraz na modernizację pomieszczeń ośrodka zdrowia w Podłężu w wysokości 30.000.00,00 zł. Gmina przekazała powiatowi wielickiemu dotację celową w wysokości

15.615,63 zł na dofinansowanie Programu polityki zdrowotnej dotyczący profilaktyki zakażeń meningokokowych w Małopolsce na lata 2020-2027”.

Na koniec 2023 roku w Gminie działało 250 placówek, których działalność według PKD 2007 jest zakwalifikowana jako opieka zdrowotna (rok wcześniej 232). Działają poradnie, przychodnie rejonowe i ogólnospecjalistyczne, nie licząc pojedynczych gabinetów, np. stomatologicznych, fizjoterapeutycznych czy innych. Wśród nich jest jeden zakład opieki zdrowotnej, którego właścicielem jest Gmina. Zarządza on 5 przychodniami. Pozostałe placówki to podmioty prywatne.³¹

Niepołomickie Centrum Medyczne Sp. z o.o. to spółka powołana 15 stycznia 2009 r. Podstawowym przedmiotem działalności są usługi medyczne. NCM świadczy je na podstawie umów z Małopolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie oraz odpłatności od pacjentów – w przypadku braku umów z NFZ. Dodatkowo spółka – w niewielkim zakresie – dokonuje najmu pomieszczeń, w których wykonywana jest działalność medyczna (gabinety stomatologiczne) oraz handel (kiosk z prasą i artykułami przemysłowymi).

Organizacja NCM

- Przychodnia Rejonowa w Niepołomicach,
- Przychodnia w Niepołomicach Podgrabiu (filia Przychodni w Podłężu),
- Przychodnia w Podłężu,
- Przychodnia w Staniątkach (filia Przychodni w Niepołomicach),
- Przychodnia w Zabierzowie Bocheńskim,
- Zespół Ratownictwa Medycznego.

Zakres wykonywanych świadczeń. Świadczenia oferowane przez NCM:

- podstawowa opieka medyczna (POZ),
- poradnia położnej środowiskowo-rodzinnej,
- poradnia pediatryczna,
- poradnia chirurgii ogólnej,
- poradnia urazowo-ortopedyczna,
- poradnia rehabilitacyjna,
- poradnia ginekologiczno-położnicza,
- poradnia neurologiczna,
- poradnia kardiologiczna,

³¹ Raport o stanie Gminy za 2023 r. s.108

- poradnia urologiczna,
- poradnia alergologiczna,
- gabinet zabiegowy,
- gabinet fizjoterapii,
- gabinet medycyny szkolnej,
- pracownia USG,
- pracownia RTG,
- pracownia diagnostyki laboratoryjnej,
- transport sanitarny w POZ,
- nocna i świąteczna opieka zdrowotna”.³²

W Gminie Niepołomice nastąpiła poprawa w dostępności przychodni obrazowanej przez liczbę przychodni przypadającej na 10 tys. mieszkańców (wzrost z 3,6 w 2017 r. na 5,3 w 2021 r.), jednak nadal jest ona niższa niż przeciętnie w województwie.

W 2021 roku na 1 ogólnodostępną aptekę przypadało 3,5 tys. mieszkańców i było to o blisko 16% więcej niż w 2017 r., wskazuje na zmniejszającą się dostępności tego typu usług w Gminie, a jednocześnie wpisuje w negatywne trendy w tym zakresie odnotowane w skali województwa i obszaru funkcjonalnego.³³

Z uwagi na małą dostępność usług ochrony zdrowia w zakresie specjalistycznej opieki ambulatoryjnej Radni Gminy w dniu 2 lutego 2023 r. podjęli rezolucję w sprawie wystąpienia do Narodowego Funduszu Zdrowia z wnioskiem o rozpisanie konkursu na ambulatoryjną opiekę medyczną na terenie miasta i Gminy Niepołomice. Radni piszą, że z zaniepokojeniem obserwują utrzymujący się od dłuższego czasu brak uwzględniania obszaru Gminy Niepołomice w postępowaniach konkursowych w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Jest to tym bardziej trudne do wytłumaczenia w sytuacji, gdy inne postępowania dotyczące np. opieki długoterminowej, podstawowej opieki zdrowotnej lub rehabilitacji leczniczej ogłaszane są stale. Wpływa to na bardzo duże ograniczenie dostępności mieszkańców do lekarzy specjalistów oraz specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej. W konsekwencji nie mogą korzystać lub korzystają u innych świadczeniodawców z usług takich specjalistów jak: okulista, kardiolog, reumatolog, laryngolog lub neurolog.

Dostęp do usług ochrony zdrowia to problem systemowy, a jego rozwiązanie nie leży w kompetencji samorządu Gminnego. Jednak jest to problem poważnie dotyczący mieszkańców

³² Raport o stanie Gminy za 2023 r. s. 109

³³ Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy s. 9

Gminy: brakuje lekarzy, Narodowy Fundusz Zdrowia nie odpowiada na potrzeby mieszkańców. Zdrowie psychiczne mieszkańców powinno być w centrum uwagi na najbliższe lata koniecznym jest rozwój i dostęp do profesjonalnej profilaktyki zdrowia psychicznego Konieczny jest również stały rozwój współpracy z organizacjami społecznymi działającymi w obszarze zdrowia psychicznego. Gminy współpracuje z fundacją „Kolorowy Most” (opieka psychologiczna) ale ilość usług jest niewystarczająca do potrzeb. Z analizy danych zastanych wynika, że pokolenie „Z” i „Alfa” – osoby wchodzące na rynek pracy / dzieci w szkołach, pokoleniowo określane są jako osoby z mniejszą odpornością psychiczną, u których częściej pojawiają się problemy ze zdrowiem psychicznym. Pojawiają się problemy psychiczne związane z byciem on-line, „koniecznością” bycia w mediach społecznościowych – wszechobecny hejt w Internecie, który dotyka codziennie ok. 11% badanych młodych mieszkańców Gminy Niepołomice - brakuje narzędzi i doświadczenia, żeby temu zapobiegać i z tym walczyć a jednym z największych problemów profilaktyki i zdrowia psychicznego są braki kadrowe - brakuje specjalistów: psychologów, psychiatrów³⁴

Pozostałe podmioty realizujące na rzecz mieszkańców działania profilaktyczne z zakresu ochrony zdrowia

Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pełniąc dyżury w drugi i ostatni poniedziałek miesiąca w godz. 14.00-17.00 oraz środa 16.30-18.30 . Zakres udzielanej pomocy obejmuje m.in. konsultacje i poradnictwo dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin, przyjmowanie wniosków o skierowanie na leczenie uzależnienia od alkoholu. Konsultacje dla osób doświadczających przemocy. Możliwość wypełnienia niebieskiej karty w sytuacji występowania przemocy w rodzinie. Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2023 wpłynęło 12 wniosków o objęcie leczeniem odwykowym. Zespół ds. rozpatrywania wniosków zbierał się 16 razy. W ramach prac zespołu³⁵

Główny specjalista ds. profilaktyki i uzależnień - pn-pt 7.00-15.00

Punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin dyżur terapeuty: wt.16.00-19.00. Zakres pomocy obejmuje konsultacje i poradnictwo dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych (alkohol, narkotyki, leki itp.), uzależnionych od hazardu, komputera itp.; terapia indywidualna dla osób uzależnionych. Z pomocy terapeuty mogą również korzystać rodziny osób uzależnionych w zakresie poradnictwa oraz terapii. W 2023 r. - z pomocy

³⁴ Strategia Rozwoju Gminy s.17

³⁵ Raport o stanie Miasta i Gminy Niepołomice za 2023 r.

terapeuty Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i członków ich rodzin korzystało 26 osób.

Specjaliści psychoedukacji i rozwoju relacji w rodzinie realizowany jest w pierwszy i trzeci poniedziałek miesiąca 11.00-14.00. Zakres pomocy obejmuje konsultacje w zakresie radzenia sobie z trudnymi emocjami (np. złością), możliwość zgłoszenia do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym, zarządzania emocjami i zachowaniami agresywnymi – impulsywnymi.

Stowarzyszenie Klub Abstynenta Niepołomni im. Leonarda Mazgaja „Lenka” otwarty przez 14 godzin w tygodniu, codziennie od 2 do 4 godzin. Klub organizuje wycieczki, spotkania integracyjne, ogniska, wspólne świętowanie rocznic abstynencji, imienin itp. Zapewnia możliwość spędzania czasu wolnego w bezpiecznym i wolnym od używek miejscu, a także dyskusowania o trudnych sprawach z osobami, które mają wiedzę o problemie uzależnień i w przyjaznej atmosferze gotowi są podpowiedzieć, jakie działania mogą przynieść poprawę, gdzie warto się zgłosić i od czego zacząć, aby wejść na drogę trzeźwości. Ponadto zapewnione są dyżury terapeutów: 3 dni w tygodniu po 3-4 godziny, konsultacje i wsparcie psychologa: ostatni poniedziałek miesiąca 17.00-19.00 i cykliczne warsztaty grupowe prowadzone przez psychologa: ostatnia środa miesiąca 17.00-19.00. W 2023 r. z pomocy Stowarzyszenia skorzystało 697 osób w tym z pomocy terapeutów 41 osób a psychologa 79 (m.in. udział w warsztatach)

Grupa AA „Bronisław” ul. Piękna 2, Niepołomice Dom Św. Karola Boromeusza obok kościoła pw. Dziesięciu Tysięcy Męczenników mityngi AA: sb 18.00. Wspólnota AA ma charakter grupy samopomocowej. Jest skierowana do tych, którzy chcą zmienić swoje życie i zerwać z nałogiem. To wspólnota mężczyzn i kobiet, którzy dzielą się nawzajem doświadczeniem, siłą i nadzieją, żeby rozwiązać swój własny problem i pomagać innym w uwolnieniu się od uzależnienia. Warunkiem uczestnictwa jest chęć zaprzestania picia i przyście na mityng trzeźwym.³⁶

Punkt konsultacyjny dla osób doświadczających przemocy - dyżur psychologa: pn 17.00-20.00, śr 16.00-20.00. Zakres udzielanej pomocy obejmuje konsultacje i poradnictwo dla osób doświadczających przemocy, świadków takich zachowań oraz osób nie radzących sobie z własną agresją; terapia indywidualna, terapia par, terapia rodzinna, terapia więzi matka-dziecko. W ramach udzielania rodzinom z problemem uzależnień pomocy prawnej i psychospołecznej, a w szczególności ochrony przed przemocą z pomocy psychologa korzystały

³⁶ www.niepolomice.eu/informator/profilaktyka-uzaleznien/

63 osoby natomiast z pomocy psychologa Centrum Wsparcia Psychospołecznego Razem Razniej prowadzonego przez Fundację Dzieciom Kolorowy Most korzystały 133 osoby.

Opieka nad dzieckiem do lat 3

W ostatnich latach w Gminie Niepołomice zwiększała się dostępność opieki żłobkowej, co odzwierciedla zarówno 2,5-krotny wzrost odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach (z 7,7% w 2017 r. do 19,5% w 2021 r.), jak i czterokrotne zwiększenie się miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do 3 lat (z 85 na 324). Wyniki te pozytywnie wyróżniają Niepołomice na tle średnich dla województwa czy Gmin otaczających Kraków.³⁷

Żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie dzienni

W 2023 r. Gminie Niepołomice funkcjonowało 7 żłobków niepublicznych (rok wcześniej: 8), które zapewniały 280 miejsc opieki nad dziećmi (rok wcześniej: 314) oraz 3 niepubliczne kluby dziecięce (rok wcześniej: 3), które dysponowały łącznie 80 miejscami (rok wcześniej: 80). Gmina Niepołomice prowadziła w 2023 r. trzy kluby dziecięce dla dzieci do lat 3:

- „Pod bociusiem” w Woli Zabierzowskiej – 20 miejsc,
- „Jacek” w Woli Batorskiej – 25 miejsc,
- „Agatka” w Woli Batorskiej – 18 miejsc.

W Gminie działają też opiekunowie dzienni. W 2023 roku było ich siedmiu. Na jednego opiekuna może przypadać maksymalnie 8 dzieci.

Gmina Niepołomice przekazywała dotację w wysokości 100 zł na każde dziecko korzystające z opieki w niepublicznym żłobku i klubie malucha lub pod opieką opiekuna dziennego. Ponadto rodzice mieli możliwość skorzystania z bonu o wartości 100 na poczet dodatku do opłaty za czesne.

Średnio miesięcznie do dyspozycji mieszkańców było 483 miejsc opieki a wykorzystywano 331.³⁸

Edukacja/kultura/sport

W roku 2023 w Gminie Niepołomice funkcjonowały się 23 przedszkola, w których do 91 oddziałów uczęszczało 1 761 dzieci (846 dziewczynek oraz 915 chłopców). Dostępnych było 0 miejsc. Spośród przedszkoli - 9 to przedszkola samorządowe (tyle samo co rok wcześniej), w

³⁷ Załącznik Nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy s.7

³⁸ Raport o stanie Gminy, s.76

tym 1 przedszkole z oddziałami integracyjnymi a 14 - niepubliczne³⁹. Dla porównania w 2008 roku w Gminie Niepołomice mieściło się 5 przedszkoli, w których do 21 oddziałów uczęszczało 467 dzieci (243 dziewczynki oraz 224 chłopców). Dostępne były 494 miejsca. 22,6% mieszkańców Gminy Niepołomice w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (21,6% wśród dziewczynek i 23,5% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 980 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego (tab. 17)⁴⁰

Tabela 17 liczba dzieci w przedszkolach w latach 2019 - 2023

Placówki samorządowe/niepubliczne	2019	2020	2021	2022	2023
Samorządowe	727	785	809	833	847
Niepubliczne	705	719	775	862	900
Razem	1432	1504	1584	1695	1747

źródło; Raport o stanie Miasta i Gminy s. 77

Gmina zapewniła również możliwość korzystania z miejsc wychowania przedszkolnego dzieciom nieprzyjętym do przedszkoli publicznych – w przedszkolach niepublicznych. W takiej sytuacji przekazywała dotację w wysokości 100% wartości miejsca w przedszkolu publicznym, na każde dziecko nieprzyjęte do przedszkola publicznego, które znalazło miejsce w przedszkolu niepublicznym.

Od roku szkolnego 2023/2024 na terenie Gminy funkcjonowało 12 szkół podstawowych, w tym 1 z oddziałami integracyjnymi. Na koniec roku 2023 uczęszczało do nich 3.764 dzieci.

Do 31 sierpnia 2023 r. funkcjonowała również niepubliczna szkoła podstawowa, do której uczęszczało 508 dzieci. W 2023 r. Gmina Niepołomice prowadziła 2 szkoły ponadpodstawowe.

- a) Zespół Szkół im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Niepołomicach, w którego skład wchodzi dwie szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży: 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum kształcące w zawodach technik ekonomista, - technik informatyk, technik programista, technik hotelarstwa;

³⁹ Raport o stanie gminy za 2023 s.

⁴⁰ Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/Gmina_Niepolomice#edukacja-i-szkolnictwo

- b) Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Niepołomicach w jego skład wchodzi; Szkoła Branżowa I Stopnia im. Krakowskiego Bractwa Kurkowego (12 oddziałów, w których uczy się 290 uczniów (rok wcześniej: 255) w zawodach: kucharz, cukiernik, fryzjer, sprzedawca, mechanik pojazdów samochodowych oraz klasa wielozawodowa) i Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych z 3 oddziałami, do których chodzi 59 słuchaczy (rok wcześniej: 88).

W Gminie działa również Centrum Kształcenia Zawodowego, które organizuje kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy doszkalające: operator wózka widłowego z egzaminem UDT, prawo jazdy kat. B, pierwsza po-moc przedmedyczna, bezpieczeństwo i higiena pracy (BHP). W Centrum są warsztaty mechaniczne, w których odbywa się praktyczna nauka zawodu w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych.

W Gminnym systemie edukacji na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się stały wzrost liczby dzieci, co w efekcie powoduje, że infrastruktura edukacyjna (szkoły podstawowe) i opiekuńcza (przedszkola) nie nadąża za ciągle rosnącymi potrzebami. Co roku w Gminie przybywa około 300-400 nowych uczniów w szkołach podstawowych (przy utrzymującym się cały czas wysokim wskaźniku urodzeń dzieci). W ostatnich latach szkoły podstawowe przyjęły dodatkowo dzieci z Ukrainy. Budynki szkół podstawowych przygotowane na średnio 400-600 uczniów, obecnie uczy się w nich nawet 800-1000 dzieci. Aktualne, minimalne zapotrzebowanie na bazę edukacyjną to: jedna szkoła podstawowa (Boryczów) i Niepołomice/Podłęże) i dwa przedszkola (propozycja: Wola Batorska⁴¹

Gmina Niepołomice charakteryzuje się największą ilością centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na 10 tys. mieszkańców względem analizowanych jednostek. Jednak we wszystkich jednostkach w latach 2017-2021 obserwuje się spadkową tendencję tego wskaźnika (rys. 8).

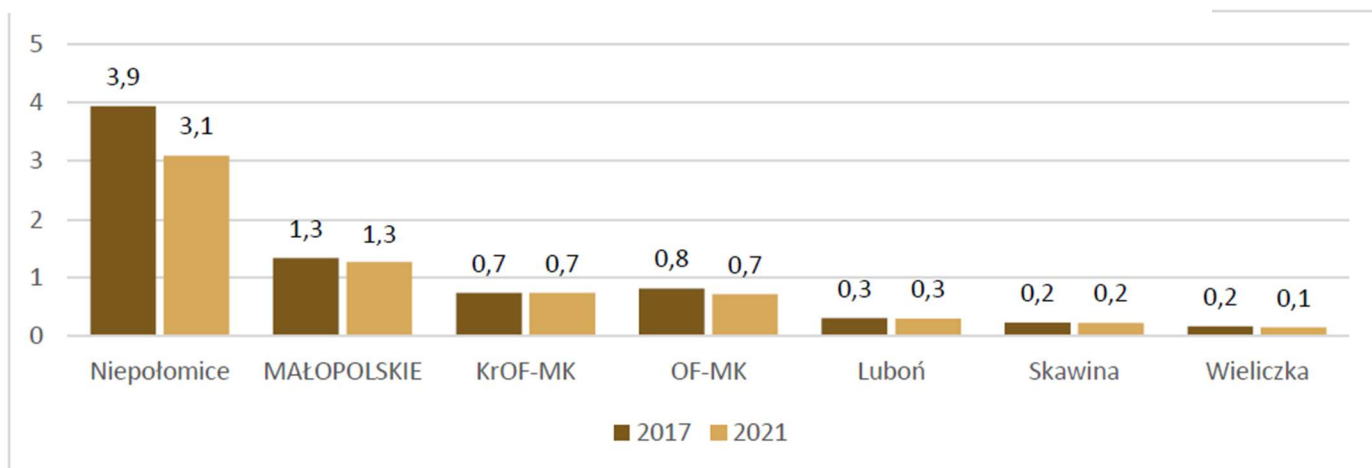
W Gminnym rejestrze instytucji kultury wpisane są trzy podmioty:

- Centrum Kultury w Niepołomicach / Pole Kultury,
- Muzeum Niepołomickie,

⁴¹ Strategia Rozwoju Gminy na lata 2025-2035 s.14

- Biblioteka Publiczna w Niepołomicach.

Rysunek 8 Domy kultury i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. mieszkańców w roku 2017 i 2021 w Gminie Niepołomice i jednostkach porównawczych

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Centrum Kultury w Niepołomicach to samorządowa instytucja kultury, dla której rok 2023 był ostatnim rokiem działalności. W grudniu 2023 r. uchwałą Rady Miejskiej została ona przeobrażona w Pole Kultury-Samorządową Instytucję Kultury Miasta i Gminy Niepołomice. W skład Centrum Kultury wchodziły Domy Kultury w Chobocie, Ochmanowie, Słomirogu, Woli Batorskiej, Woli Zabierzowskiej, Zabierzowie Bocheńskim, Zagórz, Zakrzowcu, Zakrzowie, Filia Niepołomice Jazy, Świetlica Kultury w Podgrabiu. Nowa instytucja zarządza również Małopolskim Centrum Dźwięku i Słowa i Piekarnią Sztuki. Centrum Kultury w Niepołomicach prowadziło amatorskie zespoły artystyczne:

- Zespół Pieśni i Tańca Zagórzanie (DK w Zagórz),
- Zespół Pieśni i Tańca Mali Zagórzanie (DK w Zagórz),
- Niepołomiczkie Mażoretki (DK w Zagórz, Zabierzowie Bocheńskim, Woli Batorskiej),
- Małe Mażoretki (DK w Zagórz, Zabierzowie Bocheńskim, Woli Batorskiej),
- zespół Wrzos – zespół wokalny oraz sekcja teatralna (Niepołomice),
- zespół Melodia (DK w Zakrzowcu).

W domach kultury realizowany był szereg warsztatów i zajęć artystycznych oraz rozwijających pasje, talenty i zainteresowania osób w każdym wieku, od dzieci powyżej 1,5 roku życia, poprzez dzieci przedszkolne, szkolne, młodzież, dorosłych, po seniorów. Tygodniowo domy kultury realizują około 150 jednostek zajęć stałych, dodatkowo zajęcia świetlicowe i okazjonalne. W miarę możliwości oferta ta jest modyfikowana i dostosowywana do potrzeb mieszkańców.

Działające przy Centrum Kultury zespoły wyjeżdżały na koncerty, przeglądy, konkursy, mistrzostwa, warsztaty artystyczne oraz koncertowały w Gminie Niepołomice, m.in. podczas Dni Niepołomic. Grupy realizujące zajęcia w poszczególnych domach kultury osiągały sukces o randze ogólnopolskiej, jak Niepołomickie Mażoretki czy modelarze.

Organizowane są zabawy plastyczne dla najmłodszych, warsztaty plastyczne dla dzieci szkolnych, rysunek i malarstwo sztalugowe dla artystów amatorów i osób uzdolnionych, w tym przygotowanie młodzieży do szkół artystycznych, rękodzieło artystyczne, warsztaty małych form witrażowych, mozaiki szklanej, ceramiczne, w tym na kole garncarskim, form przestrzennych, form gipsowych i z betonu, haft, szydełkowanie, techniczno-plastyczne dla osób niewidomych, wystawiennictwo, gry na instrumentach: gitara, pianino, akordeon, keyboard, perkusja, ukulele; śpiew/wokal: nauka i doskonalenie śpiewu dla dzieci i dorosłych, studio piosenki, studio nagrań, zespoły wokalne; taniec: balet dla dzieci, zabawy umuzykalniająco-rytmiczne, taniec nowoczesny, estradowy, taniec mażoretkowy w sekcjach z pałeczką, pomponami, flagą; folklor: taniec ludowy dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych, śpiew ludowy, rękodzieło ludowe; teatr: sekcja teatralna zespołu Wrzos, warsztaty teatralne dla osób niewidomych, teatralna aktywizacja seniora, spektakle dla dzieci; modelarstwo: pracownie modelarstwa lotniczego i kosmicznego, modelarstwo ogólne – morskie, lądowe, lotnicze; pracownie krawieckie: podstawy kroju i szycia dla dorosłych, artystyczne projektowanie i szycie dla dzieci i młodzieży; edukacyjne: budowa i programowanie robotów, szachy, język angielski i hiszpański; rekreacyjne: *zumba fitness*, *aerobik*, gimnastyka dla seniora, *zumba kids*, *zumba gold* dla seniorów i dorosłych, zdrowy kręgosłup, *nordic walking*.

W okresie wakacji oraz ferii zimowych domy kultury organizowały dla dzieci dodatkowe, najczęściej nieodpłatne, zajęcia i atrakcje. W czasie ferii zimowych dzieci bardzo licznie uczestniczyły w cyklu przedstawień teatralnych, zabaw animacyjnych, spotkań podróżniczo-przyrodniczych. W okresie wiosenno-jesiennym organizowane były wycieczki krajoznawczo-przyrodnicze połączone z poznawaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Polski.

Biblioteka Publiczna w Niepołomicach im. Tadeusza Biernata jest samorządową instytucją kultury. Po-wstała w 1948 r. Współcześnie z powodzeniem łączy cechy tradycyjnej księżnicy z nowoczesną mediateką.

W skład Biblioteki Publicznej wchodzi:

- ✓ Biblioteka główna przy ul. Bocheńskiej 26 w Niepołomicach (Wypożyczalnia dla dorosłych, Galeria Książki dla Młodych, Czytelnia, Mediateka, Galeria na Schodach);
- ✓ Laboratorium Aktywności Społecznej Open Space (ul. Bocheńska 26, przyziemie),

- ✓ 4 wiejskie filie biblioteczne: w Podłężu, Staniątkach, Woli Batorskiej, Zabierzowie Bocheńskim.

Na koniec 2023 r. liczba aktywnych czytelników wyniosła 10.229 (w 2022 r - 9.764) a liczba wypożyczonych zbiorów wyniosła łącznie 183.042 (w 2022r - 170.805) egzemplarzy. Daje to liczbę 6.002 wypożyczeń na 1000 mieszkańców. Czytelnicy mają dostęp do katalogów on-line, elektronicznego konta czytelniczego oraz możliwość zdalnego (internetowego) składania zamówień, mogą korzystać z książek elektronicznych na dwóch portalach: IBUK Libra oraz Legimi.

Biblioteka udostępnia również czytniki e-booków i tablety, a ponadto gry planszowe, których posiada w swoich zbiorach prawie 300 sztuk.⁴² Biblioteka realizowała też szereg wydarzeń pozwalających na aktywne spędzania czasu różnym grupom społecznym i indywidualnym mieszkańcom (szerzej – Raport o stanie miasta za 2023 r. s 90)

Laboratorium Aktywności Społecznej - zarządzane przez Bibliotekę Publiczną, to przestrzeń otwarta dla wszystkich, którzy chcą działać dla lokalnej społeczności. Dla każdego, kto ma ciekawe pomysły, pasje i potrzebuje miejsca z odpowiednim zapleczem do realizacji swoich projektów. To miejsce stworzone z myślą o aktywnie działających mieszkańcach, stowarzyszeniach, fundacjach, radach osiedlowych oraz grupach formalnych i nie-formalnych. Laboratorium znajduje się w przyziemiu Biblioteki Publicznej w Niepołomicach przy ul. Bocheńskiej 26. Są tu trzy wyposażone sale o łącznej powierzchni 260 mkw., z których można (dzięki ruchomym ścianom) korzystać w dowolnej konfiguracji przestrzennej. Do dyspozycji są m.in.: laptop, rzutniki, ekran, nagłośnienie, 40 stołów oraz 120 krzeseł, pufy, kanapy, fotele, podest sceniczny i nagłośnienie oraz zaplecze kuchenne.

W 2023 r. w pomieszczeniach LAS zorganizowano 583 wydarzenia i zajęcia, w których wzięło udział 12.415 osób.

Dodatkowo na terenie Gminy działają jeszcze inne istotne w rozwoju kultury instytucje Zamek Królewski w Niepołomicach Sp. z o.o. - utworzona na mocy uchwały nr XXXI/396/21 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 12 maja 2021 r. w celu realizowania zadań własnych Gminy Niepołomice z zakresu: - obowiązku utrzymania ochrony i opieki nad zabytkowym obiektem Zamku Królewskiego w Niepołomicach, dla zaspakajania zbiorowych potrzeb wspólnoty związanych z dostępem do sfery kultury, dla realizowania założeń rozwojowych Gminy Niepołomice.

⁴² Raport o stanie gminy s. 86-89

Piekarnia Sztuki – poszerzenie oferty kulturalnej dla mieszkańców Gminy Inwestycja realizowana była w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego: Działanie 11.4 – Rewitalizacja terenów przemysłowych. Obiekt oddano do użytku pod koniec 2023 roku. Służy on poszerzeniu obecnej oferty kulturalnej. Całkowite wydatki majątkowe wyniosły: 9.641.921,41 zł. Kwota dofinansowania ze środków UE to 5.452.960,51 zł. W 2023 roku wydatkowano 8.853.725,59 zł. Dom Kultury „Senior” w Podłężu Wykonano projekt budowlany i uzyskano pozwolenie na budowę. W listopadzie 2023 roku podpisano umowę na wykonanie prac budowlanych. W 2023 roku wydatkowano na ten cel 73.330,10 zł.

W 2023 r. funkcjonowały trzy domy prowadzone przez organizacje pozarządowe:

- ✓ Dom Pełen Kultury w Staniątkach – prowadzony od stycznia 2018 r. przez Stowarzyszenie Pomoc Bliźniemu na mocy porozumienia z Gminą Niepołomice. W 2023 r. umowa przewidywała dofinansowanie w wysokości: 18.000 zł miesięcznie, czyli 216.000,00 zł rocznie.
- ✓ Dom Kultury Siedlisko w Podłężu – prowadzony od kwietnia 2021 r. przez Fundację Siedlisko Kultury na mocy porozumienia z Gminą Niepołomice. W 2023 r. umowa przewidywała dofinansowanie w wysokości: 18.000 zł miesięcznie, czyli 216.000,00 zł rocznie.

W Gminie Niepołomice działa 35 klubów i organizacji sportowych.

- 13 klubów piłki nożnej (Piłka nożna: Niepołomicki Sport SA, MKS Puszcza Niepołomice, LKS Naprzód Ochmanów, KS Piłkarz Podłęże, LKS Tęcza Słomiróg, LKS Czarni Staniątki, KS Batory Wola Batorska, KS Dąb Zabierzów Bocheński, KS Iskra Zakrzów, Niepołomicka Szkoła Futbolu UKS Kazimierz, Szkoła Futbolu Staniątki)
- 1 klub koszykówki: Młodzieżowe Towarzystwo Sportowe Ikar
- 2 kluby siatkówki: Akademia Siatkówki Niepołomice, Stowarzyszenie Lokalnej Salezjańskiej Organizacji Sportowej SL SALOS
- 5 klubów sztuk walki: Akademia Karate Tradycyjnego Niepołomice-Kraków, Niepołomicki Klub Karate Shin-kyokushin, Chow Gar Kung-fu, Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Target MuayThai, Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Challenge Ju-jitsu Sport
- Tenis ziemny: Niepołomicki Klub Tenisowy Zibi-Sport
- Szachy: UKS Goniec
- Jazda konna: KJK Pod Żubrem
- Badminton: MKS Spartakus
- Tenis stołowy: UKS TopSpin

- Bieganie: Stowarzyszenie Niepołomice Biegają, Fundacja Tres Compañeros
- Boks: Sparta Boxing Club
- 7 stowarzyszeń i fundacji działających w obszarze sportu i kultury fizycznej: Ognisko TKKF Wiarus (gimnastyka rekreacyjna, strzelanie, imprezy rekreacyjne), PTG Sokół (gimnastyka artystyczna, taniec, aerobik, *wu-shu*, sekcja strzelecka), Niepołomickie Stowarzyszenie Sport-Art (rejsy żeglarskie, zajęcia wspinaczkowe, wyjazdy narciarskie, półkolonie), Fundacja Ruchu i Promocji Zdrowia (rozwój kultury fizycznej, turystyki i sportu), Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Puszystych (aerobik, *nordic walking*, *aqua aerobik*, wycieczki piesze i rowerowe), Szkoła Szermierki, Klub Brydżowy.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

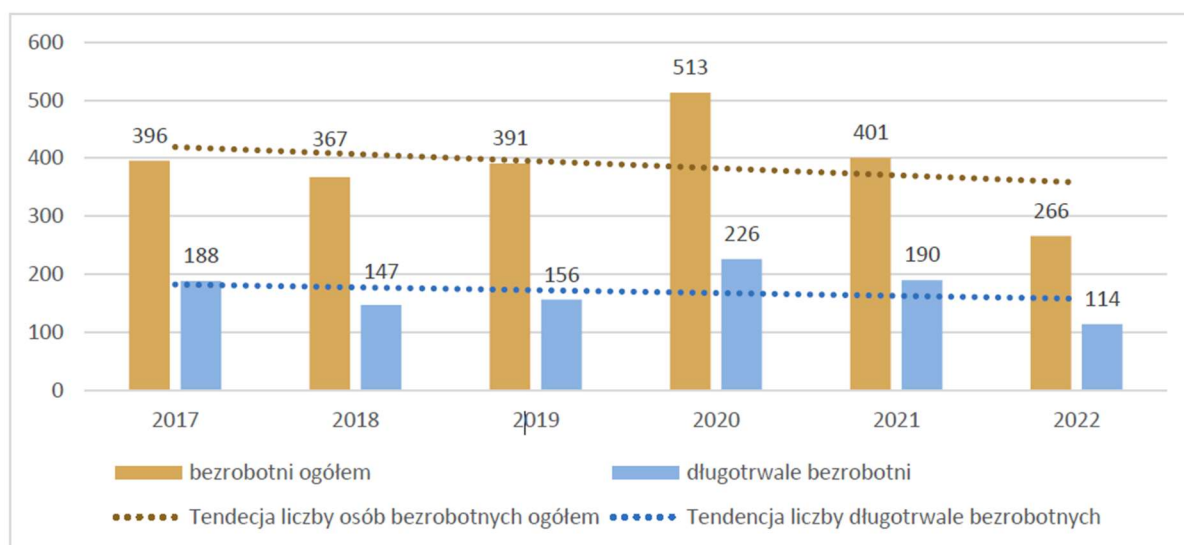
Infrastruktura sportowa w Gminie składa się z licznych obiektów. Są to: stadion miejski: MKS Puszcza, Niepołomice, hala sportowo-widowiskową przy Szkole Podstawowej nr 1, hala sportową przy Zespole Szkół i Społecznej Szkole Podstawowej im. Lady Sue Ryder, 2 kompleksy boisk Orlik: Niepołomice – przy Szkole Podstawowej nr 2 oraz przy boisku KS Piłkarz, Wola Batorska. Dodatkowo w zasobach znajduje się boisko ze sztuczną trawą przy stadionie miejskim Niepołomice, przy Gminnym Centrum Sportu, Staniątki: boisko sztuczne o wymiarach 64x102 m oraz dwa boiska trawiaste 24x56 m i 18x30 m i dwutorowa bieżnia w linii prostej o długości 110 m, boiska klubowe: Podgrabie (obiekt treningowy MKS Puszcza), Ochmanów, Podłęże, Słomiróg, Wola Batorska, Wola Zabierzowska, Zabierzów Bocheński, Zakrzów, boisko do ringo w Suchorabie, 4 sale treningowe sztuk walki : Akademia Karate Tradycyjnego (ul. Grunwaldzka 15D), SKF Target MuayThai (ul. Kościuszki 40), PTG Sokół (ul. Kościuszki 18) i w budynku krytej pływalni (ul. Korczaka 5), kryta pływalnia korty tenisowe: Niepołomice – przy MKS Puszcza (ul. Kusocińskiego 2), w Podłężu – obok zakładów MAN Trucks (ul. Diesla 1), korty padel: Ahoj Padel (Staniątki 703B) ,pole golfowe: Ochmanów 124, stadnina, hipodrom: Niepołomice (ul. Targowa 5), siłownie i kluby fitness: PerfectGym (Niepołomice, ul. Grunwaldzka 11), Siłownia & Fitness (Niepołomice, ul. Korczaka 5), Studio Zdrowia Art & Health (Niepołomice, ul. Targowa 7A), Klub Warsztat Formy (Niepołomice, ul. Targowa 10), Fit & Well Fitness Studio (Niepołomice, ul. Suszówka 7A), Next Level Fitness (Staniątki 703B), Studio Wola Treningu (Wola Batorska 583), łowisko i kąpielisko: Bobrowe Rozlewisko (Zabierzów Bocheński 570), sztuczna ściana wspinaczkowa: Niepołomice (os. Kaptarz 40, w Społecznej Szkole Podstawowej im. Lady Sue Ryder) , strzelnica sportowa, firma Juka w Niepołomicach (ul. Fabryczna 4) ,wirtualna strzelnica

Pojedynek w Zespole Szkół im. Ojca Św. Jana Pawła II w Niepołomicach (Pl. Kazimierza Wielkiego 1).⁴³

Gmina Niepołomice dysponuje dodatkowo dużym zasobem terenów rekreacyjnych i przyrodniczych. Powierzchnia terenów zielonych wynosi 2.884,82 ha (29,97 proc.) Tereny chronione Obszary NATURA 2000 - Obszar Natura 2000 Koło Grobli PLH120008 - powierzchnia: 599,63 ha, - głównym przedmiotem ochrony są: grąd środkowoeuropejski, lasy łęgowe i nadrzeczne zarośla wierzbowe oraz starorzecza i inne naturalne eutroficzne zbiorniki wodne.

- ✓ Obszar Natura 2000 Torfowisko Wielkie Błoto PLH120080 - powierzchnia: 347,89 ha, - chronione są tu torfowiska niskie występujące na częściowo rolniczo użytkowanej polanie Wielkie Błoto oraz zwarte populacje: modraszka teleiusa, modraszka nausithousa i czerwonończyka nieparka.
- ✓ Obszar Natura 2000 Puszcza Niepołomska PLB120002 - powierzchnia: 11.762,3 ha, - przedmiotem ochrony są ptaki: puszczyk uralski, dzięcioł czarny, dzięcioł średni i muchołówka białoszyja w Puszczy Niepołomickiej

Rysunek 9 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz długotrwale bezrobotnych w latach 2017 - 2022 w Gminie Niepołomice

Źródło: Raport o stanie gminy za 2023 s.100

W celu zapewnienia koordynacji działań w zakresie kultury fizycznej i sportu na mocy uchwały nr XXIV/438/21 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 1 lipca 2021 r. została utworzona Spółka Akcyjna - Niepołomicki Sport. Spółka ma na celu realizowania zadań własnych Gminy Niepołomice z zakresu kultury fizycznej, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych

⁴³ Raport o stanie gminy za 2023 s.100

oraz tworzenia warunków, w tym warunków organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu, w szczególności obejmujących: - budowanie, zarządzanie i eksploatację infrastruktury sportowej; - prowadzenie działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, w szczególności poprzez wspieranie rozwoju i popularyzację kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie klubu sportowego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.

Rynek pracy

Gminę Niepołomice charakteryzuje korzystna sytuacja na rynku pracy: liczba osób bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym jest niższa (20,74 w 2021 roku) niż średnio w innych Gminach oraz notuje tendencje spadkową (-8,59%), na niskim poziomie utrzymuje się także liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 osób w wieku produkcyjnym (9,83 w 2021 roku).

Tabela 18 Stopa bezrobocia w latach 2019 - 2023 w ujęciu procentowym⁴⁴

	2019	2020	2021	2022	2023
Polska	5,2	6,2	5,4	5,2	5,1
Województwo małopolskie	4,1	5,3	4,5	4,5	4,2
Powiat wielicki	4,1	5,4	4,3	3,6	3,2

źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wieliczce. Stan na grudzień 2023r. Brak danych dla Gminy Niepołomice

Gminę Niepołomice wyróżnia także stosunkowo niski (7,48% w 2021 roku) i dodatkowo zmniejszający się na przestrzeni lat (-24,04%) odsetek osób do 25 r.ż. w ogóle bezrobotnych. Z kolei 30% osób bezrobotnych stanowią osoby powyżej 50 r.ż. i jest to nieco wyższy odsetek niż średnio w województwie małopolskim. Niepołomice cechuje tendencja spadkowa zarówno wśród osób bezrobotnych w tym długotrwale pozostających bez pracy⁴⁵ (rys. 8).

⁴⁴ Raport o stanie Miasta i Gminy za 2023 r. s. 103

⁴⁵ Strategia Rozwoju Gminy – zał. Nr 1 Wnioski (...) s.36

Tabela 19 Liczba osób bezrobotnych w Gminie Niepołomice z podziałem na płeć w latach 2019 - 2023

bezrobotni	2019	2020	2021	2022	2023
ogółem	391	513	401	266	271
Kobiety	240	283	231	155	149
Mężczyźni	151	230	170	111	122
Do 25 lat	38	50	30	17	25
Do 30 lat	82	110	71	43	57
Powyżej 50 lat	111	147	122	83	93
Długotrwale	156	226	190	114	96

źródło: GUS

Według statystyk wygenerowanych z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), w 2023 roku w Gminie zarejestrowane były 2.820 podmioty gospodarcze posiadające główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej na terenie Gminy Niepołomice (rok wcześniej: 2.754). Liczba ta obejmuje osoby prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą oraz spółki cywilne, ponadto W Niepołomickiej Strefie Inwestycyjnej zlokalizowanych jest ponad 70 przedsiębiorstw.⁴⁶

Mieszkalnictwo (socjalne, społeczne)

Zasób mieszkaniowy Gminy tworzą lokale mieszkalne usytuowane w budynkach stanowiących własność Gminy oraz lokale mieszkalne usytuowane w budynkach, których Gmina jest współwłaścicielem. Prognozowana na lata 2022-2026 wielkość zasobu mieszkaniowego to 60 lokali. Wydziela się 16 lokali przeznaczonych do wynajęcia w charakterze lokali socjalnych (12 lokali w budynku, przy ul. Zabierzowskiej 22 w Niepołomicach oraz 4 lokale w budynku, przy ul. Bocheńskiej 13 w Niepołomicach).⁴⁷

Zasób mieszkaniowy Gminy na terenie miasta i sołectw na koniec 2023 r. prezentują tab. 21.

Tabela 20 Udział mieszkańców gminy w produkcyjnych grupach wiekowych

Produkcyjne grupy wiekowe	W procentach
----------------------------------	---------------------

⁴⁶ Raport o stanie (...) s. 103

⁴⁷ Raport o stanie Gminy za 2023 r. s 123

W wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat)	18,3
- kobiety	17,7
- mężczyźni (do 18 lat)	19,5
W wieku produkcyjnym (18-59)	58,6
- kobiety	53,4
- mężczyźni (18-64)	64,1
W wieku poprodukcyjnym	23,1
- kobiety (pow. 59 lat)	29,3
- mężczyźni (pow 64 lat)	16,4

źródło: polskawliczbach.pl

Łączna liczba osób korzystających w 2023 r. z lokali komunalnych wynosiła 120, z czego w mieście: 63. Lista osób oczekujących na mieszkanie komunalne zamknęła się w 2023 r. na pozycji 96. Ponadto w budynku Caritas przy ul. Brzozowej w Niepołomicach, który w całości wynajmuje Gmina, przebywało 14 podopiecznych.⁴⁸ Zgodnie z danymi zawartymi w dokumencie o nazwie Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w latach 2021-2024 Gmina dysponowała 16 lokalami socjalnymi a na mieszkanie socjalne w 2023 r. oczekiwały 4 osoby.⁴⁹

Tabela 21 Wykaz nieruchomości Gminy

Miasto Niepołomice	Powierzchnia w m.kw
Budynek przy ul. Zabierzowskiej 22 (12 lokali socjalnych)	162,80
Budynek przy ul. Zabierzowskiej 22 (1 lokal)	74,66
Budynek przy ul. Bocheńskiej 13 (4 lokale socjalne)	96,20
Budynek przy ul. Bocheńskiej 21 – 2 lokale	94,23
Budynek przy ul. Niepołomickiej 18 – 1 lokal	49,19
Budynek przy ul. Niepołomickiej 18b – 1 lokal	57,79
Budynek przy ul. Poręby 29 – 9 lokali	331,65
Sołectwa	

⁴⁸ Raport o stanie gminy za 2023r.

⁴⁹ OZPS za lata 2021-2023

Chobot 43 – 1 lokal	38,86
Staniątki 851 – 1 lokal	34,51
Suchoraba 26 – 1 lokal	68,14
Suchoraba 89 – 1 lokal	57,00
Wola Batorska 495 – 1 lokal	39,20
Wola Zabierzowska 304/5 – 1 lokal	63,89
Zabierzów Bocheński 42 – 1 lokal	28,72
Zabierzów Bocheński 215 – 1 lokal	85,00
Zabierzów Bocheński 519 – 2 lokale	65,70
Zabierzów Bocheński 520- 1 lokal	33,56
Zabierzów Bocheński 522 – 3 lokale	72,92
Zagórze 165 – 5 lokali	232,74

źródło: Raport o stanie Gminy za 2023 r.

Współpraca z sektorem obywatelskim (przedsiębiorczość społeczna, ekonomia społeczna, inicjatywy pozarządowe)

Na 31 grudnia 2023 r. w Gminie było zarejestrowanych 105 organizacji pozarządowych, w tym: 23 fundacje, 36 stowarzyszeń, 11 ochotniczych straży pożarnych, 33 kluby sportowe, 2 koła gospodyń wiejskich zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Współpraca z NGO realizowana była każdorazowo w oparciu o Program Współpracy Gminy Niepołomice z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 – uchwała nr XLVII/642/22 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 8 września 2022 r. W programie przewidziano kilkanaście priorytetowych zadań publicznych do realizacji przez organizacje pozarządowe. Dotyczyły one:

- pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży,
- ochrony i promocji zdrowia,

- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- ratownictwa i ochrony ludności,
- działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ustawy
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – na podstawie uchwały Nr LXXII/752/10 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 26 października 2010 r. w sprawie: określenia warunków i trybu finansowania zadania własnego Gminy Niepołomice polegającego na tworzeniu warunków sprzyjających rozwojowi sportu. W 2023 roku przekazano dotacje w łącznej wysokości 3.834.052,63 zł.

Tabela 22 Wysokość dotacji przekazanych NGO w ramach współpracy w latach 2019 - 2023

Dotacje	2019	2020	2021	2022	2023
łącznie w mln. zł.(wg umów)	3,6	3,8	4,8	3,2	3,8
% wydatków budżetu	1,9	1,5	1,7	1,3	1,5

źródło: Raport o stanie Gminy za 2023 r.

Zadania określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, zlecone do realizacji na podstawie umów wieloletnich, po przeprowadzeniu otwartych konkursów ofert w latach poprzednich realizowało Stowarzyszenie Pomoc Bliźniemu i dotyczyło ono 2 zakresów:

- prowadzenia domu pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w latach 2023-2024 na kwotę 1.150.000,00 zł.
- prowadzenia domu dziennego pobytu w latach 2023-2024 na kwotę 470.000,00 zł.

Na realizację zadania z ustawy o sporcie w szczególności tworzenie warunków, w tym organizacyjnych, sprzyjających rozwojowi sportu, którego wybrano 32 oferty 32 podmiotów działających w tym zakresie. Wysokość przekazanych środków wyniosła 1.271.500,00 zł. Spośród wszystkich zakresów 3 dedykowane były szerokiej społeczności (kategorialnej lub terytorialnej) Gminy i nie ograniczały się do ściśle sprofilowanych działań np. piłka nożna, boks, wspinaczka (tab. 23)

Tabela 23 Wysokość dotacji dla NGO realizujących zadania z zakresu polityki społecznej

NGO	Rodzaj zajęć	Wysokość dotacji w 2023 r.
Ognisko Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej Wiarus	Zajęcia rekreacyjno-sportowe	16.500 zł
Uczniowski Klub Sportowy Kazimierz	Niepołomska godzina sportu dla przedszkolaka. Zajęcia ogólnorozwojowe z akcentami piłki nożnej w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych na terenie Gminy Niepołomice	15.000 zł
Sparta Boxing Club Niepołomice	Aktywizacja społeczności lokalnej w tematyce samoobrony i aktywności ruchowej	8.000 zł

Źródło: opracowanie własne – dane UMIG Niepołomice

Zadania określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zlecone do realizacji w 2023 roku w wyniku konkursów oraz w trybie pozakonkursowym. Na podstawie zawartych umów przekazano organizacjom pozarządowym ogółem 2.562.552,63,00 zł, w tym:

- ✓ konkursy przeprowadzone w 2022 r.: 805.854,00 zł,
- ✓ małe granty: 136.698,63 zł,
- ✓ umowy wieloletnie: 1.620.000,00 zł.

Tabela 24 Zadania zlecone NGO w 2023 na podstawie ustawy o działalność pożytku publicznego i wolontariacie

NGO	Zakres zadania	Zadanie	Kwota (zł)
Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych Dziecięce Marzenia	Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	Rehabilitacja i hipoterapia osób niepełnosprawnych	180.000 zł
Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci	Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	Turnus terapeutyczno- rehabilitacyjny	25.000 zł

Niepełnosprawnych Dziecięce Marzenia			
Stowarzyszenie Pomoc Bliźniemu	Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób	Organizacja dostaw żywności dla najuboższych osób i rodzin	50.000 zł
Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Niepołomickiej	Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	Uniwersytet Trzeciego Wieku	30.000 zł
Niepołomicki Klub Krótkofalowców przy Młodzieżowym Obserwatorium Astronomicznym	Ratownictwo i ochrona ludności	Budowa sieci zapasowej łączności kryzysowej – terenowy punkt dowodzenia	22.000 zł
Stowarzyszenie Zielony Puszczyk	Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	Przyroda i przygoda – spacer i warsztaty przyrodnicze	9.530 zł
Stowarzyszenie Zielony Puszczyk	Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	Sąsiad Bocian 2023 - kontynuacja	6.560 zł
Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Małopolski	Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży	Harcerska akcja letnia szczepu Puszcza 2023	27.000,00
Fundacja Siedlisko Kultury	Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży	Kolej na przygodę – półkolonie dla dzieci	25.765,00

Spółdzielnia Myśli Kobiecej	Działalność w zakresie nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania	Dziewczyńskie Centrum Mocy	14.000,00
--------------------------------	--	----------------------------	-----------

Źródło Raport o stanie Gminy Niepołomice za 2023

Społeczeństwo obywatelskie (aktywność obywatelska)

Jak wynika z analizy zapisów w dokumencie załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 *„mieszkańcy często aktywnie włączają się w życie Gminy – działają w stowarzyszeniach, KGW i KGM, OSP, należą do rad sołeckich, Młodzieżowej Rady Miejskiej, lokalnych zespołów, klubów sportowych, grup zainteresowań, grup sąsiedzkich. W ten sposób realizują swoje pasje czy spełniają potrzeby aktywności społecznej, ale też dokładają przyczyniają się do rozwoju Gminy (...) Docenianym przez mieszkańców rozwiązaniem jest możliwość nieodpłatnego korzystania przez organizacje pozarządowe z pomieszczeń Laboratorium Aktywności Społecznej oraz Izby Regionalnej. Wspiera to oddolną aktywność mieszkańców, dlatego wskazywano, że tego typu przedsięwzięcia powinny być promowane i powielane winnych miejscach w Gminie (przy czym postulowano też o wprowadzenie możliwości udostępniania takich przestrzeni także grupom nieformalnym). W opinii uczestników ważnym elementem budowania warunków dla aktywności społecznej jest realizacja przez Gminę różnego typu konsultacji, zbieranie potrzeb i opinii mieszkańców, otwartość na pomysły – należy zatem dbać o regularne podejmowanie takich działań w przyszłości”*.⁵⁰

W 2023 r. w Gminie działała 9-cio osobowa Gminna Rada Seniorów do której zadań należy m.in. formułowanie opinii i wniosków w sprawach dotyczących osób starszych; inicjowanie działań na ich rzecz; monitorowanie ich potrzeb; upowszechnianie wiedzy o ich potrzebach i prawach; informowanie o kierunkach działań podejmowanych przez Gminę oraz inne podmioty na rzecz środowiska seniorów. W 2022 roku powołana została również Młodzieżowa Rada Miejska, w skład której weszło 29 uczniów niepołomickich szkół.

W 2023 roku w Gminie prowadzone były konsultacje społeczne w następujących obszarach: -projekty statutów osiedli i sołectw Gminy Niepołomice (na stronie www.niepolomice.eu oraz w Biuletynie Informacji Publicznej zamieszczono proponowane

⁵⁰ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 s. 16

projekty statutów, co umożliwiło mieszkańcom wcześniejsze zapoznanie się z proponowanymi rozwiązaniami oraz sformułowanie ewentualnych uwag. Uwagi można było składać w formie pisemnej do Urzędu Miasta i Gminy w Niepołomicach oraz pocztą elektroniczną, dodatkowo odbył się dyżur konsultacyjny, podczas którego można było składać uwagi ustnie lub pisemnie. Zgłoszono trzy uwagi.

- projektu Strategii Rozwoju Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 r.

Inicjatywa lokalna jako współpracy Gminy z mieszkańcami w celu wspólnej realizacji zadań publicznych zakładająca wniesienie przez mieszkańców wkładu: osobowego, rzeczowego lub finansowego w rozwój społeczności w 2023 r. nie była realizowana – nie złożono żadnego wniosku o realizację zadań w tej formule.

Tabela 25 Wnioski złożone w ramach inicjatywy lokalnej w latach 2020 - 2023

	2020	2021	2022	2023
Liczba wniosków	5	2	0	0
Koszt całkowity (w złotych)	8 990 189	3 420 000	0	0
Wkład Gminy (w złotych)	7 022 808	2 755 000	0	0

źródło: Raport o stanie Gminy za 2023 r. s. 128

Funkcjonowanie inicjatywy lokalnej w Gminie Niepołomice reguluje ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz uchwała nr XII/155/19 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 29 października 2019 r. w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania.

Pierwszy stopień partycypacji obywatelskiej to możliwość korzystania i otrzymywania informacji na temat działań Gminy. W tym obszarze realizowane były następujące działania:

- wydawana była Gazeta Niepołomicka - wydawanie Gazety Niepołomickiej to jedno z zadań Referatu Promocji i Kultury UMiG. W 2023 roku ukazało się 10 numerów Gazety Niepołomickiej, w tym dwa numery podwójne styczniowo lutowy oraz wakacyjny. Każdy z nich został wydrukowany w nakładzie 5000 egzemplarzy oraz opublikowany został w wersji elektronicznej na stronie Gminy.

Strona internetowa - Oficjalny serwis internetowy Miasta i Gminy Niepołomice dostępny jest pod adresem: www.niepolomice.eu. W 2023 r. na stronie głównej pojawiły się 982 nowe wpisy.

Serwis SMS Gmina korzysta z serwisu SMS. Jego subskrybenci otrzymują bieżące informacje o zbliżających się wydarzeniach kulturalnych czy sportowych oraz ważne komunikaty. Aby zasubskrybować ten serwis, należy wysłać SMS o treści Niepolomice.INFO na numer 4322.

Media społecznościowe Do komunikacji z mieszkańcami służą również profile na portalach społecznościowych:

Facebook Adres oficjalnej strony Gminy: www.facebook.com/Niepolomice - liczba odbiorców 1.01-31.12.2023 r.: 360.878, - łączna liczba polubień strony: 16.771, - nowi obserwujący netto: 1.728 (nowi obserwujący minus osoby, które przestały obserwować stronę), - aktywność: 83.984 (liczba ta obejmuje: reakcje, komentarze, udostępnienia, kliknięcia).

Instagram Oficjalny profil Gminy znajduje się pod adresem: www.instagram.com/niepolomice Zanotowano 2.073 obserwujących. Opublikowano 79 zdjęć i filmów, które zebrały w sumie 8.212 polubień. YouTube - liczba subskrybentów: 229.

Dialog z mieszkańcami realizowany był również podczas prac nad jednym z najistotniejszych dokumentów wyznaczającym kierunki rozwoju Gminy w kierunku społecznym i gospodarczym – Strategią rozwoju Gminy. Diagnoza potrzeb w wyżej wymienionych zakresach oparta była o szereg działań m.in. w formie badań fokusowych (wywiadów prowadzonych w niewielkich grupach), plenerowych spotkań z mieszkańcami, realizowanych w każdym z sołectw oraz na dwóch osiedlach na terenie miasta oraz zrealizowanego z ogółem mieszkańców spotkania w ramach wspólnego śniadania na niepołomickich Błoniach. Prowadzone były również warsztaty aktywizujące do pracy nad strategią różne grupy społeczne m.in. grupy młodzieży, rodziny z dziećmi, seniorów. Po opracowaniu wstępnych wniosków ponownie realizowane były spotkania konsultacyjne w sołectwach i na osiedlach. Podczas tych spotkań mieszkańcy mogli dookreślić działania jakie powinny być realizowane lokalnie i na terenie całej Gminy a konkretne pomysły na projekty zaprezentować podczas Maratonu Pisania Projektów jaki odbył się w Izbie Regionalnej. Projekt dokumentu jaki powstał po zakończonych konsultacjach został przedstawiony mieszkańcom za pomocą strony internetowej i poddany dalszym konsultacjom społecznym w wyniku których

wpłynęło dodatkowo 110 uwag⁵¹. W dniu 23 lutego 2023 r. otrzymała wyróżnienie w konkursie Samorządowy Lider Zarządzania 2022 za współdziałanie z mieszkańcami i lokalnymi instytucjami podczas projektowania budowy Niepołomickich Błót.⁵²

Wnioski z analizy danych zastanych

- Dynamika zmian obserwowana na przestrzeni ostatnich lat w zakresie struktury demograficznej w Gminie Niepołomice a co za tym idzie struktury ludności według ekonomicznych grup wiekowych, pozytywnie wyróżnia Gminę Niepołomice na tle województwa. Tendencje te korespondują z potrzebami zgłaszanymi przez mieszkańców. Są również dostrzegane przez Gminę, która podejmuje szereg działań by odpowiadać na pojawiające się potrzeby. Szczególnie mocno potrzeby te wybrzmiewają w 3 obszarach:
 - ✓ mieszkańców jako grup społecznych (młodzież, rodziny z małoletnimi dziećmi, osoby z niepełnosprawnościami, seniorzy);
 - ✓ mieszkańców jako społeczności lokalnych;
 - ✓ NGO/PES jako realizatorów usług społecznych.
- Kluczowym obszarem wsparcia realizowanego przez zapewnienie dostępności do usług społecznych wszystkim mieszkańcom są usługi z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia. Niezbędne jest zapewnienie adekwatnego do potrzeb dostępu do specjalistów, zwłaszcza z zakresu psychiatrii, rehabilitacji ogólnoustrojowej, diagnostyki medycznej, specjalistycznej pomocy psychologicznej i terapeutycznej – terapii uzależnień w tym behawioralnych.
- Pomimo stosunkowo dużej liczby placówek opieki nad dziećmi (przedszkola i żłobki) mając na względzie dalszy rozwój Gminy i skalę rozwoju wielo- i jednorodzinnego budownictwa mieszkaniowego koniecznym jest rozwój usług w obszarze opieki nad dziećmi do lat 3 oraz edukacyjnych – począwszy od zapewnienia miejsc w publicznych placówkach wychowania przedszkolnego po uruchamianie nowych oddziałów w szkołach podstawowych lub budowy nowych szkół. Istotny jest też dostęp do usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi (wspierających w pełnieniu funkcji opiekuńczych lub okazjonalnie wyręczających) czy włączenie się Gminy do realizacji programów takich jak „Małopolska Niania”
- W dokumentach strategicznych istotnym elementem wspierającym możliwość korzystania z usług społecznych jest rozwiązanie kwestii zapewnienia infrastruktury transportowej dla mieszkańców, zwłaszcza w odniesieniu do seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

⁵¹ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice s. 62

⁵² Raport o stanie Gminy s.

- W Gminie stosunkowo prężnie działa duża liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych) - w dokumentach strategicznych podnoszona jest jednak kwestia *„stworzenia systemu współpracy i koordynacji działań podmiotów polityki społecznej w Gminie Niepołomice”*. Istotnym jest również skoordynowanie zakresów zadań zleczanych NGO w oparciu o przyjmowany Program Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi a działaniami wskazanymi w dokumentach strategicznych. *„Wzmacnianie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na działania, wsparcie merytoryczne (rozwój oferty Centrum Organizacji Pozarządowych przy współpracy z Izbą Regionalną, Laboratorium Aktywności Społecznej, Polem Kultury, Placówką Wsparcia Dziennego dla Dzieci „Przystań”), tworzenie „zagród społecznych” – miejsc wspierających rozwiązywanie problemów społecznych (dla Środowiskowego Domu Samopomocy, Placówki Opiekuńczo Wychowawczej).⁵³”* to jedno z najważniejszych postulatów zawartych w tym obszarze.
- Gmina Niepołomice charakteryzuje się największą ilością centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic na 10 tys. mieszkańców w województwie małopolskim. Wskaźnik dostępności tego typu instytucji wynosił 3,9 w 2017 r. i 3,1 obiektu na 10.000 tys. Mieszkańców w 2021r. Analogicznie średnia dla województwa małopolskiego wynosiła 1,3 w 2017 i 2021 r. Dysponuje również bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą sportową oraz terenami rekreacyjnymi i przyrodniczymi pozwalającymi na aktywne spędzanie czasu wolnego. Dostępna jest także szeroka oferta pozwalająca na rozwój zainteresowań i spędzania czasu wolnego dla różnych grup wiekowych. Mimo tak bogatych zasobów infrastrukturalnych i kadrowych nie udało się stworzyć/wydzielić obszaru dla swobodnego spędzania czasu przez młodzież. Stworzenie przestrzeni dla młodzieży jest postulowane zarówno w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jak i w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy na lata 2024-2035. *„Kreowanie przestrzeni miejskiej odpowiadającej na potrzeby młodych mieszkańców miasta - przestrzenie otwarte, zaaranżowanych na miejsca spotkań, spełniające potrzeby młodzieży (prawidłowy rozwój w aspekcie społecznym, fizycznym oraz psychicznym poprzez takie elementy wyposażenia jak: miejsce zadaszone do siedzenia/spędzania czasu, siedzenia o różnej wysokości i aranżacji, stół do dyskusji, hamaki do relaksu i wyciszenia, w towarzystwie urządzeń do kalisteniki) oraz wspierające*

⁵³ Strategia rozwoju Gminy 2025- 2035 s.44

budowanie postaw proekologicznych (np. panel fotowoltaiczny np. do oświetlenia miejsca)”⁵⁴

- Stosunkowo wysoki jest również procentowy udział osób będących członkami kół, klubów i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej. W 2021 r udział ten wynosił 4,6% podczas gdy w województwie małopolskim 0,9%⁵⁵. Ze względu na powyższe konieczna jest *„identyfikacja istniejącej i tworzenie nowej (adaptacja/użyczenie/udostępnienie) infrastruktury przyjaznej seniorom i pozwalającej na swobodne i bezpieczne przebywanie w przestrzeniach – zadanie wprowadzone w ramach aktualizacji Strategii. Realizacja polityki senioralnej poprzez integrację środowiska, tworzenie i udostępnianie miejsc spotkań (Izba Regionalna, LAS), aktywizowanie, wolontariat, cykliczne senioriady. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia oferty adekwatnej do poziomu aktywności seniorów – zadanie wprowadzone w ramach aktualizacji Strategii. Ogród dla Seniora. Utworzenie otwartej przestrzeni w Zakrzowie (ogród kwiatowo-warzywny), gdzie seniorzy będą mogli przy pogawędce wykazywać się aktywnością fizyczną i psychiczną – zadanie wprowadzone w ramach aktu”⁵⁶*
- Zmniejsza się liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej a zwiększa zapotrzebowanie na zapewnienie usługi wspierające w zakresie codziennego funkcjonowania osoby niesamodzielne/zależne (pielęgnacja, towarzyszenie, pomoc w czynnościach dnia codziennego, podtrzymywanie więzi społecznych, załatwianie spraw urzędowych), asystenturę i opiekę wytnieniową dla opiekunów faktycznych. Ograniczeniem w zaspokojeniu potrzeb w tym zakresie może być brak kadry o odpowiednich kwalifikacjach i kompetencjach do świadczenia tego typu usług – niemniej z uwagi na strukturę demograficzną Gminy koniecznym jest zabezpieczenie środków i przygotowanie kadry do realizacji usług w powyższym zakresie.
- Gmina ma stosunkowo ubogie zaplecze techniczne i organizacyjne pozwalające na organizowanie zapewnienie usług dla osób starszych i niesamodzielnych w ośrodkach wsparcia czy mieszkaniach wspomaganych lub treningowych. Nie ma również oferty pozwalającej na aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnościami – WTZ, ZAZ.
- Zasadnym jest również wykorzystanie potencjału przedsiębiorców działających w ramach strefy ekonomicznej do tworzenia miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami (np. zatrudnienie wspomagane).

⁵⁴ Jw. . 53-54

⁵⁵ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice na lata 2024-2025 s. 18

⁵⁶ Raport o stanie Gminy za 2023 r. s 59

- Koniecznym będzie również zapewnienie dostępu dla mieszkańców do wsparcia specjalistycznego (psychologicznego, psychiatrycznego dla osób w kryzysie w tym dla dzieci i młodzieży) oraz profilaktyka zaburzeń u dzieci i młodzieży i redukcja potencjalnych zagrożeń powodujących zaburzenia psychiczne.
- W analizowanych dokumentach jednogłośnie zwraca się również uwagę na konieczność integracji społeczności lokalnej zarówno na poziomie osiedli i sołectw jak i całej Gminy. Napływ nowych mieszkańców, brak infrastruktury socjalnej na nowych osiedlach oraz niepełne wykorzystanie istniejącej w miejscowościach Gminy innych niż Niepołomice nie sprzyja rozwojowi integracji a co za tym idzie inicjatywy lokalnej czy tworzenia się struktur samopomocowych. Mieszkańcom potrzebne są „*miejsca spotkań sąsiedzkich – przearanżowanie przestrzeni ulic / osiedli za pomocą małej architektury (np. ławki) oraz zieleni na miejsca sprzyjające spotkaniom sąsiadów, budowaniu więzi lokalnych.* • *Place zabaw dla dzieci – wyspecjalizowane / tematyczne, edukacyjne, dostępne, realizowane w różnych częściach Gminy jednak przy założeniu: mniejsza liczba, ale za to większe, tematyczne, itp.*⁵⁷”
- Kluczowymi wyzwaniami będzie również deinstytucjonalizacja i wzmacnianie pomocy oraz koordynacja działań w ramach oferowanych usług społecznych, podejmowanie działań wspierających usługi społeczne i organizacja wolontariatu w Gminie.⁵⁸

B. Analiza ankiet wśród mieszkańców oraz organizacji pozarządowych

Poniżej zaprezentowane są wyniki części ilościowej sondażu diagnostycznego – wyniki działań ankietowych, przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta i Gminy Niepołomice oraz wśród organizacji pozarządowych.

a. Wyniki badania

Ankietę wypełniło 675 osób. Ze względu na nieobowiązkowy charakter odpowiedzi na każde pytanie, nie na wszystkie pytania uzyskano 100% odpowiedzi. Przy każdym wykresie została zaznaczona populacja, która udzieliła odpowiedzi na dane pytanie. Należy pamiętać, że ze względu na istotę sondażu diagnostycznego w oparciu o technikę ankiety odpowiedzi należy traktować jako opinię respondentów, a nie rzeczywistość obiektywną.

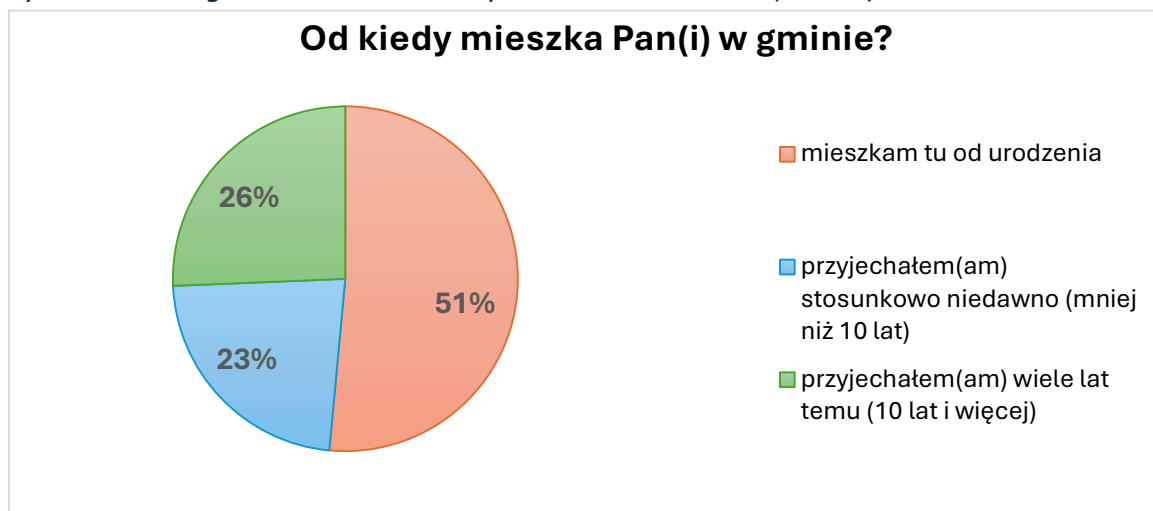
Charakterystyka respondentów

⁵⁷ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 s. 54

⁵⁸ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice na lata 2024-2035 s. 44

Specyfiką Gminy Niepołomice, ze względu na jej walory przyrodnicze i klimat społeczny jest trwający od wielu lat napływ nowych mieszkańców. Znajduje to odzwierciedlenie w przeprowadzonych badaniach i jest zaprezentowane na rys. 9. 51% mieszkańców Gminy to tzw. autochtoni, osoby urodzone w tym miejscu, pozostałe 49% to osoby napływowe, mieszkające w Gminie od kilkunastu lat i krócej.

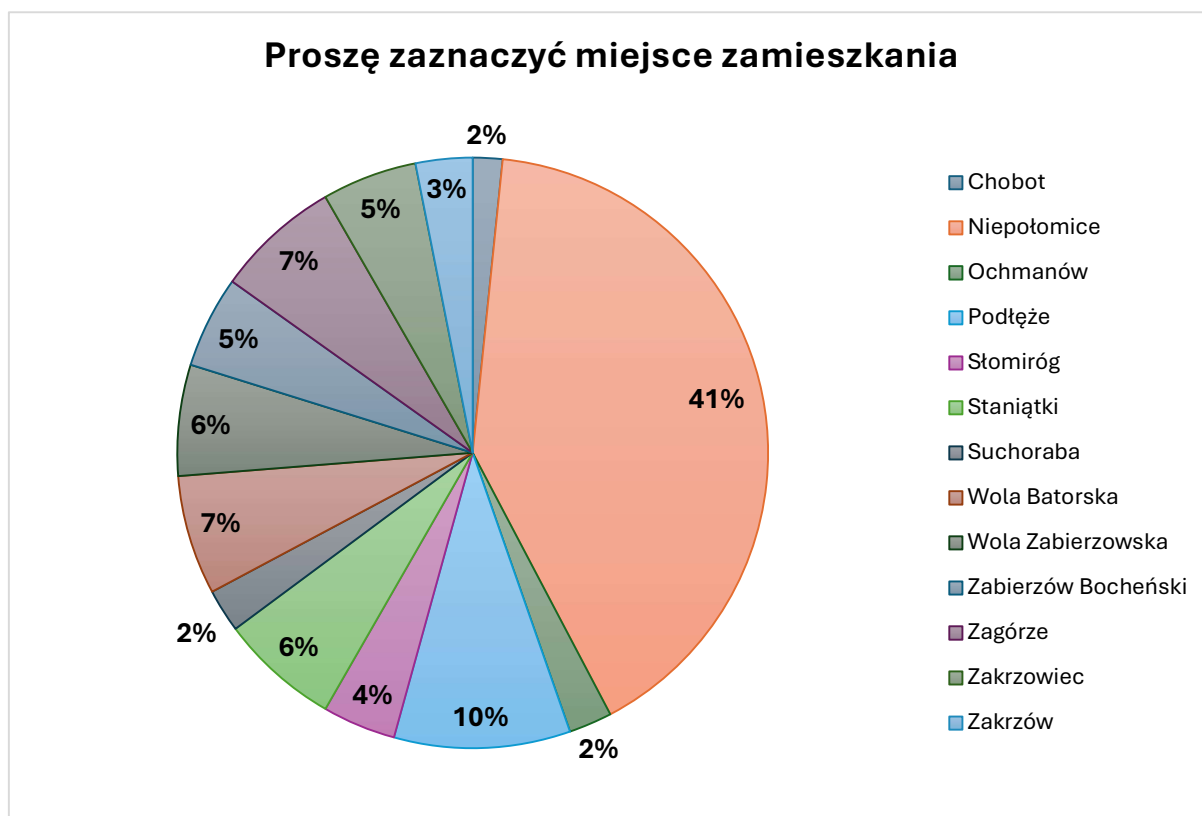
Rysunek 10 Długość zamieszkania respondentów w Gminie (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Ankieta została przeprowadzona przy celowo-kwotowym doborze próby, w związku z czym rozkład respondentów reprezentujących poszczególne części Gminy (sołectwa, osiedla miasta) był reprezentatywny. Szczegółowy rozkład respondentów przedstawiony został na rys. 11.

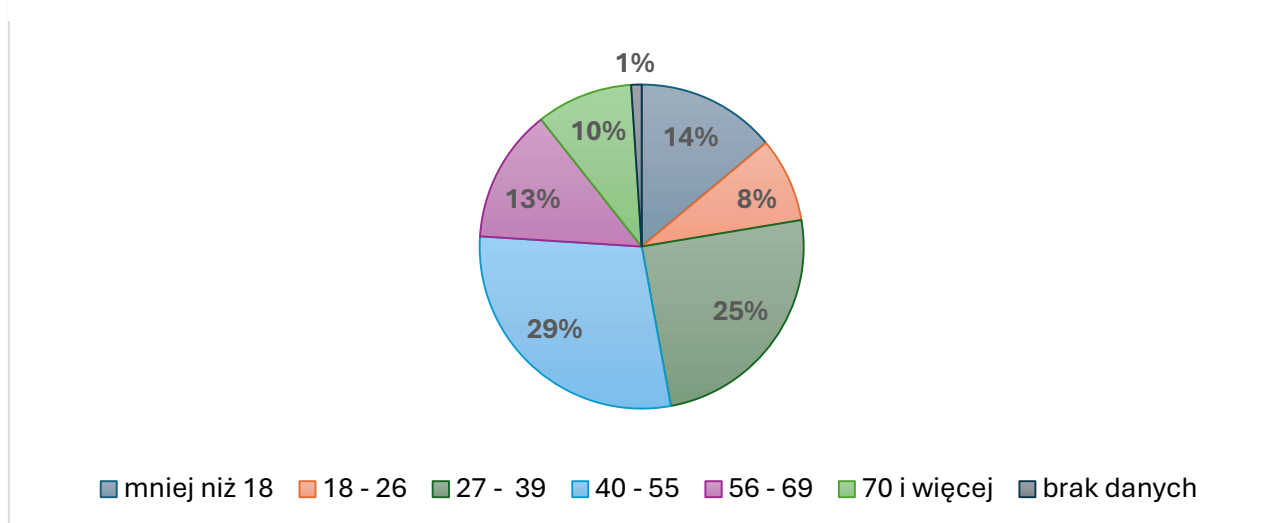
Rysunek 11 Miejsce zamieszkania respondentów (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Jeśli chodzi o rozkład płci respondentów to jest lekka nadreprezentacja kobiet (około 8%) w stosunku do mężczyzn, wynikająca zniechęci mężczyzn do wypełniania ankiety (rys. 12) Z kolei wiek respondentów jest reprezentowany w badaniach adekwatnie do rozkładu wieku mieszkańców w Gminie. Szczegółowy rozkład wieku osób, które wzięły udział w badaniu przedstawia rys. 12.

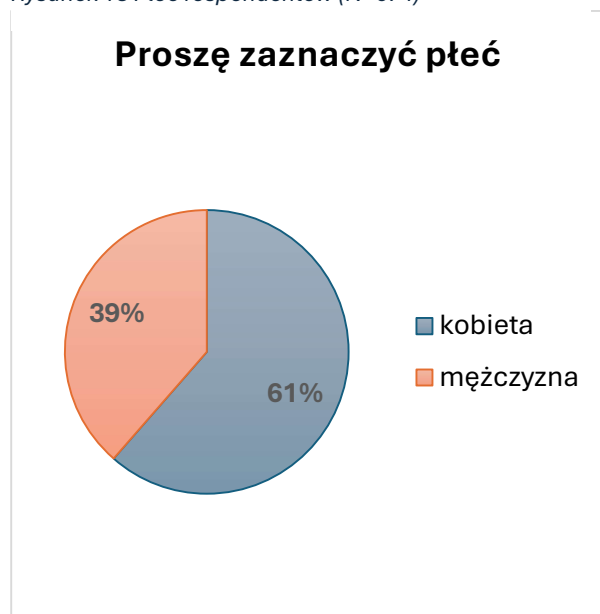
Rysunek 12 Wiek respondentów (N=675)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Jeśli chodzi o wykształcenie respondentów, to większość z nich posiada wykształcenie

Rysunek 13 Płeć respondentów (N=674)

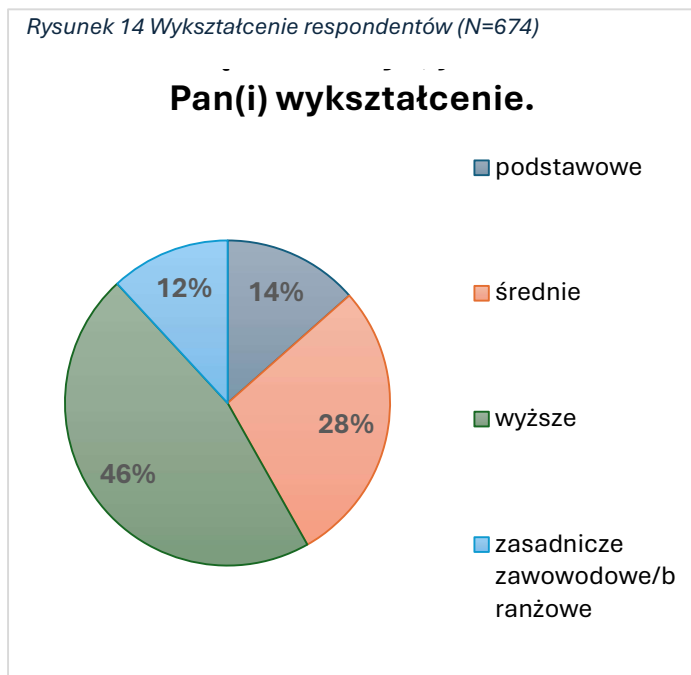

wyższe (46%), prawie 1/3 posiada wykształcenie średnie (28%), z kolei 26% respondentów posiada wykształcenie podstawowe i zasadnicze zawodowe. (rys. 14).

Respondenci, określając swoją sytuację rodzinną w większości mieszkają z rodziną z dziećmi (53%), co piąty mieszka w rodzinie wielopokoleniowej (19%), mieszka z żoną/mężem/partnerem/partnerką (17%), a jedynie co dziesiąty respondent mieszka sam (11%)

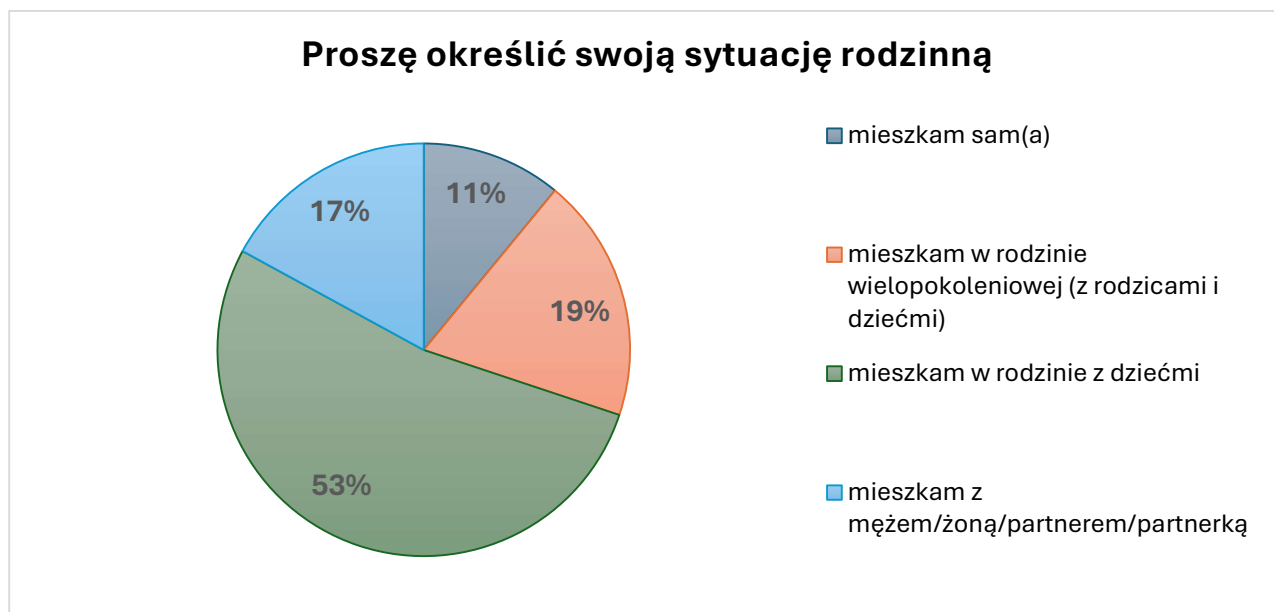
źródło: opracowanie własne wyników

Rysunek 14 Wykształcenie respondentów (N=674)

Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje rys. 15 Z tego wynika, że mieszkańcy Gminy dysponują rzeczywistym kapitałem rodzinnym w zaspakajaniu swoich potrzeb. To również wskazuje na dominujący model życia prywatnego.

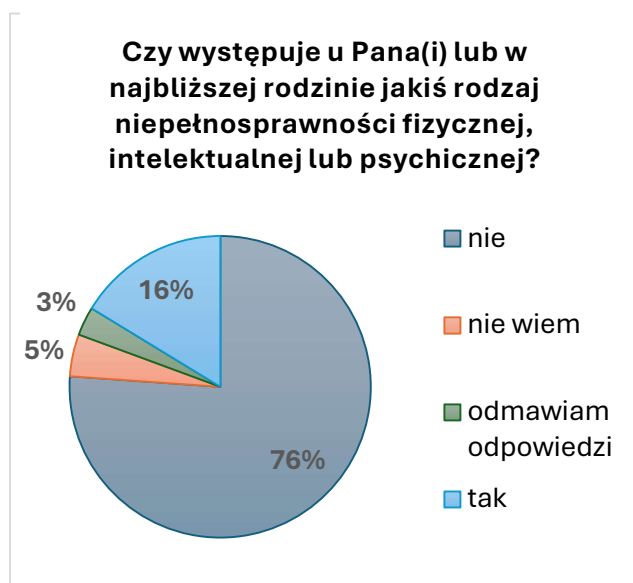
źródło: opracowanie własne wyników badań

źródło: opracowanie własne wyników badań

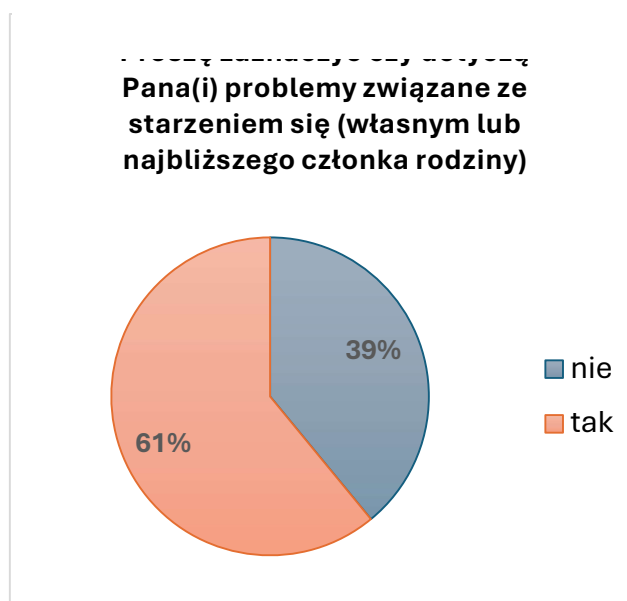
Respondenci pytani o występowanie w ich rodzinach problemów związanych ze starzeniem się członka rodziny lub własnym odpowiedzieli, że ten problem dotyczy ich w 61% przypadków (rys 16). Natomiast jeśli chodzi o występowanie któregośkolwiek z rodzajów niepełnosprawności w rodzinie (fizycznej, intelektualnej lub psychicznej) potwierdzili w 16% występowanie takiego problemu w ich rodzinach (rys15).

Rysunek 16 Występowanie niepełnosprawności w rodzinie (N=356)

źródło: opracowanie własne wyników badań

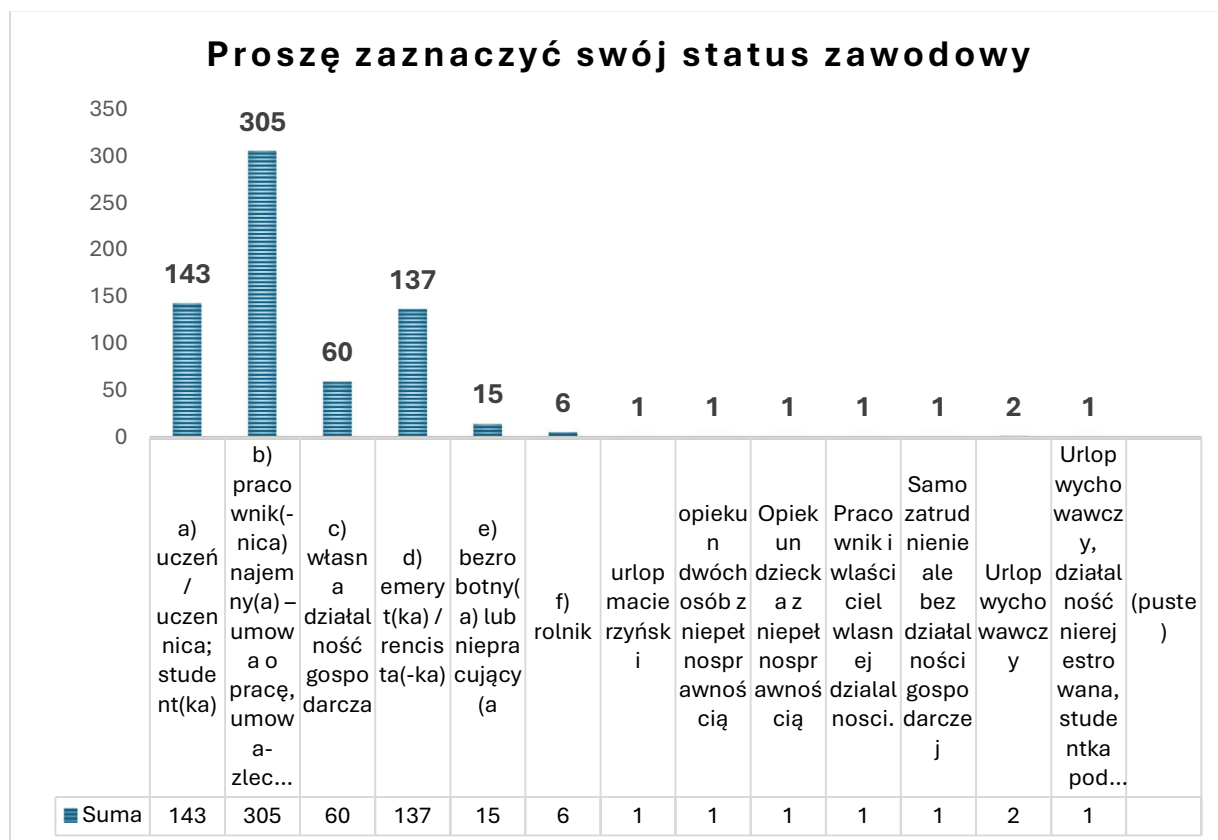
Rysunek 17 Skala problemu starości w rodzinie (N=292)

źródło: opracowanie własne wyników

Respondenci też określili swój status zawodowy – zdecydowana liczba respondentów zadeklarowała status pracownika i zatrudnienia umowę cywilno-prawną (45%), pozostałe grupy zawodowe to uczniowie i studenci (21%), emeryci i renciści (20%), przedsiębiorcy (9%). Pojawiły się pojedyncze odpowiedzi spoza kafeterii, które zostały ujęte na rys. 18.

Rysunek 18 Status zawodowy respondentów (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Sytuacja osób starszych w perspektywie respondentów

Respondenci dokonali oceny czynników wpływu na sytuację osób starszych w Gminie. Rozkład odpowiedzi przedstawia tab. 27⁵⁹ Zdaniem respondentów na sytuację osób starszych w największym stopniu wpływa dostęp do placówek rehabilitacyjnych – 63% uważa to za raczej duży i zdecydowanie duży problem. Kolejnym czynnikiem są trudności finansowe (57%

⁵⁹ **Legenda:**

1 – zdecydowanie mały problem
 2 – raczej mały problem/bariera
 3 – ani duży ani mały problem/bariera
 4 – raczej duży problem/bariera
 5 – zdecydowanie duży problem/bariera
 Nie wiem

wskazań raczej duży i zdecydowanie duży problem). Na trzecim miejscu respondenci wskazali samotność (55% wskazań raczej i zdecydowanie duży problem).

Tabela 26 Czynniki wpływające na sytuację osób starszych w opinii respondentów (N=178)

Czynnik wpływu	1	2	3	4	5	Nie wiem
Bariery architektoniczne	9%	19%	31%	16%	23%	2%
Dostęp do placówek rehabilitacyjnych	6%	8%	18%	26%	37%	5%
Możliwość korzystania ze środków transportu	17%	21%	27%	19%	13%	3%
Trudności finansowe	8%	5%	22%	36%	21%	8%
Dostęp do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych	7%	12%	18%	28%	19%	15%
Brak lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny	13%	12%	26%	22%	16%	11%
Samotność	10%	8%	15%	25%	30%	12%
Poczucie bycia potrzebnym	14%	12%	10%	27%	24%	13%
Dostęp do oferty edukacyjnej, kulturalnej, ofert spędzania wolnego czasu	12%	23%	19%	24%	16%	6%

źródło: opracowanie własne wyników badań

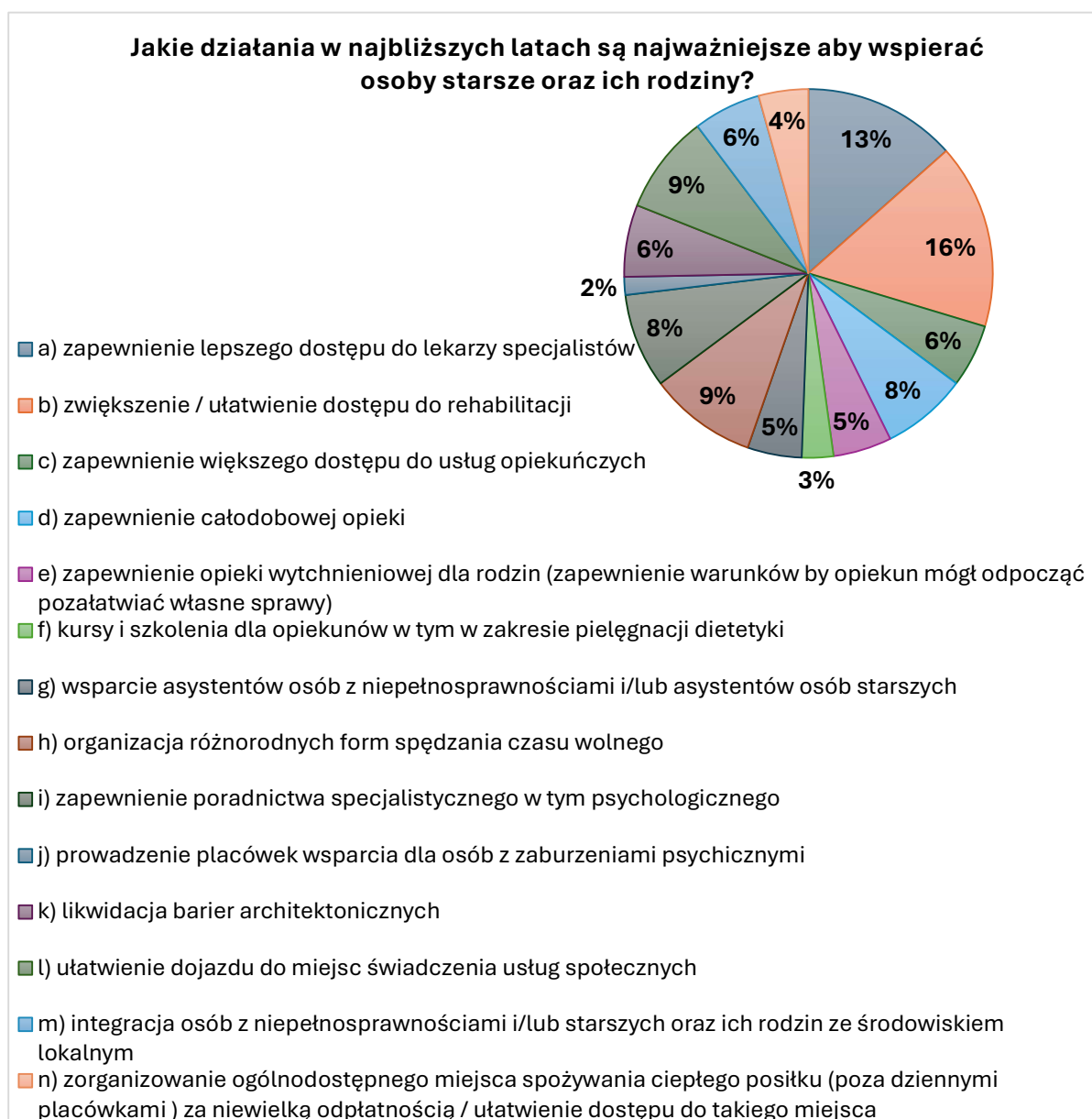
W swobodnych komentarzach respondenci wśród problemów osób starszych wymieniali trudności w zrozumieniu bieżących przepisów prawnych, kłopoty z wypełnianiem dokumentów, radzenie sobie jako opiekunowie osób starszych, które mają ograniczoną sprawność ruchową, a pełną sprawność umysłową, problem z dostępem do usług medycznych (POZ, specjalistów, rehabilitacji),

Respondenci zostali poproszeni o ocenę czynników, które w przyszłości mogą poprawiać sytuację osób starszych i tym samym zaspakajać potrzeby seniorów w lepszym zakresie w nadchodzących latach. Respondenci mogli wskazać więcej niż 1 i nie więcej niż 5 odpowiedzi. Najbardziej popularną odpowiedzią było zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy i ułatwienie dostępu do rehabilitacji – obie odpowiedzi uzyskały w sumie 29% wskazań. Równy rozkład głosów uzyskała odpowiedź organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego oraz

ułatwienie w transporcie do miejsc świadczenia usług (po 9%) a także zapewnienie całodobowej opieki oraz zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego (po 8% odpowiedzi). Szczegółowy rozkład odpowiedzi respondentów przedstawiono na rys. 19.

Respondenci wskazali również swoje spostrzeżenia na sposoby poprawy sytuacji osób starszych. Wśród nich wymieniali wsparcie finansowe, do spędzenia czasu wolnego z innymi pokoleniami, usługę transportową do ośrodków zdrowia – do lekarzy i na rehabilitację, mobilna biblioteka, nadzór zewnętrzny nad pracą osób wykonujących usługi opiekuńcze, organizacja spotkań integracyjnych w sołectwach, blisko miejsca zamieszkania, więcej miejsc w DPS-ach na terenie Gminy, miejsca spotkań dla osób starszych, organizacja czasu wolnego dla starszych osób samotnych (wycieczki, spotkania), działania poświęcone radzeniu sobie ze śmiercią (tanatologia); lepszy dostęp do sprzętu rehabilitacyjnego, koordynatorzy usług medycznych.

Rysunek 19 Działania wspierające sytuację osób starszych w przyszłości (N=253)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami w perspektywie respondentów

Respondenci dokonali również czynnikowej oceny osób z niepełnosprawnościami w Gminie. Rozkład odpowiedzi przedstawia tab. 28.⁶⁰ Wśród czynników wpływających, zdaniem respondentów, na sytuację osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów znajduje się przede

⁶⁰ **Legenda:**

1 – zdecydowanie mały problem
 2 – raczej mały problem/bariera
 3 – ani duży ani mały problem/bariera
 4 – raczej duży problem/bariera
 5 – zdecydowanie duży problem/bariera
 Nie wiem

wszystkim – podobnie jak w przypadku osób starszych – dostęp do placówek rehabilitacyjnych (67% wskazań, z uwzględnieniem odpowiedzi „raczej duży

Tabela 27 Czynniki wpływające na sytuację osób starszych w opinii respondentów (N=154)

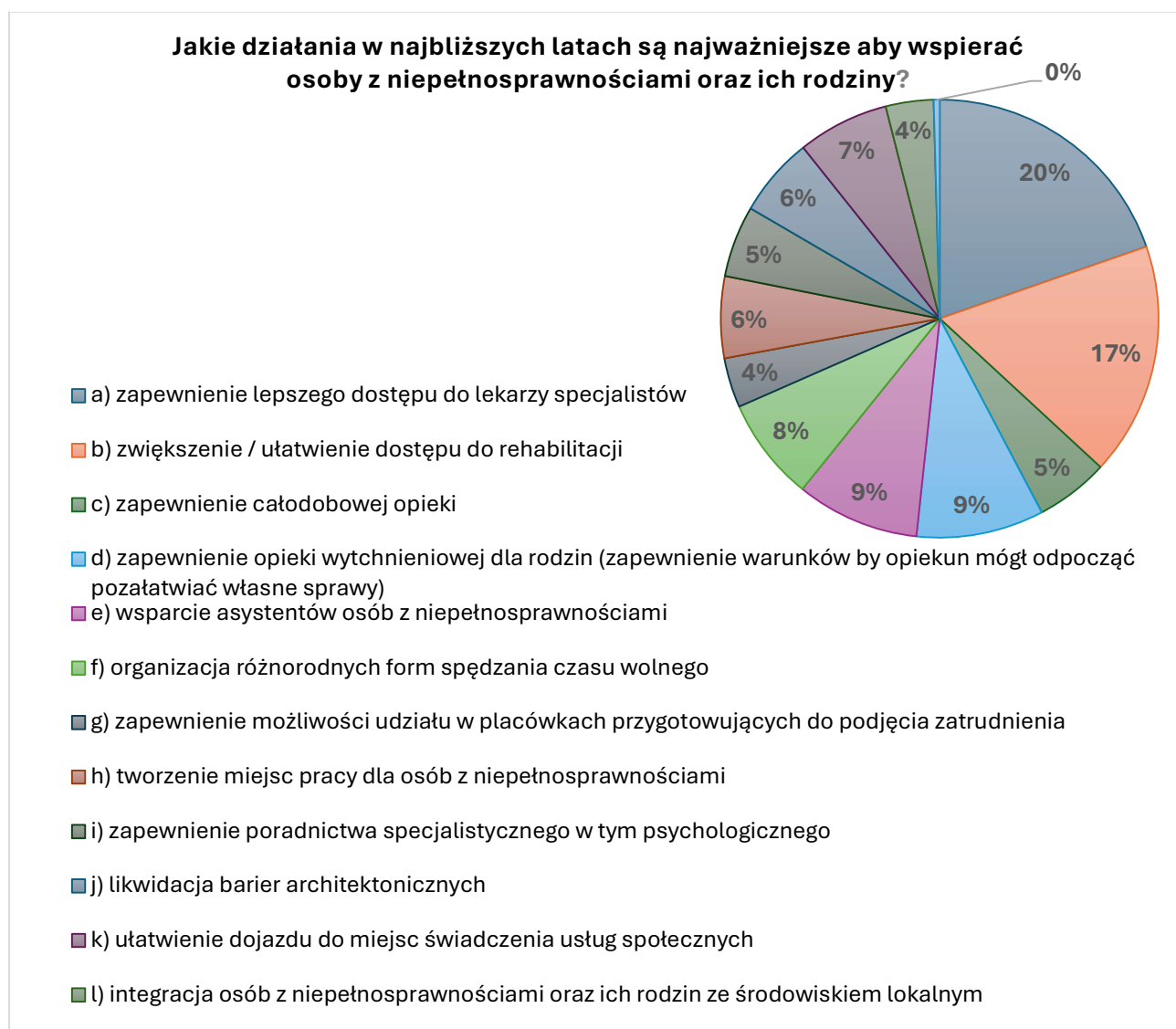
Czynnik wpływu	1	2	3	4	5	Nie wiem
Dostęp do ofert aktywizacji zawodowej	7%	14%	18%	19%	18%	24%
Dostęp do miejsc pracy	8%	12%	20%	18%	22%	20%
Dostęp do edukacji	14%	16%	22%	20%	14%	14%
Dostęp do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych	8%	16%	23%	31%	16%	6%
Bariery architektoniczne	5%	13%	20%	22%	33%	7%
Dostęp do placówek rehabilitacyjnych	6%	8%	12%	23%	44%	7%
Możliwość korzystania ze środków transportu	10%	14%	23%	17%	26%	10%
Trudności finansowe	5%	10%	20%	29%	24%	12%
Brak lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny	17%	10%	21%	18%	21%	13%
Samotność	10%	10%	16%	18%	33%	13%
Poczucie bycia potrzebnym	10%	10%	19%	15%	32%	14%
Dostęp do oferty edukacyjnej, kulturalnej, ofert spędzania wolnego czasu	8%	14%	28%	18%	25%	7%
Brak akceptacji w środowisku lokalnym	15%	16%	21%	19%	21%	8%

źródło: opracowanie własne wyników badań

problem” zdecydowanie duży problem”), w dalszej kolejności wskazywali bariery architektoniczne (55% odpowiedzi „raczej duży problem” zdecydowanie duży problem”), trudności finansowe (53% odpowiedzi „raczej duży problem” zdecydowanie duży problem”) oraz samotność (51% odpowiedzi „raczej duży problem” zdecydowanie duży problem”). W najmniejszym stopniu, zdaniem respondentów wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami uzyskał dostęp do edukacji (34% odpowiedzi „raczej duży problem”

zdecydowanie duży problem”). Uwagę zwraca fakt, że w tym pytaniu osoby odpowiadające udzieliły relatywnie dużo odpowiedzi „nie wiem”, co świadczy o braku refleksji na temat sytuacji osób z niepełnosprawnościami. Być może respondenci nie mają zbyt wielu kontaktów i okazji do poznawania perspektywy osób z niepełnosprawnościami w ich codziennej przestrzeni społecznej.

Rysunek 20 Czynniki wsparcia osób z niepełnosprawnościami w przyszłości (N=152)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Respondenci wymienili również inne problemy osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia w ramach dodatkowych własnych odpowiedzi. Pośród nich znalazły się: odległość parkingów dla osób z niepełnosprawnością względem wejścia do budynku przychodni zdrowia (przykład Podłęża), słabe skomunikowanie niektórych miejscowości w Gminie z centrum i z

Krakowem, nieakceptowanie osób, które mają cechy szczególne w wyglądzie, brak szkolnictwa specjalnego, brak opieki psychologicznej i psychiatrycznej, rehabilitacyjnej, ortopedycznej dla osób z niepełnosprawnościami w ramach usług finansowanych przez NFZ, bariery architektoniczne w instytucjach publicznych i w przestrzeniach publicznych (chodniki, krawężniki, parkingi), niewystarczająca liczba usług asystenckich, bezpłatny dostęp do usług (np. basenu), brak ośrodków wsparcia dziennego i innych miejsc pobytów dziennych z oferta aktywizacyjną, stygmatyzacja społeczna, brak pomocy ze strony urzędów takich jak CUS w środowisku (jeśli ktoś się sam nie zgłosi, to osoby pomagające się nim same nie zainteresują), wstyd w proszeniu o pomoc, problemy z dostępem do sprzętu rehabilitacyjnego, zastrzeżenia do pracy urzędów, wspierających osoby z niepełnosprawnością (brak uprzejmości, niewiarygodnych dotyczących zakresu pomocy informacji, brak kontroli nad jakością i zakresem pracy asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami), brak przeszkolenia urzędników w zakresie obsługi osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo respondenci wymienili potrzebę wprowadzenia w Gminie ulg dla osób z niepełnosprawnością (np. za wywóz śmieci), potrzebę zorganizowania transportu do instytucji ochrony zdrowia, rehabilitacji, brak wydarzeń o charakterze integrującym osoby z niepełnosprawnością ze społecznością lokalną.

W ramach poszukiwania przyszłych rozwiązań na polepszenie sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia respondenci wskazali od 1 do 5 odpowiedzi z podanej kafeterii odpowiedzi. Najczęściej wymienianymi odpowiedziami było zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy specjalistów oraz dostęp do usług rehabilitacyjnych (w sumie te dwie odpowiedzi otrzymały 37% wskazań), kolejnymi odpowiedziami było zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin oraz wsparcie asystentów osób z niepełnosprawnościami (po 9% dla każdej z tych odpowiedzi). Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawiony został na rys. 20.

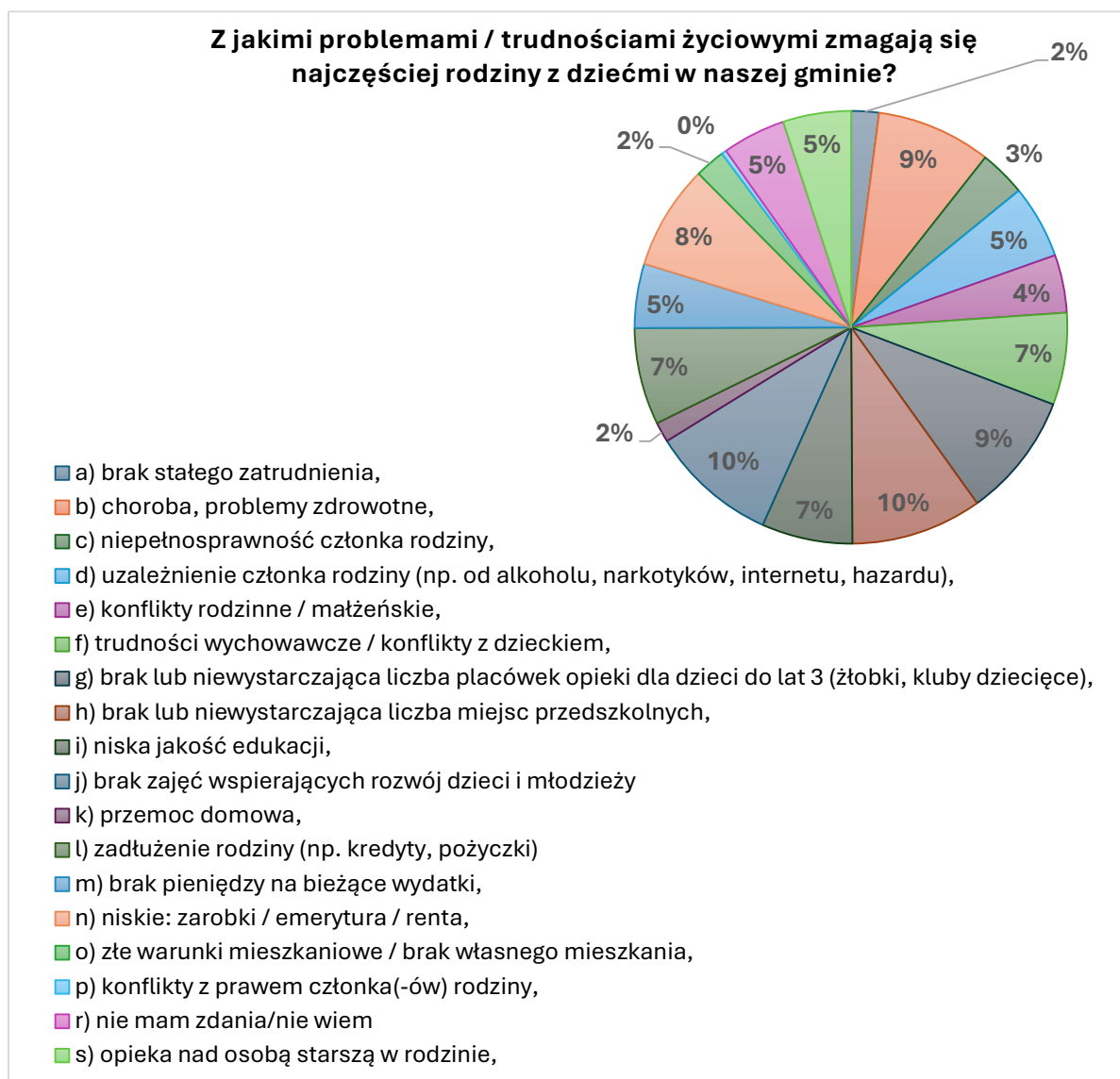
Respondenci wymienili również własne pomysły na polepszenie sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Pośród wymienionych pomysłów znalazły się: tworzenie miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, pomoc w formie usług asystenckich i opiekuńczych, miejsca aktywności dziennej (ośrodki wsparcia) dla osób z niepełnosprawnościami w sołectwach, aktywizacja fizyczna, miejsca rozwoju dla dzieci z niepełnosprawnościami, usługi transportowe dla osób z niepełnosprawnościami, zadbanie o edukację włączającą i odpowiednie szkolenia dla nauczycieli i kadr oświaty w tym zakresie, kampanie społeczne w szkołach na temat uprzedzeń, hejtu i stygmatyzacji osób z niepełnosprawnościami, podjęcie przez policję działań prewencyjnych, mających na celu

przeszkolenie osób z niepełnosprawnościami w zakresie zagrażających im niebezpieczeństw (oszustw, kradzieży i in.), potrzeba bycia w kontakcie dzielnicowych z osobami z niepełnosprawnościami (potrzebny byłby spis takich osób, którym dysponowałiby dzielnicowi), tworzenie mieszkań wspomaganych.

Sytuacja rodzin z dziećmi w perspektywie respondentów

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie głównych problemów rodzin z dziećmi. Z kafeerii 18 odpowiedzi, z których można było zaznaczyć od 1 do 5 odpowiedzi respondenci nie wskazali żadnej dominującej odpowiedzi, uznając, że nie ma trudności jednoznacznie wybijającej się na plan pierwszy w funkcjonowaniu rodzin. Najwyżej pozycjonowanymi odpowiedziami były brak lub niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych (10%), brak zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży (10%), choroba i problemy zdrowotne (9%), brak lub niewystarczająca liczba placówek opieki dla dzieci do lat 3 (9%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi respondentów przedstawia rys. 21.

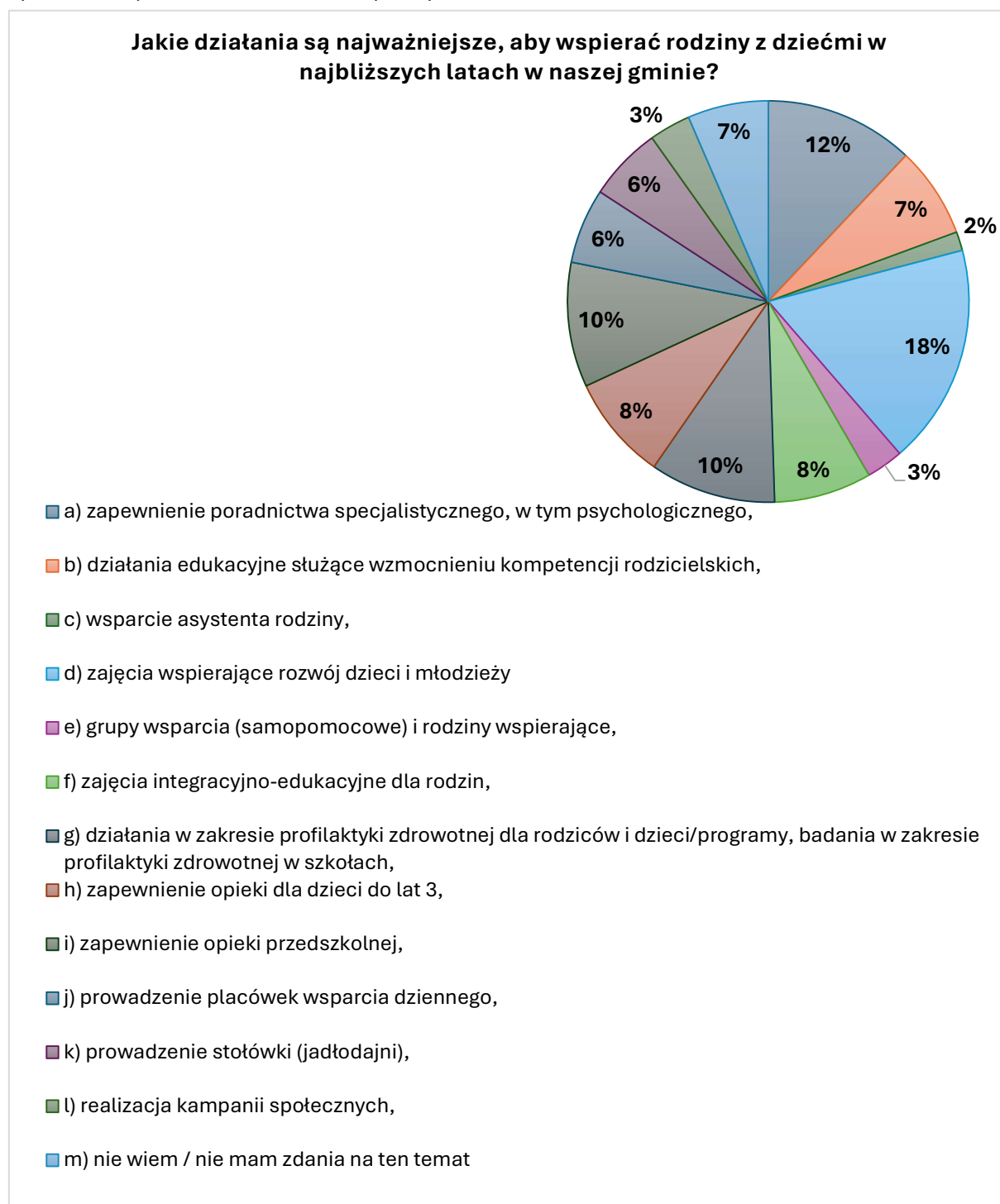
Rysunek 21 Problemy rodzin z dziećmi (N=357)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Respondenci udzielili również własnych odpowiedzi na temat głównych problemów rodzin z dziećmi, dzieci i młodzieży. Wśród głównych problemów rodzin z dziećmi osoby odpowiadające na pytania wymieniły: niewystarczający zakres opieki psychologicznej, niemożliwość korzystania z karty dużej rodziny w obiektach Gminnych (basen, siłownia), brak dostępu do specjalistycznych usług medycznych, brak placów zabaw dla dzieci we wszystkich sołectwach, brak miejsc rekreacji dla rodzin,, miejsc wspólnego spędzania czasu dla rodzin z dziećmi, kolejny raz powtórzyły się zastrzeżenia do komunikacji publicznej (połączeń mniejszych miejscowości Gminnych z Niepołomicami i z Krakowem), brak bezpiecznej infrastruktury komunikacyjnej (chodniki), ograniczone propozycje zajęć dla dzieci i młodzieży

Rysunek 22 Wsparcie rodzin z dziećmi w najbliższych latach

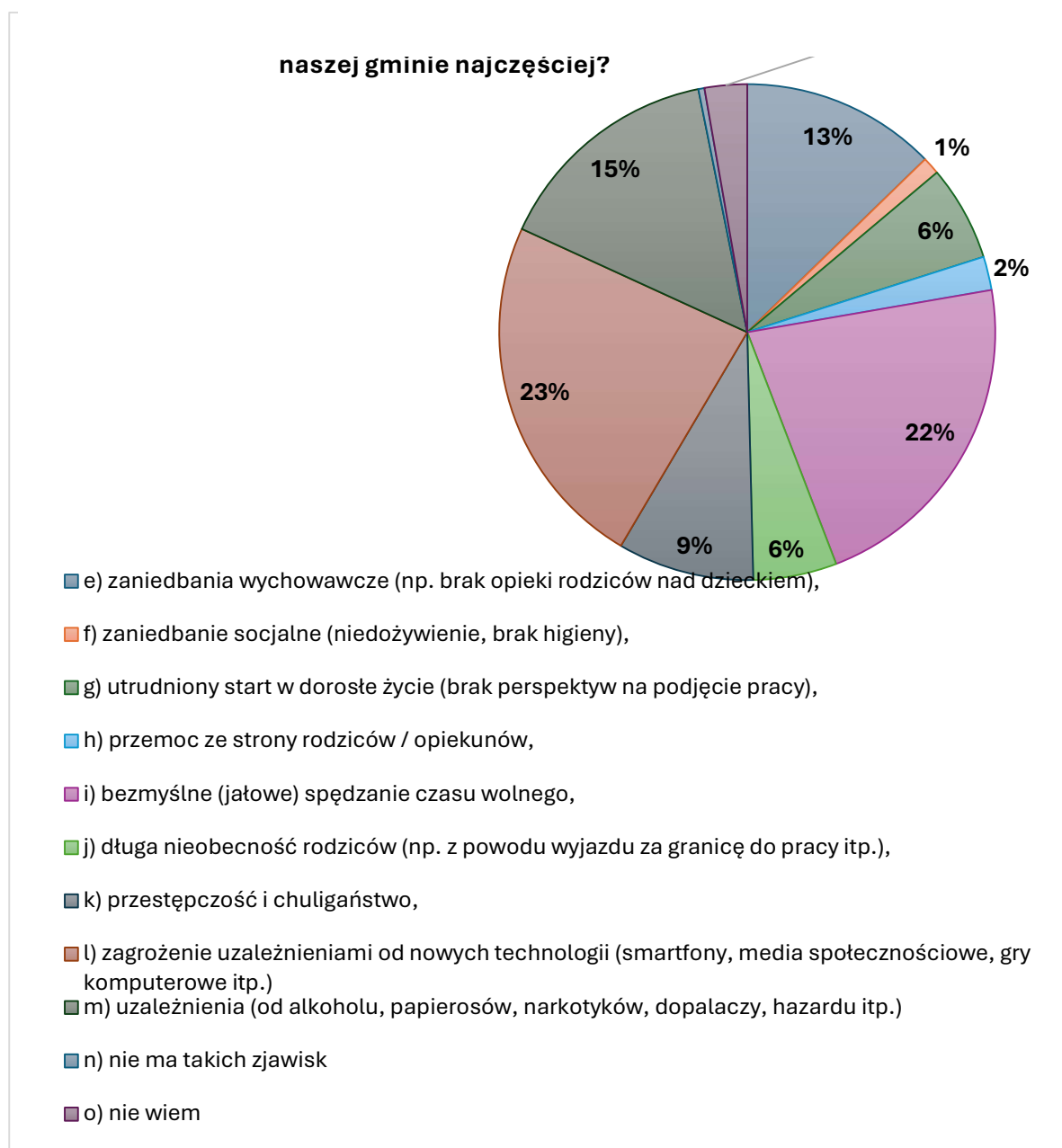

źródło: opracowanie własne wyników badań

w sołectwach domach kultury, brak zaplecza mieszkaniowego (lokali socjalnych) dla osób potrzebujących.

Do negatywnych doświadczeń, które dotyczą dzieci i młodzież respondenci wybrali z podanej kafeterii odpowiedzi od 1 do 5 wskazań. Najczęstszą odpowiedzią było zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (23%), bezmyślne, jałowe spędzanie czasu wolnego (22%) oraz uzależnienia od alkoholu, papierosów, narkotyków, dopalaczy i innych substancji (15%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia rys. 23.

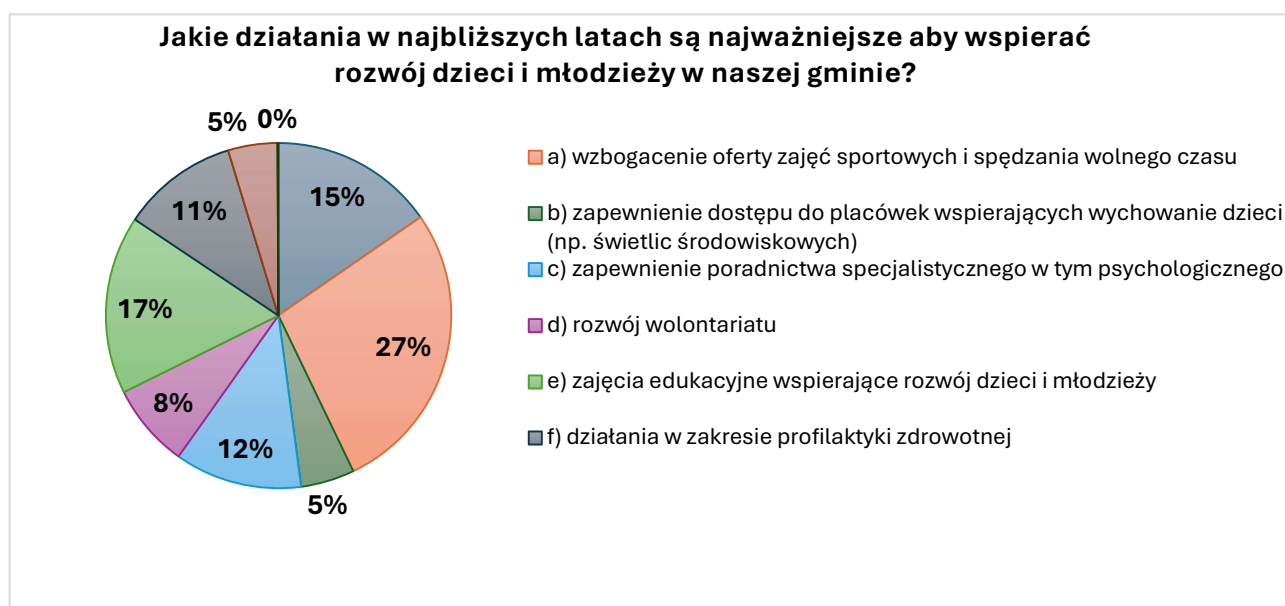
Rysunek 23 Negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży (N=357)

źródło: opracowanie własne wyników badań

W ramach własnych wskazań respondenci wymienili również swoją perspektywę na problemy rodzin z dziećmi. Wśród pojawiających się odpowiedzi można wymienić potrzebę nabycia umiejętności komunikacyjnych wśród członków rodziny, potrzebę organizowania zajęć dodatkowych, kół zainteresowań w godzinach funkcjonowania świetlicy, patrole policyjne na ulicach miasta, dłuższe godziny opieki świetlicowej w szkołach, szczególnie powyżej 3 klasy szkoły podstawowej, organizowanie korepetycji dla dzieci w ramach działalności świetlic lub ośrodków wsparcia lub domów kultury, szkolenia w zakresie zagadnień psychologicznych dla rodziców, infrastruktura rowerowa w mieście, zabezpieczona na poruszanie się dzieci, grupy wsparcia dla członków rodziny (po stracie, w żałobie, w sytuacji uzależnień), działania integrujące mieszkańców, bezpłatna pomoc psychologiczna, prowadzenie jadłodajni/stołówki dla rodzin, poradnictwo specjalistyczne dla rodzin (nie dookreślono w jakim zakresie).

Rysunek 24 Działania wspierające na rzecz dzieci i młodzieży (N=356)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Jeśli chodzi o proponowane rozwiązania respondenci na rzecz rodzin zaproponowali opiekę wychowawczą dla rodziców, nawet na kilka godzin w tygodniu.

Perspektywa respondentów na warunki życia w Gminie i ich aktywność społeczną

Respondenci ocenili Gminę pod kątem zaspakajania potrzeb mieszkańców w różnych obszarach. Zestawienie tych obszarów i ocen respondentów przedstawione zostało w tab. 28.⁶¹

Tabela 28 Ocena respondentów w zakresie różnych aspektów życia mieszkańców (N=674)

Czynnik wpływu	1	2	3	4	5	Nie wiem
Dostęp do całorocznych (zadaszonych) obiektów sportowych – hala sportowa, basen, klub fitness, basen)	7%	18%	27%	28%	10%	10%
Dostęp do sezonowych („pod chmurką”) obiektów sportowych (boiska, siłownia na otwartym powietrzu, itp.)	8%	15%	26%	30%	11%	10%
Dostęp do oferty kulturalnej (np. zajęcia w domu kultury, kino, teatr, imprezy muzyczne itp.)	6%	17%	26%	33%	14%	4%
Dostęp do oferty edukacyjnej (kursy, szkolenia, itp.)	9%	23%	31%	19%	6%	12%
Dostęp do ogólnodostępnych obiektów dla różnych grup wiekowych (kluby seniora, kluby młodzieżowe, kluby dziecka i rodzica)	8%	21%	30%	20%	11%	10%

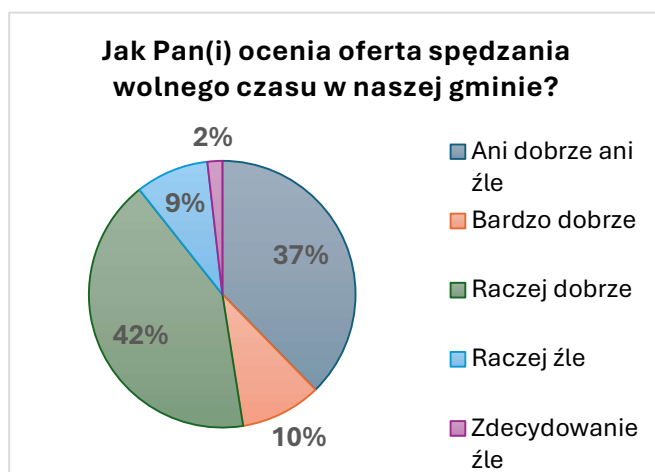
źródło: opracowanie własne wyników badań

Jeśli chodzi o ocenę oferty czasu wolnego w Gminie, respondenci ocenili ją jako raczej dobrą (42%) i bardzo dobrą (10%), natomiast 37% osób ma ambiwalentny stosunek do tej oferty, co może oznaczać, że albo z niej nie korzysta, albo nie jest zainteresowana udziałem w tym obszarze życia społecznego w Gminie (rys. 25). Z kolei jeśli chodzi o ocenę oferty kulturalnej to 62% respondentów jest zadowolonym jej zawartością, natomiast 38% respondentów zgłasza braki w propozycjach kulturalnych (rys. 26).

⁶¹ **Legenda:**

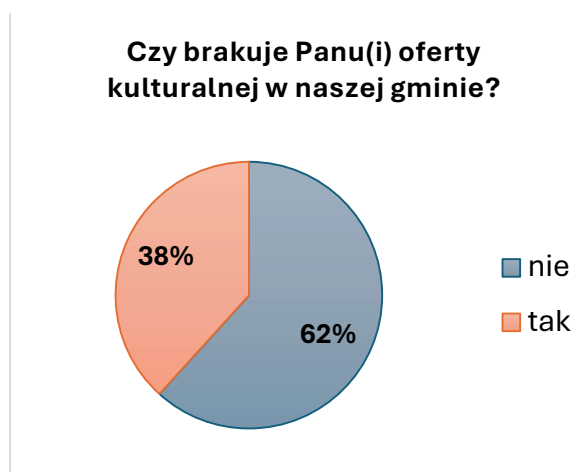
1 – bardzo zły dostęp
2 – raczej zły dostęp
3 – ani zły ani dobry dostęp
4 – raczej dobry dostęp
5 – bardzo dobry dostęp
Nie wiem

Rysunek 26 Ocena oferty czasu wolnego w gminie (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Rysunek 25 Ocena oferty kulturalnej w gminie (N=674)

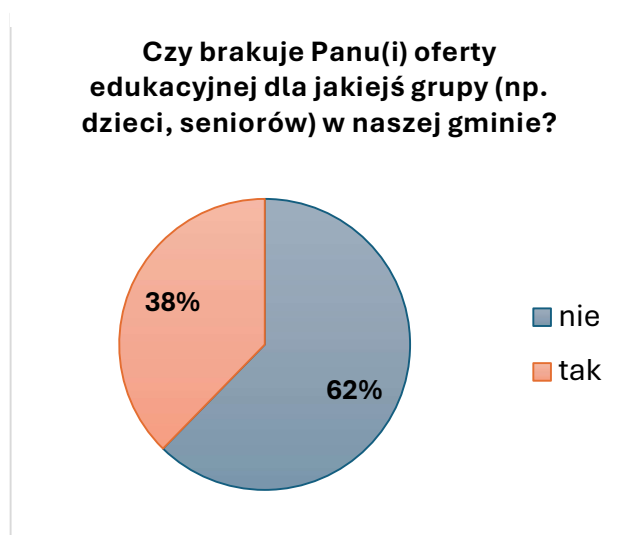

źródło: opracowanie własne wyników badań

Wśród oferty kulturalnej, której brakuje zdaniem respondentów w Gminie osoby odpowiadające wymieniły koncerty, występy stand-upowe, przedstawienia teatralne, występy kabaretowe, spotkania z ciekawymi osobami, kino plenerowe, pikniki, festyny, wydarzenia tematyczne, plenerowe, festiwale, wycieczki dla mieszkańców. Należy podkreślić, że wszystkie tego typu imprezy mają miejsce w Niepołomicach. Wskazywanie przez respondentów w swobodnych wypowiedziach takich wydarzeń może oznaczać, że jest ich za mało.

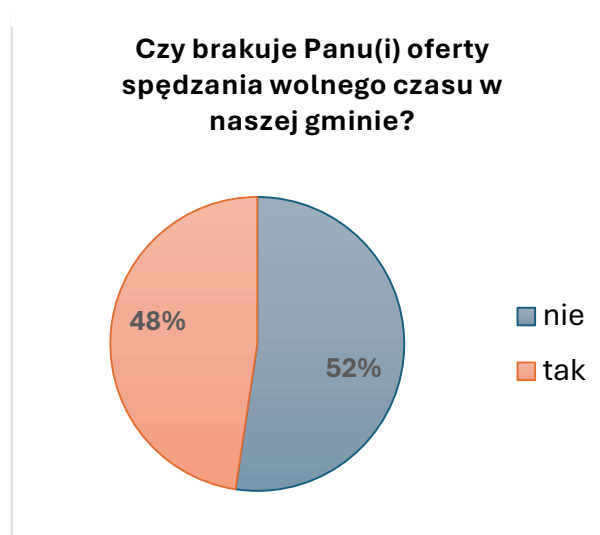
Rys. 28 przedstawia rozkład odpowiedzi respondentów na temat oferty spędzania czasu wolnego. 52% respondentów stwierdziło, że nie ma deficytów w tej ofercie, natomiast 48% stwierdziło, że potrzebna jest większa liczba takich zajęć. Respondenci uzupełnili swoje niezadowolenie z oferty spędzania czasu wolnego o swoje propozycje i wskazali na potrzebę organizowania przestrzeni rekreacyjnych (placów zabaw, boisk, miejsc spędzania czasu wolnego, kawiarni), zwiększenie oferty zajęć dla młodzieży, szczególnie bezpłatnej lub niskopłatnej, swobodnego dostępu do basenu (respondenci wskazywali na zatłoczenie istniejącego basenu), otwarcie lodowiska w sezonie zimowym, organizowania wydarzeń kulturalnych i animacyjnych (kino, teatr, kabaret, koncerty, kluby, potańcówki, festyny, pikniki, spotkania z ciekawymi ludźmi, karaoke, wycieczki, koła zainteresowań), rozszerzenie oferty dla seniorów, dostęp do sprzętu rekreacyjnego (ping-pong, siłownia zewnętrzna, kręgielnia, bilard, park linowy, więcej ścieżek rowerowych, tężnia solankowa).

Rysunek 28 Deficyty w ofercie edukacyjnej dla wybranej grupy wiekowej (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań
badań

Rysunek 27 Deficyty w ofercie czasu wolnego (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników

Na rys. 27 przedstawiono rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o wystarczalność oferty edukacyjnej dla wybranych grup wiekowych. 38% respondentów wskazało, że takiej oferty jest za mało i uzupełnili swoje wypowiedzi przykładami tego, czego im brakuje. Wśród propozycji pojawiły się takie pomysły jak kursy językowe, kursy informatyczne, psychoedukacja, grupy wsparcia, oferta zajęć dla dzieci i młodzieży (TUS, zajęcia z gotowania, zajęcia wyrównawcze, warsztaty psychoedukacyjne, zajęcia wakacyjne/feryjne, doradztwo zawodowe), edukacja zdrowotna, wyjazdy rekreacyjno-krajoznawcze, zajęcia sportowe, zajęcia z cyberbezpieczeństwa, pierwszej pomocy, koła zainteresowań (robótki ręczne, gotowanie, robotyka, drukowanie 3D).

Zaangażowanie mieszkańców

Respondenci ocenili swoje zaangażowanie w różne aspekty działań społecznych. Zestawienie odpowiedzi respondentów zawiera tab. 30. Aktywność społeczną mieszkańców, przynajmniej w jej wymiarze deklaracyjnym, należy ocenić jako wszechstronną i znaczącą, ze względu na okazjonalne zaangażowanie w różne obszary tej aktywności, począwszy od pomocy sąsiedzkiej (91%) i udział w akcjach charytatywnych (71%), po zaangażowanie w działalność placówek oświatowych (66%) oraz pomoc społeczną (66%) aż do aktywność w kulturze (63%). Zaskakuje deklarowanie przez 54% respondentów brak zaangażowania w sportowe życie miasta, szczególnie, że w Niepołomicach działa Klub piłkarski Puszcza (drużyna do niedawna grająca w Ekstraklasie), a także ze względu na tereny rekreacyjne funkcjonuje sporo grup

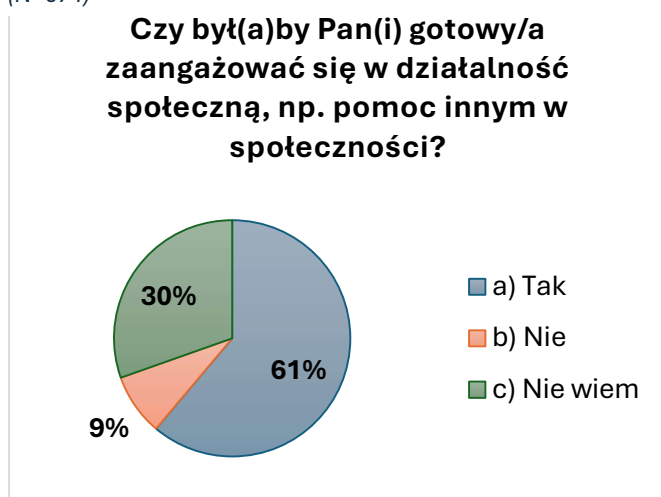
zachęcających do uprawiania sportów. Być może odzwierciedla to ogólnokrajowy trend do rezygnowania z aktywności ruchowej.

Tabela 29 Zaangażowanie respondentów w różne aktywności społeczne (N=674)

Czynnik wpływu	nigdy	Od czasu do czasu	często
Zaangażowanie w pomoc sąsiadom	9%	51%	40%
Zaangażowanie w działalność placówek oświatowych	34%	38%	28%
Zaangażowanie w akcje charytatywne	29%	51%	20%
Zaangażowanie w pomoc społeczną	34%	45%	21%
Zaangażowanie w kulturalne życie miasta	37%	47%	16%
Zaangażowanie w sportowe życie miasta	54%	33%	13%

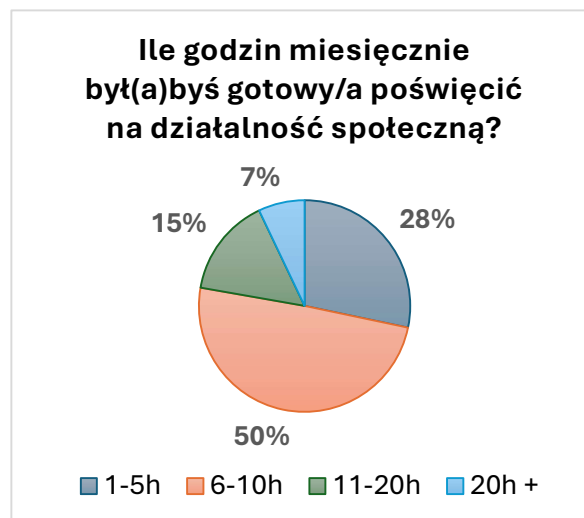
źródło: opracowanie własne wyników badań

Rysunek 30 Gotowość do zaangażowania w pomoc innym (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Rysunek 29 Planowany miesięczny poziom zaangażowania (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

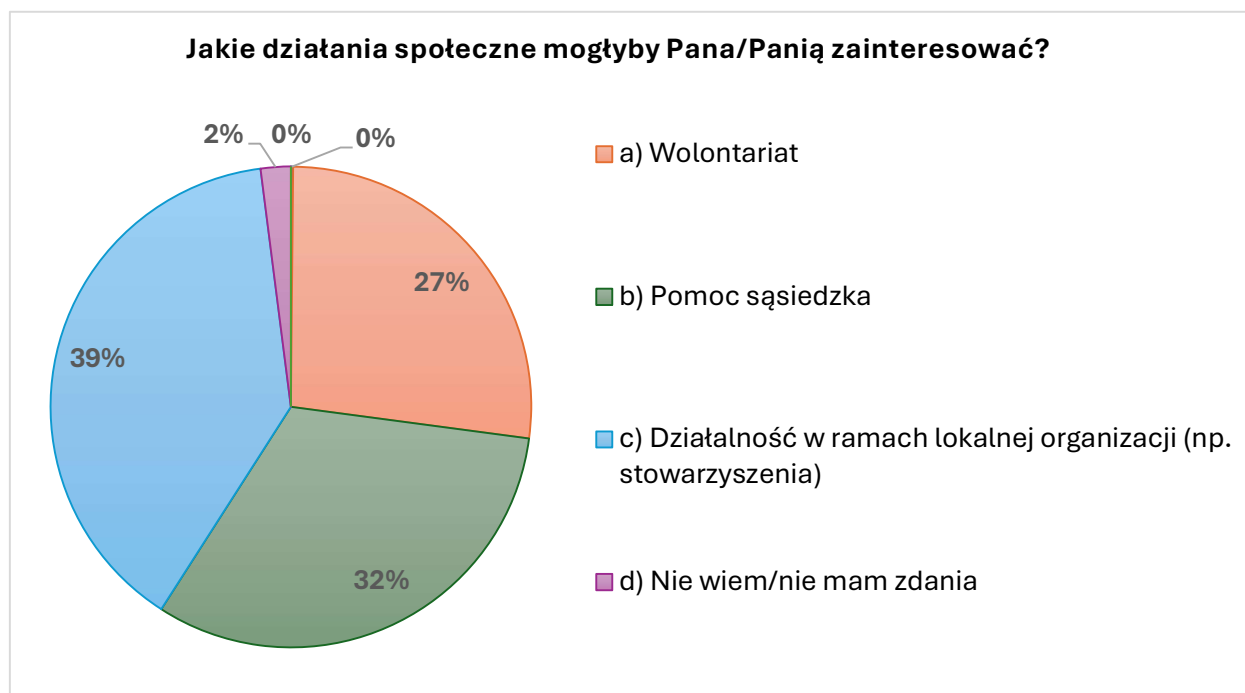
Respondenci zostali zapytani o swoją gotowość do zwiększenia zaangażowania w działania o charakterze społecznym i 61% z nich zadeklarowało swoją gotowość do tego, a tylko 9% stwierdziło, że nie zamierza się angażować (rys. 30). Średni czas, który respondenci są gotowi przeznaczać na działalność społeczną miesięcznie wynosi w 50% odpowiedzi 6-10

godzin. 7% respondentów zadeklarowało możliwość i gotowość przeznaczenia miesięcznie 20 godzin na tego typu aktywność (rys. 29).

Najpopularniejszą deklaratywnie formą zaangażowania społecznego jest włączenie się w działania lokalnych organizacji pozarządowych (39% wskazań), pomoc sąsiedzką (32%) oraz działania wolontaryjne (27%) (rys. 31).

Respondenci zostali zapytani również, w jaki sposób, ich zdaniem można zwiększyć aktywność społeczną i obywatelską w działaniach Gminnych. Największa liczba wskazań (22%) dotyczyła działań integrujących mieszkańców takich jak wspólne wycieczki, pikniki, pogadanki, warsztaty, kluby zainteresowań. Respondenci wskazywali również rozwój wolontariatu wśród młodzieży (16%) oraz rozwój pomocy sąsiedzkiej (15%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi został przedstawiony na rys. 24.

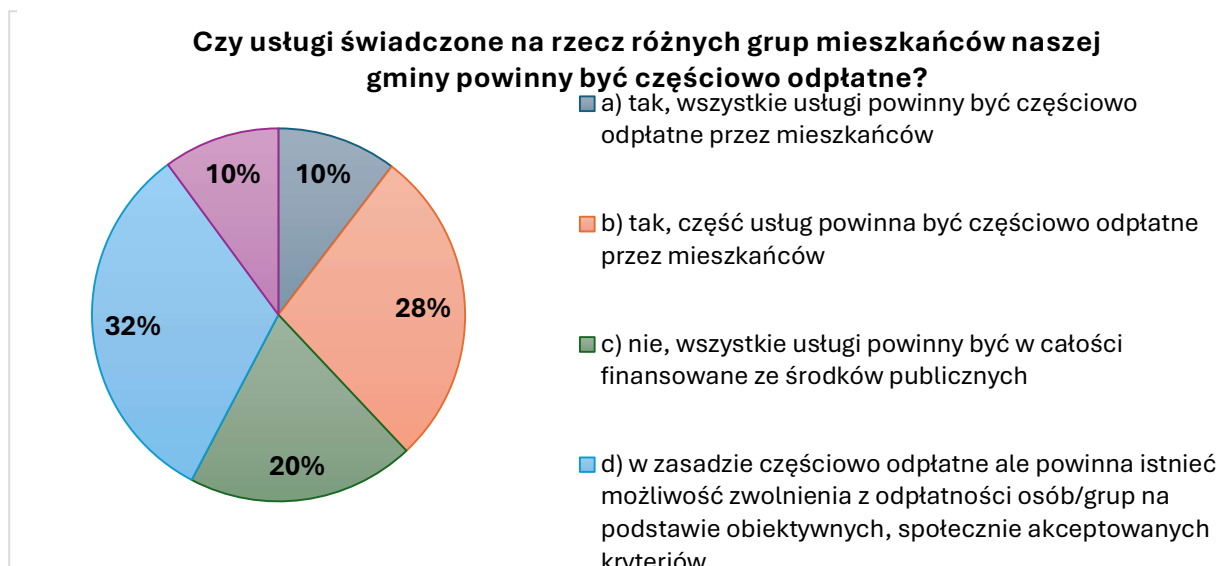
Rysunek 31 Działania społeczne preferowane przez respondentów (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

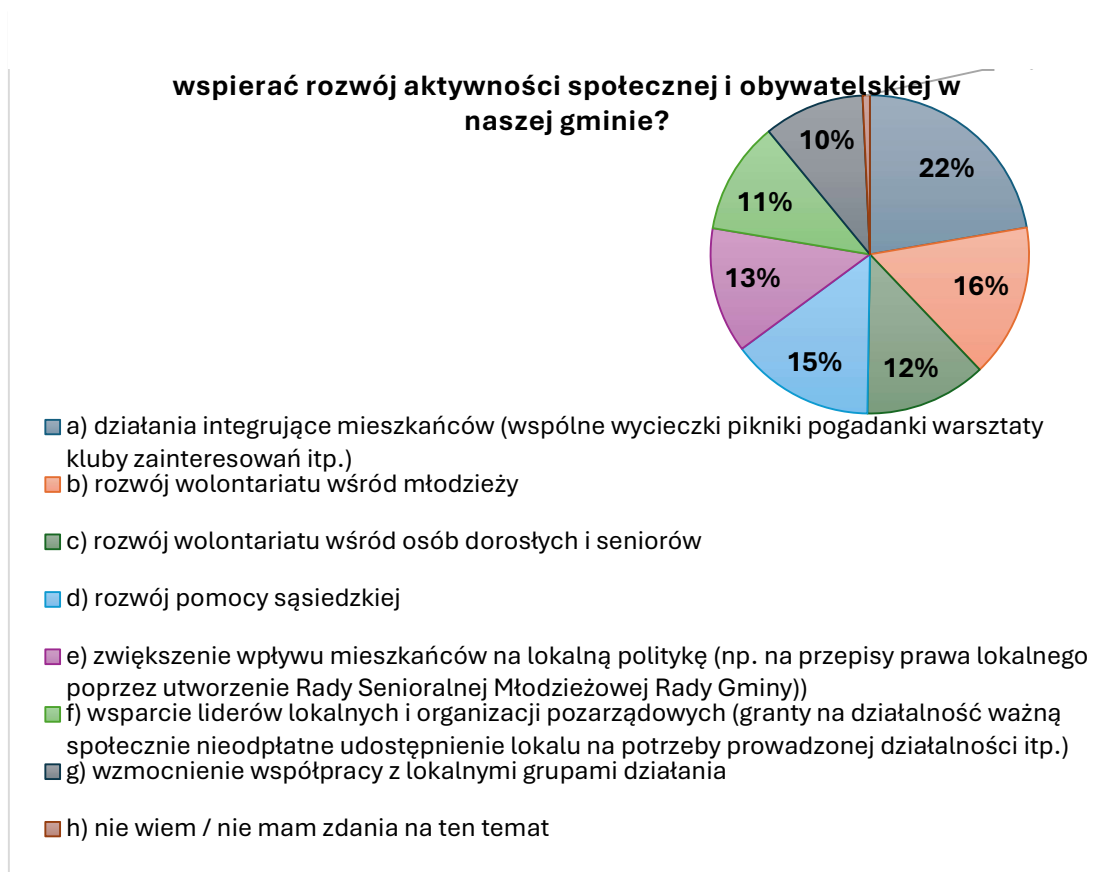
Na pytanie o organizację usług społecznych związaną z ich odpłatnością respondenci wyrazili swoją opinię na temat tego, w jaki sposób powinny być finansowane te usługi. 70% odpowiedzi wyraża opinię, że usługi mogą być częściowo odpłatne, z tego 32% respondentów zgadza się na to pod warunkiem stworzenia możliwości zwalniania z opłat tych mieszkańców, którzy tego potrzebują, na podstawie zaakceptowanych kryteriów, 28% respondentów deklaruje, że część usług powinna być częściowo płatna, natomiast 10% zgadza się na częściowa odpłatność za wszystkie usługi społeczne. Szczegółowy rozkład odpowiedzi respondentów przedstawiony jest na rys. 32.

Rysunek 32 Opinia na temat odpłatności za usługi społeczne (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Rysunek 33 Czynniki zwiększania poziomu aktywności społecznej i obywatelskiej w kolejnych latach (N=675)

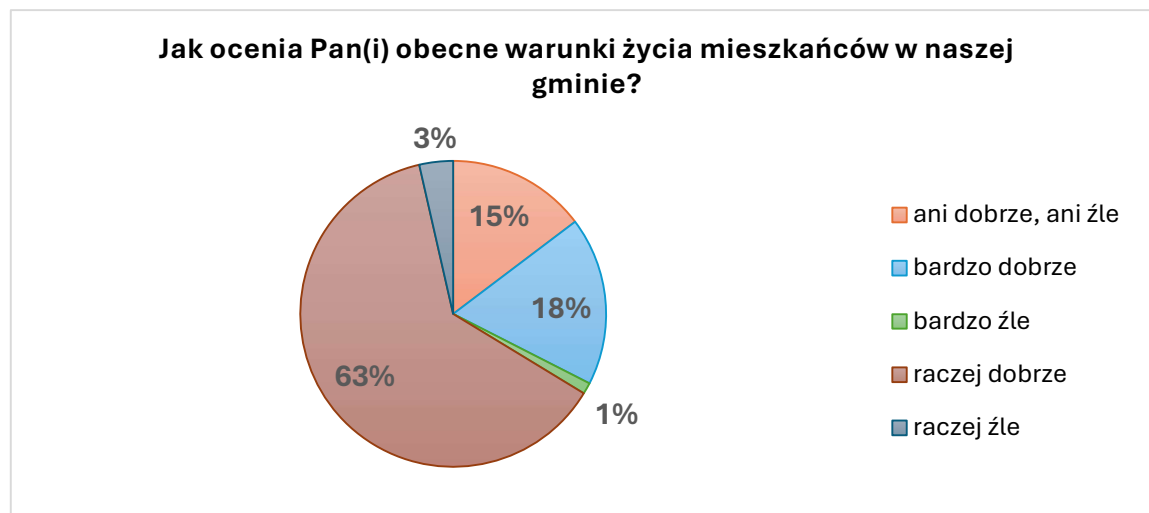

źródło: opracowanie własne wyników badań

Odpowiadając na pytanie o ocenę warunków życia w Gminie 81% respondentów wyrażało raczej dobrą (63%) i bardzo dobrą (18%) opinię na ten temat. Tylko 4% respondentów

oceniło te warunki jako raczej złe (3%) i bardzo złe (1%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia rys. 34

Rysunek 34 Ocena warunków życia w gminie (N=674)

źródło: opracowanie własne wyników badań

b. Wnioski z badania

Poniżej zostaną podsumowane zaprezentowane powyżej wyniki badania ankietowego, z podziałem na obszary tematyczne.

1. Kontekst demograficzny i społeczny Gminy

Gmina Niepołomice charakteryzuje się dynamicznym rozwojem demograficznym i urbanistycznym. Badanie ankietowe potwierdziło zróżnicowanie społeczne i terytorialne mieszkańców: 51% stanowią osoby urodzone w Gminie („autochtoni”), a 49% to mieszkańcy napływowi, którzy osiedlili się w ostatnich kilkunastu latach. Taki układ demograficzny tworzy mozaikę potrzeb i oczekiwań, które nie zawsze są spójne – osoby „napływowe” oczekują szybkiego dostępu do infrastruktury i usług, natomiast „autochtoni” często bardziej cenią trwałość relacji sąsiedzkich i lokalną tożsamość.

W badaniu przeważały osoby w wieku produkcyjnym, z przewagą kobiet (lekka nadreprezentacja w stosunku do mężczyzn). Zdecydowana większość respondentów posiada wykształcenie średnie lub wyższe. Dominującą formą życia rodzinnego są gospodarstwa rodzinne z dziećmi oraz rodziny wielopokoleniowe. Jedynie 11% respondentów to osoby samotne, co może mieć wpływ na ocenę niektórych potrzeb społecznych, np. w zakresie samotności czy izolacji.

2. Problemy i potrzeby osób starszych – starzenie się w Gminie

Problematyka starzenia się społeczeństwa pojawia się w badaniach jako kluczowy obszar wymagający interwencji społecznej. Aż 61% respondentów wskazało, że w ich rodzinach występują problemy związane z wiekiem (np. zależność, konieczność opieki). Do najpoważniejszych trudności wpływających na jakość życia seniorów należą:

- ograniczony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (63%),
- trudności finansowe (57%),
- samotność i izolacja społeczna (55%),
- problemy z transportem do placówek usługowych (np. POZ, rehabilitacja),
- bariery architektoniczne i cyfrowe,
- niewystarczająca opieka ze strony rodziny.

Respondenci wskazują konkretne postulaty: rozwój usług opiekuńczych (również całodobowych), lepsza dostępność lekarzy specjalistów, transport do usług, miejsca spotkań seniorów w sołectwach, wsparcie opiekunów osób niesamodzielnych, edukacja w zakresie prawa i obsługi instytucji, większa liczba miejsc w DPS-ach i dziennych domach pobytu.

3. Sytuacja osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

Osoby z niepełnosprawnościami to grupa szczególnie narażona na wykluczenie społeczne. Respondenci potwierdzili, że problemy tej grupy są złożone i wielowymiarowe. Wśród najważniejszych barier wskazano:

- brak dostępu do rehabilitacji (67%),
- bariery architektoniczne (55%),
- trudności finansowe (53%),
- samotność i brak akceptacji (51%).

Wśród komentarzy mieszkańców pojawiły się również zarzuty dotyczące niedostatecznej pracy instytucji (brak empatii, niska jakość informacji), brak ofert integracyjnych oraz niedopasowanie usług opiekuńczych. Respondenci postulowali m.in.:

- rozwój asystentury osobistej i usług wytchnieniowych,
- transport dla osób z niepełnosprawnościami,
- lepszy dostęp do specjalistów (ortopedzi, psychiatry, psychologów),
- utworzenie ośrodków dziennego pobytu i aktywizacji w sołectwach,
- wprowadzenie ulg i zniżek w usługach komunalnych i rekreacyjnych,
- kampanie edukacyjne na temat stygmatyzacji.

Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzebę edukacji włączającej w szkołach oraz przeszkolenie urzędników w zakresie kontaktu z osobami z niepełnosprawnościami.

4. Rodziny z dziećmi – potrzeby i deficyty

Problemy rodzin z dziećmi są zróżnicowane i nie tworzą jednej dominującej kategorii. Najczęściej wskazywane trudności to:

- niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych i żłobkowych (10%),
- brak oferty zajęć rozwijających dla dzieci i młodzieży (10%),
- choroby i problemy zdrowotne dzieci (9%),
- brak miejsc rekreacyjnych i placów zabaw,
- ograniczony dostęp do poradnictwa psychologicznego i specjalistycznego,
- trudna sytuacja mieszkaniowa (brak lokali socjalnych).

Wśród potrzeb pojawiają się postulaty zwiększenia opieki świetlicowej, korepetycji i warsztatów rozwoju umiejętności miękkich. Respondenci dostrzegają również zagrożenia związane z czasem wolnym dzieci i młodzieży: uzależnienie od technologii (23%), bierność i brak alternatyw (22%), dostęp do używek (15%).

Część respondentów apelowała o wprowadzenie wsparcia w formie grup wsparcia dla rodziców, edukacji psychologicznej, lepszego poradnictwa, edukacji zdrowotnej i zajęć wakacyjnych.

5. Jakość życia, integracja lokalna i dostępność infrastruktury

Ogólna ocena warunków życia w Gminie jest pozytywna: 81% respondentów oceniło je jako raczej dobre lub bardzo dobre. Wciąż jednak istnieją wyraźne deficyty:

- potrzeba większej liczby klubów i przestrzeni wspólnych dla różnych grup wiekowych (kluby dziecka, młodzieży, seniorów),
- brak wystarczającej oferty edukacyjnej i kulturalnej, szczególnie w sołectwach,
- niedobory w infrastrukturze rekreacyjnej: brak lodowiska, zatłoczony basen, ograniczona liczba ścieżek rowerowych, brak tężni solankowej.

Respondenci postulowali rozwój oferty dla różnych grup wiekowych: warsztaty, spotkania z ciekawymi ludźmi, koncerty, festiwale, działania animacyjne, zajęcia hobbystyczne (np. robotyka, gotowanie, druk 3D).

6. Zaangażowanie społeczne i kapitał obywatelski

Aktywność społeczna mieszkańców wykazuje potencjał rozwojowy. Choć duża część osób deklaruje „okazjonalne” zaangażowanie, aż 61% chce się angażować bardziej. Najczęstsze formy zaangażowania to:

- pomoc sąsiedzka (51%),
- akcje charytatywne (51%),
- działania organizacji lokalnych (39%),
- wolontariat (27%).

Respondenci deklarowali chęć poświęcania średnio 6–10 godzin miesięcznie na działalność społeczną. Wskazali także oczekiwane formy aktywizacji:

- wspólne wycieczki, pikniki, kluby zainteresowań,
- rozwój wolontariatu wśród młodzieży i seniorów,
- rozwój inicjatyw obywatelskich w sołectwach.

Warto podkreślić, że mieszkańcy oczekują bardziej aktywnej roli Gminy i instytucji w inicjowaniu działań integracyjnych oraz ułatwienia kontaktu z urzędami i koordynatorami lokalnych działań społecznych.

7. Finansowanie usług społecznych – opinie mieszkańców

Mieszkańcy generalnie akceptują model częściowo odpłatnych usług społecznych, jeśli towarzyszy mu sprawiedliwy system ulg. 70% respondentów dopuszcza odpłatność, z czego:

- 32% – pod warunkiem wprowadzenia zwolnień dla potrzebujących,
- 28% – akceptuje odpłatność częściową w ogóle,
- tylko 10% dopuszcza częściową odpłatność za wszystkie usługi.

Oznacza to, że istnieje społeczna gotowość do współfinansowania usług, ale pod warunkiem zagwarantowania dostępności dla osób w trudnej sytuacji.

2. Ankieta internetowa z organizacjami pozarządowymi (CAWI)

Ankieta internetowa została opracowana przez przedstawicieli Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS) w Krakowie. Kwestionariusz miał w całości 29 pytań – otwartych i zamkniętych, natomiast narzędzie było kwestionariuszem z zastosowaniem reguł przejścia, co oznacza, że przebieg badania jest częściowo adaptowany do odpowiedzi respondenta poprzez zastosowanie tzw. logiki warunkowej – kolejne pytania są proponowane respondentowi w nawiązaniu do jego wcześniejszych odpowiedzi. Była przeprowadzana za pośrednictwem aplikacji Form Office. Była skierowana do przedstawicieli podmiotów pozarządowych

działających na terenie Miasta i Gminy Niepołomice i było to kryterium udziału w badaniu. W badaniu wzięli udział przedstawiciele organizacji zaproszonych do badania, na podstawie opracowanej bazy danych organizacji. Zaproszenie do wypełnienia ankiety zostało wysłane do 125 podmiotów społecznych w Mieście i Gminie Niepołomice. Ankietę w całości wypełniło 82 organizacje.

a. Wyniki badań

Rysunek 35 Deklarowanie działalności w obszarze deinstytucjonalizacji (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

W mieście i Gminie Niepołomice na koniec lutego 2025 funkcjonuje 125 organizacji pozarządowych – fundacji, stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, organizacji kościelnych, klubów sportowych, towarzystw, bractw, ochotniczych straży pożarnych. Celem ankiety było sprawdzenie gotowości organizacji do współpracy przy rozwoju usług społecznych ale też określenie status quo tych organizacji. Zdecydowana większość organizacji (95%) deklaruje, że prowadzi działalność w obszarach wskazanych w ankiecie, które dotyczą rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji. Tylko 1% nie ma świadomości, czy działa w tych obszarach, 4% deklaruje, że taka działalność nie dotyczy ich działalności. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia rys. 35.

Jeśli chodzi o szczegółowy rozkład i profil organizacji w odniesieniu do obszarów rozwoju usług społecznych to najwięcej organizacji deklaruje swoją działalność w obszarze kultury fizycznej i turystyki (63%), promocji i ochrony zdrowia (51%), kultury (49%). Zainteresowanie angażowaniem się w poszczególne obszary, w tym w pomoc społeczną, wsparcie rodzin,

politykę prorodziną, aktywność obywatelską, ochronę środowiska i inne nie przekracza w opinii respondentów 12%, jeśli chodzi o gotowość poszerzania swojej działalności o inne obszary usług społecznych. Wskazuje to na niski potencjał poszerzania dotychczasowej działalności o inne zagadnienia. Szczegóły zawiera tab. 30.

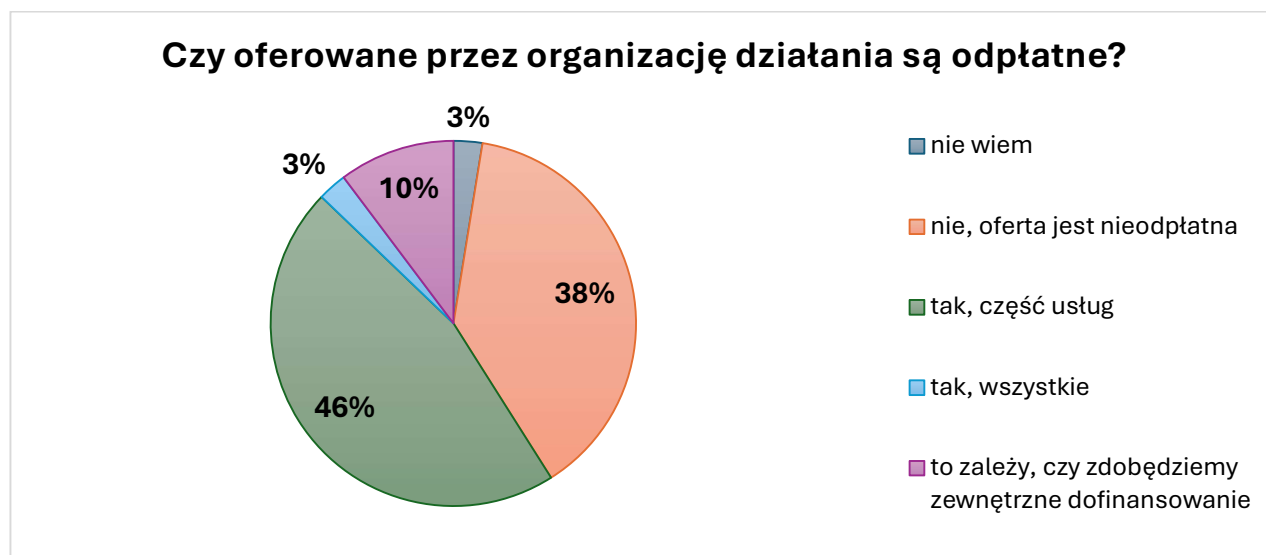
Tabela 30 Zaangażowanie organizacji w konkretne obszary rozwoju usług społecznych (N=82)

Obszar rozwoju usług społecznych	TAK, prowadzą działania	NIE, nie prowadzą działań	NA RAZIE NIE, ale organizacja jest zainteresowan a
Polityka prorodzinna	19%	71%	10%
Pomoc społeczna	20%	72%	8%
Promocja i ochrona zdrowia	51%	40%	9%
Wspieranie osób z niepełnosprawnością	40%	50%	10%
Wspieranie rodzin	40%	51%	9%
Pieczna zastępcza	2%	94%	4%
Edukacja publiczna	42%	49%	9%
Kultura	49%	43%	8%
Kultura fizyczna i turystyka	63%	32%	5%
Reintegracja zawodowa i społeczna	15%	73%	12%
Aktywność obywatelska	43%	49%	8%
Mieszkalnictwo	0%	95%	5%
Ochrona środowiska	26%	63%	11%

źródło: opracowanie własne wyników badań

Interesującą kwestią są decyzje, które podejmują organizacje w kwestii odpłatności usług. Prawie połowa z nich (46%) prowadzi działania częściowo odpłatne, 38% z założenia nie pobiera odpłat za świadczone usługi, jedynie 3% prowadzi działalność w pełni odpłatną. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia rys. 36.

Rysunek 36 Odpłatność działań prowadzonych przez organizacje (N=82)

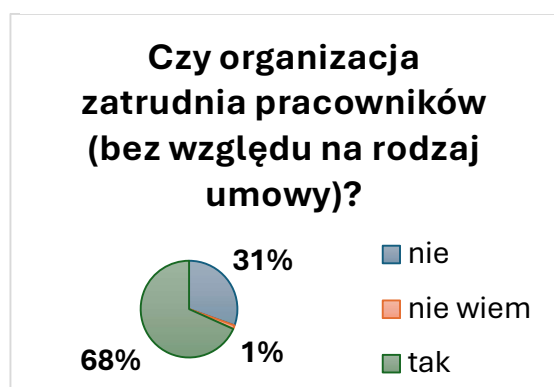

źródło: opracowanie własne wyników badań

Można uznać, że odzwierciadla to tendencję do gotowości usługobiorców do korzystania z usług częściowo odpłatnych lub preferuje usługi w całości bezpłatne. Wpisuje się to w dyskusję na temat sposobów organizacji usług społecznych.

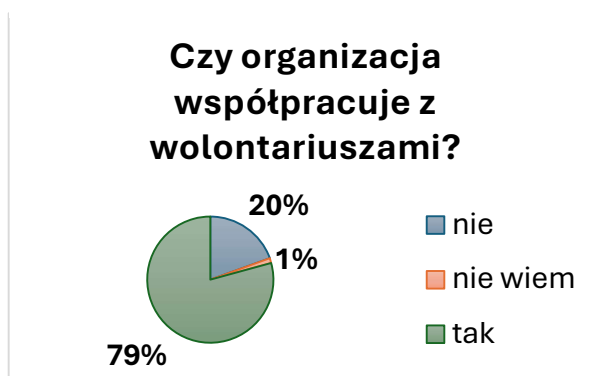
Na rys. 38 przedstawiona jest deklarowana skala zatrudnienia pracowników w organizacjach. 68% organizacji zatrudnia pracowników, z kolei 31% nie korzysta z zatrudnionych osób przy swoich działaniach. To oznacza, że prawie 1/3 organizacji działa na zasadzie pełnego wolontariatu, skupiając się na swoich działaniach, z założeniem, że działalność społeczna jest uzupełnieniem innej aktywności zawodowej tych osób. 79% organizacji deklaruje współpracę z wolontariuszami (rys. 37), co wzmacnia społeczny charakter działalności.

Rysunek 38 Zatrudnianie pracowników (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Rysunek 37 Współpraca z wolontariuszami (N=82)

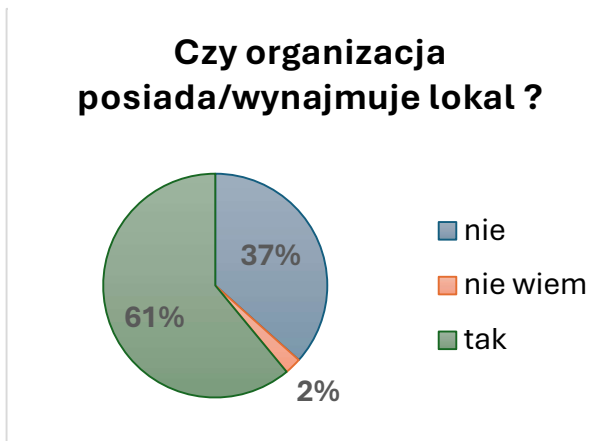
źródło: opracowanie własne wyników

Zdecydowana większość organizacji – 80% posiada stronę internetową, co piąta organizacja nie przedstawia swojej działalności za pośrednictwem strony www, co nie wyklucza używania mediów społecznościowych (rys. 40).

Rysunek 40 Strona internetowa organizacji (N=82)

Rysunek 39 Posiadanie/wynajmowanie lokalu (N=82)

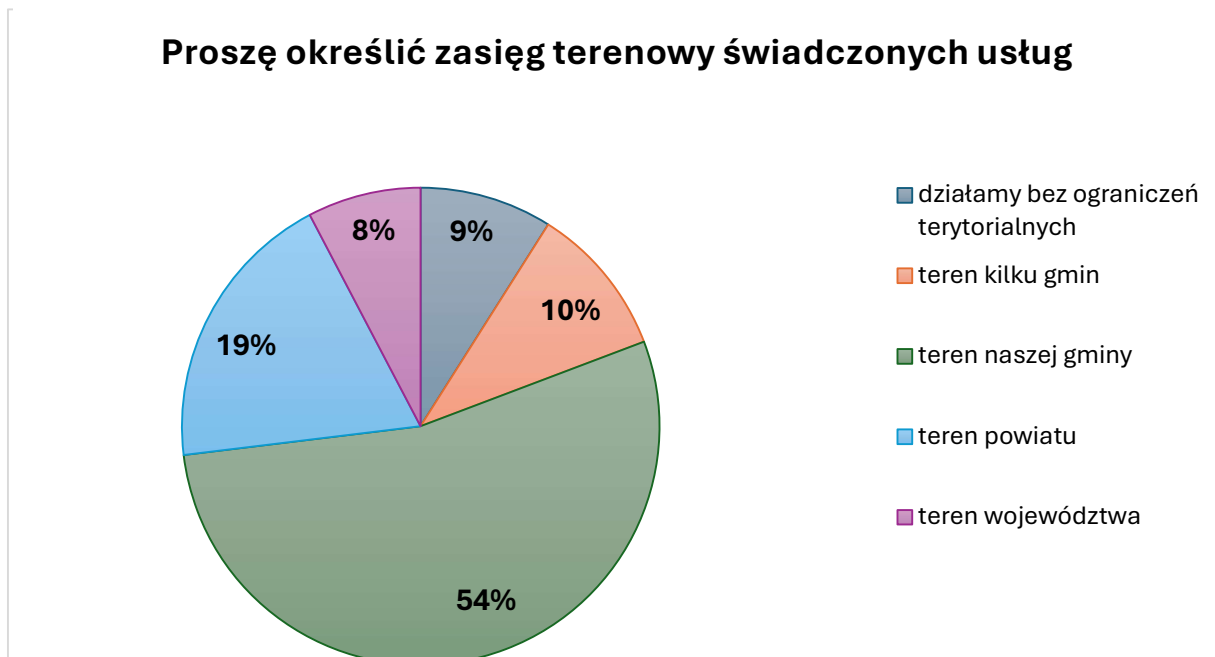

źródło: opracowanie własne wyników badań źródło: opracowanie własne wyników badań

Z kolei 2/3 organizacji dysponuje lokalami – będąc ich właścicielami lub najemcami (rys. 40). 37% organizacji korzysta z lokali udostępnianych przez Gminę lub prowadzi działania w inny sposób, jeśli chodzi o dysponowanie lokalami (np. posiada biuro w czyimś domu, a usługi świadczy w miejscach zamieszkania usługobiorców, albo korzysta z przestrzeni udostępnianych przez instytucje publiczne, np. szkoły).

Różny jest zakres terytorialny prowadzonych przez organizacje działań. Większość organizacji (54%) prowadzi działalność wyłącznie na terenie Gminy, 19% prowadzi działania na terenie powiatu, 10% prowadzi działania na terenie kilku Gmin, 8% działa regionalnie, natomiast 9% organizacji nie ma ograniczeń terytorialnych. (rys. 41)

Rysunek 41 Zasięg terenowy świadczonych usług (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

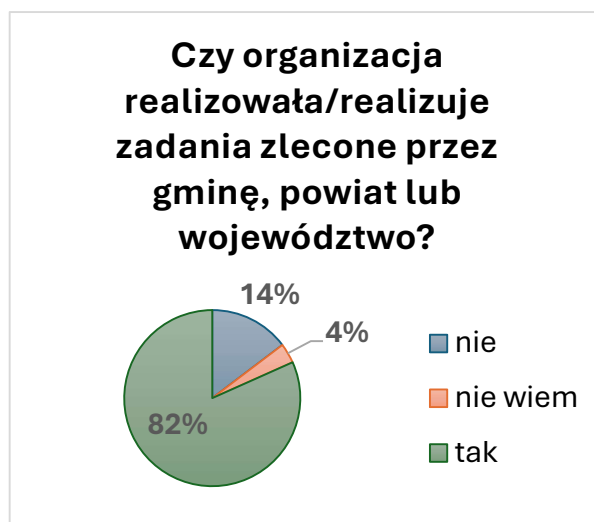
Jeśli chodzi o finansowanie działań tylko 1/3 organizacji korzystała w swoich działaniach z funduszy unijnych. 61% nie korzystała z takich funduszy, a 9% respondentów nie wie, czy korzystała, co należy uznać za negatywną odpowiedź w podanej kwestii (rys. 42). 82% podmiotów realizowało lub realizuje zadania zlecone przez Gminę, powiat lub województwo. Jedynie 14% organizacji nie korzysta z funduszy publicznych i prowadzi swoją działalność bez wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego lub środków systemowych (rys. 43).

Rysunek 43 Realizacja projektów ze środków unijnych (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

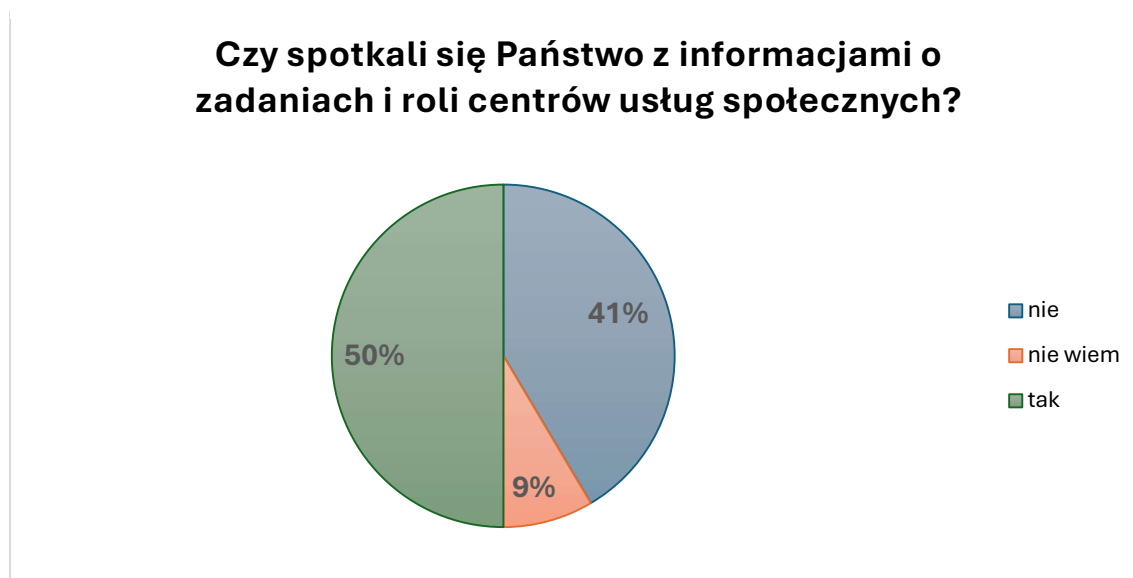
Rysunek 42 Finansowanie ze źródeł gminnych (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Należy zauważyć, że pomimo funkcjonowania Centrum Usług Społecznych w Niepołomicach od marca 2025 (badania były przeprowadzane miesiąc po uruchomieniu CUS) wiedza na temat Centrum jest wśród respondentów na wysokim poziomie. 50% respondentów spotkało się już z informacjami o tej instytucji (rys. 44).

Rysunek 44 Wiedza na temat centrów usług społecznych (N=82)

źródło: opracowanie własne wyników badań

Respondenci pytani o powody nawiązania współpracy z Centrum Usług Społecznych w największym stopniu potrzebują jasnego określenia zasad współpracy (21%), wsparcia szkoleniowego oraz pomocy w zdobywaniu dofinansowania do zatrudnienia (po 16%), pomocy w organizacji działań na rzecz mieszkańców (11%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia rys. 45. Inne, wymienione powody wyrażają potrzeby organizacji (udostępnienie lokalu, wsparcie marketingowe, wsparcie księgowe, wsparcie doradcze w prowadzeniu organizacji) i mogą stanowić podpowiedź do organizowania usług społecznych na rzecz podmiotów trzeciego sektora.

źródło: opracowanie własne wyników badań

b. Wnioski z badań

Należy podkreślić liczny potencjał organizacji pozarządowych w Gminie Niepołomice, natomiast biorąc pod uwagę rodzaje organizacji i ich zakres działalności trzeba zauważyć relatywnie niski zakres możliwej współpracy w obszarach deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych. Organizacje pozarządowych o profilu typowo pomocowym jest wśród potencjału niepołomickich kilkanaście. Główny profil działalności obejmuje aktywności sportowe i rekreacyjne, KGW, OSP, oraz organizacje krajoznawcze, o charakterze patriotyzmu lokalnego oraz historyczne. (zał. 13 do aneksu).

Organizacje niepołomickie mają raczej charakter „nieprofesjonalny”, o czym świadczy zarówno poziom niezatrudniania pracowników w organizacjach, jak też niski poziom korzystania z funduszy unijnych, wysoki poziom korzystania z wolontariuszy, duży odsetek organizacji, które nie dysponują swoim lokalem, wysoki poziom wykorzystywania grantów, głównie Gminnych. Połowa organizacji działa wyłącznie na terenie Gminy.

Prawie połowa organizacji (46%) prowadzi działania częściowo odpłatne, 3% w całości odpłatne. Może to świadczyć o gotowości usługobiorców do ponoszenia kosztów usług do jakiegoś stopnia lub w całości.

Można zauważyć zainteresowanie współpracą z Centrum Usług Społecznych, choć widać wyraźnie, że potrzeba większej liczby informacji o działalności CUS oraz wypracowanie formuły współpracy między CUS a organizacjami pozarządowymi.

C. Analiza wywiadów (indywidualnych, grupowych) i warsztatów (partycypacyjnych, diagnostycznych)

Poniżej zaprezentowane są wyniki części jakościowej sondażu diagnostycznego – wyniki wywiadów indywidualnych oraz grupowych, przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta i Gminy Niepołomice oraz wśród przedstawicieli podmiotów publicznych i niepublicznych realizujących usługi społeczne. Treść wywiadów została za zgodą respondentów zarejestrowana w formie audio, na podstawie tych nagrań zostały opracowane wnioski, które podzielono na kilka kategorii znaczeniowych, które posłużyły do interpretacji wypowiedzi respondentów. Do kategorii tych należą: (1) problemy społeczne, zauważane przez respondentów, (2) potrzeby społeczne wyróżniane przez respondentów, (3) zasoby lokalne (infrastrukturalne, instytucjonalne, finansowe, rzeczowe, ludzkie) zauważane przez respondentów jako występujące w Gminie oraz (4) pomysły na usługi społeczne, które byłyby potrzebne do zorganizowania w Gminie. Zestawienie pomysłów na usługi społeczne – przedstawionych przez respondentów oraz wypracowane przez zespół badawczy wobec uzyskanych wyników zostały przedstawione w cz. E niniejszego raportu.

Należy podkreślić wysoki poziom zaangażowania respondentów w proces badawczy, poza przedstawicielami kadry zarządzającej usługami społecznymi – radnymi Gminnymi oraz kadra kierowniczą podmiotów realizujących usługi społeczne w sektorze publicznym. Na zaplanowany wywiad fokusowy przyszedł (pomimo wcześniejszego potwierdzenia obecności) jeden przedstawiciel radnych oraz jeden kierownik instytucji publicznej, dlatego w tym zakresie badanie się nie odbyło.

1. Pogłębione wywiady indywidualne (IDI) – zostały one przeprowadzone z mieszkańcami Gminy, przedstawicielami grup społecznych, których potrzeby wysunęły się na pierwszy plan po badaniach ilościowych. Przeprowadzono 12 wywiadów:

- 1) opiekun osoby z niepełnosprawnością;
- 2) przedstawiciel rodziny z nastolatkiem;
- 3) osoba młoda (7/8 klasa lub szkoła średnia) – za zgodą rodzica;
- 4) osoba z problemem kryzysu psychicznego, psychologicznego, życiowego;

- 5) osoba decyzyjna - burmistrz/wiceburmistrz;
- 6) przedstawiciel NGO/lokalny działacz/lider społeczny (osoba dobrze zorientowana w potrzebach mieszkańców Gminy;
- 7) przedstawiciel rodziny napływowej (z krótkim stażem zamieszkania w Gminie do 5 lat);
- 8) przedstawiciel rodziny wielodzietnej;
- 9) osoba starsza niesamodzielna lub z ograniczona samodzielnością;
- 10) przedstawiciel rodziny z małym dzieckiem;
- 11) opiekun osoby starszej niesamodzielnej;
- 12) osoba starsza aktywna.

Respondenci byli dobierani w sposób celowy, ze względu na pełnioną funkcję/rolę, gotowość do rozmowy o rozwoju usług społecznych i zasób merytoryczny pozwalający na refleksję badawczą. Przeprowadzono 12 wywiadów indywidualnych, z których każdy trwał od 1,5 do 2 godzin. Wywiady odbywały się albo na terenie Regionalnej w Niepołomicach.

2. Zogniskowane wywiady grupowe (FGI) – przeprowadzono 5 grup fokusowych z:

- przedstawicielami grup społecznych i pracownikami podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób niesamodzielnych;
- przedstawicielami grup społecznych i pracownikami podmiotów publicznych i niepublicznych w odniesieniu do wsparcia osób rodzin;
- przedstawicielami podmiotów społecznych, działających w obszarze polityki społecznej i gotowych do realizacji usług społecznych;
- przedstawicielami władz lokalnych i osób odpowiedzialnych za kreowanie lokalnej polityki społecznej;
- pedagogami szkolnymi.

Respondenci byli dobierani celowo, w odpowiedzi na zaproszenie do udziału w grupach fokusowych, według kryterium bycia realizatorem usługi bądź interesariuszem. W sumie w spotkaniach diagnostycznych wzięło udział 30 osób. Spotkania z respondentami trwały od 1,5 do 2,5 godziny i odbywały się w siedzibie Izby Regionalnej w Niepołomicach.

3. Badania w działaniu. Badania zostały przeprowadzone w oparciu o dwie techniki badawcze:

- a. **warsztaty diagnostyczne (WD)** – przeprowadzono 2 warsztaty diagnostyczne - z sołtysami oraz z młodzieżą z terenu Miasta i Gminy Niepołomice. W sumie w warsztatach wzięło udział 47 osób. Warsztaty miały na celu dyskusję na temat

rozwoju usług społecznych, jej zakresu, rozumienia, potrzeb w tym zakresie, a także odtworzenie możliwie najszerzej mapy potrzeb wpływających na konkretne propozycje usług społecznych. Każde spotkanie trwało od 2 do 2,5 godziny. Spotkania odbywały się na terenie Izby Regionalnej w Niepołomicach.

- b. **Warsztaty partycypacyjne (WP)** – przeprowadzono 2 warsztaty – na terenie sołectwa Suchoraba i Zabierzów Bocheński. W warsztatach brali udział zainteresowani tematyką mieszkańcy. W ramach warsztatu została przeprowadzona dyskusja nad potrzebami/problemami i percepcją mieszkańców na temat funkcjonowania CUS jako instytucji wdrażającej system usług społecznych. Warsztatach udział wzięło 32 osoby.

b. Wyniki badań

Ze względu na jakościowy charakter badań oraz bezpośrednie doświadczenia respondentów – zarówno mieszkańców jak i pracowników – zdecydowano o sumarycznym podsumowaniu tej części badań i prezentacji wniosków zbiorowych z wywiadów indywidualnych, wywiadów grupowych oraz warsztatów diagnostycznych i partycypacyjnych.

Respondenci zapytani o zauważalne problemy społeczne wskazywali grupy społeczne, które ich zdaniem potrzebują wsparcia i zaopiekowania. Są wśród nich:

- Rodziny w tym (1) rodzice, (2) dzieci i młodzież z zaburzeniami w zachowaniu (np. spektrum Aspergera, ADHD), (3) młodzi rodzice z małymi dziećmi z problemem wypalenia rodzicielskiego
- młodzież (koniec szkoły podstawowej i szkoła średnia) w tym osoby spożywające narkotyki i nadużywające alkoholu, osoby w kryzysach psychicznych, młodzi i uzależnieni od telefonów komórkowych
- osoby starsze i ich opiekunowie, w tym osoby nieaktywne a zdolne do udziału w zajęciach aktywizujących
- osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, w tym osoby nieaktywne zawodowo.

Respondenci wskazywali na narastający problem zaburzeń psychicznych i kryzysów rodzinnych, niezaopiekowanie młodzieży, narastające zjawiska przemocy rówieśniczej, brak odpowiedniego przygotowania i wsparcia dla nauczycieli i pedagogów, brak wystarczającego dostępu do pomocy psychologicznej. Jeden z młodych respondentów wspomniał o kolejkach do szkolnego psychologa na 3 miesiące do przodu (!).

Badania diagnostyczne przeprowadzone w Gminie Niepołomice ukazują zróżnicowany, lecz wyraźnie zarysowany katalog potrzeb społecznych mieszkańców, z dominującym naciskiem na trzy grupy: rodziny (szczególnie z dziećmi i młodzieżą), osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami. Potrzeby te, choć osadzone w lokalnym kontekście, mają charakter uniwersalny i są zbieżne z ogólnopolskimi trendami obserwowanymi w zakresie rozwoju usług społecznych i wyzwań demograficznych.

Rodzice – potrzeby wsparcia wychowawczego i opiekuńczego

Rodzice dzieci w różnym wieku, a szczególnie rodziny z małymi dziećmi, rodzinami wielodzietnymi oraz z nastolatkami, wskazywali na silną potrzebę rozwoju lokalnych usług wspierających codzienne funkcjonowanie rodzin. Problematiczna okazała się dostępność miejsc w żłobkach i przedszkolach, a także brak elastycznych form opieki popołudniowej dla dzieci i młodzieży – co utrudnia łączenie pracy zawodowej z obowiązkami rodzicielskimi.

Wielu respondentów wskazywało także na potrzebę stworzenia przestrzeni integracji rodzin, miejsc umożliwiających aktywne spędzanie czasu wolnego z dziećmi (np. rodzinne centra aktywności, świetlice środowiskowe, otwarte place zabaw z zapleczem sanitarnym). Silnym postulatem było również zwiększenie dostępności specjalistycznego wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodziców, szczególnie w sytuacjach kryzysów rozwojowych, szkolnych czy emocjonalnych.

Rodzice nastolatków podkreślali rosnący dystans komunikacyjny między pokoleniami, a także bezradność wobec trudnych zachowań młodzieży. Zgłaszano potrzebę edukacji rodzicielskiej, warsztatów z zakresu komunikacji, emocji, profilaktyki uzależnień czy przeciwdziałania przemocy rówieśniczej. Warto zaznaczyć, że rodziny napływowe (nowi mieszkańcy) czują się często wykluczone z lokalnej wspólnoty, podkreślając konieczność działań integracyjnych i informacyjnych, np. przewodników po instytucjach i usługach społecznych, działań animacyjnych na osiedlach, spotkań sąsiedzkich.

Młodzież – potrzeba bezpieczeństwa, relacji i przestrzeni dla siebie

Rozmowy z młodzieżą w wieku 11–18 lat, a także z pedagogami i pracownikami instytucji wsparcia wskazują na narastające problemy w obszarze zdrowia psychicznego, poczucia samotności, niskiego poziomu relacji rówieśniczych i deficytu „przestrzeni młodzieżowej”.

Młodzi ludzie sygnalizowali potrzebę posiadania miejsc, gdzie mogliby spotykać się bez nadzoru dorosłych, ale jednocześnie w bezpiecznym środowisku – klubów młodzieżowych, kreatywnych przestrzeni ze sprzętem do tworzenia muzyki, grafiki, gier, z dostępem do Internetu i sprzętu komputerowego.

Pojawiły się także głosy o niedopasowaniu oferty zajęć pozalekcyjnych do rzeczywistych zainteresowań młodych. Młodzież oczekuje możliwości rozwijania swoich pasji w sposób nowoczesny i nienarzucony – np. warsztatów z zakresu mediów, programowania, designu, ekologii, sportów alternatywnych. Jednocześnie silna była potrzeba rozmowy i bycia wysłuchanym – młodzi postulowali większą obecność psychologów w szkołach oraz łatwiejszy dostęp do anonimowego wsparcia psychologicznego poza szkołą.

Młodzież często funkcjonuje w warunkach dużej presji edukacyjnej i społecznej, co przekłada się na symptomy wypalenia, stresu, obniżonego nastroju. Potrzebne są zatem zintegrowane działania profilaktyczne, obejmujące zarówno szkoły, jak i środowiska pozaszkolne.

Osoby starsze – między niesamodzielnnością a aktywnością

Osoby starsze w Gminie Niepołomice stanowią coraz liczniejszą grupę mieszkańców, której potrzeby są zróżnicowane. Z jednej strony pojawiają się osoby aktywne, zaangażowane w działania społeczne i edukacyjne, zainteresowane rozwojem oferty kulturalnej, rekreacyjnej, uniwersytetów trzeciego wieku. Z drugiej strony rośnie liczba seniorów niesamodzielnych lub z ograniczoną mobilnością, potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu – od dostępu do opieki zdrowotnej, po pomoc sąsiedzką i transport oraz brak barier architektonicznych w przestrzeni publicznej.

Zarówno aktywni, jak i mniej samodzielni seniorzy podkreślali potrzebę lepszej koordynacji i informacji o dostępnych usługach – wielu z nich nie wie, gdzie i jak ubiegać się o pomoc. Wyzwaniem jest również zachęcanie osób starszych nieaktywnych, ale w dobrej kondycji fizycznej i psychicznej do brania udziału w organizowanych w Gminie zajęciach. Często wskazywano na brak zindywidualizowanego podejścia do osób starszych oraz na bariery architektoniczne i transportowe w korzystaniu z oferty Gminnej. Opiekunowie osób starszych zgłaszali potrzebę wytchnienia i wsparcia emocjonalnego, a także systemowego rozwinięcia usług opiekuńczych, dziennych domów pomocy i usług sąsiedzkich.

Osoby z niepełnosprawnościami – potrzeba dostępności i godności

Opiekunowie i osoby z niepełnosprawnościami biorące udział w badaniu zwracali uwagę na szereg problemów związanych z funkcjonowaniem w przestrzeni publicznej i życiu społecznym. Główne potrzeby obejmowały: wsparcie w codziennym funkcjonowaniu (usługi asystenckie, transport), dostępność do rehabilitacji, terapii i zajęć wspierających rozwój kompetencji społecznych.

Krytycznie oceniano brak lokalnych ośrodków dziennego wsparcia oraz długie kolejki do lekarzy podstawowej opieki, lekarzy specjalistów oraz rehabilitantów i fizjoterapeutów. Osoby z niepełnosprawnościami wciąż spotykają się z barierami komunikacyjnymi i mentalnymi – wiele instytucji nie jest przygotowanych do obsługi osób z różnymi typami niepełnosprawności. Wskazywano również na niedostateczną ofertę aktywizującą – warsztaty terapii zajęciowej, grupy wsparcia, szkolenia zawodowe.

Kluczowe jest, aby osoby z niepełnosprawnościami były postrzegane nie wyłącznie jako odbiorcy pomocy, ale jako pełnoprawni członkowie społeczności lokalnej. Gmina powinna rozwijać inkluzywne rozwiązania – zarówno infrastrukturalne, jak i społeczne.

_____ & _____

Respondenci biorący udział w badaniu oceniali dobrze i bardzo dobrze jakość życia w Gminie. Jeśli mają do czegoś zastrzeżenia to do infrastruktury w wybranych miejscach Gminy – brak chodników, oświetlenia, ścieżek rowerowych, przeludnienie, tłok w klasach szkolnych. Do zalet Gminy zaliczają dostęp do Puszczy Niepołomickiej, dobry dostęp do rynku pracy dzięki strefie gospodarczej, do infrastruktury społecznej (sklepy, szkoły, apteki, ośrodki zdrowia, miejsca odpoczynku i rekreacji i in.), a także zabytki i kulturowe dziedzictwo Niepołomic. Respondenci chwalą również bogatą ofertę imprez kulturalnych, wydarzeń integracyjnych i tematycznych, wydarzeń cyklicznych (Pola Chwały, Grill u Burmistrza, Dni Niepołomic i in.), otwartych dla wszystkich mieszkańców Gminy

Gmina dysponuje pewnymi zasobami – instytucjonalnymi, infrastrukturalnymi, kadrowymi, ludzkimi, finansowymi, które mogą przyczynić się do rozwoju usług społecznych. Ich zestawienie zawiera mapa zasobów lokalnych (zał. 12 do niniejszego raportu). Gmina Niepołomice posiada wiele cennych zasobów, które – przy odpowiednim skoordynowaniu, rozwinięciu i wsparciu – mogą stać się fundamentem nowoczesnego systemu usług społecznych. Kluczowe będzie inwestowanie w kadry, infrastrukturę środowiskową,

dostępność wsparcia psychologicznego oraz tworzenie partnerstw z mieszkańcami i organizacjami. Potrzeby mieszkańców są wielowymiarowe, ale potencjał do ich zaspokojenia – realny i obecny w zasobach lokalnych.

Respondenci nie zawsze potrafili wymienić wszystkie zasoby instytucjonalne, infrastrukturalne oraz kadrowe/ludzkie, które są dostępne w Gminie. Najbardziej popularnymi podmiotami, kojarzonymi z usługami społecznymi są placówki edukacyjne, podmioty medyczne, podmioty kultury, oraz wybrane organizacje pozarządowe.

W wypowiedziach respondentów pojawiały się zastrzeżenia do wykorzystania potencjału ośrodków kultury w sołectwach oraz dostępu do oferty domów kultury w Niepołomicach. Respondenci podkreślali, że płatna oferta aktywności ogranicza dostęp osobom niezamożnym, w szczególności w opinii młodzieży.

Respondenci skarżyli się na kłopoty w dostępie do lekarzy POZ, lekarzy specjalistów oraz usług rehabilitacyjnych w ośrodkach zdrowia.

Narzekali również na jakość edukacji, przeludnienie w klasach oraz brak przygotowania kadry nauczycielskiej i specjalistycznej (pedagogzy i psychologowie szkolni) na sytuacje, które pojawiają się coraz częściej w szkołach – przemoc rówieśnicza, samookaleczenia, kłopoty we współpracy z rodzicami, kryzysy psychiczne dzieci i młodzieży, sytuacje kryzysowe (samobójstwa, żałoba, rozwody w rodzinie), zaburzenia w funkcjonowaniu dzieci (ADHD, spektrum Aspergera).

Ewidentnie brakuje działań promocyjnych ukazujących działalność innych podmiotów, związanych z usługami społecznymi. Respondenci wspominali również o tym, że potrzebny byłby dostęp do informacji o realizowanych w Gminie usługach – pełny i wiarygodny zestaw usług i informacji na temat form zaspakajania rozmaitych potrzeb mieszkańców.

Respondenci (pedagogzy, rodzice, NGO) wskazywali na niewykorzystany potencjał obiektów szkolnych i przedszkolnych po godzinach ich pracy. Chodzi zarówno o sale szkolne jak i boiska i hale sportowe. Niektóre z tych obiektów są, zdaniem respondentów, nowoczesne, wyposażone, z potencjałem do udostępnienia na potrzeby lokalnych inicjatyw społecznych, warsztatów, grup wsparcia, klubów rodzica.

Osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie wskazywali na potrzebę przystosowania przestrzeni publicznych do swobodnego poruszania się po Gminie i instytucjach publicznych. Brakuje wind, podjazdów, ułatwień w wejściach, urzędników przeszkolonych do komunikowania się z osobami z różnymi zaburzeniami poznawczymi, percepcyjnymi, z niepełnosprawnościami.

Zauważalna (przez pedagogów, NGO, mieszkańców, rodziców) jest również pogarszająca się sytuacja rodzin, związana z zaabsorbowaniem rodziców pracą, zaniedbaniami wychowawczymi, oczekiwaniami ze strony rodzin, żeby instytucje przejmowały ich funkcje. Respondenci zauważyli również zjawisko wypalenia rodzicielskiego u rodziców małych dzieci.

Respondenci identyfikowali zasoby ludzkie w odniesieniu do szeroko rozumianej pomocy. Zasoby kadrowe w zakresie usług społecznych w Gminie są ograniczone – podobnie jak w wielu innych samorządach w Polsce. Zidentyfikowane zasoby to (1) pracownicy Centrum Usług Społecznych – doświadczeni, ale przeciążeni obowiązkami, (2) specjaliści w szkołach – pedagodzy, psycholodzy, logopedzi – są obecni, ale często tylko w niepełnym wymiarze czasu pracy, co powoduje braki w dostępności, (3) kadry NGO – osoby z doświadczeniem animacyjnym, edukacyjnym, społecznym, często zaangażowane w projekty zewnętrzne. Potrzebują jednak stabilnego finansowania i systemowego wsparcia Gminy oraz długofalowych strategii działalności, (4) wolontariusze lokalni i liderzy – szczególnie wśród seniorów i rodziców działających w ramach rad rodziców, grup sąsiedzkich, klubów zainteresowań.

W wywiadach indywidualnych pojawiały się głosy, że potencjał mieszkańców napływowych nie jest w pełni wykorzystywany, choć zauważalny. Osoby sprowadzające się do Niepołomic to zazwyczaj osoby z kapitałem społecznym – wykształceniem, zasobami finansowymi, niebojące się zmian w życiu, często z wysokim prestiżem społecznym. Gmina nie ma dla nich żadnych działań „witających”, zapraszających do współpracy, współtworzenia kapitału społecznego w Gminie. Ze względu na wysoki poziom napływu nowych mieszkańców tworzą się podziały na „starych” i „nowych” mieszkańców, ale nie ma przestrzeni do poznawania się, integracji, wykorzystywania zasobów jednej i drugiej grupy społecznej. Można wyróżnić kilka grup mieszkańców, którzy stanowią kapitał ludzki w Gminie:

- aktywni mieszkańcy – zaangażowani w rady sołeckie, organizacje społeczne, grupy nieformalne, wydarzenia lokalne. Często są to osoby z wysokim poziomem kapitału kulturowego, które mogą być partnerami w projektach społecznych.
- rodzice i opiekunowie dzieci – tworzą nieformalne sieci wsparcia, są aktywni w placówkach edukacyjnych, często z dużym potencjałem organizacyjnym.
- aktywne osoby starsze – chętni do działania, szczególnie w zakresie animacji środowiskowej, wsparcia innych seniorów, prowadzenia zajęć hobbystycznych.

Zdaniem respondentów brakuje jednak przestrzeni integracji napływowych mieszkańców z tymi, którzy mieszkają w Niepołomicach od zawsze lub od kilkunastu lat.

Respondenci wspominali, że najbardziej integracyjną przestrzenią jest sąsiedztwo, ale jest to obszar ograniczony.

Zdaniem przedstawicieli osób odpowiedzialnych za wdrażanie usług społecznych w Gminie jej potencjał finansowy w tym względzie jest obiecujący. Obecnie Gmina finansuje usługi społeczne głównie ze środków własnych oraz dotacji celowych z budżetu państwa. Dodatkowo wykorzystuje środki projektowe, w tym z funduszy UE, choć nie w pełni wykorzystuje potencjał zewnętrznych źródeł finansowania. Istotne źródła to:

- środki własne Gminy – stabilne, ale ograniczone względem rosnących potrzeb.
- dotacje z budżetu państwa – głównie na świadczenia obowiązkowe i działania OPS.
- środki unijne (EFS+, FERS) – obecnie niedostatecznie wykorzystywane w obszarze usług społecznych.
- projekty miękkie realizowane przez NGO – nieregularne, zależne od konkursów.

Zaznaczona została gotowość Gminy do pozyskiwania większej ilości środków, ale z zastrzeżeniem, że będzie również wzrastał potencjał realizacyjny tych działań. Gmina funkcjonuje w sprawdzonym modelu zlecania zadań publicznych organizacjom pozarządowym, z przekonaniem, że takie podmioty dbają o publiczny grosz z dużą troską i uważnością. Skoro Gmina chce sięgać po kolejne środki zewnętrzne, jest otwarta na współpracę z kolejnymi organizacjami, które na jej zlecenie mogą realizować takie zadania. Ten model współpracy JST z NGO jest w Gminie realizowany od wielu lat i raczej sprawdza się jego skuteczność.

Młodszy respondenci podkreślali często poczucie zagrożenia, które często im towarzyszy – zarówno w przestrzeni publicznej jak i w szkole. Sygnalizowali narastającą przemoc rówieśniczą oraz przemoc w miejscach publicznych. Wskazywali wprost na to, że przedstawiciele grup o charakterze subkulturowym w kierunku grup defaworyzowanych potrafią w przestrzeni publicznej iść po ulicy z siekierą czy nożem. Zgłaszanie tego do służb publicznych (policji, straży miejskiej) nie przynosi skutków, nie zwiększa się liczba patroli i interwencji, młodzi ludzie są lekceważeni. Podobne głosy, choć mniej dosadne pojawiały się ze strony dorosłych respondentów w badaniu, którzy również narzekali na hałasy nocne w centralnych przestrzeniach miasta oraz na brak reakcji ze strony służb publicznych.

Respondenci (dorośli, młodzież, pedagodzy, przedstawiciele NGO`s) zwracali uwagę na pogarszającą się kondycję psychiczną dzieci, młodzieży i młodych dorosłych. W Gminie są wprowadzone prowadzone działania wspierające – psychologiczne, psychoterapeutyczne, interwencyjne, (głównie przez placówkę wsparcia dziennego Przyszań, Kolorowy Most, Spółdzielnie Kobiet i częściowo inne organizacje pozarządowe), ale ich zakres jest

niewystarczający w stosunku do potrzeb. Jak twierdzą respondenci, można byłoby spokojnie zwiększyć kilkukrotnie liczbę tych usług, a i tak byłoby na nie odbiory. Czas oczekiwania na pierwszą wizytę u psychologa w sytuacji „neutralnej” (nie kryzysowej) wynosi około 12 miesięcy. Dodatkowo, respondenci mówili, że nie wiedzą o wszystkich działaniach, gdyż organizacje i instytucje je prowadzące nie ogłaszają tej działalności, wiedząc, że ilość usług jest zbyt mała w stosunku do potrzeb.

Respondenci (głównie przedstawiciele szkół i instytucji pomocowych) podkreślali, że w Gminie jest niewystarczająca liczba usług wsparcia dzieci i młodzieży w kryzysie, z problemami opiekuńczo-wychowawczymi i uzależnieniami behawioralnymi uczęszczającymi do szkół, niedostateczna liczba pracowników przygotowanych do pracy z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami zachowania i emocji oraz niepełnosprawnością, a także, niewystarczający zakres działań profilaktycznych zwłaszcza w przeciwdziałaniu uzależnieniom dzieci i młodzieży zarówno od alkoholu jak i behawioralnych.

Ze strony pedagogów przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz rodziców pojawiły się głosy odnośnie działań profilaktycznych, realizowanych w ciekawej, żywej i trafiającej do młodych ludzi formie, np. spotkania z autentycznymi ludźmi, którzy mogą młodzieży opowiedzieć o alkoholizmie, narkotykach czy innych zjawiskach, które im zagrażają.

Respondenci ocenili sytuację osób niesamodzielnych (starszych, z niepełnosprawnościami) i ich opiekunów, głównie rodzinnych (nieformalnych). Respondenci podkreślali niewystarczającą ilość usług w zakresie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania lub zapewnienie transportu wraz z obsługą transportową do miejsca świadczącego takie usługi – długi okres oczekiwania na specjalistyczne świadczenia lecznicze. Wspominali również o konieczności uruchamiania usług edukacyjnych na rzecz opiekunów osób zależnych w zakresie opieki nad osobami zależnymi i troski o dobrostan opiekunów, a także zapewnienie personelu i sprzętu pozwalającego nad opiekę w miejscu zamieszkania nad osobami z niepełnosprawnościami. W końcu respondenci wspominali o braku edukacji specjalnej, oferty spędzania czasu w trakcie dnia przez osoby z niepełnosprawnościami niezdolne do aktywności zawodowej, a także bariery w dostępie do rynku pracy ze strony osób młodych z niepełnosprawnościami (brak np. dostępności do miejsc pracy w zakładach pracy chronionej, spółdzielczości socjalnej, warsztatów terapii zajęciowej). Jedne z respondentów podkreślał brak oferty kompleksowego wsparcia rodziny, w której występuje lub będzie występował problem niepełnosprawności – brak wiarygodnych informacji o dostępie do wsparcia, dostęp do psychologa, do lekarza, który może wyjaśnić specyfikę danego zaburzenia.

W Gminie brakuje instytucji realizującej usługi edukacyjno-informacyjne dla rodziców, którzy spodziewają się narodzin dziecka z niepełnosprawnością lub są młodymi rodzicami dzieci o specjalnych potrzebach. Usługi te mogłyby być realizowane w ramach grup wsparcia, warsztatów edukacyjnych dedykowanych im i zdrowemu rodzeństwu dziecka z niepełnosprawnością.

Niektórzy respondenci (NGO, instytucje pomocowe, mieszkańcy) zwracali uwagę na niewykorzystane zasoby w realizacji usług społecznych w postaci zasobów mieszkańców Gminy (szczególnie napływowych), OSP, OHP, KGW i nieoczywistych NGO, które pozornie nie realizują usług społecznych, ale mają potencjał do współpracy (np. kluby sportowe, posiadające swoje zasoby lokalowe).

Przedstawiciele organizacji pozarządowych docenili zasoby, jakimi dysponuje Gmina w obszarze działań obywatelskich i wskazywali na dużą aktywność i potencjał NGO`sów. Jednocześnie wskazywali na potrzebę kolejnych działań i dalszego wsparcia ze strony Gminy.

Osoby biorące udział w badaniu, niezależnie od wieku, sytuacji społecznej i miejsca zamieszkania podkreślały, że Niepołomice są na tyle innowacyjną Gminą, że powinny dla swoich mieszkańców tworzyć system wspierania z racji tego właśnie, że są oni mieszkańcami tej Gminy. Mieli tu na uwadze np. system zrabatowanych usług, tańszego dostępu do komunikacji miejskiej, preferencyjną stołówkę Gminną, zniżki na wywóz śmieci, bilety do kina czy na inne biletowane imprezy, paczki dla dzieci na mikołajki i inne bonusowe rozwiązania, które z jednej strony zachęcałyby do bycia mieszkańcem Niepołomic, z drugiej promowały Gminę na zewnątrz i sprawiały, że mieszkańcy innych Gmin zazdrościliby Niepołomiczanom.

Zdaniem respondentów miejska zieleń i tereny rekreacyjne są atutem Gminy. Puszcza Niepołomska, Błonia, park i wszystkie tereny zielone w poszczególnych sołectwach są postrzegane przez mieszkańców jako zasoby, choć zwracają oni uwagę na zagrożenia, związane z napływem nowych mieszkańców oraz gości weekendowych, którzy zdeptują tę przestrzeń. Mieszkańcy, szczególnie młodzież wskazywali na konieczność troski o tereny zielone, wprowadzanie rozwiązań proekologicznych i podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców Gminy.

Pomimo znaczącego zaplecza terenów rekreacyjnych, obiektów sportowych (sezonowych i całorocznych) respondenci zgłaszali potrzeby rozwoju tej infrastruktury w kierunku dostępu do rozmaitych sprzętów, powstanie lodowiska, drugiego basenu, tężni, większej liczby ścieżek rowerowych i biegowych, dostępu do obiektów, w których byłby dostępny sprzęt sportowy – stoły do ping-ponga, piłki, siatki i in.

Respondenci zostali poproszeni o określenie sposobu organizacji usług społecznych, w tym odpłatności za nie. Respondenci mówili o tym, że usługi powinny być częściowo odpłatne, ale z systemem zwalniania z opłat osób/rodzin w nieuprzywilejowanej sytuacji społecznej.

Respondenci w rozmowach indywidualnych i grupowych często proponowali pomysły na konkretne usługi społeczne, które ich zdaniem powinny być uruchomione w Gminie. Zestawienie tych usług zostało przedstawione w części E niniejszego raportu.

b. Wnioski z badań

Z powyżej wymienionych treści można wyciągnąć wnioski odnośnie potrzeb, zasobów i rozwiązań, które zdaniem respondentów przyczyniłyby się do lepszego zatroszczenia się Gminy o mieszkańców.

- Wymyślenie systemu koordynowania współpracy w celu rozwijania systemu usług społecznych. Potrzebne są działania integracyjne, sieciujące, związane z budowaniem partnerstw pomiędzy JST, NGO i przedsiębiorcami. Prowadzenie działań koordynacyjnych, informacyjnych i promocyjnych w obszarze usług społecznych mogłoby być powierzone CUS w Niepołomicach lub innemu podmiotowi – przedstawicielowi Gminy, najważniejsze jest, żeby wskazany podmiot/osoba koordynowała, sieciowała, inicjowała i promowała usługi społecznych.
- Potrzeba promocji i stworzenia informacji o nowopowstałym Centrum Usług Społecznych w Niepołomicach, jako instytucji działającej trochę w opozycji do MGOPS w Niepołomicach.
- Potrzebne jest stworzenie bazy usług – w formie strony internetowej, informatora, newsletteru lub innych kanałów komunikacji o usługach. Koniecznym jest również opracowanie sposobu udostępniania informacji o usługach wszystkim mieszkańcom Gminy (różna forma – papierowa, internetowa, osobista, uruchomienie punktów informacji (dyżurów) w mieście i sołectwach) oraz koordynacji działań.
- Potrzebne jest lepsze wykorzystanie potencjału szkół i przedszkoli jako punktów pierwszego kontaktu w sytuacjach kryzysowych (takich na przykład jak samookaleczenia, myśli samobójcze, przemoc rówieśnicza, kryzysy rodzinne i inne). Wsparcia wymaga również kadra edukacyjna, nieprzygotowana do wspierania w sytuacjach kryzysowych. Potrzebna jest profilaktyka z prawdziwego zdarzenia, autentyczna, przekonująca i skuteczna.

- Wskazany jest rozwój instytucji dziennych form wsparcia (kluby seniora, świetlice środowiskowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży).
- Respondenci zauważyli, że większość aktywności w Gminie ma miejsce w mieście Niepołomice, co dzieli Gminę na „centrum” (miasto Niepołomice) oraz peryferie (sołectwa). Rozwiązaniem mogłoby być powiązanie domów kultury (które są w większości sołectw) z obszarem wsparcia społecznego i profilaktyki, związane z wykorzystaniem potencjału instytucji kultury jako obszaru dla centrum aktywizacji społecznej/lokalnej – przekazanie tych przestrzeni mieszkańcom poszczególnych sołectw wraz z odpowiedzialnością za ofertę i troskę o to miejsce. Zdaniem respondentów (mieszkańcy, sołtysi, młodzież, NGO) to, co mogłoby pomóc wykorzystać potencjał sołectw i zaspokoić potrzeby społecznych kontaktów i inicjatyw ze strony mieszkańców byłoby utworzenie centrów aktywności lokalnej w sołectwach – dostępnych, z opieką animatora lokalnego. W trakcie warsztatów partycypacyjnych mieszkańcy podkreślali, że przestrzenie domów kultury w sołectwach mogłyby posłużyć mieszkańcom do zajęć rehabilitacyjnych dla osób starszych (fizjoterapeutycznych, rehabilitacji kardiologicznej, pulmonologicznej), zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży blisko ich miejsca zamieszkania, klubów zainteresowań, działań międzypokoleniowych, warsztatów (np. z ceramiki),
- Ze względu na ograniczoną przestrzeń infrastruktury miejskiej i sołeckiej na cele społeczne ważne byłoby zakupienie, budowa lub adaptacja obiektów na potrzeby dziennych domów pomocy dla osób starszych i niesamodzielnych, a także przestrzenie na użytek przez młodzież, sąsiadów, rodziny. Młodzież potrzebuje korzystać z jakiejś własnej przestrzeni (otwartej lub zamkniętej), która mogli by samodzielnie zarządzać i w której mogliby spędzać czas.
- Potrzebny jest rozwój infrastruktury bez barier (architektonicznych i informacyjnych) – dostosowanie przestrzeni publicznych, budynków oraz osób obsługujących mieszkańców do potrzeb komunikowania się z osobami z niepełnosprawnościami.
- Postulowane jest poprawienie warunków zatrudnienia w obszarze usług społecznych, żeby uniknąć deficytów zatrudnienia. Potrzebni są (1) asystenci rodziny, (2) koordynatorzy usług, (3) psychologowie szkolni i w podmiotach pomocowych.
- Mieszkańcy oczekują stworzenia mobilnych usług w ich miejscach zamieszkania – mobilnej apteki, mobilnej biblioteki, zakupów na telefon, mobilnych zespołów wsparcia środowiskowego – pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów, którzy

świadczyliby usługi w ich miejscu zamieszkania, a nie wymagali od mieszkańców dojeżdżania do urzędów. Ta potrzeba wynika w dużej mierze z kłopotów z przemieszczaniem się po Gminie w sytuacji nieposiadania własnego samochodu.

- Należy zwiększyć ilość usług społecznych na rzecz poprawy kondycji psychicznej dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. W podmiotach realizujących te usługi (PPP, NGO) ich liczba jest niewystarczająca. Należy zapewnić ciągłość finansowania tego typu działań i rozważyć ich częściową odpłatność przez odbiorców.
- Różne głosy opisujące kondycję rodzin zachęcają do budowania oferty dla rodziców – szkoleń, warsztatów, grup wsparcia, a także krótkoterminowej opieki wytchnieniowej dla rodziców, przestrzeni do wspólnego spędzania czasu, przestrzeni dla spędzania czasu młodych mam i ich dzieci do lat 3 wspólnie ze sobą, szkoły dla rodziców spodziewających się dziecka i in.
- Postuluje się w ramach podnoszenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców zwiększenie patroli ulicznych, podejmowanie skutecznych interwencji na prośbę mieszkańców, zwiększenie skuteczności monitoringu i rozszerzanie jego zakresu na inne miejscowości w Gminie, a także informowanie obywateli jak reagować na brak reakcji ze strony służb.
- W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom, warto rozważyć wprowadzenie kilku kluczowych rozwiązań. (1) ważne jest udostępnienie usług fizjoterapeutycznych w sposób dostosowany do potrzeb – na przykład w pakiecie z transportem do placówek lub w formie wizyt domowych. Pozwoli to na łatwiejszy dostęp do rehabilitacji osobom, które mają trudności z samodzielnym poruszaniem się; (2) konieczne jest wsparcie opiekunów w codziennej opiece nad osobami zależnymi. Można to osiągnąć poprzez organizowanie szkoleń i zajęć edukacyjnych z zakresu żywienia, pielęgnacji, domowej rehabilitacji czy budowania relacji społecznych. Równie ważna jest troska o samopoczucie i zdrowie psychiczne opiekunów – dlatego warto rozwijać poradnictwo, grupy wsparcia oraz warsztaty dotyczące radzenia sobie ze stresem i przeciążeniem; (3) stworzenie systemu wsparcia opieki domowej – obejmującego dostęp do wykwalifikowanych opiekunów, wypożyczalni sprzętu oraz bazy danych instytucji i osób świadczących usługi opiekuńcze; (4) rozwój oferty edukacyjnej i dziennej aktywizacji dla osób z niepełnosprawnościami. Pozwoli to nie tylko na większą samodzielność i integrację tych

osób, ale także umożliwi ich opiekunom podjęcie pracy zarobkowej lub aktywności społecznej.

- Profesjonalizacja wolontariatu i tworzenie programów wspierających rozwój kompetencji liderów społecznych to kolejny postulat wyrażony przez rozmówców. Wśród respondentów jest duża gotowość do podejmowania działań wolontaryjnych, ale nie do końca wiedzą, jak rozpocząć taką działalność, brakuje im podmiotu, który mógłby przekierowywać wolontariuszy do osób potrzebujących.
- Powinny być prowadzone systemowe działania dla pracowników podmiotów z obszaru usług społecznych w celu budowania kapitału lokalnego, budowania sieci, wymiany doświadczeń i wiedzy, nawiązywania kooperacji, uczenia się od lepszych w określonych aspektach, dzielenia się know-how. Takie sieci powinny obejmować przedstawicieli wszystkich sektorów i resortów związanych z polityką społeczną – pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa.
- Organizacje pozarządowe w Gminie potrzebują animowania współpracy między sobą i pakietu usług dla nich – np. poprzez grupy wsparcia dla pracowników NGO, systematyczne sieciowanie i budowanie partnerstw i działań integracyjnych dla NGO, pomoc dla organizacji w pozyskiwaniu środków, pisaniu wniosków, wyszukiwaniu możliwości finansowania, newsletter dla organizacji, udostępnianie lokali na potrzeby organizacji spotkań i działań.
- Występuje konieczność opracowania systemu edukacji i wsparcia personelu szkół w zakresie rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży oraz ich rodzin w kryzysach, z dzieckiem z zaburzeniami zachowania i emocji, zagrożonym uzależnieniem. Istotne dla wsparcia rodzin z dziećmi jest edukowanie/pedagogizacja rodziców podczas zajęć (np. szkoły dla rodziców).
- Potrzebna jest szersza oferta dla dzieci i młodzieży z rodzin defaworyzowanych, których nie stać na korzystanie z bogatej oferty zajęć rozwijających zainteresowania, które są odpłatne. Jednocześnie da się zauważyć występującą potrzebę kierowania oferty do rodzin defaworyzowanych, wymagających wsparcia społecznego w rozmaitych obszarach ich aktywności rodzinnej.
- Władze Gminy mogłyby rozważyć dla osób płacących podatki w Gminie wprowadzenie kart rabatowych, zniżek lub innych bonusów, które sprawiłyby, że bycie mieszkańcem Gminy Niepołomice byłoby „opłacalne” – uzyskiwaliby zniżki w dostępie do obiektów Gminnych, koncertów, zniżki w opłatach i in.

- W ramach integracji społecznej można byłoby rozważyć (1) stałe programy wsparcia dla liderów lokalnych, np. inkubatory inicjatyw obywatelskich, (2) sieciowanie grup sąsiedzkich i klubów zainteresowań, (3) lokalne inicjatywy społeczne z mikrograntami – wspierające oddolne działania mieszkańców, (4) promowanie integracji międzygrupowej, np. między mieszkańcami różnych obszarów gminy, młodzieżą a seniorami.
- Potrzebne są działania proekologiczne, które mogą być dobrym pretekstem do działań integracyjnych i prospołecznych. W tym kontekście Puszcza Niepołomska jest naturalnym i nie do przecenienia zasobem w kierunku rozwoju usług społecznych.
- Mieszkańcy oczekują transparentnych zasad wprowadzenia odpłatności lub częściowej odpłatności za usługi społeczne, na które respondenci są skłonni się zgodzić. Jednocześnie należy ustalić jasne kryteria zwalniania z tych opłat osób z grup defaworyzowanych lub w sytuacji nieuprzywilejowanej.

D. Wnioski i rekomendacje z części ilościowej i jakościowej badania

Usługi społeczne stanowią fundament lokalnej polityki społecznej, odpowiadającej na zróżnicowane potrzeby mieszkańców. W niniejszym opracowaniu przedstawiono analizę dotyczącą zakresu i charakteru zapotrzebowania na usługi społeczne w Gminie Niepołomice, w oparciu o dane zastane, opinie mieszkańców oraz informacje uzyskane od instytucji i organizacji działających na rzecz lokalnej społeczności.

Podsumowując wszystkie przeprowadzone działania badawcze wnioski z badań zostały odniesione do zarysowanych wstępnie pytań badawczych. Poniżej znajduje się analiza wyników badań w części ilościowej i jakościowej w nawiązaniu do pytań badawczych.

Pytanie badawcze nr 1 - Jaki jest zakres, skala i tendencje (wzrostowe/spadkowe) zapotrzebowania na konkretne usługi społeczne na podstawie analizy dostępnych danych zastanych?

Analiza danych zastanych (m.in. danych GUS, sprawozdań i raportów MGOPS, strategii lokalnych) wskazuje na wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne, szczególnie w obszarach wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin z dziećmi. W ciągu ostatnich pięciu lat obserwuje się istotny wzrost liczby osób starszych w populacji Gminy (proces starzenia się społeczeństwa), co generuje rosnące potrzeby w zakresie usług opiekuńczych i środowiskowych. Zwiększa się także liczba dzieci i młodzieży wymagających wsparcia

psychologicznego i wychowawczego (m.in. w wyniku pandemii COVID-19 i rosnących problemów emocjonalnych).

Tendencje wzrostowe dotyczą również zapotrzebowania na usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz wsparcia osób doświadczających ubóstwa energetycznego i mieszkaniowego. Dane z systemów pomocy społecznej wskazują na stabilny, choć niewielki spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej, co świadczy o potrzebie zmiany formuły realizacji zadań z pomocy społecznej, przy jednoczesnym nieograniczonym dostępie do niej przez osoby w nieuprzywilejowanej pozycji społecznej.

Pytanie badawcze nr 2 - Z jakimi głównymi problemami/wyzwaniami społecznymi, dla których rozwiązaniem może być wsparcie w zakresie usług społecznych, spotykają się mieszkańcy Gminy?

Mieszkańcy Gminy Niepołomice mierzą się z szeregiem wyzwań społecznych, których skuteczne rozwiązanie wymaga rozwinięcia i systemowego wsparcia w ramach usług społecznych. Diagnoza oparta na badaniach jakościowych i analizie kontekstu lokalnego pozwala zidentyfikować kluczowe problemy społeczne, które wymagają strategicznego podejścia w zakresie planowania i realizacji usług społecznych.

✓ **Starzenie się społeczeństwa i samotność osób starszych**

Gmina Niepołomice, podobnie jak wiele innych samorządów w Polsce, doświadcza procesu starzenia się populacji. Wzrost liczby osób w wieku emerytalnym wiąże się z potrzebą organizacji zróżnicowanych form wsparcia – od opieki domowej, przez dzienne ośrodki pobytu, po mieszkalnictwo wspomagane. Samotność, wykluczenie z życia społecznego, pogorszenie stanu zdrowia psychicznego i fizycznego, a także trudności w dostępie do transportu stanowią poważne wyzwania dla osób starszych. Wsparcie może mieć charakter zarówno instytucjonalny, jak i środowiskowy – oparte na aktywizacji, sieciach sąsiedzkich, klubach seniora i usługach mobilnych.

✓ **Niewystarczająca dostępność usług opiekuńczych i asystenckich**

W Gminie brakuje odpowiednio rozbudowanej sieci usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – zarówno starszych, jak i osób z niepełnosprawnościami. Opiekunowie nieformalni (najczęściej członkowie rodzin) często są przeciążeni i nie mają dostępu do wytchnieniowej pomocy. Brakuje systemowego wsparcia dla opieki domowej, usług interwencyjnych, jak również elastycznych form pomocy, które byłyby dopasowane do potrzeb indywidualnych i lokalnych.

- **Problemy wychowawcze i zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży**

Młodzi mieszkańcy Gminy zgłaszają coraz więcej trudności emocjonalnych, obniżoną samoocenę, zachowania autoagresywne, nadużywanie telefonów i internetu, a także poczucie izolacji. Systemowe wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci i młodzieży wciąż jest niewystarczające, a długie kolejki do specjalistów dodatkowo pogłębiają problemy. Potrzebne są szkoły dla rodziców, poradnictwo rodzinne, punkty interwencyjne, a także dostępne lokalnie grupy wsparcia, TUS-y, szkoły radzenia sobie ze stresem.

- **Trudności rodzin w kryzysie (przemoc domowa, rozpad więzi rodzinnych)**

Kryzysy rodzinne, rozstania, konflikty pokoleniowe i przemoc domowa są poważnym problemem społecznym. Brakuje skutecznych mechanizmów wczesnej interwencji, dostępnych lokalnie usług wsparcia (terapia rodzinna, mediacje, grupy wsparcia dla rodziców), a także działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie relacji rodzinnych. Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne powinno być częścią zintegrowanej oferty usług społecznych, z dostępem również w sołectwach.

- **Deficyt mieszkań socjalnych i wspomaganych**

Brak odpowiedniego zasobu mieszkań socjalnych i treningowych to kolejna bariera, wskazywana przez mieszkańców i instytucje. Osoby opuszczające pieczę zastępczą, osoby z niepełnosprawnością, rodziny z problemami mieszkaniowymi i osoby starsze nie mają realnych możliwości poprawy swojej sytuacji. Rozwój polityki mieszkaniowej wspierającej osoby w trudnej sytuacji życiowej i integrującej z lokalną społecznością (np. domy wspólnotowe, mikrosocjoteczności) jest pilnie potrzebny.

- **Problemy z komunikacją społeczną i integracją nowych mieszkańców**

Szybki rozwój urbanistyczny Gminy sprawił, że wiele osób osiedliło się na nowo powstałych osiedlach, często bez więzi z lokalną społecznością. Brakuje inicjatyw integracyjnych, wydarzeń budujących wspólnotowość oraz kanałów komunikacji, które docierałyby do nowych mieszkańców. Problemem jest także brak przestrzeni wspólnych – świetlic, parków, klubów – szczególnie w peryferyjnych miejscowościach. Działania w zakresie integracji społecznej, animacji lokalnej i promocji współodpowiedzialności mogą przeciwdziałać alienacji i wzmacniać lokalną tożsamość.

- **Ograniczony dostęp do usług wsparcia w miejscu zamieszkania**

Dla wielu mieszkańców barierą jest brak dostępu do usług w najbliższym otoczeniu – szczególnie dotyczy to osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i rodzin z małymi dziećmi. Problemem jest brak transportu, rozproszenie usług, a także niedopasowanie godzin

ich funkcjonowania do realnych potrzeb mieszkańców. Usługi mobilne, domowe, środowiskowe (np. poradnie w sołectwach, mobilni terapeuci, wolontariat sąsiedzki) mogą stanowić odpowiedź na te ograniczenia.

Pytanie badawcze nr 3 - Jakiego wsparcia w rozwiązaniu zdiagnozowanych problemów oczekują mieszkańcy Gminy?

Z przeprowadzonych badań diagnozy społecznej wynika, że mieszkańcy Gminy Niepołomice dostrzegają pilną potrzebę rozwoju usług społecznych w kilku kluczowych obszarach życia społecznego. Oczekiwania te koncentrują się na zapewnieniu adekwatnego wsparcia osobom starszym, dzieciom i młodzieży, rodzinom w kryzysie, osobom z niepełnosprawnościami oraz grupom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Mieszkańcy wskazują również na konieczność poprawy dostępu do informacji o dostępnych usługach oraz zwiększenia obecności specjalistów w środowisku lokalnym.

- **Wsparcie dla osób starszych**

Starzenie się społeczeństwa jest jednym z najważniejszych wyzwań społecznych w Gminie. Mieszkańcy zauważają rosnącą potrzebę rozwijania wsparcia dla osób starszych, które coraz częściej zmagają się z samotnością, utratą samodzielności, ograniczoną mobilnością oraz pogarszającym się stanem zdrowia fizycznego i psychicznego.

Najczęściej postulowanymi formami wsparcia są:

- **domowa opieka długoterminowa**, świadczona przez opiekunki środowiskowe i wolontariuszy sąsiedzkich,
- **dzielne domy pobytu**, które umożliwiają starszym osobom uczestnictwo w zajęciach integracyjnych, terapeutycznych i rekreacyjnych,
- **sieci sąsiedzkie pomocy codziennej**, np. pomoc przy zakupach, posiłkach czy transporcie,
- **mobilne usługi medyczne i rehabilitacyjne** – zwłaszcza dla osób o ograniczonej mobilności.

Rozwój tego segmentu usług wymaga nie tylko dodatkowych środków, ale także sieciowania działań organizacji pozarządowych, parafii, grup sąsiedzkich oraz Gminnych instytucji.

- **Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci, młodzieży i rodzin**

Coraz częściej zgłaszanym problemem są trudności emocjonalne i psychiczne dzieci i młodzieży. Presja szkolna, izolacja społeczna (nasilona po pandemii), uzależnienia behawioralne (smartfony, gry), problemy w relacjach rówieśniczych i rodzinnych – to realne wyzwania, z którymi młodzi mieszkańcy Gminy często pozostają bez adekwatnego wsparcia.

Badani wskazują na konieczność:

- **stałego dostępu do psychologa i psychoterapeuty na poziomie lokalnym** – np. w szkołach, punktach wsparcia Gminnego, przychodniach,
- **grup wsparcia dla młodzieży w kryzysach emocjonalnych i życiowych,**
- **warsztatów profilaktycznych i rozwojowych** (np. radzenia sobie z emocjami, umiejętności społecznych, asertywności),
- **terapii rodzinnej**, która wspiera komunikację i przeciwdziała eskalacji konfliktów domowych,
- **szkoleń i grup wsparcia dla rodziców**, szczególnie rodziców nastolatków oraz dzieci z trudnościami rozwojowymi.

Mieszkańcy zwracają uwagę, że wsparcie psychologiczne powinno być **lokalne, szybkie i dostępne bez barier finansowych**, a specjaliści powinni być obecni w społeczności, a nie jedynie "na zapisy" w odległych placówkach.

- **Usługi asystenckie i opiekuńcze dla osób z niepełnosprawnościami**

Kolejnym pilnym obszarem rozwoju są usługi dla osób z niepełnosprawnościami – zarówno dzieci, jak i dorosłych. Ich bliscy podkreślają brak:

- **dostępnych asystentów osobistych**, którzy mogliby wspierać osoby z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu i kontaktach społecznych,
- **możliwości opieki wytchnieniowej** – pozwalającej rodzinom i opiekunom na chwilę odpoczynku,
- **specjalistycznych ośrodków dziennego pobytu**, zwłaszcza dla młodych dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną lub spektrum autyzmu,
- **transportu dostosowanego** – umożliwiającego uczestnictwo w terapii, pracy lub życiu społecznym.

Potrzebne jest również **lepsz zintegrowanie działań edukacyjnych, zdrowotnych i społecznych** – by osoba z niepełnosprawnością i jej rodzina nie musiały koordynować wszystkiego samodzielnie.

- **Programy integracyjne i przeciwdziałanie izolacji społecznej**

Szybki rozwój Gminy Niepołomice, w tym dynamiczny napływ nowych mieszkańców, rodzi potrzebę działań integracyjnych – zarówno na poziomie osiedli, jak i w mniejszych miejscowościach. Z jednej strony mamy do czynienia z **izolacją osób starszych i samotnych**, z drugiej – z **anonimowością i brakiem więzi w nowych osiedlach**.

Mieszkańcy wskazują na potrzebę:

- **lokalnych programów animacji społecznej i integracji sąsiedzkiej**, np. wspólne wydarzenia, pikniki, kluby mieszkańca,
- **wspierania oddolnych inicjatyw** – np. kółek zainteresowań, grup samopomocowych, działań wolontariackich,
- **punktów informacji społecznej** – ułatwiających orientację w ofercie wsparcia i możliwości działania,
- **koordynacji działań NGO i grup nieformalnych**, tak by ich potencjał był realnie wykorzystany.

Silna wspólnota lokalna to kluczowy zasób w reagowaniu na kryzysy społeczne – od samotności po wykluczenie.

- **Dostępność informacji i obecność specjalistów w środowisku lokalnym**

Częstą barierą w korzystaniu z usług społecznych – mimo ich dostępności – jest brak wiedzy o ich istnieniu, zasadach korzystania, godzinach otwarcia czy formach zgłoszeń. Mieszkańcy oczekują **czytelnych, lokalnych kanałów informacji**: stron internetowych, aplikacji, gablot informacyjnych, a także obecności tzw. **punktów pierwszego kontaktu**.

Wskazano też na potrzebę zwiększenia obecności specjalistów w społecznościach lokalnych – zwłaszcza:

- **psychologów, pedagogów i terapeutów rodzinnych**,
- **asystentów rodziny** i pracowników socjalnych pracujących środowiskowo,
- **koordynatorów usług społecznych**, którzy wspierają osoby w złożonej sytuacji życiowej.

Pytanie badawcze nr 4 - Jakie grupy społeczne wymagają priorytetowego zaplanowania i zorganizowania wsparcia?

Z przeprowadzonych badań diagnostycznych wynika, że w Gminie Niepołomice funkcjonuje szereg grup społecznych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i wymagają

priorytetowego objęcia działaniami wsparcia w ramach rozwijanych usług społecznych.

Wymienione grupy są narażone na pogłębianie się nierówności, izolację, przeciążenie obowiązkami opiekuńczymi, a niekiedy także przemoc, stygmatyzację czy wykluczenie. Zapewnienie im systemowego, lokalnie dostępnego i zróżnicowanego wsparcia jest warunkiem budowy inkluzywnej i odpornej społeczności lokalnej.

- **Osoby starsze – szczególnie samotne i niesamodzielne**

Starzejące się społeczeństwo to jedno z najpoważniejszych wyzwań także w kontekście lokalnym. Wśród mieszkańców Gminy rośnie liczba osób starszych, które:

- żyją samotnie, często w domach oddalonych od centrów usług,
- zmagają się z ograniczoną mobilnością i pogarszającym się stanem zdrowia,
- potrzebują wsparcia w czynnościach dnia codziennego, ale nie kwalifikują się do umieszczenia w placówkach całodobowych,
- doświadczają osamotnienia emocjonalnego i braku aktywizacji społecznej.

- **Rodziny z dziećmi w kryzysie wychowawczym lub ekonomicznym**

Rodziny przeżywające trudności wychowawcze, przemoc, ubóstwo, zadłużenie lub inne formy kryzysu społecznego i ekonomicznego wymagają **kompleksowego, środowiskowego wsparcia**. W Gminie Niepołomice zidentyfikowano także potrzeby rodzin wielodzietnych i samotnych rodziców, którzy często borykają się z brakiem dostępnych form opieki, przeciążeniem obowiązkami oraz wykluczeniem komunikacyjnym.

- **Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie**

Zarówno dzieci, jak i dorośli z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny napotykają szereg barier: architektonicznych, informacyjnych, instytucjonalnych i społecznych. Brakuje usług wspierających niezależne życie, możliwości integracji społecznej i wsparcia dla opiekunów rodzinnych.

- **Dzieci i młodzież z problemami emocjonalnymi i psychicznymi**

Zaburzenia emocjonalne, depresja, lęki, trudności adaptacyjne czy doświadczenia przemocy rówieśniczej i domowej to problemy, które wśród dzieci i młodzieży występują coraz częściej. Pandemia, nadmierna ekspozycja na media cyfrowe, przeciążenie edukacyjne i kryzysy

rodzinne to główne czynniki ryzyka. Niestety, dostępność pomocy psychologicznej na poziomie lokalnym jest bardzo ograniczona.

- **Nowi mieszkańcy, w szczególności osoby migrujące**

Gmina Niepołomice dynamicznie się rozwija, co wiąże się z napływem nowych mieszkańców – zarówno z innych części Polski, jak i z zagranicy. Część z nich doświadcza trudności z integracją, brakiem kontaktów społecznych, trudnościami językowymi lub nieznajomością lokalnego systemu wsparcia.

Priorytetowe planowanie wsparcia dla wymienionych grup społecznych powinno stać się fundamentem lokalnej polityki społecznej Gminy Niepołomice. Kluczowe znaczenie ma:

- **lokalna dostępność usług**, zwłaszcza w sołectwach oddalonych od centrum,
- **zróżnicowanie form wsparcia** – od interwencji kryzysowej po działania profilaktyczne i rozwojowe,
- **współpraca międzysektorowa** – samorząd, OPS, szkoły, przychodnie, organizacje społeczne,
- **angażowanie społeczności lokalnej** – poprzez wolontariat, partnerstwa i grupy sąsiedzkie.

Tylko podejście systemowe, środowiskowe i oparte na realnych potrzebach mieszkańców pozwoli na skuteczne przeciwdziałanie marginalizacji oraz wspieranie dobrostanu społecznego na poziomie lokalnym.

Pytanie badawcze nr 5 - Jakie usługi społeczne powinno się dostarczyć w pierwszej kolejności?

W oparciu o analizę potrzeb i dostępnych zasobów rekomenduje się rozwój usług w następujących obszarach:

- Usługi dla rodzin, dzieci młodzieży
- Usługi dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, niesamodzielnych i ich opiekunów
- Edukacja, profilaktyka i rozwój kompetencji
- Zdrowie psychiczne
- Wsparcie organizacji pozarządowych i liderów
- Integracja lokalna i animacja społeczna
- Usługi dla szerokiej społeczności Gminy

Szczegółowy wykaz, charakterystyka, adresaci i potencjalni realizatorzy usług społecznych, które pojawiły się jako pomysły, propozycje respondentów lub zostały wymyślone przez zespół badawczych pod wpływem wypowiedzi respondentów zawiera tab. 31.

Pytanie badawcze nr 6 - Jakie są główne problemy społeczne oraz zapotrzebowanie na usługi społeczne według pracowników instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz danych grup docelowych (m.in. ops, pcpr, szkoła, PES, itp.)?

- **Niedobór kadry specjalistycznej – luka w dostępie do usług pomocowych**

Zdecydowana większość rozmówców wskazuje na niewystarczającą liczbę dostępnych specjalistów w lokalnych instytucjach – w szczególności:

- ✓ psychologów i psychoterapeutów (zarówno dla dzieci, jak i dorosłych),
- ✓ pedagogów specjalnych i terapeutów uzależnień,
- ✓ asystentów rodziny,
- ✓ koordynatorów indywidualnych ścieżek wsparcia
- ✓ lekarzy specjalistów
- ✓ fizjoterapeutów i rehabilitantów

Brak kadry przekłada się bezpośrednio na ograniczoną dostępność pomocy, długie kolejki oczekiwania i przeciążenie istniejących zespołów. Utrudnia to zarówno działania interwencyjne (np. w sytuacjach kryzysu lub przemocy), jak i profilaktykę i rozwój pracy środowiskowej.

- **Brak systemowych rozwiązań w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi**

Rozmówcy wielokrotnie zwracają uwagę na deficyt usług dla osób starszych, niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami. W szczególności wskazano na:

- ✓ brak wystarczającej liczby opiekunów środowiskowych i asystentów osobistych,
- ✓ ograniczoną dostępność opieki wytchnieniowej,
- ✓ brak dziennego domu pobytu lub centrum aktywizacji dla osób starszych,
- ✓ potrzebę budowy mieszkań chronionych i wspomaganych.

W ocenie ekspertów, obecny system opieki oparty głównie na rodzinie nie odpowiada już na potrzeby demograficzne i cywilizacyjne – konieczne jest wsparcie usługą, a nie tylko zasiłkiem.

- **Ograniczone możliwości działań interwencyjnych i profilaktycznych**

Z uwagi na ograniczenia kadrowe, finansowe i proceduralne, instytucje lokalne często reagują dopiero na zaawansowany kryzys, zamiast prowadzić działania prewencyjne i edukacyjne. Problematyczne są m.in.:

- ✓ brak odpowiednio rozwiniętych narzędzi do pracy w terenie (brak zespołów środowiskowych, mieszkań interwencyjnych, centrów kryzysowych),
- ✓ nieinteresująca formuła programów profilaktyki uzależnień, przemocy, zaburzeń emocjonalnych u dzieci i młodzieży.

Instytucje zgłaszają również potrzebę wzmocnienia kompetencji w zakresie wczesnego rozpoznawania potrzeb i pracy w oparciu o diagnozę środowiskową.

- **Niewystarczające finansowanie działań społecznych i usług**

Pracownicy podmiotów realizujących usługi wskazują, że brakuje stabilnego i wieloletniego finansowania usług społecznych. Problemy te obejmują:

- ✓ zależność od krótkoterminowych projektów grantowych,
- ✓ brak środków na koszty bieżące (np. utrzymanie lokali, sprzęt, wynagrodzenia dla stałej kadry),
- ✓ niestabilność zatrudnienia pracowników,
- ✓ ograniczoną możliwość rozwoju innowacyjnych form wsparcia, np. usług mobilnych, hybrydowych, opartych na technologiach cyfrowych.

Eksperci podkreślają, że rozwój usług społecznych wymaga długofalowej polityki finansowania, a nie wyłącznie projektów czasowych i punktowych.

- **Słaba współpraca międzysektorowa i brak platformy komunikacyjnej**

Pomimo deklarowanego potencjału współpracy lokalnej, rozmówcy wskazują na istniejące bariery koordynacyjne i komunikacyjne między instytucjami:

- brak wspólnej platformy informacji o ofercie usług i możliwości współpracy,
- ograniczona wymiana danych i wiedzy pomiędzy OPS, szkołami, NGO, przychodniami i PCPR,
- różne standardy i podejścia do pracy z klientem,
- potrzeba budowy zintegrowanego modelu pracy sieciowej – np. poprzez lokalne zespoły ds. przypadków.

Potrzebna jest też kultura współpracy – nie tylko formalna, ale również oparta na zaufaniu i wzajemnym uznaniu kompetencji różnych podmiotów.

- **Potrzeba elastycznych i środowiskowych form usług**

Zarówno instytucje publiczne, jak i organizacje pozarządowe, podkreślają konieczność odejścia od sztywnych, instytucjonalnych modeli wsparcia na rzecz elastycznych, dostosowanych do realnych potrzeb usług środowiskowych, takich jak:

- ✓ mobilne zespoły wsparcia socjalnego i psychologicznego,

- ✓ praca podwórkowa z młodzieżą, streetworking, interwencje środowiskowe,
- ✓ lokalne centra wsparcia (np. „domy sąsiedzkie”, punkty pierwszego kontaktu),
- ✓ usługi hybrydowe (łącznie spotkania stacjonarne, pracę w terenie i kontakt online),
- ✓ tworzenie mikrostruktur wspólnotowych (np. grup samopomocowych, sieci sąsiedzkich).

Instytucje podkreślają, że „usługa powinna przyjść do człowieka, a nie odwrotnie”, zwłaszcza w przypadku osób wykluczonych, starszych czy z problemami psychicznymi.

Pytanie badawcze nr 7 - Jakimi zasobami infrastrukturalnymi, finansowymi i organizacyjnymi dysponuje Gmina i lokalni partnerzy społeczni, na bazie których można rozwijać podaż usług społecznych?

Gmina Niepołomice dysponuje rozwiniętą infrastrukturą edukacyjną, kulturalną i sportową, która może być wykorzystywana do świadczenia usług społecznych. Istnieje sieć placówek oświatowych, biblioteki, centra kultury oraz aktywne jednostki pomocowe. Działa także ponad 100 lokalnych organizacji pozarządowych, które mogą być partnerami w świadczeniu usług.

Mapa zasobów lokalnych stanowi zał. 12 i znajduje się w aneksie do niniejszego raportu.

Pytanie badawcze nr 8 - Jaki jest potencjał w zakresie zaangażowania społecznego (m.in. wolontariatu) wśród mieszkańców Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i seniorów?

Gmina Niepołomice charakteryzuje się stosunkowo wysokim poziomem kapitału społecznego – istnieją aktywne koła gospodyń wiejskich, organizacje senioralne, grupy inicjatywne młodzieży. Mieszkańcy chętnie uczestniczą w wydarzeniach lokalnych, jednak wolontariat długoterminowy (np. w opiece czy animacji) wciąż nie jest wystarczająco rozwinięty.

Szczególny potencjał tkwi w młodzieży oraz w środowiskach seniorskich, które należy aktywizować poprzez lokalne programy wolontariatu międzypokoleniowego, system zachęt, szkolenia oraz udział w planowaniu lokalnych działań społecznych. W obydwu tych grupach społecznych da się wyróżnić podgrupy aktywne jak też potrzebujące. U seniorów można wyróżnić potencjał do zaktywizowania sprawnych seniorów, którzy niechętnie uczestniczą w działaniach prospołecznych i integracyjnych, w których przypadku wyzwaniem jest znalezienie takiego pomysłu aby zachęcić ich do współtworzenia kapitału społecznego Gminy. W

odniesieniu do młodzieży można zauważyć aktywne grupy młodzieży, która angażuje się w działalność w Gminie (młodzieżowi liderzy lokalni, harcerze, wolontariusze) ale jednocześnie dużym problemem jest młodzież w nieuprzywilejowanej sytuacji rodzinnej, edukacyjnej i społecznej.

Wysoki potencjał zawiera środowisko organizacji pozarządowych, które nie tylko są w Gminie Niepołomice liczne, ale też aktywne. Ogromnym niewykorzystanym kapitałem są napływowi mieszkańcy, którzy często posiadają wielorakie zasoby osobiste i chcą się włączać w działania Gminy, natomiast nie wiedzą, w jaki sposób przebić się przez szczerłą barierę z jednej strony mieszkańców autochtonicznych, z drugiej NGO`sów, które nie są zbyt otwarte na nowych członków. Największym wyzwaniem dla Gminy jest uruchomienie posiadanego potencjału instytucjonalnego i społecznego.

Diagnoza wykazuje rosnące zapotrzebowanie na usługi społeczne, wynikające z dynamicznych przemian demograficznych i społecznych w Gminie Niepołomice. Niezbędne jest ukierunkowanie działań na grupy szczególnie narażone na wykluczenie, przy równoczesnym wzmacnianiu współpracy lokalnych instytucji, rozwijaniu zasobów i aktywizowaniu mieszkańców. Priorytetem powinno być zwiększenie dostępności i elastyczności usług oraz tworzenie lokalnego ekosystemu wsparcia opartego na partnerstwie i zaangażowaniu społecznym.

Tab. 31 zawiera zestawienie wniosków i rekomendacji z przeprowadzonej diagnozy społecznej, które uszczegóławiają przedstawione powyżej odwołania do pytań badawczych.

Tabela 31 Wnioski i rekomendacje

Wniosek	Rekomendacja	Sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji	Termin realizacji
W.1. Wysoki potencjał Gminy do rozwoju pakietów usług społecznych (nie tylko pojedynczych usług) oraz działań innowacyjnych. Wysoki kapitał społeczny mieszkańców, wymagający ożywienia i uruchomienia.	R.1. Utworzenie zintegrowanego z zasobami i dokumentami strategicznymi programu rozwoju usług społecznych, który łączy różne formy wsparcia (opiekuńcze, edukacyjne, aktywizacyjne, integracyjne) w spójne pakiety dostosowane do lokalnych potrzeb.	- Powołanie międzysektorowego zespołu ds. projektowania pakietów usług. - Stworzenie pilotażowych programów w wybranych sołectwach i osiedlach. - Stworzenie kampanii społecznej, zachęcającej nowych mieszkańców do podjęcia współpracy z podmiotami gminnymi.	Urząd Gminy, CUS, organizacje pozarządowe, sołtysi, rady sołeckie i zarządy osiedli, mieszkańcy.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.2. Niska znajomość lokalnych instytucji i oferty usług społecznych (CUS, NGO) wśród mieszkańców. Silna potrzeba poprawy komunikacji i informacji o usługach.	R.2. Opracowanie i wdrożenie zintegrowanej strategii komunikacyjnej obejmującej różne kanały (media społecznościowe, strona Gminy, infolinia, ulotki, plakaty, spotkania informacyjne).	Kampania promocyjna w Gminie „Poznaj swoje wsparcie” z wykorzystaniem mobilnych punktów informacyjnych, angażowania lokalnych liderów i wolontariuszy.	Urząd Gminy, CUS, NGO, szkoły, biblioteki, jednostki pomocnicze.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

		Stworzenie bazy usług społecznych, jednej całościowej, kompleksowej z dostępem przez Internet i aplikację.		
W.3. Konieczność rozwijania oferty usług społecznych w oparciu o rzetelną diagnozę potrzeb, doświadczenie podmiotów publicznych, niepublicznych, prywatnych i społecznych. Dodatkowo, ważne jest uzgodnienie i uwspólnianie zapisów dokumentów strategicznych Gminy pomiędzy sobą, szczególnie w obszarze polityki społecznej.	R.3. Uporządkowanie systemu planowania strategicznego w zakresie usług społecznych – koordynacja zapisów w dokumentach oraz regularna aktualizacja diagnozy społecznej.	- Powołanie międzysektorowego zespołu ds. projektowania pakietów usług. - Organizacja systematycznych spotkań (np. 1x na 6 miesięcy) z przedstawicielami podmiotów lokalnej polityki społecznej, w celu aktualizowania diagnozy.	Urząd Gminy, CUS, komisje Rady Gminy, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.4. Wysoki poziom gotowości mieszkańców do angażowania się w lokalne inicjatywy – np. wolontariat, pomoc sąsiedzka, akcje charytatywne, działania na rzecz edukacji,	R.4. Rozwój Gminnego Centrum Wolontariatu oraz Lokalnych Funduszy Obywatelskich – mikrograntów przeznaczonych na	- Uruchomienie i prowadzenie Gminnego Centrum Wolontariatu. - Szkolenia dla koordynatorów wolontariatu.	Urząd Gminy, CUS, lokalne organizacje pozarządowe,	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

zaangażowanie w inicjatywy obywatelskie, działalność organizacji pozarządowych.	oddolne inicjatywy mieszkańców w zakresie usług społecznych	• Lokalne inicjatywy społeczne z mikrograntami – wspierające oddolne działania mieszkańców. • Promowanie dobrych praktyk. • Sieciowanie grup sąsiedzkich i klubów zainteresowań. • promowanie integracji międzygrupowej, np. między mieszkańcami poszczególnych sołectw, młodzieżą a seniorami.		usług społecznych.
W.5. Niewystarczający poziom współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi usługi społeczne (instytucje – organizacje – mieszkańcy) dla lepszego reagowania na złożone potrzeby – ponad resortowo (resort zdrowia, edukacji, pomocy społecznej, kultury, sportu i rekreacji) i	R.5. Powinny być prowadzone systemowe działania dla pracowników podmiotów z obszaru usług społecznych w celu budowania kapitału lokalnego, budowania sieci, wymiany doświadczeń i wiedzy, nawiązywania kooperacji, uczenia się od lepszych, dzielenia się know-how.	• Utworzenie Gminnej Platformy Współpracy Usług Społecznych – cykliczne spotkania i wspólne planowanie usług. • Zorganizowanie forum usług społecznych oraz sieciowanie partnerów poprzez wspólne projekty i szkolenia.	Urząd Gminy, CUS, NGO, instytucje edukacyjne, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, instytucje sportu i rekreacji.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

ponadsektorowo (sektor publiczny, pozarządowy, prywatny).	Takie sieci powinny obejmować przedstawicieli pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, mieszkalnictwa, bezpieczeństwa.			
W.6. Niewykorzystane zasoby podmiotów realizujących usługi społeczne – zarówno publicznych jak i niepublicznych (JST, NGO i przedsiębiorcy). Bliskość strefy ekonomicznej i jej gotowość współpracy z podmiotami gminnymi.	R.6. Nawiązanie partnerstw publiczno-społecznych i społeczno-prywatnych dla realizacji usług społecznych w modelu wspólnych działań.	• Zawarcie porozumień międzysektorowych i stworzenie mapy zasobów lokalnych. • Organizowanie regularnych spotkań, koordynowanych przez Urząd Miasta i Gminy lub CUS? • Prowadzenie działań informacyjno-promocyjno-integracyjnych pomiędzy JST, NGO i przedsiębiorstwami	Urząd Gminy, przedsiębiorcy, NGO, instytucje edukacyjne, instytucje ochrony zdrowia, instytucje kultury, instytucje sportu i rekreacji.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.7. Potrzeba rozwijania usług profilaktycznych i edukacyjnych w obszarze zdrowia psychicznego,	R.7. Uruchomienie kompleksowego lokalnego programu profilaktyczno-	• Edukatorzy lokalni, • programy rówieśnicze, • cykliczne warsztaty dla różnych grup wiekowych,	Wydział Edukacji UMiG, szkoły, CUS, poradnie, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy

zdrowia, uzależnień i umiejętności społecznych.	edukacyjnego z udziałem szkół, CUS, poradni i organizacji pozarządowych.	• rozwój oferty w szkołach. • uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb		program usług społecznych.
W.8. Wysokie oczekiwania wobec Gminy jako organizatora i koordynatora usług społecznych ze strony mieszkańców.	R.8. Przypisanie zadań koordynacyjnych w zakresie współpracy różnych sektorów lokalnej polityki społecznej – z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji, kultury, mieszkalnictwa socjalnego, rekreacji, turystyki i sportu jednemu ośrodkowi koordynacyjnemu w celu tworzenia „międzyresortowych” usług społecznych – poszerzone zadanie niż KIPUS	• Powierzenie zadań Gminnego Koordynatora ds. Rozwoju Usług Społecznych Dyrektorowi CUS	Urząd Miasta i Gminy, CUS	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.9. Niewystarczające wsparcie systemowe dla osób starszych, niesamodzielnych, z niepełnosprawnościami i ich	R.9. Rozwój zintegrowanych usług środowiskowych (asystenckich, doradczych, informacyjnych, opieki	• Program pilotażowy oparty o partnerstwo CUS, NGO i JST z dofinansowaniem zewnętrznym.	CUS, NGO, Urząd Miasta i Gminy.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy

opiekunów, szczególnie w miejscu zamieszkania – niewystarczający zakres dostępu do kompleksowej i wiarygodnej informacji, szkoleń, wytchnieniowej, doradztwa w odniesieniu do potrzeb.	wytchnieniowej) dostępnych lokalnie.	uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb		program usług społecznych.
W.10. Problemy z dostępnością usług z powodu bariery transportowej, szczególnie na terenach wiejskich.	R.10. Wprowadzenie transportu pomocowego na potrzeby społeczne oraz wspieranie mobilnych form świadczenia usług (np. mobilna świetlica, psycholog, pielęgniarka).	- Program pilotażowy w sołectwach z ograniczonym dostępem, koordynowany przez Gminę we współpracy z lokalnymi organizacjami. - uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	Urząd Miasta i Gminy, CUS, NGO	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.11. Silnie odczuwalny brak dostępnej opieki psychologicznej, dostępu do usług psychoterapeutycznych, interwencyjnych, konsultacji psychiatrycznych, zarówno dla osób	R.11. Zacieśnienie współpracy między istniejącymi podmiotami świadczącymi takie usługi oraz kilkukrotne poszerzenie liczby udzielanych usług w tym zakresie	- Partnerstwo z poradniami, psychologami, NGO; - zapewnienie dostępności do konsultacji, grup wsparcia, terapii krótko- i długoterminowej.	Wydział Edukacji UMiG, CUS, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

dorosłych, ale też w dużym stopniu dla dzieci i młodzieży.		uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb		usług społecznych.
W.12. Potrzeba większego wsparcia rodzin z dziećmi –światlice, liczebność klas w szkołach, równomierne rozłożenie terytorialne szkół, opieka pozaszkolna, bezpłatna oferta zajęć rozwijających zainteresowania, szczególnie w rodzinach w nieuprzywilejowanej sytuacji społecznej. Istotny jest też dostęp do usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi (wspierających w pełnieniu funkcji opiekuńczych lub okazjonalnie wyręczających) czy włączenie się Gminy do realizacji programów takich jak „Małopolska Niania”	R.12. Rozwój modelu lokalnej współpracy interdyscyplinarnej na rzecz rodzin w kryzysie, obejmującego wsparcie opiekuńcze, edukacyjne, socjalne, psychologiczne i prawne, a także stworzenie platform dla rodziców w celu ich aktywizowania, włączania w proces konsultacyjny, a także w działania o charakterze samopomocowym.	- Zespoły ds. wsparcia rodzin, integracja działań szkół, poradni, OPS i NGO, - szkolenia dla pracowników samorządowych i przedstawicieli zawodów pomocowych - uruchamianie usług społecznych w odniesieniu do zdiagnozowanych potrzeb	CUS, Wydział Edukacji UMiG, szkoły, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

W.13. Zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne, fizjoterapeutyczne, opieki medycznej specjalistycznej, szczególnie dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i chorujących przewlekłe.	R.13. Rozwój zintegrowanego lokalnego systemu usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych, w tym zwiększenie dostępności do rehabilitacji środowiskowej, fizjoterapii domowej oraz opieki specjalistycznej, szczególnie dla osób starszych, z niepełnosprawnościami i przewlekłe chorych.	• Diagnoza potrzeb zdrowotnych mieszkańców w wieku senioralnym oraz osób z niepełnosprawnościami w gminie. • Współpraca z podmiotami medycznymi w celu tworzenia lokalnych punktów rehabilitacji lub organizowania dyżurów specjalistów w gminnych placówkach (np. w świetlicach, szkołach, domach seniora). • Rozwój usług mobilnych – domowa fizjoterapia, pielęgnarska opieka długoterminowa, wizyty specjalistów (geriatra, neurolog, diabetolog) w ramach kontraktu z NFZ lub projektów gminnych. • Zatrudnianie lokalnych fizjoterapeutów i rehabilitantów przy	Urząd Miasta i Gminy, CUS, publiczne i niepubliczne przychodnie zdrowia i poradnie specjalistyczne, NGO, NFZ, Rada Seniorów,	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
---	---	--	---	---

		współpracy z uczelniami medycznymi i ośrodkami zdrowia. • Pozyskiwanie środków z programów zewnętrznych, np. Funduszu Medycznego, programów RPO, programów regionalnych zdrowia publicznego, funduszy senioralnych		
W.14. Zapotrzebowanie na usługi wspierające aktywizację społeczną i zawodową, zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami i osób długotrwale bezrobotnych.	R.14. Wdrożenie programu doskonalenia zawodowego i innowacji w usługach społecznych, z elementami superwizji, wymiany doświadczeń i pilotaży nowatorskich rozwiązań.	• Organizacja szkoleń, warsztatów i spotkań branżowych, • stworzenie funduszu innowacji społecznych w ramach budżetu Gminy. • Inicjowanie powstawania podmiotów ekonomii społecznej • Sieciowanie PES i przedsiębiorców	Urząd Gminy, CUS, NGO	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.15. Niedobór mieszkań komunalnych, socjalnych, wspierających, w tym dla osób samotnych i z niepełnosprawnościami.	R.15. Opracowanie i wdrożenie gminnego programu rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego i dostępnego. Program powinien obejmować nie	• Diagnoza lokalnych potrzeb mieszkaniowych. • Pozyskiwanie środków z programów krajowych i unijnych (SIM, Fundusz Dopłat BGK, KPO).	Urząd Gminy, CUS, Wydział Inwestycji i Planowania, NGO, TBSy, organizacje	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

	tylko mieszkania komunalne i socjalne, ale także nowe formy, takie jak mieszkania treningowe i wspomagane - dla osób z niepełnosprawnościami i samotnych seniorów.	• Partnerstwo z NGO i prywatnymi deweloperami przy zachowaniu funkcji społecznej mieszkań. • Uwzględnianie potrzeb mieszkaniowych w politykach lokalnych planowania przestrzennego.	reprezentujące osoby z niepełnosprawnościami.	usług społecznych.
W.16. Zauważalne różnice potrzeb między lokalizacjami (miasto – wieś). Wyrażana dobitnie potrzeba mieszkańców sołectw do realizowania działań na ich rzecz w ich środowisku zamieszkania, bez konieczności przemieszczania się do Niepołomic.	R.16. Wprowadzenie zasady subsydiarności terytorialnej w projektowaniu usług społecznych, czyli świadczenie usług jak najbliżej miejsca zamieszkania odbiorcy.	• Tworzenie lokalnych punktów dostępu do usług społecznych (np. punkty konsultacyjne raz w tygodniu). • Mobilne usługi społeczne (autobus terapeutyczny, mobilna biblioteka, opieka środowiskowa). • Mikroprojekty sołeckie z budżetu obywatelskiego i grantów.	Urząd Miasta i Gminy, CUS, sołtysi, KGW, OSP, NGO	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.17. Pomimo ogromnych zasobów organizacji pozarządowych w Gminie potrzebują one wsparcia w	R.17. • Powołanie Gminnego Forum Organizacji Pozarządowych jako platformy współpracy, wymiany	• Organizacja regularnych spotkań i warsztatów dla NGO. • Tworzenie wspólnych projektów partnerskich.	NGO, CUS, Pełnomocnik ds. współpracy z	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy

budowaniu współpracy między nimi, sieciowania i integrowania tego środowiska, w celu współpracy w realizacji usług społecznych	doświadczeń, wspólnego planowania i wspólnego aplikowania o środki. Powołanie Pełnomocnika Burmistrza ds. Współpracy z organizacjami pozarządowymi	- Udział NGO w projektowaniu polityk lokalnych (konsultacje). - Zapraszanie specjalistów, ekspertów – przekazujących specjalistyczną wiedzę	NGO, Urząd Miasta i Gminy	program usług społecznych.
W.18. Brakuje kompleksowego, zindywidualizowanego podejścia do potrzeb różnych grup mieszkańców – m.in. samotnych mniej aktywnych seniorów, młodych rodziców, rodzin w kryzysie, opiekunów osób zależnych.	R.18. Rozwój usług zorientowanych na osobę i rodzinę z wykorzystaniem narzędzi takich jak indywidualna diagnoza potrzeb, kontrakt socjalny, praca socjalna środowiskowa, asystenci.	- Szkolenia dla pracowników instytucji pomocowych. - Budowa zespołów interdyscyplinarnych (m.in. CUS, szkoła, NGO, PCPR). - Testowanie modeli <i>case managementu</i>.	CUS, PCPR, NGO, koordynatorzy pracy środowiskowej.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.19. Zauważa się braki w zatrudnieniu kompetentnych, oddanych pomaganiu innym ludziom, dobrze wykształconych pracowników	R.19. Postulowane jest poprawienie warunków zatrudnienia w obszarze usług społecznych, żeby uniknąć deficytów zatrudnienia.	Zatrudnienie (1) asystentów rodziny, (2) koordynatorów usług, (3) psychologowie – szkolni i w podmiotach pomocowych. (4) animatorów	Adresaci: CUS, Urząd Miasta i Gminy, instytucje edukacyjne, NGO.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program

podmiotów pomocowych. Dodatkowo, ważne jest wsparcie kadr podmiotów edukacyjnych, ochrony zdrowia i kultury w zakresie potencjalnych problemów społecznych i zjawisk niekorzystnych. Brakuje również animatorów i osób, które potrafią sieciować i animować społeczność lokalne i grupowe.		• stałe programy wsparcia dla liderów lokalnych, np. inkubatory inicjatyw obywatelskich, • Stworzenie lokalnych programów szkoleń, mentoringu, superwizji. • Wsparcie dla osób chcących się przekwalifikować w kierunku zawodów pomocowych. • Zatrudnienie animatorów lokalnych i liderów środowiskowych (w ramach projektów UE, RPO).		usług społecznych.
W.20. Poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej jest zachwiane ze względu na agresywne zachowania użytkowników tej przestrzeni oraz niewystarczające reakcje policji i straży miejskiej.	R.20. Zintensyfikowanie działań prewencyjnych, poprawa infrastruktury oraz aktywizacja mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa lokalnego.	• Monitoring miejsc publicznych. • Oświetlenie, patrole piesze, szybka interwencja. • Programy edukacyjne w szkołach • kampanie społeczne.	Policja, Straż Miejska, Urząd Miasta i Gminy, mieszkańcy	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

W.21. Brak wystarczającej infrastruktury lokalowej - miejskiej i sołectkiej - na cele społeczne, szczególnie lokali z dostępnością dla osób z niepełnosprawnościami.	R.21. Potrzebny jest rozwój infrastruktury bez barier (architektonicznych i informacyjnych) – dostosowanie przestrzeni publicznych, budynków oraz osób obsługujących mieszkańców do ich potrzeb, z uwzględnieniem dostępności infrastrukturalnej oraz komunikowania się z osobami ze specjalnymi potrzebami.	Należy rozważyć zakupienie, budowę lub adaptację obiektów na potrzeby dziennych domów pomocy dla osób starszych i niesamodzielnych, a także przestrzenie na użytek przez młodzież, sąsiadów, rodziny.	Urząd Miasta i Gminy	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.
W.22. Pomimo ogromu wydarzeń lokalnych (wystaw, festiwali, kiermaszów, świąt, prezentacji, przedstawień, koncertów) brakuje im elementu integracyjnego mieszkańców, szczególnie napływowych z rdzennymi. Potrzebne są lokalne (sołectkie) centra aktywności lokalnej, bliskie sprawom	R.22. Inwestowanie w rozwój infrastruktury lokalnej (świetlice, domy aktywności, punkty usługowe) z uwzględnieniem dostępności.	- Diagnoza potrzeb infrastrukturalnych, - Audyt stanu technicznego i dostępności lokali. - Remonty, adaptacje budynków - Pozyskiwanie środków zewnętrznych (np. RPO, Fundusz Inwestycji Lokalnych). - Projekty z udziałem mieszkańców i NGO.	Urząd Miasta i Gminy, sołectwa, NGO, CUS, lokalne instytucje kultury, sołectwa.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

mieszkańców, które mogłyby być zagospodarowywane według pomysłów zgłaszanych przez samych użytkowników tych miejsc.		• Tworzenie przestrzeni prospołecznej - zielone, przyjazne przestrzenie na osiedlach, takie jak altany, ławki w kręgach, miejsce na paleniska, place zabaw i in.)		
W.23. Brakuje instytucji dziennych form wsparcia (kluby seniora, świetlice środowiskowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży), szczególnie w środowisku lokalnym mieszkańców, w sołectwach.	R.23. utworzenie centrów aktywności lokalnej w sołectwach – dostępnych, z opieką animatora lokalnego. Tworzenie placówek dziennych dla dzieci, młodzieży i seniorów, w tym również punktów wsparcia środowiskowego w sołectwach. Rozwój otwartych i zamkniętych przestrzeni wspólnych, dostępnych dla grup zagrożonych wykluczeniem i wszystkich mieszkańców.	• Tworzenie przestrzeni i wydarzeń sprzyjających integracji mieszkańców – lokalne centra aktywności społecznej, domy sąsiedzkie. • organizacja zajęć rehabilitacyjnych dla osób starszych (fizjoterapeutycznych, rehabilitacji kardiologicznej, pulmonologicznej), • organizacja zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży blisko ich miejsca zamieszkania, klubów zainteresowań, • prowadzenie działań międzypokoleniowych, warsztatów (np. z ceramiki),	Urząd Miasta i Gminy, sołectwa, NGO, CUS, lokalne instytucje kultury, instytucje edukacyjne, sołectwa.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

		• organizacja imprez dla rodzin. • Oddanie części przestrzeni lokalnych do zarządzania społecznego. • Programy „Miejsce dla Sąsiadów” – budowanie wydarzeń przez mieszkańców. • Lokalne konkursy na inicjatywy integracyjne. Tworzenie klubów seniora, świetlic i PWD przy wsparciu programów krajowych (Senior+, MALUCH+, Aktywna Integracja). • Współpraca z parafiami, NGO, szkołami jako operatorami lokalnymi. • Budżet partycypacyjny dla przestrzeni społecznych. • Zatrudnienie animatorów przestrzeni. • Adaptacja nieużywanych lokali na przestrzenie wspólne.		
W.24.	Jw.	Jw.	Jw.	Jw.

Potrzebna jest większa liczba przestrzeni społecznych (otwartych, zamknięty), które mogła służyć mieszkańcom, ich integracji, współdziałaniu, samoorganizacji. W szczególności dotyczy to nastolatków, młodych dorosłych, osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz opiekunów osób niesamodzielnych.				
W.25. Duże zainteresowanie rozwojem usług środowiskowych przez mieszkańców, zwłaszcza takich działań, które będą wspierały niezależność i autonomię.	R.24. Zwiększenie dostępności usług środowiskowych wspierających autonomię – opieka wytchnieniowa, asystencja osobista, wsparcie psychologiczne.	• Utworzenie mobilnych usług w środowisku lokalnym – mobilnej apteki, mobilnej biblioteki, zakupów na telefon, mobilnych zespołów wsparcia środowiskowego – pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów, którzy świadczyliby usługi w ich miejscu zamieszkania, a nie wymagali od mieszkańców dojeżdżania do urzędów.	CUS, PCPR, NGO, Urząd Miasta i Gminy, środowiska osób z niepełnosprawnościami.	W oparciu o przyjęty przez Radę Gminy program usług społecznych.

		• Rozwój systemu usług opieki domowej i asystentury. • Finansowanie usług ze środków AOW, EFS+, Funduszu Solidarnościowego. • Szkolenia dla rodzin i opiekunów.		
--	--	---	--	--

Źródło: opracowanie własne

E. Rozwój usług społecznych w Gminie

Organizacja usług społecznych w Gminie Niepołomice powinna odpowiadać na dynamicznie zmieniające się potrzeby mieszkańców, uwzględniając zarówno głos społeczności lokalnej, jak i doświadczenia realizatorów usług. Wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców oraz pracowników instytucji pomocowych wskazują na konieczność gruntownego wzmocnienia i zintegrowania lokalnego systemu usług społecznych. Kluczowe wyzwania obejmują poprawę dostępności, skuteczniejszą koordynację działań oraz uproszczenie zasad korzystania z oferowanego wsparcia.

Z perspektywy mieszkańców oraz realizatorów usług społecznych, organizacja systemu powinna opierać się na sieci współpracujących podmiotów – instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, grup obywatelskich, sektora zdrowia, edukacji, kultury, sportu i rekreacji oraz przedsiębiorstw społecznych. Niezbędne są zintegrowane działania międzysektorowe, łączące obszary pomocy społecznej, wsparcia psychologicznego, edukacji, ochrony zdrowia i kultury. W opinii respondentów szczególną rolę powinien odgrywać samorząd jako inicjator, koordynator i animator współpracy lokalnej.

Bariery rozwoju usług społecznych

Wśród głównych barier w rozwoju usług społecznych w Gminie Niepołomice respondenci wskazują przede wszystkim ograniczenia kadrowe, organizacyjne, lokalowe i finansowe. W obszarze usług występują braki w zatrudnieniu specjalistycznych pracowników, dysponujących fachową wiedzą i umiejętnościami. Wśród tych grup zawodowych można wymienić asystentów rodziny, animatorów, koordynatorów sieciujących współpracę. Organizacyjnie brakuje spójnego systemu zarządzania usługami społecznymi, co prowadzi do ich rozproszenia i dublowania się działań różnych podmiotów. Lokale, w których świadczone są usługi, często są niedostosowane do potrzeb osób starszych, osób z niepełnosprawnościami czy rodzin z małymi dziećmi. Problemem jest również ograniczona liczba przestrzeni wspólnych na poziomie sołectw i miasta Niepołomice. Z punktu widzenia finansowego wyzwaniem pozostaje brak stabilnych źródeł finansowania, szczególnie w odniesieniu do działań środowiskowych i profilaktycznych. Niezbędne jest opracowanie długofalowej strategii finansowania usług społecznych, w tym zwiększenie dostępu do środków z funduszy unijnych, rządowych i pozagminnych (np. granty, konkursy).

Odpłatność za usługi społeczne

Mieszkańcy Gminy w przeważającej większości opowiadają się za częściowo odpłatnym charakterem usług społecznych, ale z zastrzeżeniem, że w odniesieniu do ludzi w sytuacji nieuprzywilejowanej usługi te będą nieodpłatne. Tego typu podejście może pomóc w zachowaniu godności osób korzystających z usług oraz w częściowym pokryciu kosztów funkcjonowania niektórych form wsparcia.

Kryteria kwalifikacji do usług

W ocenie respondentów system kwalifikowania mieszkańców do usług społecznych powinien być prosty, przejrzysty i oparty na kryteriach sytuacyjnych, a nie wyłącznie dochodowych. Powinien uwzględniać takie czynniki jak:

- nagłe sytuacje życiowe (choroba, śmierć członka rodziny, utrata pracy),
- przeciążenie obowiązkami opiekuńczymi,
- samotność i izolacja społeczna,
- problemy emocjonalne i psychiczne,
- niepełnosprawność lub chroniczne schorzenia,
- brak sieci wsparcia rodzinnego.

Respondenci postulują też o ???większe zaufanie do lokalnych liderów i pracowników socjalnych w ocenie sytuacji beneficjentów oraz w podejmowaniu decyzji o przyznaniu pomocy.

Potrzebne usługi do zainicjowania

Na podstawie diagnozy potrzeb mieszkańców oraz rekomendacji realizatorów, wskazać można katalog usług społecznych, które powinny zostać zainicjowane lub znacznie rozwinięte w Gminie Niepołomice. Ich wykaz, opis, adresatów i potencjalnych wykonawców przedstawiono w tab. 32.

W celu skuteczniejszej organizacji usług społecznych w Gminie Niepołomice rekomenduje się:

- zaplanowanie który podmiot (domyślnie CUS), a co za tym idzie która konkretnie jednostka w ramach tej instytucji i w jaki sposób będzie odpowiedzialny za **koordynację, integrację, planowanie i współpracę** pomiędzy różnymi podmiotami realizującymi usługi społeczne;

- stworzenie i rozwój **bazy danych** usług i instytucji wsparcia;
- wdrażanie **modelu case management** – indywidualnej koordynacji przypadków w oparciu o dostępne zasoby usług społecznych;
- wykorzystanie potencjału sołectw i lokalnych liderów do organizacji inicjatyw sąsiedzkich i animowanie społeczności lokalnych
- promocję **ekonomii społecznej i usług opartych na pracy lokalnej**,
- zwiększenie udziału mieszkańców w planowaniu i ewaluacji usług poprzez diagnozę lokalną, konsultacje społeczne i budżet partycypacyjny.

Podsumowując, system usług społecznych w Gminie Niepołomice powinien być oparty na zasadach dostępności, solidarności i współodpowiedzialności społecznej. Jego rozwój wymaga z jednej strony strategicznego podejścia władz samorządowych, a z drugiej – aktywnego zaangażowania mieszkańców oraz partnerstwa różnych środowisk. Tylko w ten sposób możliwe będzie stworzenie zrównoważonego, efektywnego i sprawiedliwego systemu wsparcia społecznego dla wszystkich grup mieszkańców.

Tabela 32 Wykaz propozycji odnośnie usług społecznych

LP	Nazwa usługi	Opis usługi	Adresat usługi	Potencjalny realizator usługi
	Usługi dla rodzin, dzieci młodzieży			
1.	Opieka doraźna dla rodziców małych dzieci	Tymczasowe wsparcie dla rodziców małych dzieci, umożliwiające rodzicom odpoczynek lub załatwienie spraw osobistych. Polega na zapewnieniu opieki nad dzieckiem przez wykwalifikowaną osobę lub w formule grupy samopomocowej innych rodziców	Rodzice lub opiekunowie prawni dzieci w wieku 0–6 lat	CUS, fundacje, wolontariusze, opiekunki środowiskowe, inni rodzice, prywatne firmy świadczące usługi opiekuńcze (na zlecenie CUS), grupy obywatelskie.
2.	Wsparcie psychologiczne dla rodzin	Konsultacje i poradnictwo psychologiczne dla rodzin w celu poprawy komunikacji, rozwiązywania konfliktów i wzmocnienia więzi rodzinnych.	Rodziny przeżywające trudności emocjonalne, wychowawcze lub komunikacyjne, stres, konflikty, kryzysy rodzinne	CUS, poradnie rodzinne, Poradnie rodzinne, CUS, NGO, pozarządowe, prywatne gabinety psychologiczne, psychologowie, pedagodzy, doradcy rodzinni, asystenci rodzinni
3.	Terapia rodzinna dla rodzin w kryzysie	Terapia systemowa dla całych rodzin mających trudności w komunikacji lub relacjach, a także dla rodzin	Rodziny z problemami wychowawczymi, rozwodami, uzależnieniami, w sytuacjach	Terapeuci rodzin, poradnie rodzinne, NGO, psycholodzy, Ośrodek Interwencji Kryzysowej

		doświadczających poważnych kryzysów, takich jak rozwód, śmierć członka rodziny, przemoc domowa i inne wyzwania systemu rodzinnego.	kryzysowych wymagające wsparcia w odbudowie relacji i funkcjonowania.	(OIK) , CUS, prywatne ośrodki terapeutyczne jako zadanie zlecone
4.	Szkoła młodego rodzica	Program edukacyjny dla przyszłych rodziców obejmujący szkołę rodzenia, kurs pierwszej pomocy, warsztaty psychologiczne, komunikację interpersonalną oraz podstawy psychologii rozwoju dziecka.	Przyszli rodzice, spodziewający się dziecka lub planujący poczęcie	Położne, psychologowie, CUS, szpitale, NGO, prywatne szkoły rodzenia (na zlecenie CUS)
5.	Grupa wsparcia dla rodziców nastolatków	Spotkania dla rodziców/opiekunów dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością mające na celu wymianę doświadczeń, wzmocnienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz uzyskanie wsparcia emocjonalnego.	Rodzice dzieci w wieku 13–18 lat.	Psychologowie, pedagodzy, NGO, szkoły, CUS
6.	Szkoła dla Rodziców	Cykl warsztatów rozwijających kompetencje wychowawcze,	Rodzice dzieci w różnym wieku.	Pedagodzy, psychologowie, NGO, CUS, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne

		komunikacyjne i budowanie relacji rodzic–dziecko.		
7.	Grupa samopomocowa dla mam z małymi dziećmi	Spotkania dla mam małych dzieci, służące wymianie doświadczeń, wzajemnemu wsparciu i przeciwdziałaniu izolacji społecznej.	Matki dzieci do lat 3.	Grupy nieformalne, CUS, biblioteki. Grupy nieformalne, NGO, żłobki, przedszkola
8.	Doradztwo prawne dla rodzin	Udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej w zakresie prawa rodzinnego, opiekuńczego, mieszkaniowego i socjalnego	Rodziny w trudnej sytuacji życiowej i prawnej.	Powiatowe punkty poradnictwa, organizacje prawnicze, CUS.
9.	Przestrzeń kreatywna dla rodzin z dziećmi	Miejsce integracji rodzinnej i rozwoju dzieci poprzez zabawę, warsztaty artystyczne, spotkania tematyczne, edukację rodzicielską. Adresaci:	Rodziny z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.	CUS, biblioteki, sołeckie domy kultury, NGO, grupy rodzicielskie.
	Usługi dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, niesamodzielnymi i ich opiekunów			

10.	Grupa wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością	Spotkania i warsztaty wspierające rodziców w codziennym funkcjonowaniu.	Rodzice i opiekunowie dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, psychiczną, fizyczną, sensoryczną i ze spektrum autyzmu.	CUS, poradnie, grupy nieformalne, NGO, instytucje edukacyjne – specjalne i integracyjne
11.	Opieka wytchnieniowa dla opiekunów osób zależnych – starszych i z niepełnosprawnościami	Tymczasowa opieka nad osobą zależną, która umożliwia opiekunowi odpoczynek lub załatwienie spraw osobistych.	Opiekunowie osób starszych, przewlekłe chorych, z niepełnosprawnościami	CUS, domy pomocy społecznej, wolontariat, NGO, prywatni przedsiębiorcy (na zlecenie CUS), przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne
12.	Opieka poszpitalna - Pakietowe wsparcie opiekunów osób niesamodzielnych po nagłym zachorowaniu członka rodziny	Informacja dla opiekunów osób niesamodzielnych pakietowo w związku z nagłym zachorowaniem członka rodziny. Szybki dostęp do informacji i wsparcia w sytuacjach nagłych. Mini szkolenia z pielęgnacji i opieki, wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego – organizacja na nowo życia domowego pod kątem niesamodzielnego członka rodziny.	Rodziny w kryzysie zdrowotnym.	CUS, NGO, ośrodek zdrowia, koordynator usług medycznych

13.	Pakietowa usługa wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami	Pakiet informacyjny zawierający procedury, kontakty, wzory dokumentów, formy wsparcia dla osób znajdujących się w roli opiekuna, informację o systemach orzekania, wsparcie psychologiczne dla rodziny, grupy wsparcia, warsztatów edukacyjnych, wsparcie dla zdrowego rodzeństwa w rodzinie.	Członkowie rodzin obarczeni opieką nad osobą niesamodzielną/z niepełnosprawnością	CUS, NGO, ośrodek zdrowia, koordynator usług medycznych
14.	Aktywizacja zawodowa dla osób z niepełnosprawnością	Programy wspierające zatrudnienie osób z niepełnosprawnością poprzez doradztwo zawodowe, szkolenia, praktyki zawodowe oraz tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, usługa trenera zatrudniania wspomaganego, animowanie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej (WTZ, ZAZ, spółdzielnie socjalne)	Osoby z niepełnosprawnością w wieku aktywności zawodowej	CUS, PUP, WTZ, ZAZ, NGO, spółdzielnie socjalne, przedsiębiorstwa

15.	Grupa wsparcia dla osób starszych	Spotkania wspierające osoby starsze doświadczające samotności, żałoby, chorób, przeciwdziałania samotności, integracji społecznej, dzielenia się doświadczeniami, tworzenia relacji wsparciowych	Osoby starsze, szczególnie samotne lub po stracie bliskich.	Kluby seniora, parafie, centra wolontariatu, CUS, NGO, domy kultury
16.	Zakupy na telefon	Możliwość zamawiania podstawowych zakupów telefonicznie z dowozem do domu.	Seniorzy, osoby chore, samotne, z trudnościami w przemieszczaniu się, samotne matki i in.	Wolontariusze, CUS, harcerze, sklepy lokalne, koła gospodyń wiejskich, lokalni przedsiębiorcy.
17.	Sołeckie ośrodki wsparcia i dziennego pobytu dla osób starszych, połączone z rehabilitacją i fizjoterapią	Miejsca spotkań, aktywności, posiłków i zajęć aktywizacyjnych dla osób starszych w ich środowisku lokalnym, z uwzględnieniem usług rehabilitacyjnych i fizjoterapeutycznych	Osoby starsze potrzebujący wsparcia, integracji, aktywizacji ruchowej, fizjoterapii i rehabilitacji	Urząd Miasta i Gminy, NGO, sołeckie domy kultury, CUS, ośrodki zdrowia, prywatni rehabilitanci i fizjoterapeuci (na zlecenie CUS)
18.	Ośrodki wsparcia dziennego dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami	Zorganizowana dzienna opieka oraz zajęcia terapeutyczne, fizjoterapeutyczne i edukacyjne dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej	Dorośle osoby z niepełnosprawnością.	WTZ, NGO, ZAZ, CUS, Urząd Miasta i Gminy

		usłudze opiekunowie osób z niepełnosprawnością mogliby pracować.		
19.	Koordinacja usług medycznych, społecznych i rehabilitacyjnych	Indywidualne planowanie wsparcia w różnych obszarach.	Osoby niesamodzielne, przewlekle chore.	CUS, ośrodki zdrowia
20.	Złota rączka dla osób starszych i samotnych	Pomoc w drobnych naprawach domowych.	Samotni seniorzy, osoby z niepełnosprawnością.	Wolontariusze, spółdzielnie socjalne, fundacje.
21.	Mobilne apteki	Dostarczanie leków i produktów medycznych osobom starszym i niesamodzielnym do domu	Seniorzy, osoby z niepełnosprawnością, osoby przewlekle chore	Apteki, wolontariat, CUS, firmy kurierskie, przedsiębiorcy (apteki), NGO, wolontariusze
	Edukacja, profilaktyka i rozwój kompetencji			
22.	Grupa superwizyjna dla pedagogów szkolnych	Regularne spotkania superwizyjne dla pedagogów szkolnych mające na celu omówienie trudnych przypadków, wymianę doświadczeń i wsparcie w pracy zawodowej, przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu	Pedagodzy, psychologowie szkolni.	Specjaliści superwizorzy, NGO. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, CUS, edukatorzy
23.	Rozwój zainteresowań młodzieży	Organizacja bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych rozwijających pasje i zainteresowania młodzieży, takich jak	Młodzież szkolna, szczególnie w sytuacji nieuprzywilejowanej i z rodzin dysfunkcyjnych	Domy kultury, biblioteki, NGO, świetlice, placówka wsparcia

		warsztaty artystyczne, sportowe, edukacyjne.		dziennego, szkoły, CUS, grupy obywatelskie, wolontariusze
24.	Spotkania profilaktyczne na temat zagrożeń dla młodych ludzi	Edukacyjne wydarzenia dla młodzieży i rodziców dotyczące uzależnień, zdrowia psychicznego, przemocy, bezpieczeństwa online.	Młodzież, rodzice, nauczyciele.	Szkoły, policja, CUS, NGO, psycholodzy, terapeuci, specjaliści/eksperci/praktycy/osoby doświadczające skutków negatywnych zjawisk
25.	Trening Umiejętności Społecznych (TUS) dla młodzieży	Zajęcia rozwijające kompetencje interpersonalne, samoświadomość, radzenie sobie w relacjach i sytuacjach społecznych.	Młodzież z trudnościami adaptacyjnymi, zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD.	Pedagodzy, psycholodzy, terapeuci TUS, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, NGO
	Zdrowie psychiczne			
26.	Psychoterapia dla dzieci i młodzieży	Wsparcie terapeutyczne Profesjonalna pomoc psychoterapeutyczna dla dzieci i młodzieży, mająca na celu wsparcie w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi, behawioralnymi czy społecznymi. Wsparcie w sytuacjach kryzysu, zaburzeń emocjonalnych,	Dzieci i młodzież w wieku 7–18 lat doświadczające trudności psychicznych, takich jak lęki, depresja, zaburzenia zachowania, za zgoda rodziców i opiekunów prawnych	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, CUS, NGO, prywatne gabinety psychoterapeutyczne, środowiskowe centrum zdrowia psychicznego (ŚCZP)

		lęków, depresji, zachowań autoagresywnych, suicydalnych i in.		
27.	Psychoterapia dla osób dorosłych	Indywidualne lub grupowe sesje terapeutyczne dla dorosłych, mające na celu poprawę zdrowia psychicznego i jakości życia.	Dorośli mieszkańcy Gminy, za ich zgodą.	Psycholodzy, terapeuci, poradnie zdrowia psychicznego, CUS, NGO, prywatne gabinety psychoterapeutyczne, środowiskowe centrum zdrowia psychicznego (ŚCZP)
28.	Grupa wsparcia dla młodzieży w kryzysach życiowych	Regularne spotkania grupowe dla młodzieży doświadczającej trudności życiowych, takich jak uzależnienia, samookaleczenia, rozwód rodziców, niska samoocena.	Młodzież (13–18 lat).	Psycholodzy, pedagodzy, NGO, świetlice środowiskowe, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, CUS
29.	Konsultacje psychiatryczne dla dzieci i młodzieży	Wizyty diagnostyczne i terapeutyczne u lekarza psychiatry dziecięcego, służące rozpoznaniu i leczeniu zaburzeń psychicznych.	Dzieci i młodzież z zaburzeniami emocjonalnymi, behawioralnymi i psychicznymi.	Psychiatrzy dziecięcy, poradnie zdrowia psychicznego, środowiskowe centrum zdrowia psychicznego (ŚCZP), podmioty lecznicze, prywatne podmioty lecznicze (na zlecenie CUS)

30.	Grupy wsparcia dla osób w kryzysach psychicznych	Cykl spotkań grupowych prowadzonych przez psychologa, psychoterapeutę lub osobę z doświadczeniem kryzysu psychicznego.	Osoby doświadczające kryzysów psychicznych lub powracające do zdrowia	Psycholodzy, NGO, grupy samopomocowe, poradnie zdrowia psychicznego, ŚCZP
	Wsparcie organizacji pozarządowych i liderów			
31.	Doradztwo w pozyskiwaniu grantów z funduszy pozagminnych dla organizacji pozarządowych	Wsparcie organizacji w przygotowaniu wniosków o dotacje, planowaniu działań, rozliczaniu projektów.	Organizacje pozarządowe lokalne i regionalne	Urząd Miasta i Gminy, fundacje parasolowe, centra wspierania organizacji pozarządowych, CUS, pozarządowych, z urzędów publicznych
32.	Usługi sieciująco integracyjne dla organizacji pozarządowych	Spotkania i działania wspierające współpracę lokalnych NGO, wymianę doświadczeń, inicjowanie wspólnych projektów	Organizacje pozarządowe działające lokalnie	NGO, operatorzy projektów, Urząd Miasta i Gminy, CUS
	Integracja lokalna i animacja społeczna			
33.	Działania integracyjne dla „nowych Niepołomiczan”	Spotkania, wydarzenia i programy mające na celu integrację mieszkańców przyjezdnych z lokalną społecznością	Nowi mieszkańcy Niepołomic oraz społeczność lokalna.	Domy kultury, biblioteki, NGO, rady sołeckie, CUS, Urząd Miasta i

		(np. pikniki, warsztaty, spacery historyczne).		Gminy, lokalne grupy działania, animatorzy społeczni
34.	Animowanie społeczności sołeckich	Inicjowanie i wspieranie działań lokalnych w sołectwach – spotkania, festyny, warsztaty, działania obywatelskie, lokalne inicjatywy, wydarzenia, spotkania integracyjne.	Mieszkańcy sołectw, sołtysi, rady sołeckie	Rady sołeckie, domy kultury, biblioteki, NGO, CUS, Urząd Gminy
35.	Gminne Centrum Wolontariatu	Koordinacja wolontariatu w Gminie, rekrutacja i szkolenie wolontariuszy, łączenie potrzeb z zasobami.	Osoby chcące działać wolontariacko, organizacje i instytucje potrzebujące wsparcia	CUS, NGO, szkoły, Urząd Miasta i Gminy.
36.	Konwoje pomocy w środowiskach lokalnych	Tworzenie systemów sąsiedzkiej, wolontaryjnej i instytucjonalnej pomocy dla osób w trudnej sytuacji – namierzanie osób w potrzebie, przekierowanie ich do pomocy, organizowanie potrzebnego wsparcia, dowóz żywności, odzieży, wsparcie kryzysowe.	Osoby starsze, samotne, rodziny w kryzysie	Parafie, grupy sąsiedzkie, NGO, wolontariat, OSP, CUS

37.	Bank czasu	Koordinacja wzajemnej wymiany usług między mieszkańcami, gdzie jednostką rozliczeniową jest czas. Budowanie oferty banku oraz dbałość o powiązania między członkami banku czasu	Mieszkańcy lokalnej społeczności.	Organizacje obywatelskie, CUS, biblioteki, domy kultury grupy sąsiedzkie.
38.	Warsztaty i grupy wsparcia dla kobiet	Regularne spotkania wzmacniające kompetencje życiowe i społeczne kobiet – rozwój osobisty, przeciwdziałanie przemocy, aktywizacja społeczna, integracja kobiet, tworzenie więzi samopomocowych, edukacja kobiet.	Kobiety w różnym wieku i różnej sytuacji życiowej	NGO, psycholodzy, lokalne liderki, domy kultury, CUS,
39.	Centra aktywności lokalnej w sołeckich domach kultury	Tworzenie przestrzeni spotkań i aktywności społecznych, edukacyjnych i integracyjnych dla mieszkańców sołectw, zgodnie z ich potrzebami i preferencjami. Miejsca zarządzane i tworzone przez samych mieszkańców	Mieszkańcy sołectw.	Domy kultury, rady sołeckie, NGO, CUS, biblioteki, sołtysi, koła gospodyń wiejskich, OSP
40.	Przestrzeń otwarta dla młodzieży	Stworzenie bezpiecznego, dostępnego miejsca dla młodzieży do spędzania wolnego czasu i rozwijania pasji.	Młodzież lokalna.	Domy kultury, biblioteki, CUS, NGO, grupy nieformalne

		Miejsce dla młodych: świetlice, kluby, przestrzeń na świeżym powietrzu.		
41.	Streetworking	Praca animacyjna prowadzona w środowisku otwartym – na ulicach, podwórkach, w parkach, squatach i innych miejscach, gdzie przebywają osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym i doprowadzanie ich do wsparcia instytucjonalnego.	Dzieci i młodzież, osoby starsze, osoby w kryzysie przebywające w przestrzeniach publicznych (osoby w kryzysie bezdomności, osoby uzależnione)	CUS, NGO, wolontariusze
	Dla szerokiej społeczności Gminy			
42.	Mieszkalnictwo – treningowe, wspomagane, socjalne	Formy wsparcia mieszkaniowego dla osób wychodzących z kryzysów życiowych, wymagających wsparcia w samodzielnym funkcjonowaniu.	Osoby z niepełnosprawnościami, opuszczające pieczę zastępczą, wychodzące z bezdomności.	Urząd Gminy, NGO, CUS, TBS, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe
43.	Gminna jadalnia	Zapewnienie ciepłych posiłków po preferencyjnych cenach i w domowych smakach	Mieszkańcy miasta i Gminy	Urząd Miasta i Gminy, organizacje charytatywne, kuchnie społeczne, przedsiębiorstwa społeczne, CUS, parafie, NGO

44.	Baza informacji o usługach	Centralny, aktualizowany rejestr dostępnych usług społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych, turystycznych i sportowych na terenie Gminy.	Mieszkańcy, pracownicy podmiotów realizujących usługi społeczne, NGO, przedsiębiorcy	CUS, Urząd Miasta i Gminy, portale lokalne, biblioteki, przedsiębiorcy
45.	Kampanie społeczne na temat problemów społecznych	Organizacja działań informacyjnych i edukacyjnych w przestrzeni publicznej oraz mediach, mających na celu zwiększenie świadomości społecznej i przeciwdziałanie problemom społecznym.	Społeczność lokalna – dzieci, młodzież, rodzice, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, pracownicy.	Urząd Miasta i Gminy, CUS, szkoły, NGO, media lokalne, grupy obywatelskie.
46.	„Guber” (Gminny Uber) dla osób starszych i z niepełnosprawnościami	Organizacja transportu do lekarza, urzędu, sklepu czy placówki wsparcia dla osób mających trudność w samodzielnym poruszaniu się lub mieszkańców rejonów oddalonych i gorzej skomunikowanych z centrum Gminy. Dowóz do lekarza, na	Osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami, mieszkańcy z terenów wykluczonych komunikacyjnie	CUS, Urząd Gminy, NGO, wolontariusze, prywatni przewoźnicy (na zlecenie CUS)

		rehabilitację, do urzędów. Usługa częściowo odpłatna		
47.	Telewizja lokalna, transmisje z wydarzeń lokalnych	Tworzenie materiałów filmowych i transmisji online z wydarzeń społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Adresaci: Potencjalni realizatorzy:.	Mieszkańcy Gminy, zwłaszcza osoby starsze, niepełnosprawne i z ograniczoną mobilnością.	Urząd Miasta i Gminy, Gminne instytucje kultury, biblioteki, młodzieżowe grupy medialne, lokalni twórcy
48.	Podcast niepołomicki	Cykl nagrań audio poruszających tematy społeczne, edukacyjne i lokalne, służący promocji działań, edukacji i integracji społecznej.	Mieszkańcy w różnym wieku, odbiorcy cyfrowi	CUS, domy kultury, biblioteki, organizacje młodzieżowe i edukacyjne.
49.	Specjalista do spraw uruchamiania przedsiębiorstw społecznych	Zatrudnienie osoby odpowiedzialnej za sieciowanie JST, przedsiębiorców i inicjowanych do powstania podmiotów ekonomii społecznej takich jak spółdzielnia socjalna, czy warsztat terapii zajęciowej.	Osoby z niepełnosprawnościami, osoby bezrobotne, osoby starsze aktywne, osoby zdezaktywizowane zawodowo, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, wykonawcy robót publicznych	CUS, Urząd Miasta i Gminy, NGO
50.	Karta mieszkańca	narzędzie służące do integracji mieszkańców z lokalną społecznością oraz zwiększenia ich dostępu do usług i	Mieszkańcy Gminy płacący podatki w gminie	CUS, Urząd Miasta i Gminy, NGO

		ofert dostępnych na terenie gminy lub miasta. W praktyce jest to imienna karta (plastikowa lub w formie elektronicznej), która umożliwia korzystanie z ulg, zniżek, pierwszeństwa w dostępie do niektórych usług publicznych lub programów lokalnych. Jej wdrożenie ma na celu wzmocnienie więzi lokalnych, wspieranie lokalnych usługodawców i promowanie aktywnego uczestnictwa mieszkańców w życiu społeczności.		
--	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Zakończenie

Badania prowadzone w ramach diagnozy społecznej Gminy Niepołomice mają kluczowe znaczenie dla zrozumienia jej aktualnego potencjału społecznego, a także dla identyfikacji realnych potrzeb i problemów mieszkańców w kontekście planowania i rozwoju usług społecznych. Diagnoza taka pełni nie tylko funkcję poznawczą, ale także strategiczną — stanowi podstawę do podejmowania racjonalnych, opartych na dowodach decyzji dotyczących kierunków działań samorządu lokalnego i lokalnych instytucji pomocowych. W obliczu dynamicznego rozwoju Gminy, intensywnego przyrostu liczby mieszkańców oraz zmieniającej się struktury społeczno-demograficznej, systematyczna i pogłębiona analiza społeczna nabiera szczególnej wagi.

Po pierwsze, diagnoza społeczna umożliwia kompleksowe rozpoznanie zasobów lokalnych — zarówno instytucjonalnych, jak i społecznych. Do tych pierwszych zaliczyć można m.in. placówki oświatowe, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, a także infrastrukturę wspierającą integrację i aktywizację mieszkańców, jak np. centra aktywności lokalnej czy kluby seniora. Z kolei zasoby społeczne obejmują potencjał kapitału społecznego Gminy: aktywność obywatelską, zaangażowanie mieszkańców w działania oddolne, gotowość do współpracy i wzajemnej pomocy. W warunkach Gminy Niepołomice, która wyróżnia się relatywnie wysokim poziomem aktywności społecznej i rozbudowaną siecią stowarzyszeń, wiedza na temat tych zasobów jest istotnym punktem wyjścia do planowania dalszego rozwoju usług — w duchu partycypacji i współodpowiedzialności.

Po drugie, diagnoza pozwala na identyfikację i pomiar deficytów, problemów i zagrożeń społecznych. Dzięki badaniom możliwe jest nie tylko stwierdzenie, że pewne zjawiska (np. wykluczenie społeczne, samotność osób starszych, uzależnienia wśród młodzieży) występują na terenie Gminy, ale także dokładne określenie ich skali, lokalizacji, przyczyn i skutków. Tego rodzaju dane są niezbędne do projektowania działań interwencyjnych i prewencyjnych, a także do ich właściwego adresowania — w zależności od specyfiki poszczególnych grup społecznych i obszarów terytorialnych.

Kolejnym istotnym aspektem znaczenia diagnozy jest identyfikacja potrzeb społecznych, zarówno bieżących, jak i w perspektywie przyszłej. Przy dynamicznych przemianach społeczno-demograficznych, jak ma to miejsce w Niepołomicach, potrzeby mieszkańców mogą się szybko zmieniać. Nowi mieszkańcy, w tym młode rodziny z dziećmi, mogą oczekiwać rozbudowy oferty opiekuńczo-wychowawczej i edukacyjnej, podczas gdy osoby starsze — dostępu do usług opiekuńczych i środowiskowych. Diagnoza pozwala na wyłonienie tych

potrzeb w sposób uporządkowany, co stanowi podstawę do opracowania polityki społecznej Gminy opartej na danych i rzeczywistych oczekiwaniach lokalnej społeczności.

Wreszcie, wyniki diagnozy społecznej są kluczowe w procesie transformacji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych (CUS). Model CUS zakłada integrację różnorodnych usług społecznych i ich dostosowanie do lokalnych warunków oraz indywidualnych potrzeb mieszkańców. Tylko na podstawie rzetelnych badań możliwe jest zaprojektowanie usług w sposób efektywny, komplementarny i elastyczny, odpowiadający na konkretne wyzwania społeczne w Niepołomicach.

Podsumowując, diagnoza społeczna Gminy Niepołomice to nie tylko narzędzie analityczne, ale także ważny instrument planowania strategicznego. Jej wyniki powinny być wykorzystywane jako podstawa do projektowania, wdrażania i ewaluacji polityki społecznej oraz konkretnych usług — z uwzględnieniem potrzeb różnych grup mieszkańców, możliwości instytucjonalnych i zasobów lokalnej wspólnoty.

Wyniki badania stanowią punkt wyjścia do tworzenia lokalnego planu rozwoju usług społecznych i mogą być podstawą do aplikowania o środki zewnętrzne oraz planowania rozwoju CUS.

Bibliografia

1. Wytyczne ONZ dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi, Zgromadzenie Ogólne ONZ, rezolucja nr 64/142, Wytyczne dotyczące opieki zastępczej nad dziećmi, 24 lutego 2010 r., A/RES/64/142
2. Zasady ONZ dotyczące osób starszych (deklaracja madrycka) United Nations Principles for Older Persons 1991; Political Declaration and Madrid International Plan of Action on Ageing [„Deklaracja polityczna i madrycki międzynarodowy plan działania w kwestii starzenia się społeczeństw”],
3. Rekomendacja Ogólna ONZ dotycząca starszych kobiet i ochrony ich praw 2002 United Nations General Recommendation No. 27 on older women and protection of their human rights [„Rekomendacja Ogólna Narodów Zjednoczonych nr 27 dotycząca starszych kobiet i ochrony ich praw człowieka”]
4. Zasady ONZ dotyczące ochrony osób cierpiących na choroby psychiczne oraz poprawy opieki zdrowotnej w tym zakresie, Principles for the Protection of Persons with Mental Illness and for the Improvement of Mental Health Care

<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-protection-persons-mental-illness-and-improvement>

5. Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526)
6. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012 poz. 1169)
7. Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności UE
<https://niezaleznezycie.pl/ogolnoeuropejskie-wytyczne-dotyczace-przejscia-od-opieki-instytucjonalnej-do-opieki-swiadczonej-na-poziomie-lokalnych-spolesznosci/deinstytucjonalizacja/>
8. Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021- 2030, Komunikat komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 3.03.2021 COM(2021) 101 final
9. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r. (Dz. Urz. UE z 2010 C 83)
10. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2. (Dz.U. 1993 nr 61 poz. 284)
11. Wspólne europejskie działania w dziedzinie opieki, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2022 r. W kierunku wspólnych europejskich działań w dziedzinie opieki (2021/2253(INI)) (2023/C 47/04)
12. Europejska Karta Społeczna (zrewidowana) http://www.age-platform.eu/images/stories/Final_European_Charter.pdf.
13. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030" (Monitor Polski 2020 poz. 1060)
14. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Uchwała nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (Monitor Polski 2017 poz. 260)

15. Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) , Załącznik do uchwały nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. (Monitor Polski poz. 767)
16. Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 (Monitor Polski z 2021 pozycja 218).
17. Ogólnopolskie ramowe wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych Załącznik do uchwały numer 351 Komitetu Monitorującego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój z dnia 16 marca 2021 roku.
18. Dokument „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu zdrowia na lata 2021–2027”; Załącznik do uchwały nr 196/2021 Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2021 r. (Monitor Polski 2022 poz. 64)
19. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 (KPPUiWS), Uchwała nr 105 Rady Ministrów z dnia 17 sierpnia 2021 r. w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą "Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030" (Monitor Polski 2021 poz. 843)
20. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej (Monitor Polski z 2019 r. poz. 214)
21. Strategia Rozwoju Gminy Niepołomice -Uchwała nr III/20/24 z dnia 25 czerwca 2024r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Niepołomice na lata 2024-2035.
22. Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Niepołomice na lata 2021-2026 – uchwała nr XXXIII/426/21 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 24 czerwca 2021 r.
23. Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy 2022-2026 – uchwała nr XXXIII/517/21 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 23 grudnia 2021 r. Raportu o stanie Miasta i Gminy Niepołomice za rok 2023
24. Sprawozdania z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Niepołomicach za lata 2020-2023
25. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2020,2021,2023
26. Program współpracy Gminy Niepołomice z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023 – uchwała nr XLVII/642/22 Rady Miejskiej w Niepołomicach z 8 września 2022 r
27. Sprawozdanie w zakresie współpracy z NGO za rok 2023

28. Sprawozdanie w zakresie badanie os. Bezdomnych
29. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2020,2021,2022,2023
30. Sprawozdania z zakresu wspierania rodziny o systemu pieczy zastępczej za lata 2020-2023
31. Dane dla statystyczne dostępne m.in. w Banku Danych Lokalnych , GUS
32. Statystyki i analizy dotyczących rynku pracy na terenie Gminu (statystyki-i-analizy/rynek-pracy-w-liczbach)
33. Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
34. Rejestr mieszkańców prowadzony przez Gminę.
35. Uchwała nr 264 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2022 r., zmieniającej uchwałę nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.
36. Uchwała nr LIII/712/23 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 stycznia 2023 r., w sprawie zmiany Uchwały Nr XXXVII/513/14 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 30 stycznia 2014 w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy w zakresie dożywiania w formie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej (zasiłku losowego z przeznaczeniem na zakup posiłku lub żywności),
37. Uchwała nr LIII/713/23 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 stycznia 2023 r., w sprawie zmiany Uchwały Rady Miejskiej Nr XXXVII/514/14, z dnia 30 czerwca 2014 r., w sprawie określenia zasad zwrotu wydatków Gminy na pomoc realizowaną w ramach zadań własnych, w postaci zakupu posiłków albo produktów żywnościowych (świadczenie rzeczowe) dla osób/ rodzin, których dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę kryterium dochodowego, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej, a którym to pomimo przekroczenia kryterium przyznano w/w wsparcie,
38. Uchwały Rady Miejskiej Nr VI/43/19 z dnia 27 marca 2019 r., w sprawie ustanowienia wieloletniego, Gminnego programu osłonowego w zakresie dożywiania na lata 2019-2023 „Posiłek w szkole i w domu na terenie Gminy Niepołomice
39. Uchwała nr LXV/656/10 Rady Miejskiej w Niepołomicach z dnia 25 maja 2010 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego z 2010 r. nr 327 poz. 2249), która na podstawie art. 22a ustawy o świadczeniach rodzinnych przyznaje mieszkańcom Gminy Niepołomice jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka.

40. Uchwała Rady Miejskiej w Niepołomicach NR XL/490/21 w sprawie zmiany uchwały LXV/656/10 z dnia 25 maja 2010 r. w sprawie ustanowienia jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka począwszy (Dz. U. W. M. z 2021r., poz. 7348).

Spis tabel i rysunków

Spis tabel

Tabela 1 Wnioski i rekomendacje z badania diagnostycznego.....	15
Tabela 2 Analiza SWOT w zakresie popytu i podaży na usługi społeczne w Gminie Niepołomice	33
Tabela 3 Mieszkańcy Gminy Niepołomice w latach 2023-2024	47
Tabela 4 Zestawienie pytań badawczych w kontekście zastosowanych metod	54
Tabela 5 Zestawienie zbiorcze założeń badawczych w odniesieniu do struktury raportu podsumowującego	56
Tabela 6 Plan badań.....	61
Tabela 7 powierzchnia osiedli i sołectw w Gminie Niepołomice	70
Tabela 8 liczba mieszkańców w podziale na sołectwa i osiedla w latach 2019 - 2023.....	71
Tabela 9 Ruch naturalny ludności w Gminie Niepołomice w latach 2018 - 2022	74
Tabela 10 Struktura ludności Gminy Niepołomice - podział na wiek i płeć w latach 2020-2023	76
Tabela 11 Udział osób w wieku 80 lat i więcej w grupie osób w wieku 60 lat i więcej.....	77
Tabela 12 Liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w latach 2020-2023	81
Tabela 13 Najważniejsze przyczyny powodujące korzystanie z pomocy finansowej i niefinansowej w MGOPS	81
Tabela 14 Liczba godzin objętych świadczeniami rodzinnymi w latach 2019 - 2023	83
Tabela 15 Wydatki na zadania realizowane w 2023 przez MGOPS	84
Tabela 16 Wysokość wydatków na poszczególne grupy zadań w 2023	85
Tabela 17 liczba dzieci w przedszkolach w latach 2019 - 2023	93
Tabela 18 Stopa bezrobocia w latach 2019 - 2023 w ujęciu procentowym	101
Tabela 19 Liczba osób bezrobotnych w Gminie Niepołomice z podziałem na płeć w latach 2019 - 2023.....	102
Tabela 20 Udział mieszkańców gminy w produkcyjnych grupach wiekowych	102
Tabela 21 Wykaz nieruchomości Gminy	103
Tabela 22 Wysokość dotacji przekazanych NGO w ramach współpracy w latach 2019 - 2023	105
Tabela 23 Wysokość dotacji dla NGO realizujących zadania z zakresu polityki społecznej....	106

Tabela 24 Zadania zlecone NGO w 2023 na podstawie ustawy o działalność pożytku publicznego i wolontariacie.....	106
Tabela 25 Wnioski złożone w ramach inicjatywy lokalnej w latach 2020 - 2023	109
Tabela 26 Czynniki wpływające na sytuację osób starszych w opinii respondentów (N=178)	120
Tabela 27 Czynniki wpływające na sytuację osób starszych w opinii respondentów (N=154)	123
Tabela 28 Ocena respondentów w zakresie rozmaitych aspektów życia mieszkańców (N=674)	131
Tabela 29 Zaangażowanie respondentów w różne aktywności społeczne (N=674)	134
Tabela 30 Zaangażowanie organizacji w konkretne obszary rozwoju usług społecznych (N=82)	142
Tabela 31 Wnioski i rekomendacje	175
Tabela 32 Wykaz propozycji odnośnie usług społecznych.....	195

Spis rysunków

Rysunek 1 Mapa Miasta i Gminy Niepołomice.....	46
Rysunek 2 Liczba cudzoziemców zamieszkujących na terenie Gminy Niepołomice 2020-2023	74
Rysunek 3 Współczynnik dynamiki demograficznej Gminy Niepołomice na tle województwa i kraju.....	75
Rysunek 4 Średni wiek mieszkańców Gminy Niepołomice na tle wojewódzkim i krajowym ..	75
Rysunek 5 Udział osób w wieku 80 lat i więcej w grupie osób w wieku 60 lat i więcej	77
Rysunek 6 liczba osób w kryzysie bezdomności w latach 2020-2023	83
Rysunek 7 Liczba rodzin objętych pomocą w realizacji Niebieskiej Karty w latach 2020-2023	87
Rysunek 8 Domy kultury i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. mieszkańców w roku 2017 i 2021 w Gminie Niepołomice i jednostkach porównawczych.....	95
Rysunek 9 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz długotrwale bezrobotnych w latach 2017 - 2022 w Gminie Niepołomice	100
Rysunek 10 Długość zamieszkania respondentów w Gminie (N=674).....	115
Rysunek 11 Miejsce zamieszkania respondentów (N=674)	116
Rysunek 12 Wiek respondentów (N=675).....	116
Rysunek 13 Płeć respondentów (N=674)	117

Rysunek 14 Wykształcenie respondentów (N=674)	117
Rysunek 15 Sytuacja rodzinna respondentów (N=674)	118
Rysunek 16 Skala problemu starości w rodzinie (N=292).....	118
Rysunek 17 Występowanie niepełnosprawności w rodzinie (N=356).....	118
Rysunek 18 Status zawodowy respondentów (N=674)	119
Rysunek 19 Działania wspierające sytuację osób starszych w przyszłości (N=253)	122
Rysunek 20 Czynniki wsparcia osób z niepełnosprawnościami w przyszłości (N=152).....	124
Rysunek 21 Problemy rodzin z dziećmi (N=357)	127
Rysunek 22 Wsparcie rodzin z dziećmi w najbliższych latach	128
Rysunek 23 Negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży (N=357).....	129
Rysunek 24 Działania wspierające na rzecz dzieci i młodzieży (N=356).....	130
Rysunek 25 Ocena oferty kulturalnej w gminie (N=674).....	132
Rysunek 26 Ocena oferty czasu wolnego w gminie (N=674)	132
Rysunek 27 Deficyty w ofercie czasu wolnego (N=674)	133
Rysunek 28 Deficyty w ofercie edukacyjnej dla wybranej grupy wiekowej (N=674)	133
Rysunek 29 Planowany miesięczny poziom zaangażowania (N=674)	134
Rysunek 30 Gotowość do zaangażowania w pomoc innym (N=674)	134
Rysunek 31 Działania społeczne preferowane przez respondentów (N=674)	135
Rysunek 32 Opinia na temat odpłatności za usługi społeczne (N=674).....	136
Rysunek 33 Czynniki zwiększania poziomu aktywności społecznej i obywatelskiej w kolejnych latach (N=675)	136
Rysunek 34 Ocena warunków życia w gminie (N=674)	137
Rysunek 35 Deklarowanie działalności w obszarze deinstytucjonalizacji (N=82)	141
Rysunek 36 Odpłatność działań prowadzonych przez organizacje (N=82).....	143
Rysunek 37 Współpraca z wolontariuszami (N=82)	143
Rysunek 38 Zatrudnianie pracowników (N=82)	143
Rysunek 39 Posiadanie/wynajmowanie lokalu (N=82)	144
Rysunek 40 Strona internetowa organizacji (N=82)	144
Rysunek 41 Zasięg terenowy świadczonych usług (N=82)	145
Rysunek 42 Realizacja projektów ze środków unijnych (N=82).....	145
Rysunek 43 Finansowanie ze źródeł gminnych (N=82)	145
Rysunek 44 Wiedza na temat centrów usług społecznych (N=82).....	146
Rysunek 45 Powody do współpracy z CUS (N=82)	147

